

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

İFTİRA SUÇU (TCK M. 267)

(Yüksek Lisans Tezi)

Derya Hilal KURT

İSTANBUL – 2020

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

İFTİRA SUÇU (TCK M. 267)

(Yüksek Lisans Tezi)

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Mehmet Emin ALŞAHİN

HAZIRLAYAN

Derya Hilal KURT

İSTANBUL – 2020

ÖZET

Bu yüksek lisans tezi ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ikinci kitabını oluşturan “*Özel Hükümler*” in dördüncü kısmında yer alan “*Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler*” üst başlığının, ikinci bölümünde yer alan “*Adliye Karşı Suçlar*” alt başlığı altında 267nci maddede düzenlenen “*İftira*” suçu ceza hukuku disiplini bakış açısıyla incelenmektedir.

Üç ana bölümden oluşan çalışmamızın ilk bölümünde iftira suçuna ilişkin öncelikle genel bilgilendirme yapılarak, suçun tarihsel süreci Türk Hukuk Sistemindeki gelişimi ve mukayeseli hukuktaki düzenleniş biçimi ele alınmıştır. Akabinde iftira suçunun “*Adliye Karşı Suçlar*” başlığı altında düzenlenen benzer suçlardan farkı üzerinde durulmuş ve böylelikle korunan hukuki menfaatin ne olduğu hususu doktrindeki tartışmalarla birlikte açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise iftira suçunun kapsamı ve unsurları açıklanmış, hukuka uygunluk nedenlerinin iftira suçu bakımından uygulanıp uygulanamayacağına kısaca değinilmiştir. Suçun tüm unsurlarıyla oluşması halinde failin cezalandırılabilmesi yönünden kusurluluk durumu irdelenerek, nihayet cezaya etki eden nedenler başlığı altında suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış halleri ile etkin pişmanlık kurumuna yer verilmiştir.

Nihayet üçüncü bölümde ise suçun özel görünüş biçimleri ile yaptırım ve muhakeme hususları da açıklanarak suça ilişkin klasik metot kullanılarak yapılan inceleme tamamlanmıştır. İftira suçu bakımından özellik arz eden “*hükümün ilanı*” ile “*zamanaşımı*” konularının ayrı bir başlık altında incelenmesi tercih edilmiştir.

Çalışmanın genelinde, iftira suçuna ilişkin olarak güncel literatür ve Yargıtay içtihatlarından faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İftira, Yetkili Makam, İhbar, Şikâyet, Basın ve Yayın Yolu ile İftira, Maddi iftira.

SUMMARY

In this postgraduate thesis, the crime of calumny regulated in the Article 267, which is under the subheading called “Offences Against Judicial Bodies or Court” and located under the second part of the “Offences against Nation and State and Final Provisions”, which is the fourth chapter of the “Volume II-Special Provisions” of the Turkish Criminal Code-Law Nr. 5237, has been examined with the view of criminal law discipline.

In the first part of the study, which consisted of three main parts, after primarily the general information regarding the crime of calumny has been given, the historical process of the crime has been discussed together with its development in the Turkish Legal System and with its form of arrangement in the comparative law. Subsequently, the differences of the calumny from other crimes regulated under the subheading of “Offences Against Judicial Bodies or Court” have been emphasized, and thus, the question of which legal benefit is protected has been tried to be answered with the help of the discussions held in the doctrine.

In the second part of the study, the scope and the elements of the crime of calumny have been explained, then, whether the compliance reasons with the law can be applied in terms of calumny has been briefly touched on. After examining the culpability of the perpetrator in terms of his/her punishability in a condition when the crime occurs with its all elements, the circumstances of an offence aggravated as a result of injurious consequences and the effective remorse have been given place under the title of reasons affecting the punishment.

Finally, in the third part, by explaining the special appearance forms of the crime and the matters of penal sanctions and procedure, the study conducted with the classical methodology regarding the crime has been completed. The “announcement of the verdict” and the “limitation periods” that are important topics regarding the crime of calumny have been preferred to be explained separately.

Throughout the study, recent editions of the books related to the crime of calumny, fundamental sources, scientific articles, and the Supreme Court practices have been utilized.

Keywords: Calumny, Relevant and Competent Authorities, Notification, Complaint, The Crime of Calumny Through the Press or Broadcasting, Material Calumny.

ÖNSÖZ

İnsan onuru, bireyin kendini gerçekleştirebilmesi ve kendi çevresini bizzat kendisi seçebilmesini ifade etmektedir. Kişilerin toplum nezdindeki onur ve saygınlarını korumak en doğal haklarıdır. Bu nedenle de iftira fiili ile masum bir kimsenin toplum önündeki şeref ve saygınlığına helal getiren kişinin şüphesiz cezalandırılması gerekmektedir.

Çalışmamızın konusunu oluşturan iftira suçu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında ve mahkeme kararları ışığında incelenmeye çalışılmıştır. İftira suçuna ilişkin Kanundaki boşluklar ve belirsiz düzenlemelerin tespit edilmesi sağlanarak uygulamadaki eksikliklerin giderilmesine hizmet edilmesi amaçlanmıştır.

Tez çalışmasının başlangıcından sonuna kadar tavsiye ve yardımları için danışman hocam Sayın Doç. Dr. Mehmet Emin ALŞAHİN'e, özellikle tezimin son biçimini almasında değerli görüşlerini ve yol göstericiliğini esirgemeyen hocam Dr. Öğretim Üyesi Sayın Zafer İÇER'e ve diğer jüri üyesi hocamız Dr. Öğretim Üyesi Sayın Ezgi CANKURT'a teşekkürlerimi sunuyorum. Bir diğer teşekkürü ise çalışmamın her aşamasında verdiği desteklerle şahsıma inancını kaybetmeyen annem Ayşe Dudu KURT'a ve her zaman arkamda olduğunu hissettiren değerli meslektaşım Av. Metin Berk GÖRÜNMEZ'e ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR.....	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER, TARİHSEL GELİŞİM, MUKAYESELİ HUKUKTAKİ DURUM, BENZER SUÇLARDAN FARKI, KORUNAN HUKUKİ MENFAAT

I. GENEL BİLGİLER.....	3
II. SUÇUN TARİHSEL GELİŞİMİ	4
A. Genel Açıklamalar.....	4
B. Eski Hukuk Sistemlerinde	5
C. Ortaçağ Hukuk Sistemlerinde.....	10
D. Türk Hukuk Sisteminde.....	12
1. Genel Açıklamalar	12
2. İslam Hukukunda ve Osmanlı Devletinde	13
a. İslam Hukukunda	13
b. Osmanlı Devletinde.....	15
3. 765 Sayılı TCK Döneminde:	17
III. MUKAYESELİ HUKUKTAKİ DURUM.....	20
A. Almanya	20

B. İsviçre	22
C. İspanya.....	24
D. İtalya	25
IV. İFTİRA SUÇUNUN BENZER SUÇLARDAN FARKI.....	26
A. Genel Açıklamalar.....	26
B. Başkasına Ait Kimlik veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu	26
C. Suçu Üstlenme Suçu.....	28
D. Suç Uydurma Suçu	30
E. Yalan Tanıklık Suçu.....	31
F. Hakaret Suçu	34
V. KORUNAN HUKUKİ MENFAAT	37

İKİNCİ BÖLÜM

İFTİRA SUÇU VE UNSURLARI, KUSURLULUK, CEZAYA ETKİ EDEN NEDENLER

I. İFTİRA SUÇUNUN UNSURLARI	42
A. Suçun Maddi Unsurları.....	42
1. Fail	42
2. Mağdur.....	44
3. Fiil.....	52
a. Genel Açıklamalar	52
(1) İdari Yaptırım Uygulanmasını Gerektiren Fiil İsnadı.....	54
(2) Soruşturma ve Kovuşturma Başlatılmasını Sağlamak Amacıyla Fiil İsnadı	57
b. Hareket Ögesi.....	61
(1) Şekli İftira	62
(a) İhbar veya Şikâyet Yoluyla İftira (Doğrudan İftira).....	63
(b) Basın ve Yayın Yoluyla İftira (Dolaylı İftira).....	67
(2) Maddi İftira.....	72

4. Netice	74
B. Suçun Manevi Unsuru	75
C. Hukuka Aykırılık Unsuru	79
1. Genel Açıklamalar	79
2. Hukuka Uygunluk Nedenleri	79
a. İlginin Rızası	79
b. Hakkın Kullanılması	81
(1) <i>İfade Hürriyeti</i>	81
(2) <i>Basının Haber Verme Hakkı</i>	85
(3) <i>Dilekçe ve Şikâyet Hakkı</i>	86
(4) <i>İddia ve Savunma Hakkı</i>	88
II. KUSURLULUK.....	91
III. CEZAYA ETKİ EDEN NEDENLER.....	92
A. Suçun Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Halleri.....	92
1. Mağdur Hakkında Gözaltına Alma veya Tutuklama Dışında Bir Koruma Tedbiri Uygulanması.....	92
2. Mağdur Hakkında Gözaltına Alma veya Tutuklama Koruma Tedbirlerinin Uygulanması	94
3. Mağdur Hakkında Hapis Cezasına Hükmedilmesi	95
4. Mağdur Hakkında Verilen Hapis Cezasının İnfazı	95
5. Mağdur Hakkında Hapis Cezası Dışında Adli veya İdari Bir Yaptırım Uygulanması	96
B. Cezada İndirim Yapılmasını Gerektiren Şahsi Sebep Olarak Etkin Pişmanlık	98
1. İsnat Edilen Eylemin Suç Teşkil Etmesi Halinde	100
2. İdari Yaptırım Gerektiren Bir Fiil İsnadı Halinde	103

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ, MUHAKEME, ZAMANAŞIMI, HÜKMÜN İLANI VE YAPTIRIM

I. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ.....	105
A. Genel Açıklamalar.....	105
B. Teşebbüs	105
C. İştirak.....	107
D. İçtima.....	107
II. MUHAKEME.....	110
III. ZAMANAŞIMI.....	113
A. Mağdur Hakkında Kovuşturmaya Yer Olmadığına İlişkin Karar Verilmesi ..	115
B. Mağdur Hakkında Beraat Kararı Verilmesi	117
1. Yüklenen Fiilin Kanunda Suç Olarak Tanımlanmamış Olması	118
2. Suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması.....	119
3. Yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması	119
4. Yüklenen Suçun Sanık Tarafından İşlenmesine Rağmen, Olayda Bir Hukuka Uygunluk Nedeninin Bulunması.....	120
5. Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması.....	121
C. Mağdur Hakkında Ceza Verilmesine Yer Olmadığı Kararı Verilmesi	123
D. Düşme Kararı.....	124
IV. HÜKMÜN İLANI.....	125
V. YAPTIRIM	132
SONUÇ	140
KAYNAKÇA	150

KISALTMALAR

AD	:Adalet Dergisi
Al. C. K.	:Alman Ceza Kanunu
AŞ.	:Anonim Şirket
AEÜSBED	:Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
AYM	:Anayasa Mahkemesi
BAM	:Bölge Adliye Mahkemesi
Bkz.	:Bakınız
C.	:Cilt
CD.	:Ceza Dairesi
CGK.	:Ceza Genel Kurulu
CHKD	: Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi
CİMER	:Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi
CMK.	:Ceza Muhakemesi Kanunu
Çev.	:Çeviri
E.	:Esas
ETCK	:765 sayılı Türk Ceza Kanunu
İHAM	:İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi
İHAS	:İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi
İsv. CK.	:İsviçre Ceza Kanunu

İt. CK.	:İtalya Ceza Kanunu
İÜHFM	:İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	:Karar
Karş.	:Karşılaştırınız
M.	:Madde
MÜHF	:Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prg.	:Paragraf
S.	:Sayfa
Sa.	:Sayı
T.	:Tarihli
TBB	:Türkiye Barolar Birliği
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	:Türkiye Cumhuriyeti
TCK.	:Türk Ceza Kanunu
Vb.	:Ve benzeri
Vd.	:Ve devamı
YD.	:Yargıtay Dergisi

GİRİŞ

Sözlükte yer alan tanımı itibariyle “*bir kimseye kasıtlı ve asılsız suç yükleme*” olarak ifade edilen iftiranın suç olarak düzenlenişi tarihte bilinen ilk kanun metinlerine kadar dayanmaktadır. Henüz teknik anlamda hukuktan bahsedebilmenin mümkün olmadığı ilkel toplumlarda dahi iftira fiilini işleyen kimseye yönelik toplumsal birtakım yaptırımlar uygulanmıştır. İftira suçunun failine tarihsel süreç içerisinde kısas cezası, kısas cezasına istinaden idam cezası, nehre/kutsal suya atılma, yüzün damgalanması, şahitliğinin kabul edilmemesi gibi cezalar uygulanırken günümüz modern ceza hukuku anlayışıyla birlikte genel olarak hapis cezası verilmesi öngörülmektedir. Bu değişimin daha açık ve net bir şekilde anlaşılabilmesi amacıyla öncelikle iftira suçunun tarihsel süreç, farklı hukuk sistemleri ile Türk Hukuk sistemindeki gelişimi tez çalışmamızın ilk bölümünde karşılaştırma yapılarak araştırılacaktır.

İftira suçu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “Adliyeye Karşı Suçlar” başlıklı bölümünde, 267 nci ve 269 uncu maddelerde düzenlenmiştir. Doktrinde iftira suçu ile korunan hukuki menfaatin ne olduğu konusunda farklı görüşler mevcuttur. Bu kapsamda, iftira suçu ile korunan menfaatin ne olduğu hususu aydınlatılmaya çalışılacak ve kanaatim gerekçeleriyle birlikte açıklanacaktır. Korunan hukuki menfaatin tespit edilmesi bakımından “Adliyeye Karşı Suçlar” bölümünde düzenlenmiş diğer suçların iftira suçu ile arasındaki benzerlik ve farklıların da önem arz etmesi nedeniyle iftira suçunun benzer suçlardan farkı da birinci bölümde incelenecektir.

İkinci bölümde ise klasik inceleme metodu kullanılarak suçun unsurları, kusurluluğu artıran ve azaltan nedenler, cezaya etki eden nedenler, suçun özel görünüş biçimleri ile yaptırım ve muhakeme başlıklarına değinilerek iftira suçunun kapsamı açıklanmaya çalışılacaktır. Genel hükümlerde yer verilmeyen bir yaptırım türü olarak iftira suçu bakımından özel bir düzenleme öngörülmüş olduğundan “hükümün ilanı” ayrı bir başlık altında incelenecektir. Yine zamanaşımı süresinin başlangıcı

bakımından genel kuraldan ayrılan özel bir düzenleme yapılmış olması nedeniyle “zamanaşımı” hususu da ayrı bir başlık ile değerlendirilecektir.

Çalışmada anlatımların daha somut ve anlaşılır olmasını sağlamak açısından güncel mevzuat ile yargı kararları ve doktrindeki görüşlere yer verilecektir. Çalışmada yer yer 765 sayılı mülga TCK’ya atıf yapılarak eski ve yeni Kanun arasındaki farklılıklara değinilecektir. Ancak çalışmamız geneli itibariyle yürürlükte olan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu esas alınarak hazırlanacaktır. İftira suçu bakımından tartışmalı olan konulara ilişkin çözüm önerileri getirilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER, TARİHSEL GELİŞİM, MUKAYESELİ HUKUKTAKİ DURUM, BENZER SUÇLARDAN FARKI, KORUNAN HUKUKİ MENFAAT

I. GENEL BİLGİLER

İftira kelimesi sözlükte, “Bir kimseye kasıtlı olarak asılsız suç yükleme, kara çalma, bühtan” olarak tanımlanmaktadır¹. Birisine yalan isnatta bulunmak anlamına gelen iftira sözcüğü, Arapça “f.r.y” kökünden gelmektedir². Kişilerin haksız yere birbirlerini suçlamalarını ve bu suçların adalet sistemini yok yere oyalamasını önlemek amacıyla suç sayılan iftira eylemi ceza hukuku bakımından; bir kimsenin suçsuzluğunu bile bile, o kimseye işlemediği suçu yükleyerek ya da o kimsenin işlemediği suçun iz ve emarelerini uydurarak, kişiyi ilgili yerlere bildirmek şeklinde ifade edilmektedir³.

Toplumu oluşturan herkes onur, şeref ve haysiyet sahibidir. Dürüst ve namuslu herhangi bir kimsenin kazanmış olduğu bu şeref ve itibar aleyhinde hakikate aykırı ve menfi bir kamu kanaatini uyandırmaya yöneltilmiş her hareket toplumda yıkıcı bir etki yapmaktadır⁴. Bu nedenle, hem insan onuruna yöneltilmiş hem de adliye düzenlerine karşı bir saldırı niteliğinde olması nedeniyle iftira fiili hemen hemen her hukuk sisteminde suç olarak düzenlenerek ağır yaptırımlara bağlanmıştır⁵.

İftira fiili, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda da “Dördüncü Kısım”, “İkinci Bölüm” “Adliyeye Karşı Suçlar” başlığı altında 267 inci maddede düzenlenmiştir. Bu maddeye göre iftira suçu; bir kimsenin, *“işlemediğini bildiği halde başka bir kişi hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için ihbar veya şikâyetle bulunarak ya da basın ve yayın*

¹ <http://www.tdk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 21.06.2019).

² <https://www.etimolojiturkce.com> (Erişim Tarihi: 21.06.2019); ALGÜL, Hüseyin, İslâm Tarihinden Örneklerle İftira Olayına Tahlili Bir Bakış, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2000, C. 9, Sa. 9, s. 131.

³ YİĞİTBAŞ, M. Oktay, “İftira Cürmü Üzerine Bir İnceleme”, Adalet Dergisi (AD.), Kasım 1967, C. 8, Sa. 11, s. 825; <http://adaletdergisi.adalet.gov.tr> (Erişim Tarihi: 21.06.2019).

⁴ ÖNER, Hamdi, İftira Cürmü Hakkında Bir İnceleme, AD. , Kasım 1946, C. 2, Sa. 11, s. 1189; <http://adaletdergisi.adalet.gov.tr> (Erişim Tarihi: 21.06.2019).

⁵ SERTTAŞ, Alp Tolgahan, Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu (TCK M.267), 1. Baskı, Ankara 2018, s. 21.

yoluyla hukuka aykırı bir fiili isnat etmesidir”⁶. Fail, gerçekleştirdiği iftira eylemi ile kişi hakkında hukuki bir sonuç doğmasını istemekte; masum bir kimse hakkında adalet mekanizmasını harekete geçirerek adli mercileri devreye sokmaktadır⁷. Bu nedenle, kanun koyucu 5237 sayılı TCK’da iftira suçunu “*adliye karşı suçlar*” arasında düzenlemiştir. 765 sayılı ETCK dönemindeki düzenlemede de aynı tavır ile “*adliye aleyhine cürümler*” başlıklı dördüncü babın üçüncü faslında 285 inci madde metninde iftira suçuna yer verilmiştir. Mezûr suç tipini, her ne kadar kişilere karşı işlenen suçlar arasına sokmakta bir sakınca bulunmamakta ise de suçun adliye teşkilâtını oyalama niteliğinin üstün görülerek adliye aleyhine cürümler babına alındığı ifade edilmektedir⁸.

II. SUÇUN TARİHSEL GELİŞİMİ

A. Genel Açıklamalar

Geçmişten bugüne hukuk tarihi bir bütün olarak ele alındığında; iftira fiiline hemen hemen bütün hukuk sistemlerinde bir suç tipi olarak rastlanılmaktadır. Her ne kadar, Eski Mezopotamya ve Anadolu uygarlıklarının ceza hukuku bakımından farklı uygulamaları bulunduğu söylenebilirse de hırsızlık, zina, adam öldürme ve yaralama suçlarında olduğu gibi iftira atma suçu bakımından da ağır cezalara yer verilmesi ortak payda olarak görülmektedir⁹. İftira fiiline yazılı hukuk sistemlerinin ortaya çıkmasından önceki dönemde; toplumsal kontrolü hukuktan sağlayan ilkel toplumlarda da rastlanmakla beraber iftira fiilinin yazısız ceza kodu durumundaki ağır suçlar arasında yer almadığı ifade edilmektedir.

İlkel toplumlardan birisi olan Ashantilerde toplumsal kontrol; cezalara ilişkin hukuktan, hukuk dışı veya hukuksal olan özel zararların yaptırıma bağlanmasından ve grubun baskıya dayalı kendiliğinden yaptırım sisteminden oluşmaktadır¹⁰. Hırsızlık, suç durumundaki zina fiilleri dışındaki zina çeşitleri, dedikodu çıkarmak, adam

⁶ ARTUK, Mehmet Emin/ GÖKCEN, Ahmet/ ALŞAHİN, Mehmet Emin/ ÇAKIR, Kerim, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 17. Baskı, Ankara 2018, s. 1153 vd.

⁷ YURTCAN, Erdener, Yargıtay Kararları Işığında İftira Suçu, 3. Baskı, Ankara 2019, s. 10.

⁸ YİĞİTBAŞ, s. 826 vd.

⁹ DUYMUŞ FLORİOTİ, H. Hande/ DEMİRCİ, Gözde, Çivi Yazılı Kanun Metinlerinde İlginç Bir Suç Tespit ve Cezalandırma Yöntemi: Suya Atılma, Tarih Araştırmaları Dergisi, Ocak 2013, S.54, C. 32, s. 27.

¹⁰ ÖZCAN, Mehmet Tevfik, İlkel Topumlarda Toplumsal Kontrol, 2. Baskı, İstanbul 2012, s. 384.

öldürme dışındaki şahıslara karşı çeşitli fiiller ile beraber miras, mülkiyet, vasiyet, rehin, karz ve teminattan kaynaklanan hukuksal uyumsuzluklarla birlikte iftira eylemlerinin de ceza hukuku alanı dışında kalan uyumsuzluklardan kabul edilerek ailesel birlikler içerisinde çözümlendiği, krala veya büyük şeflere götürülmediği görülmektedir¹¹.

B. Eski Hukuk Sistemlerinde

İftira eylemi, hukukun evrimleşmesinde son nokta olarak kabul edilen yazılı hukuk sistemlerinin ortaya çıkması neticesinde bir suç tipi olarak çivi yazılı hukuk kuralları arasında yer almıştır. Nitekim tarihteki çivi yazılı ilk hukuksal metinlerden¹² olan Kral Hammurabi Kanunnamesinde büyücülük, hırsızlık, köle hırsızlığı, insan öldürme, konut dokunulmazlığını bozma, yakınlar arası cinsel ilişki, yalancı tanıklık, yaralama, zina eylemleri gibi “*iftira atma*” eylemi de bir suç tipi olarak düzenlenmiş ve suçun cezası ölüm olarak buyrulmuştur¹³. Ancak adı geçen yasalar derlemesinde iftira suçunun doğrudan doğruya tanımına yer veren bir hüküm bulunmamakta ve bir takım olaylar temel alınarak suçun cezasının ve infazın belirlendiği dikkat çekmektedir.

Örneğin Hammurabi yasalar derlemesinin ilk kanun hükmünde “*Bir adamın başka bir adamı cinayet suçu ile itham etmesi ancak bu durumu ispat edememesi halinde suçlayan kişinin kendisinin öldürüleceği*¹⁴” düzenlenmektedir. Bu düzenlemeye göre bir kimseye atılan cinayet iftirasının yaptırımını kısas uygulamalarının da etkisiyle ölümdür. Yasanın 2 nci maddesinde ise “*Eğer bir adam, bir adam hakkında (onun) büyü (yaptığını) iddia ederse ve onu ispat etmezse(edemezse), üzerine büyücülük iftirası atılan adam, nehre gidecek, (nehre*

¹¹ ÖZCAN, s. 384 vd.

¹² Mezopotamya’da tespit edilen Hammurabi öncesi Kanunlardan olan Urnammu Kanununda Hammurabi Kanunlarının aksine “lex talions/kisas ilkesi”nin benimsenmediği ve mağduriyetin giderilmesi bakımından maddi cezalara yer verildiği görülmektedir. Örneğin Kanunun 13 üncü maddesinde “*Eğer bir adam bir adamı büyücülükle (itham ederse) nehir tanrısına (onun adaletine) götürülür (nehre atılır). Eğer nehir tanrısı temize çıkarsa götürülen (itham eden) 3 şekel gümüş taratacaktır*” ve 14 üncü maddesinde de “*Eğer bir adamın eşini zina ile (kucakta yatmakla) bir (başka) adam itham ederse nehre götürülür, temize çıkarsa onu itham eden adam 1/3 mina gümüş tartacaktır*” düzenlemelerine yer verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. TOSUN/YALVAÇ, s. 37-43.

¹³ SELÇUK, Sami, Eski Çağlarda Suç Hukuku, s. 1029; <http://repository.bilkent.edu.tr> (Erişim Tarihi: 26.06.2019).

¹⁴ ROTH, Martha T. , Mesopotamian Legal Traditions and the Laws of Hammurabi, Chicago-Kent Law Review, Ekim 1995, C.71, s. 18.

dalacaktır). Eğer nehir onu çekerse (zaptederse) iftira eden onun evini(mülkünü) alacak (sahiplenecektir). Eğer o adamı nehir temize çıkarırsa ve selamete çıkarsa ona iftira eden adam öldürülecektir. Nehrin selamete çıkardığı (adam) iftiracının malına mülküne sahip olacaktır¹⁵” denilmektedir. Mezkûr hükümde büyücülük iftirası suçuna yer verilerek hem iftira etmek hem de büyücülük yapmak eylemlerinin yasaklandığı görülmektedir. Madde metninde “nehre dalmak” olarak ifade edilen “su ordali” işleminin büyücülük suçu bakımından bir cezalandırma yöntemi olmaktan ziyade bir suç tespit yöntemi¹⁶ olarak kullanıldığı ifade edilmektedir. Buna göre, nehre dalan kişi, şayet sudan kurtulabilir ise temize çıkmakta iftira eden kişi ise ölümle cezalandırılmaktadır.

Kanunnameye yapılan düzenlemeler arasında hırsızlık suçu kapsamında da çalıntı mallar bakımından iftira suçu yer verildiği anlaşılmaktadır. Hammurabi Yasa derlemesinin 9 uncu maddesine göre; bir kimse bir eşya satın alırsa, ancak başka bir kimse bu eşyanın kendisine ait olduğunu ve daha önceden kaybolduğunu iddia ederse her iki tarafın da kendi şahitlerini getirmesi gerecektir¹⁷. Bu durumda, malın satın alındığına ilişkin satıcı, malın önlerinde satın alındığına tanık olan kişiler ve kaybolan eşyayı bilen kişileri; hâkimler, şahit olarak dinlemekte ve bir karar vermektedir. Şayet kaybolmuş eşyanın sahibi bu eşyayı bilen şahitler getiremezse, başka bir deyişle iddiasını ispat edemezse, yalancı kabul edilmekte ve iftira etmesinden ötürü ölüm cezası ile cezalandırılmaktadır¹⁸. Yine derlemenin 127 numaralı hükmünde “Eğer bir adam bir rahibeye veya bir adamın eşine parmak uzatmaya (suçlamaya) sebep olursa ve bunu ispat edemezse o adamı mahkeme huzurunda sürükleyecekler ve yarı başını tıraş edecekler” ifadesine rastlanmaktadır¹⁹.

Asur hukukunda ise aile kurumuna ayrıntılı olarak yer verilmektedir. Bu kapsamda evli bir kadının zina yapması, evli bir kadına tecavüz edilmesi, evli bir kadına zina iftirası atılması gibi eylemlerin yine ölüm cezası yaptırımına bağlandığı

¹⁵ TOSUN, Mebrure/ YALVAÇ, Kadriye, Sümer, Babil, Assur Kanunları ve Ammi Şaduqua Fermanı, 2. Baskı, Ankara 1989, s. 185.

¹⁶ DUYMUŞ FLORİOTİ, / DEMİRCİ, s. 28 vd.

¹⁷ GENCA, Elif, Eski Mezopotamya’da Hukuk Hareketleri ve Düzenlemeler (Sümer, Babil Ve Eski İsrail Hukuku), Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009, s. 146.

¹⁸ TOSUN/YALVAÇ, s. 86-217.

¹⁹ TOSUN/YALVAÇ, s. 197.

görülmektedir²⁰. Gerçekten de Asur kanununun hazırlanmasında Hammurabi yasa derlemesinin tesirlerinin olduğu ve ondan faydalandığı metin mukayesesi yoluyla tespit ve kabul edilmektedir²¹. Kadına karşı işlenen suçların özellikle göze çarptığı Asur Kanununda, tablet A üzerindeki 17 nci madde metninde zina iftirasına şöyle yer verilmektedir: “Eğer bir adam bir adama şöyle derse; ‘Senin karınla (birçokları) tekrar tekrar yattılar, şahitlik yoktur’ bu halde anlaşma yapacaklar ve (iddiayı yapanla suçlu kadın) nehre gideceklerdir²²”. Hükme göre gerçeğin ortaya çıkması için hem zina iftirasında bulunan ve bu iddiasını ispatlayamayan kişi²³ hem de zina yaptığı iddia edilen kadın suya atılacak, tanrısız yargılamaya maruz kalacaktır²⁴. Burada “Nehir” tanrı vasfında olup, bir nevi yüksek mahkeme görevi görmektedir ve müfteriyi ya suyun üstünde tutarak temize çıkartmakta ya da suya batırmaktadır²⁵.

Mısır (Nil vadisi) hukukunda bir şahsın bir başkasına ağır bir suç isnat etmesi halinde bu kişiye idam cezası da dâhil olmak üzere farklı bir takım cezalar verildiğine rastlanılmaktadır²⁶. Cezalandırma yetkisini elinde bulunduran devlet ise de kurallar firavunun buyrukları ile belirlenmektedir²⁷. Ancak firavun da Maat adlı adalet tanrıçasının şahsında cisimleşen Adalet’e uymak zorundadır²⁸.

Eski Hint medeniyetinde de Manu ve Yajnavalkiya Kanunlarında yapılan düzenlemelerde iftira suçunun; tıpkı adam öldürme, adam dövme, kutsal şeyleri tahkir, yalan yere şahitlik, zina, ırza tecavüz suçları gibi şiddetle cezalandırılan bir suç olarak yer aldığı anlaşılmaktadır²⁹.

İbrani hukukunda da bir adamın evlendiği kızın bakire olmadığına ilişkin iftirada bulunması durumunda hem kızın babasına para vermeye mecbur tutulduğu

²⁰ SERTTAŞ, s. 22.

²¹ BİLGİÇ, Emin, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Ankara 1963, C. 21, Sa. 3-4, s. 114; <http://dergiler.ankara.edu.tr> (Erişim Tarihi: 26.06.2019).

²² TOSUN/YALVAÇ, s.248.

²³ SELÇUK, s. 1031.

²⁴ DUYMUŞ FLORİOTİ, / DEMİRCİ, s. 31.

²⁵ TOSUN/YALVAÇ, s.277.

²⁶ OKANDAN, Recai, Umumi Hukuk Tarihi Dersleri, İstanbul 1951, s. 96.

²⁷ SELÇUK, s. 1033.

²⁸ THEMA Larousse (Tematik Ansiklopedi), C. İnsan ve Tarih, s.40.

²⁹ OKANDAN, s. 68.

hem de evlendiği kızı hiç bir şekilde boşayamadığı kanun hükümlerinden anlaşılmaktadır³⁰.

Eski Yunanda iftira, ileri sürdüğü suç isnadını delillerle ispatlayamayan kimsenin işlediği suç olarak düzenlenmiştir³¹. Eski Yunan hukuk sisteminde savcılık kurumunun bulunmaması nedeniyle vatandaşlar suçu ve suçluyu itham hakkına sahiptir; ancak bu hakkın muhtevasında ileri sürülen ithamı ispatlama zorunluluğu da bulunduğu kabul edilmektedir³². Bu durumda da bir suç işlendiğine ve bunu bir şahsın işlediğine ilişkin ileri sürdüğü ithamı ispatlayamayan kimse iftira suçunun oluşmasına sebebiyet vermektedir. İftira suçunun cezası ileri sürülen ithamın kamu düzeninden olması veya şahısları ilgilendirmesi bakımından farklı kabul edilmiştir³³. Şayet itham edilen ancak ispatlanamayan suç kamu düzeniyle ilgiliyse ithamcının bazı vatandaşlık haklarını kaybedeceği ve hatta bir daha suç takibi yapamama gibi cezalarla karşılaşacağı düzenlenmiştir³⁴. İtham edilen ancak ispatlanamayan suçun şahıs haklarını ilgilendirmesi durumunda ise faile verilecek ceza itham olunan için istenen cezanın altıda biri oranında kabul edilmiştir³⁵. Anılan düzenlemelerden yola çıkılarak iftira suçunun Eski Yunan'da masumiyet karinesinin bir uzantısı niteliğinde olduğu kabul görmektedir. Nitekim Eski Yunan'daki düzenlemelere göre her ne kadar suç ve suçluların tespitinin kamu yararı bakımından önem arz ettiği söylenebilirse de vatandaşın itham edileni koruma yükümlülüğünün de bulunduğu ifade edilmektedir³⁶.

Roma hukukunda, iftira suçu, gerçeğe uygun olmayan ihbar nedeniyle ortaya çıkan suçlardan biri olarak kabul edilmektedir³⁷. Yunan hukuk sisteminden farklı olarak, iftira suçu bakımından gerçekte uyuşmayan, asılsız olan ihbarların sınıflandırılmış olması dikkat çekmektedir³⁸. Kasten mesnetsiz bir dava açarak gerçek dışı bir suçla itham La calumnia (falsa crimana intendere)³⁹, davalıya yardım

³⁰ OKANDAN, s. 181.

³¹ YILDIRIM, Akif, İftira Suçu, TBB Dergisi, 2007, Sa. 69, s.178.

³² BAYRAKTAR, Köksal, İftira, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1974, C. 40, Sa. 1-4, s. 181.

³³ YENİDÜNYA, A. Caner, İftira Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997, s. 10.

³⁴ ŞAHBAZ, İbrahim, İftira Suçu, YD, Ekim 1985, C.11, Sa. 4, s. 486.

³⁵ ŞAHBAZ, s.486.

³⁶ SERTTAŞ, s.23.

³⁷ BAYRAKTAR, s. 182.

³⁸ ŞAHBAZ, s.486.

³⁹ ŞAHBAZ, s.486.

maksadıyla ve bir suçun takibinde gerçeğin üstünü örtmek için dava ikamesi La praevaricatio (vera crimina absondere), yeterli sebep olmadan, davacının davayı sürdürme ve neticelendirme imkânını kullanmayarak davadan vazgeçmek suretiyle bir davaya engel olması La tergiversatio (in universum ab accusatione de sistere) fiillerinin işlenmesi iftira sayılmaktaydı⁴⁰.

Roma Hukukunda bir kişiye karşı ceza davası yöneltten davacının, davayı haklı olarak ve iyi niyetle açtığını yeminle ispatlamak zorunda olduğu bilinmektedir. Ancak zaman içerisinde bir ispat aracı olarak yemin masum kimselerin gerçek dışı isnatlara maruz kalmasını engelleyememiştir. Lex Remnia'nın uygulanması zorunlu hale gelmiştir. Bu nedenle de iftiranın suç niteliğini alması Roma hukukunda ilk olarak MÖ 100 yılları civarında Lex Remnia ile gerçekleşmiştir⁴¹.

Lex Remnia'ya göre iftira suçunu işleyen failin adına "calumniator" anlamına gelen "C" harfinin damgalanması gerekmektedir. İlerleyen zamanlarda uygulanan bu cezanın ise yerini teamülü şekilde keyfi olarak belirlenen farklı yaptırım türlerine bıraktığı görülmektedir⁴². Ancak faili gerçek dışı beyanda bulunmaya teşvik eden veya iftira suçunu işlemesine yardım eden kişilerce yasanın ihlal edilmesi nedeniyle Lex Remnia da iftira fiili bakımından hukuki himaye sağlamak konusunda yetersiz kalmıştır. Bu nedenle de Nero'nun imparatorluğu döneminde yani M.S. 61 yıllarında Senatus Consultum Turpillianum düzenlenmiştir. Turpillianum'a göre iftira suçunun işlenmesini teşvik eden veya suçun işlenmesine yardım ve yataklıkta bulunan kişilerin de fail ile aynı ceza ile cezalandırılmaları kabul görmüştür⁴³. Ancak bu düzenlemede de iftira suçuna ilişkin somut bir ceza belirlenmediği görülmektedir. Bu gereksinimin ancak imparatorluk döneminde M.S. 100 yıllarında kısas ilkesinin kabul edilmesi ile giderildiği belirtilmektedir⁴⁴. Böylece kısas kurallarının uygulanmaya başlaması ile nihayet Roma Hukukunda da iftira suçunun cezası somutlaşmıştır.

⁴⁰ YENİDÜNYA, s. 11.

⁴¹ SERTTAŞ, s.23.

⁴² YENİDÜNYA, s. 11-12.

⁴³ BAYRAKTAR, s. 182.

⁴⁴ YENİDÜNYA, s. 12.

C. Ortaçağ Hukuk Sistemlerinde

Ortaçağ kaynaklarında yapılan araştırmalara göre gerçeklere uygun bulunmayan ihbar kavramının, bu dönemde iftira mı şikâyet mi olduğunun tespitinin başarılı bir şekilde yapılamadığı tespit edilmiştir⁴⁵. Ortaçağ hukuk sistemlerinde ihbarın mahkeme nezdinde yapılıp yapılmadığına bakılmaksızın, asılsız olmasının anlaşılması halinde; iftira suçundan dolayı failin cezalandırıldığı anlaşılmaktadır⁴⁶. Failin cezası Roma Hukukunun da etkisiyle, Ortaçağda varlığını kabul ettirmiş birçok hukuk sisteminde kısas hükümleri doğrultusunda belirlenmiştir⁴⁷.

Ortaçağda geniş bir coğrafyada hüküm süren Moğollarda⁴⁸ iftira suçuna ayrı bir suç tipi olarak yer verilmemiş, yalnızca hırsızlık iftirasına ilişkin düzenlemeler⁴⁹ yapılmıştır⁵⁰. Moğol ceza hukukunda iftira suçunun kasten veya taksirle işlenmesi bakımından herhangi bir ayırım da gözetilmemiştir⁵¹. Ancak iftira eden kişiye ceza verilebilmesi için, iftiraya uğrayanın mahkûm edilmiş olması ve bu mahkûmiyetten sonra masumiyetinin ispat edilmesi şartı aranmıştır. Suçun yaptırımı bakımından ise cezanın miktarında artırım yapılmasını öngören bir kısas sistemine gidildiği dikkat çekmektedir. Buna göre, müfteri şahıs mağdurun üzerine atılan iftiradan dolayı ödemiş olduğu cezanın iki mislini ödemekle mükelleftir⁵².

Çin hukukunda müfteri, kısas hükümleri uyarınca suçsuz yere mahkûm edilmiş olan kimsenin cezasına çarptırılmaktadır. Gerekli görülmesi halinde fail

⁴⁵ BAYRAKTAR, s. 182

⁴⁶ YENİDÜNYA, s. 12.

⁴⁷ ŞAHBAZ, s.487.

⁴⁸ Moğollar ve Türklerin aynı ırktan gelmediğine ilişkin olarak bkz. KAFESOĞLU, İbrahim, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, İstanbul 1953, Sa. 8, C. 5, s. 105-136; Buna göre Moğollar ve Türkler tarihte hiçbir zaman birlik olmamış ve kaynaşmamıştır. Ancak Asya ve Avrupa’da büyük izler bırakan Moğolların şüphesiz Türk devlet yapısı ve hukuksal düzenini etkilediği kabul edildiğinden Moğol hukuk sistemine bu başlık altında yer verilmesi gerektiğinin daha uygun olacağı kanaatindeyim. Ayrıca bkz. SELÇUK, s. 1038 vd.

⁴⁹ 14 üncü yüzyılda örf ve adet hukuku ilk kez Cengiz Han’ın Büyük Yasası ile yazılı hale dönüşmüşse de zamanın ihtiyaçlarından çıkarıldığı kabul edilen 1640 tarihli Oyrat-Moğol Kanunu tam anlamıyla ele geçirilmiş ve tercüme edilmiş olması ile Moğol hukuku bakımından oldukça önemli bir yere sahiptir. ALINGE, Curt, Moğol Kanunları, Çev. Coşkun ÜÇÖK (Sevinç Matbaası,1967) , s. 41; 1640 tarihli bu Kanunda ceza hukuku bakımından saymacı yöntem kullanılarak devlete karşı işlenen suçlar, prense, rahip sınıfına, aileye karşı işlenen suçlar ile ırza geçme gibi cinsel özgürlüğe; kuyu kirletme gibi sağlığa karşı işlenen suçlar; öldürme, yaralama gibi hayata ve vücut dokunulmazlığına karşı, hırsızlık, dolandırıcılık gibi malvarlığı değerlerine karşı işlenen suçlar, hakaret, kundakçılık, büyücülük, köle ticareti gibi suçlarla hırsızlık iftirası suçuna da yer verilmiştir. SELÇUK, s. 1039.

⁵⁰ ALINGE, s. 114.

⁵¹ SERTTAŞ, s. 28.

⁵² ALINGE, s. 114.

hakkında ilave yaptırımların uygulandığına da rastlanılmaktadır⁵³. İsviçre hukuk sisteminde ise iftiranın yaptırımının yine kısas cezası ile karşılandığı ifade edilmektedir⁵⁴.

İftira, Ortaçağın sonlarına doğru Alman Hukuku'nda da cezalandırılan bir fiil olarak düzenlenmiştir. Ortaçağdaki bazı hukuk sistemlerinden farklı olarak Alman hukukunda iftira suçunun oluşumu bakımından dava sonucunda isnadın gerçek dışı olduğunun tespit edilmiş olması şartı aranmadığı görülmektedir.

Almanya'da 1521-1529 yılları arasında, Şarlken olarak bilinen V. Karl'ın emrine istinaden "Constitution Criminalis Carolina" adlı Ceza Kanunu hazırlanmış ve 1532 yılında kabul edilmiştir. Bu kanunun 110 uncu maddesinde "yazılı hakaret" fiiline bir suç tipi olarak yer verilmiş ancak iftira suçuna ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır⁵⁵. Daha sonraları müşterek hukukun (Gemeines Recht) kaydettiği ilerlemeler neticesinde 110 uncu maddedeki ceza, gerçek olmayan ihbarlar için de uygulanmaya başlanmıştır⁵⁶. Bu değişim ile kamu erkine yapılacak gerçeğe uygun olmayan ihbarlar nedeniyle failin artık eskisi gibi kısas hükümlerine göre değil, gerçekleşecek tahkikat sonucunda verilecek ceza ile cezalandırılması öngörülmüştür⁵⁷. Ancak 16 ve 17 nci yüzyıllarda tanzim edilmiş olan Alman Bölge Kanunları ile kabul edilen düzenlemelerde de iftira suçuna ilişkin herhangi bir hükme rastlanılmamaktadır. Hatta 18inci yüzyılın ortalarından sonra hazırlanmış Bayern ceza hukuk sisteminin temelini oluşturan 1751 tarihli Codex Luris Criminalis Bavarici, Avusturya'nın ceza hukuk sisteminin temeli olan 1768 tarihli Constitution Criminalis Theresiana ve diğer Kanunlarda da iftiranın ayrı bir suç tipi olarak yer almadığı görülmektedir. Buna karşılık iftira suçu ilk olarak Prusya'da örf ve adet hukuku bünyesinde kabul görmüş ve akabinde ise 1851 tarihinde Prusya Ceza Kanununda ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmiştir⁵⁸.

⁵³ ALINGE, s. 114.

⁵⁴ YENİDÜNYA, s. 15.

⁵⁵ <https://pages.uoregon.edu/dluebke/Witches442/ConstitutioCriminalis.html> (Erişim Tarihi: 07.07.2019).

⁵⁶ ŞAHBAZ, s.487.

⁵⁷ BAYRAKTAR, s.182.

⁵⁸ YENİDÜNYA, s. 17.

Alman Hukukunda yer alan bu değişimlere nazaran İsviçre hukukunda 1539 tarihli Bern Şehir Kanununda yer alan 175 inci madde metninde “*bir kimseyi bir suçlu işlemekle itham eden ancak davasını ispatlayamayan kişinin*” cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Yine Bern’in yenilenen kanunları(1614-1615), Schwyz(1701) Kanunlarında da iftira suçuna ayrı bir suç tipi olarak yer verilmiş ve suça ilişkin kısas hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmiştir⁵⁹.

D. Türk Hukuk Sisteminde

1. Genel Açıklamalar

Eski Türk devletlerinde töre adı verilen hukuk kurallarının suç ve cezaya ilişkin düzenlemeler getirdiği bilinmektedir. Ancak, göçebe yaşam tarzının benimsenmiş olması nedeniyle bu konudaki bilgiler günümüze sınırlı biçimde ulaşmıştır⁶⁰. Hem göçebe hem yerleşik olarak Orta Asya’da varlığını sürdürmüş olan Türklerin Uzakdoğu kültüründen etkilendikleri söylenebilir de kendilerine has bir hukuka sahip oldukları kabul edilmektedir⁶¹. Yabancı kaynaklarda tespit edilen özellikle Çine ait yıllıklarda, seyahatnamelerde, elçilere ait seyahat raporlarında; İslam yazarlarına ait coğrafi eserlerde ve yerel kaynaklarda (yazıtlar, siyasetnameler, ansiklopedik eserler, hukuki belgeler vb.) serpiştirilmiş olarak yer verilen bilgiler, hukuk sistemlerine ilişkin bir fikir vermektedir. Bu kaynaklara göre, İslamiyet öncesi Türklerde yaralama, darp, kız kaçırma, hırsızlık, zina, yalancılık, casusluk, hilekârlık, sahtekârlık, rüşvet, askerlikten kaçmak, vatana ihanet, eşkıyalık (gasp), cana kast gibi fiil ve hareketlerle “müfterilik” de suça sebebiyet veren ve cezayı gerektiren bir fiil olarak düzenlenmiştir⁶².

Örneğin, Tengriye iftirada bulunmak fiili önemli bir suç olarak kabul edilerek suçu işlediği yedi şahit tarafından kanıtlanan failin taşlanmak suretiyle öldürülmesi gerektiği kabul edilmiştir⁶³. Yine Türgeş Kağanı Sulu Han’ın, Emevilerin Horasan

⁵⁹ YENİDÜNYA, s. 17.

⁶⁰ SERTTAŞ, s. 28.

⁶¹ ÜÇÖK, Coşkun /MUMCU, Ahmet, Türk Hukuk Tarihi, 7. Baskı, Ankara 1991, s. 4.

⁶² ARIK, Feda Şamil, Eski Türk Ceza Hukukuna Dair Notlar I. Suçlar ve Cezalar, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi, Ankara 1995, C. 17, Sa. 28, s. 13.

⁶³ FENDOĞLU, Hasan Tahsin, Türk Hukuk Tarihi, 1. Baskı, İstanbul 2000, s.14.

Valisi Cunayd b. Abdurrahman ile yapmış olduğu bir görüşmede; birine iftira atmaktan çekinmeyen yalancı kimselerin, insanların arasını tutuşturan, onları birbirlerine düşüren kimseler olduğunu ve bu nedenle böyle kişileri ceza ve yargı yetkisinin sahibi olarak kimseyi göremeyecekleri bir yere kapatarak hapsedeceğini, yani zindana atacağını söylediği belirtilmektedir⁶⁴.

İslamiyet'in kabul edilmesinden sonra ise Türk Devletlerinde dine dayalı şer'i hukuk sistemi benimsenmiş ve iftiranın işleniş şekline göre had ve tazir yaptırımları uygulanmıştır. Şer'i hukuk sisteminin terk edilmesinden sonra modern hukuk anlayışı ile hem 765 sayılı ETCK hem de 5237 sayılı TCK'da iftira suçunun yaptırımı olarak hapis cezası öngörülmüştür⁶⁵.

2. İslam Hukukunda ve Osmanlı Devletinde

a. İslam Hukukunda

İslam hukuku bakımından bir kimseye bir suçu ya da sıfatı isnat eden ancak bu iddiasını kanıtlayamayan kişinin eylemi iftira niteliğindedir⁶⁶. Kur'an-ı Kerim'de belirtildiği üzere insan güvenilir olmalıdır; ancak iftirada dil yolu ile başkasının şeref, itibar, namus ve haysiyet gibi manevî haklarına bir saygısızlık söz konusudur ve bu durum güvenilir olmayı zedelemektedir⁶⁷. Bu nedenle, İslam dini ve İslam hukuk sisteminde iftira bir ifade hürriyeti konusu olarak değerlendirilmemiş ve cezalandırılması gereken bir eylem olarak ele alınmıştır⁶⁸.

İslam hukukunda iftira; had cezasını gerektiren kazf (*gerçek dışı zina isnadı*) ve tazir cezasını gerektiren diğer asılsız suç isnatları olmak üzere iki şekilde sınıflandırılmaktadır. Hadd cezası verilen kazf, namuslu kadın ya da erkek bir kimseye zina iftirasında bulunmak veya neseb-i gayri sahih isnadının yapılmasıdır⁶⁹. Başka bir ifadeyle, zina iftirası bir kimsenin ya doğrudan doğruya kendisine yönelik ya da anne

⁶⁴ ARIK, s. 32.

⁶⁵ SERTTAŞ, s. 28.

⁶⁶ YILDIRIM, s. 177.

⁶⁷ ALGÜL, s. 138.

⁶⁸ DOĞAN, Hasan, İslam Hukukunda İfade Hürriyetini Sınırlayan Sebepler, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, Nisan 2018, Sa. 31, s. 11 vd.

⁶⁹ VEHBİ, Tevfik Ali, İslam Hukukunda ve Mısır Hukukunda Kazf Suçu, Çev. Servet ARMAĞAN, İÜHF, C. 39, Sa. 1-4, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1974, s. 417.

babasına yönelik olarak ortaya çıkabilmektedir. Asılsız zina suçlamalarının yazılı veya sözlü olmasının herhangi bir önemi bulunmamaktadır⁷⁰. Kazf suçunda dava hakkı diğer hadd suçlarının aksine yalnızca mağdura, mağdur sağ değil ise çocuklarına aittir⁷¹.

Kazf veya zina iftirası suçunun sübuta ermesi için namusuna iftira edilen erkek ya da kadının “muhsan” olması gerekmektedir. Muhsan; akli başında olan, buluğ çağına erişmiş, hür, namuslu ve Müslüman olma anlamına gelmektedir⁷². Bundan dolayı da köleye karşı kazf suçunun işlenmesi halinde hadd cezası değil, tazir cezası uygulanmaktadır⁷³. İtham eden şahsın da akli dengesinin yerinde olması ve onun da buluğ çağına gelmiş olması aranmaktadır. Bu nedenle de yaşı küçük olanlar ile akıl hastası olan kişiler zinaya ilişkin iddialarından dolayı cezalandırılmamaktadır. Yine karısına zina isnat edip de iddiasını kanıtlayamayan koca ile altsoyunun zina fiilini işlediğini isnat eden üstsoya kaziften dolayı ceza verilmemektedir⁷⁴.

Zina iftirası suçunun karşılığı olarak Kur'an'da iki farklı ceza bulunmaktadır. İddiasını 4 şahit ile ispatlayamayan kimseye 80 kere kırbaç vurulması öngörülmüştür. Eğer kazif suçunu işleyen kişi köle olan kişilerden birisi ise cezası 40 kırbaç olarak belirlenmiştir⁷⁵. Hakkında kırbaç cezası uygulanan kişinin bu cezaya ek olarak tanıklığının da bir daha hiçbir zaman kabul edilmeyeceği belirtilmektedir⁷⁶. Kazif suçunun varlığının ispatlanabilmesi için ise zina suçunun ispatlanması usulünde olduğu gibi iki tanıkla ispat şartı aranmaktadır⁷⁷.

Tazir yaptırımının uygulandığı kazfta ise muhsan olsun ya da olmasın bir kimseye zina iftirası dışında bir şeyler isnat edilmektedir ki, bu halde hakaret ve

⁷⁰ DOĞAN, Hasan, İslâm Hukukunda İftira Suçu ve Cezası, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2008, s. 15.

⁷¹ AKGÜNDÜZ, Ahmed, Kanunnamelerdeki Ceza Hukuku Hükümleri ve Şeri Tahlili, İslami Araştırmalar Dergisi, 1999, C.12, Sa. 1, s. 3.

⁷² DEMİRBAŞ, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 9. Baskı, Ankara 2013, s.83.

⁷³ ARTUK, M. Emin/ GÖKCEN, Ahmet/YENİDÜNYA, Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, Ankara 2002, s. 95.

⁷⁴ ARTUK/ GÖKCEN /YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 95.

⁷⁵ ARTUK/ GÖKCEN /YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 96.

⁷⁶ KARAMAN, Hayreddin, Anahatlarıyla İslam Hukuku I, Giriş ve Amme Hukuku, İstanbul 1984, s. 222.

⁷⁷ DEMİRBAŞ, s. 83.

sövme benzeri eylemler de kazf kapsamına girmektedir⁷⁸. İslam hukuku bakımından tazir cezaları, kaynaklarda belirli bir ceza öngörülme suçlardan dolayı uygulanacak tedbirler ve had cezası dışında kalan cezalar olarak ele alınmaktadır⁷⁹. Şu halde, Isnad edilen fiil zina cezasını gerektiren bir suç ise hadd cezası, isnat edilen fiil hadd cezasını gerektirmeyen herhangi bir fiil ise de tazir cezası uygulanacaktır.

b. Osmanlı Devletinde

Osmanlı Devletinde İslamiyet'in kabul edilmiş olmasının etkisiyle birlikte uyuşmazlıkların çözümünde İslam Ceza Hukukunun uygulandığı görülmektedir. Ancak İslam Ceza Hukukunun yanı sıra padişahların yayınlamış oldukları Kanunnameler ile birtakım farklı suç tipleri ve bunlara ilişkin cezalar da düzenlenmiştir. Bu kanunnamelerden ilki Fatih Sultan Mehmet Kanunnamesidir. İkinci önemli kanun ise üç fasıldan oluşan Kanuni Sultan Süleyman Kanunnamesidir⁸⁰.

Tanzimat'tan önceki döneme ait olan Kanuni Sultan Süleyman döneminde yayınlanan ceza kanunnamesinde iftira eylemi suç tipi olarak kabul edilmiş ve yaptırıma bağlanmıştır⁸¹. Kanunnamedeki ilgili hükümde “*Eğer bir kişi, bir kimseye hadd veya taziri gerektirecek bir şekilde iftira ederse cezalandırılır*” denilmektedir⁸². Bu düzenlemede İslam hukukundaki düzenleme ile paralel hem hadd hem de tazir cezasını gerektiren iftira suçuna yer verildiği görülmektedir.

Tanzimat'tan sonra Sultan Abdülmecit devrinde Gülhane Hattı Hümayunun 3 Kasım 1839 tarihinde ilanı öngörülen ve Türk Hukuk Sisteminde ilk genel ceza kanunu olarak da bilinen 1840 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayununun üçüncü faslında da iftira cürmüne yer verilmiştir. İlgili hükümde “... *fasılda düzenlenen suçlar ile ilgili yargılamalarda yalnız şikayetçinin iddiası ile hüküm verilmemeli ve doğrusu araştırılmalıdır. Şayet ithamın iftira olduğu anlaşılırsa, bu takdirde müfteri de*

⁷⁸ ARTUK, M. Emin/ GÖKCEN, Ahmet/YENİDÜNYA, Caner, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 3. Baskı, Ankara 2002, s.615.

⁷⁹ ŞEKERCİ, Osman, İslam Ceza Hukukunda Ta'zir Suçları ve Cezaları, 1. Baskı, İstanbul 1996, s. 25 vd.

⁸⁰ DEMİRBAŞ, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 5. Baskı, Ankara 2007, s.92-93.

⁸¹ ARTUK/ GÖKCEN /YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 616.

⁸² LÜTFİ, Ahmet, Osmanlı Adalet Düzeni(Haz. BEYLEM, Erdinç), İstanbul 1979, s. 39 vd.

cezalandırılmalıdır” denilmiştir. Düzenlemede fasılda yer verilen suçlar bakımından şikâyetçinin beyanının tek başına suçu ispatlamaya yeter delil olarak kabul edilmemesi gerektiği ifade edilmiştir. Suç isnadı halinde iddianın doğruluğunun araştırılması gerekmektedir. Şayet isnat edilen eylemin iftira olduğu anlaşılırsa müfterinin de cezalandırılacağı ifade edilmiştir⁸³.

1840 tarihli Kanunnamenin bir tekrarı niteliğinde olan ve onun eksikliklerini gidermek amacıyla tanzim edilen 1851 tarihli Kanun-u Cedid’de (Fasl-ı Sani, m.2) de iftira suçuna yer verilmiştir⁸⁴. Ancak her iki Kanunname de yalnızca ilgili fasıldaki suçlarla sınırlı şekilde iftira suçunun düzenlenmesinin suçun kapsamını daraltıcı nitelikte olduğu belirtilmektedir⁸⁵.

Yine 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu’nun tercüme edilmesiyle hazırlanan 1858 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayununun ilk biçiminde de iftira suçuna ilişkin hüküm bulunmakla birlikte bu hükmün hukuken yeterli olmadığı ifade edilmektedir. Ancak sonradan, anılan Kanunun 213 üncü maddesinde yapılan değişiklik ile iftira suçuna ilişkin eksiklikler giderilerek daha kapsamlı bir hükme yer verildiği görülmektedir⁸⁶.

1858 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayununun değiştirilen ve daha kapsamlı hale getirilen 213 üncü maddesinin 1 inci fıkrasında; *“Bir kimse, suçlu olmadığını bildiği bir kişiye intikam saikiyle bir suç isnat eder ve bu fiili adli bir makama veya adli bir makama aksettirecek bir memura bildirir veya masum bir kimse hakkında, onun suç işlediğine ilişkin emareler ve maddi deliller uydurursa isnat edilen fiilin ağırlığına göre ve uydurulan delillerin şiddetine göre 1 haftadan 3 seneye kadar mahkûm olur”* denilmiştir. Anılan maddenin 2 nci fıkrasında ise *“Bir kimseye isnat edilen cezayı mucip fiil, korkutucu cezaları gerektiriyorsa, iftira eden kimse, delillerin ağırlığına ve şahsi hürriyetin kısıtlanmasına göre, örneğin iftiraya uğrayan tutuklanmışsa, müddetli çalışma cezasına mahkûm edilir. İftiraya uğrayan hakkında*

⁸³ ARTUK/ GÖKCEN /YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 616.

⁸⁴ DEMİRBAŞ, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler (5. Baskı), s. 93.

⁸⁵ YENİDÜNYA, s. 21.

⁸⁶ ARTUK/ GÖKCEN /YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 617.

cürümden dolayı bir mahkûmiyet kararı verilmiş ise müfteri hakkındaki süreli çalışma cezası 10 seneden aşağı olamaz” hükmüne yer verilmiştir.

Son fıkrada cezada indirim yapılmasını gerektiren failin iftiradan dönmesi hali ise *“Yukarıda fıkralarda belirtilen fiilleri işleyen iftirasını geri alır veya delilleri değiştirdiğini itiraf ederse ve şayet iftiraya uğrayan hakkında cezai kovuşturma başlamadan önce bunları yaparsa, yukarıda belirtilen cezaların ancak 1/6 sına mahkûm olur. Eğer iftiranın geri alınması veyahut delillerin uydurulduğunun itiraf edilmesi cezai kovuşturma başladıktan sonra gerçekleşmiş ise esas ceza 2/3 nispetinde indirilir”* şeklinde düzenlenmiştir.

İftira suçunun düzenlendiği bu hüküm 01.07.1926 tarihinde 765 sayılı Türk Ceza Kanunu yürürlüğe girene dek uygulanmıştır⁸⁷.

3. 765 Sayılı TCK Döneminde:

765 sayılı Türk Ceza Kanununda *“Adliye Aleyhinde Cürümler”* başlıklı dördüncü babın, üçüncü faslında 285 inci maddede iftira suçu düzenlenmiştir⁸⁸. 5237 sayılı TCK’da ise iftira suçu; ikinci kitabı oluşturan özel hükümlerin dördüncü kısmında yer alan *“Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler”* üst başlığı altında *“Adliye Karşı Suçlar”* kapsamında 267 ve 269 uncu maddelerde yer almaktadır. Kanunda 267 nci maddede iftira suçu, 268 inci maddede *“Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması”* suçu, 269 uncu maddede de iftira suçuna ilişkin etkin pişmanlık hükmü düzenlenmektedir.

⁸⁷ DEMİRBAŞ, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler (5. Baskı), s. 93.

⁸⁸ 765 sayılı TCK’nın 285 inci madde metni şöyledir: *“Her kim adliye veya işi adliye vermeğe mecbur olan bir memura, ihbarname veya şikayetname vererek suçsuz olduğunu bildiği bir kimseye garaza mebnî bir cürüm isnat eder yahut o kimse aleyhinde böyle bir cürmün maddi eser ve delillerini tasni eylerse isnat eylediği cürmün nevi ve mahiyetine ve tasni eylediği beyyine ve maddi delillerin kuvvetine göre bir aydan üç seneye kadar hapis olunur. Bu isnat kendine iftira olunan kimsenin tevfiği gibi şahsi hürriyeti tahdit eden bir halin hudusuna sebep olmuş ise müfteri hakkında beş seneye kadar ağır hapis cezası hükmolunur. Kendine iftira olunan kimse hakkında üç seneden fazla hürriyeti tahdit eden bir ceza ile mahkûmiyeti mutazammın bir hüküm sadir olmuş ise müfteri hakkında on beş seneyi tecavüz etmemek üzere aynı ceza hükmolunur. Eğer mağdurun mahkûmiyeti müebbet ağır hapis ise müfteri on beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis ile cezalandırılır ve eğer mahkûmiyet idam cezasını müstelzim olmuş ve infaz edilmiş ise müfteriye aynı ceza verilir. Henüz infaz edilmemiş ise müebbet hapis cezası hükmü olunur. Yukarıdaki fıkralarda yazılı olan cürmün faili, mağdur hakkında takibat icra olunmaksızın bu isnadından rücu eder veya tasnii itiraf eylerse yukarıda yazılı cezaların altıda biri hükmü olunur. Ve ceza müebbet ağır hapis ise on seneye indirilir ve isnattan rücu veya tasnii itiraf olunması takibata başlandıktan sonra vakı olursa asıl cezanın üçte ikisi indirilir ve müebbet ağır hapis yerine yirmi sene ağır hapis cezası tayin olunur”.*

765 sayılı Türk Ceza Kanununun 285inci maddesinde yer verilen iftira suçuna ilişkin hüküm ile 5237 sayılı Kanunun 267nci maddesinde düzenlenen iftira suçu arasında birtakım farklılıklar bulunmaktadır. 765 sayılı Kanun bakımından iftira suçunun sübuta ermesi için suç ve kabahat isnadı aranmakta iken 5237 sayılı Kanun’da “*hukuka aykırı fiil*” ibaresine yer verilmiştir⁸⁹. Böylelikle disiplin yaptırımını gerektiren isnatlar da dâhil olmak üzere her türlü hukuka aykırı fiil isnadı ile iftira suçunun işlenebileceği hüküm altına alınmıştır.

285 inci maddede yer verilen iftira suçunun sadece adliye veya durumu adliye bildirmeye mecbur olan bir mercie ihbar veya şikâyetle bulunmakla işlenebileceği kabul edilmiştir. 5237 sayılı Kanun’un 267 nci maddesinde yer verilen düzenlemeye göre ise suçun yetkili makamlara bildirim ile işlenmesinin yanı sıra basın – yayın yoluyla işlenebilmesi de olanaklı kılınmıştır⁹⁰.

765 sayılı Kanun düzenlemesi bakımından teoride şekli ve maddi iftira olmak üzere bir ayrım olduğu kabul edilmektedir. Ancak hem maddi iftira hem de şekli iftira suçu aynı fıkra düzenlenmiş ve suç bakımından öngörülen cezaya ilişkin herhangi bir ayrım da yapılmamıştır⁹¹. 5237 sayılı Kanun’da ise yasa koyucu 267 nci madde düzenlenirken şekli ve maddi iftirayı farklı fıkralarda düzenlemeyi tercih ederek maddi iftiraya ikinci fıkra suçun nitelikli hali olarak yer vermiştir⁹².

285 inci madde ile 267 nci madde arasındaki bir diğer fark ise zamanaşımına ilişkindir. 765 sayılı Kanun döneminde iftira suçuna ilişkin zamanaşımı süresi genel hükümlerle paralel olarak suçun işlendiği anda, başka bir deyişle yetkili makamın suç isnadından haberdar olduğu anda işlemeye başlamaktaydı⁹³. 5237 sayılı Kanunda ise yasa koyucu zamanaşımı konusunda ayrık bir düzenlemeye yer vermiştir. Buna göre, iftira suçundan dolayı dava zamanaşımının ilgili maddenin sekizinci fıkrasındaki düzenleme ile mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu tarihten itibaren başlayacağı hüküm altına alınmıştır.

⁸⁹ YAŞAR, Osman/GÖKCAN, Hasan Tahsin/ ARTUÇ, Mustafa, Yorumlu- Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, C. IV, 1. Baskı, Ankara 2010, s. 7821.

⁹⁰ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7821.

⁹¹ SERTTAŞ, s. 36.

⁹² YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7821.

⁹³ SERTTAŞ, s. 37.

Mülga Kanun düzenlemesinde müfteri şahsın isnadı yüzünden iftira olunan kişinin tevkifi gibi şahsi hürriyeti sınırlayıcı bir halin ortaya çıkması neticesi, ağırlaşmış hal olarak kabul edilmiştir. Ancak kişinin hürriyetinin kısıtlanmasından yalnızca tutukluluk halinin mi anlaşılabacağı yoksa yakalama, gözaltı vb. diğer hallerin de madde kapsamına dâhil olup olmayacağının belirsiz olması eleştirilmekteydi⁹⁴. 5237 sayılı Kanun'un 267 nci maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer verilen düzenlemeler ile bu konudaki belirsizlik ortadan kaldırılmıştır. İftiraya uğrayan kişi hakkında gözaltı veya tutuklama tedbirlerinin uygulanması halinde dördüncü fıkra⁹⁵ kapsamında failin ayrıca hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulacağı hüküm altına alınmıştır. Üçüncü fıkra⁹⁶ ise mülga kanunda düzenlenmemiş bir hususa değinilmiş ve kişi hakkında gözaltı ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbiri uygulanması durumunda cezanın yarı oranında arttırılması öngörülmüştür. Ancak hem üçüncü fıkra hem de dördüncü fıkra da yer verilen düzenlemelerin uygulanabilmesi için iftiraya uğrayan kişi hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş olması gerekmektedir.

765 sayılı Kanunun 285 inci maddesinde son fıkra ile iftiradan dönme hali düzenlenmiş bu hususta ayrı bir hükme yer verilmemiştir. 5237 sayılı Kanunda ise failin iftiradan dönmesi hali 269uncu maddede “Etkin pişmanlık” başlığı ile ayrı bir hüküm olarak ele alınmıştır⁹⁷.

⁹⁴ SERTTAŞ, s. 37.

⁹⁵ TCK 267/4üncü madde metni şöyledir: “Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş olan mağdurun bu fiil nedeniyle **gözaltına alınması veya tutuklanması halinde**; iftira eden, ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulur”.

⁹⁶ TCK 267/3üncü madde metni şöyledir: “Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş mağdurun aleyhine olarak bu fiil nedeniyle **gözaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbiri uygulanmışsa**, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır”.

⁹⁷ SERTTAŞ, s. 37.

III. MUKAYESELİ HUKUKTAKİ DURUM

Mukayeseli hukukta iftira suçunun suç tipi, korunan hukuki yarar, kanunda düzenlendiği yer ve düzenleniş biçimi gibi konularda değişiklikler arz ettiği görülmektedir.

A. Almanya

İftira suçu, Alman Ceza Yasasının 164 ve 165 inci maddelerinde düzenlenmiştir. Alman Ceza yasasının 164 üncü maddesinde Türk Ceza Kanununa kıyasla iftira suçunun fiil unsuru daha geniş kapsamlı olarak ele alınmıştır. Suçun oluşabilmesi için gereken hareketlerin ilgili maddede seçimlik olarak sayılması nedeniyle hükmün uygulama alanı genişletilmiştir.

Al. C. K.'nın 164üncü maddesine göre; müfterinin hakiki olmadığını bilerek bir kişinin muayyen makamlar nezdinde hukuka aykırı bir fiil veya bir yükümlülüğü ihlal ettiğini iddia etmesi, bu kişi hakkında bir yargılamanın yapılmasına veya kamusal başka bir tedbir kararı alınmasına sebep olacak veya devam eden bir yargı sürecinin veya alınmış bir tedbir kararının devamına sebep olacak isnatlarda bulunulması iftiraya neden olacaktır⁹⁸. İlgili madde gereğince suçlamanın yöneltildiği makamın suç ihbarını kabul etme yetkisi bulunan kamu makamları olabileceği gibi askeri makamlar da olabileceği ifade edilmektedir⁹⁹.

İftira suçu bakımından koruma amacının ne olduğu hususu Alman ceza hukukunda tartışmalı bir konudur. Doktrindeki baskın görüşe göre, iftira suçunda amaç hem devletin adli ayağını hem de masum olduğu halde hakkında muhakeme süreci yürütülen veya tedbir uygulanan kişiyi korumaktır. Öğretide yalnızca hakkında isnatta bulunulan kimsenin korunmak istediğini savunan görüşler de mevcuttur. Azınlık görüşe göre ise koruma amacı tektir ve yalnızca devletin adli fonksiyonları bu koruma kapsamındadır. Alman Federal Yüksek Mahkemesi içtihatlarına göre ise iftira

⁹⁸ ÜNVER, Yener, İftira, Suç Uydurma, Suç Üstlenme, Yalan Tanıklık ve Bilirkişilik, İnfaz Kurumlarından Kaçma (TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar), 4. Baskı, Ankara 2016, s. 75.

⁹⁹ SERTTAŞ, s.44.

suçu ile yalnızca hakkında gerçek dışı suç isnadı bulunan kimse değil, adli yargı sistemi de korumaktadır¹⁰⁰.

Alman Ceza Kanunda yer alan iftira suçu düzenlemesi fail bakımından Türk Ceza Kanunu yer alan düzenleme ile paralellik göstermektedir. Al. C. K. düzenlemesine göre iftira suçu özgü suç niteliğine haiz değildir ve her gerçek kişi bu suçun faili olabilir. Suçun mağduru ise doktrine göre, yalnızca yaşayan gerçek kişilerden ibaret olup, bilinmeyen veya ölmüş kişilerin bu suçun mağduru olamayacağı belirtilmektedir¹⁰¹.

Alman hukukunda, suçun oluşabilmesi için failin kötü niyetle hareket etmesi ve bununla birlikte kişiye yönelik ya cezai yargılama başlatılması ya da kişi hakkında koruma tedbiri uygulanması veya tedbirin devamlılığının sağlanması amacıyla isnatta bulunulması gerektiği düzenlenmektedir¹⁰². İsnat edilen fiilin ise objektif olarak gerçeğe aykırı bir suç isnadı niteliğinde olması ve resmi muhakeme süreci başlatmaya veya diğer kamusal önlemlerin alınması ve devam ettirilmesini sağlamaya elverişli olması gerekmektedir¹⁰³.

Türk Ceza Kanununun iftiraya ilişkin 267 nci maddesinde suçun ihbar veya şikâyet yoluyla işlenebileceği gibi “*basın-yayın yoluyla*” da işlenebileceği düzenlenmiştir. Alman Ceza Kanununun 164 üncü maddesinde ise “*basın-yayın yoluyla*” ibaresine yer vermek yerine suçun “*alenen*” işlenebileceği belirtilmiştir. Alenen ibaresi Türk Ceza Kanununda yer verilen “*basın-yayın yoluyla*” ibaresine nazaran daha geniş kapsamlıdır. Zira kitle iletişim araçları dışında yollarla yapılan iftira atma eylemi Alman Ceza Kanunu bakımından suç teşkil ederken 267 nci madde düzenlemesi uyarınca tipik olmayacaktır¹⁰⁴.

Yine Türk hukuk doktrininde iftira suçunun yalnızca icrai hareketlerle işlenebileceği yani ihmali hareketle bu suçun işlenemeyeceği görüşü hâkimdir. Alman hukuk sisteminde ise iftira suçu her ne kadar çoğunlukla icrai bir hareket ile

¹⁰⁰ ÜNVER, s. 44.

¹⁰¹ ÜNVER, s. 47.

¹⁰² ÜNVER, s. 96.

¹⁰³ ÜNVER, s. 61.

¹⁰⁴ SERTTAŞ, s. 45.

gerçekleştirilmekte ise de ihmali bir hareket ile de suça sebebiyet verilebileceği kabul edilmektedir¹⁰⁵.

Al. C. K.’nın 165 inci maddesinde “İftira suçu alenen veya yazılar yazarak işlenmiş ve bu nedenle iftira olunan hakkında bir cezaya hükmedilmişse, zarar görenin istemi üzerine iftira dolayısıyla verilen mahkûmiyet kararının da alenen ilan edilmesine karar verilir” denilmektedir. Benzer bir düzenleme TCK 267 nci maddesinin dokuzuncu fıkrasında da yer almaktadır. Fıkra göre “Basın ve yayın yoluyla işlenen iftira suçundan dolayı verilen mahkûmiyet kararı, aynı veya eşdeğerde basın ve yayın organıyla ilan olunur”. Buna göre; Türk Ceza Kanunu bakımından zarar görenin istemine gerek olmaksızın ilana re’sen karar verilebilirken, Alman Ceza Kanununda mahkûmiyet ilamına ilişkin ilan, zarar gören kişinin talebine bırakılmıştır¹⁰⁶.

Yukarıda bahsi geçen 165 inci madde düzenlemesinde, ilan isteminde bulunabilecek kişi bakımından mağdur ifadesinin yerine suçtan zarar gören ifadesine yer verildiğine dikkat çekilmektedir. Ünver’e göre, bu kullanım biçimi iftira suçunun mağdurunun toplumun tüm fertleri olduğunu ve toplumun da aslında adli mekanizmanın bir hukuksal yarar taşıyıcısı olduğunu açıkça göstermektedir¹⁰⁷. Hukuki menfaatin taşıyıcısı konumunda toplumu oluşturan tüm bireyler olması nedeniyle iftiraya doğrudan maruz kalan kişi mağdur sıfatına değil, ancak suçtan zarar gören sıfatına haiz olmaktadır.

B. İsviçre

İftira suçu, İsviçre Ceza Kanununun 303 üncü maddesinde düzenlenmiştir. İsviçre hukuk doktrinde 303üncü madde ile korunması amaçlanan hukuki menfaatin tek olmadığı ancak en mühim olan hususun “adliyenin güvenilirliği” olduğu belirtilmektedir. Bireylerin haysiyet ve onuru, özgürlüğü ve malvarlığı gibi değerleri de iftira suçu ile korunması amaçlanan değerlerdir. İftira suçu ile adli mercilerin hatalı olarak belirli bir kimse hakkında muhakeme başlatmak üzere yanıltılması ve adliyeye

¹⁰⁵ ÖNDER, Ayhan, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 4. Baskı, İstanbul 1994, s.293 vd.

¹⁰⁶ SERTTAŞ, s. 45.

¹⁰⁷ ÜNVER, s. 48.

karşı güvenin zedelenmesi önlenmeye çalışılırken iftiraya uğrayan kişinin de bireysel hakları korunmaktadır¹⁰⁸. Bu yönüyle İsviçre doktrininin Türk doktrininde yer alan görüşlerle aynı çerçevede olduğu söylenebilecektir.

İsviçre Ceza Kanununda iftira suçunun düzenlendiği 303 üncü maddeye göre, masum olan yani suç işlememiş bir kimseye karşı ithamda bulunulması gerekmektedir. Masum bir kişiye karşı, yetkili makamlar önünde cezai soruşturma veya kovuşturma yürütülmesini sağlamak amacıyla bir cürüm veya cünha¹⁰⁹ isnadı söz konusudur. Bu durumda kabahat sayılan bir fiilin veya disiplin suçu niteliğine haiz olan bir suçun isnadı söz konusu ise İsv. CK. göre iftira suçu oluşmayacaktır¹¹⁰. Bu yönüyle düzenleme 765 sayılı mülga TCK'nın 285inci maddesi ile paralellik gösterirken, 5237 sayılı Kanunun 267 nci madde düzenlemesinden de ayrılmaktadır. Maddenin ikinci fıkrasında ise TCK düzenlemesine benzer şekilde hilafı hakikat delil ve/veya emareler uydurulmasının da iftira suçunu oluşturacağı düzenlenmiştir.

Türk kanun düzenlemesinde iftira suçunun sübuta ermesi bakımından iftiraya uğrayan kişi hakkında illaki cezai takibata geçilmesi zorunlu değildir. İftiranın tehlike suçu niteliğinde bir suç olması nedeniyle, kişi hakkında soruşturma veya kovuşturma başlatılmasına yönelik failin herhangi bir girişimi tamamlanmış bir suç gibi cezalandırılacaktır. Bunun yanı sıra, iftira olunana isnat olunan haksız eylemin muayyen bir elverişlilik niteliğine haiz olması aranmamaktadır. Yalnızca ikinci fıkrada yer verilen maddi iftira suçu bakımından suçlamanın maddi eser ve delilleri uydurarak işlenmesi gerektiğinden fail tarafından gerçekleştirilebilecek eylemin adli mercileri harekete geçirebilecek elverişliliğe sahip olması gerekmektedir. İsviçre öğretisinde de fail tarafından gerçekleştirilen eylemin ceza soruşturması veya kovuşturması başlatmaya elverişli olması gerektiği ifade edilmektedir. Müfterinin eyleminin, bir soruşturma şüphesi için en azından ilk baştaki şüpheyi oluşturmaya elverişli olması

¹⁰⁸ ÜNVER, s. 44

¹⁰⁹ “Kabahatten ağır ve cinayetten hafif olan suç” Bkz. <http://www.tdk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 03.10.2019).

¹¹⁰ ÜNVER, s. 76.

yani adli mercilerin re'sen araştırma ilkesi uyarınca harekete geçmesini gerektirecek ölçüde olması gerekmektedir¹¹¹.

Yine TCK düzenlemesinde olduğu gibi mezkûr 303üncü maddede düzenlenen iftira suçunun oluşabilmesi bakımından suçun genel kast ile işlenmesi yeterli kabul edilmemektedir. Buna göre, şüpheli/sanık masum olduğunu bildiği kimse hakkında ceza takibatı yapılmasına neden olmak özel kastı ile hareket etmelidir. Failin isnatta bulunduğu kimsenin masum olduğunu bilmesi ve aynı zamanda bu kimse hakkında cezai takibat yapılmasını istemesi gerekmektedir. Kişinin suçsuz olduğundan kuşgulanması iftira suçunun oluşumu bakımından yeterli kabul edilmemektedir¹¹².

C. İspanya

İnceleme konusu suç, İspanyol Ceza Kanununun “*Suçlar ve Cezalar*” isimli ikinci kitabında yer alan, XX. Kısımda “*Adliyyeye Karşı Suçlar/Yargı Gücüne Karşı Suçlar*” üst başlığı altında V. Bölümde 456 ve 457 nci maddelerde “*Sahte Suçlamalar*” başlığı ile düzenlenmiştir¹¹³. Görüldüğü üzere, Türk Ceza Kanun sistematığı içerisinde olduğu gibi İspanyol Ceza Kanununda da iftira suçuna “*Adliyyeye Karşı Suçlar*” arasında yer verilmiştir¹¹⁴.

Ancak İspanyol Ceza Kanununun 456 ve 457nci maddelerinde düzenlenen, suçun manevi unsurunun 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 267 nci maddesine nazaran daha geniş kapsamlı olduğu görülmektedir. Zira TCK’da iftira suçunun sübjektif unsuru bakımından failin bir saikle hareket etmesi aranmakta iken İspanyol Ceza Kanununda iftira suçunun kast veya basit dikkatsizlik diğer bir ifadeyle taksirle işlenebileceği kabul edilmiştir¹¹⁵.

İftira suçunun cezası Kanunun 456ncı maddesinde gerçek dışı suçlamanın ciddiyetine göre kademeli olarak düzenlenmiştir. İftiraya maruz kalan kişinin memur

¹¹¹ ÜNVER, s. 64.

¹¹² ÜNVER, s. 95.

¹¹³ İngilizce metin için Bkz. <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (Erişim Tarihi: 03.10.2019); SERTTAŞ, s.46.

¹¹⁴ 1971 tarihli İspanyol Ceza Kanununda da iftira suçuna “*Adliye Aleyhine İşlenene Suçlar*” arasında dördüncü bap birinci fasıl 325inci maddede yer verilmiştir. Bkz. ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 618.

¹¹⁵ ÜNVER, s. 95.

olması durumu ise cezanın arttırılması gereken bir hal olarak kabul edilmiştir¹¹⁶. İfade edilmelidir ki TCK'da iftira suçuna ilişkin nitelikli haller arasında mağdurda herhangi bir özellik aranmamıştır.

D. İtalya

İtalyan yasa koyucusu iftira suçuna “*adliye düzenini ihlal ettiği kuralı*”¹¹⁷ uyarınca “*adliyeye karşı suçlar*” bölümünde yer vermiştir. 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanununda da iftira suçuna “*Adliye Aleyhine Suçlar*” bölümünde yer verilmiştir. Ancak 1889 tarihli Kanunun yürürlüğe girmesine kadar ki süreçte; yürürlükte olan 1853 tarihli Toskana Ceza Yasası ile 1859 Sardinya Ceza Kanununda iftira suçu “*Kamunun İtimadına Karşı Suçlar*” arasında düzenlenmiştir¹¹⁸.

Yürürlükte olan İtalyan Ceza Kanunun 368 inci maddesi iftira suçunu doğrudan düzenleyen bir hükümdür. İt. CK. 368 inci maddesinde iftira suçu, “*failin isimsiz veya hakikat dışı bir isim yazarak şikâyet/ihbar yoluyla adli mercilere masum olan bir kimsenin cezalandırılabilir bir eylemde bulunduğunu bildirmesi*” olarak ifade edilmiştir. Kendisine yöneltilen şikâyet veya ihbar başvurusunu adli makamlara bildirmek zarureti bulunan başka herhangi bir makama bildirim yapılması halinde de 368 inci maddeye göre iftira suçunun oluşacağı kabul edilmektedir¹¹⁹.

Türk Ceza Kanunun 267 nci maddesinde iftira suçu “*basın ve yayın yoluyla*” işlenebilecek şekilde hüküm altına alınmışken İtalyan Ceza Kanununun ilgili maddesinde özellikle “*basın-yayın yoluyla*” şeklinde bir ibareye yer verilmediği dikkat çekmektedir.

Kanunda yer verilen düzenleme uyarınca kişi hakkında yapılan asılsız ihbar veya şikâyete konu suçun cezasının üst sınırı itibariyle on yıldan daha fazla hapis cezası gerektirmesi failin cezasının arttırılması gereken bir hal olarak düzenlenmiştir¹²⁰. Masum bir kimsenin üzerine atılı suçlama nedeniyle beş yıldan

¹¹⁶ SERTTAŞ, s. 46.

¹¹⁷ BAYRAKTAR, s. 183.

¹¹⁸ TOROSLU, Nevzat, İftira Cürümünün Hukuki Konusu, AÜHFD, C. XXXVII, Ankara 1982, s. 119.

¹¹⁹ ÜNVER, s. 62.

¹²⁰ ÜNVER, s. 102.

fazla hapis cezasına mahkûm olması halinde failin dört yıl ile on iki yıl; ömür boyu hapis cezasına mahkûm edilmesi halinde ise altı yıl ile yirmi yıl arasında hapis cezası ile cezalandırılacağı öngörülmüştür¹²¹.

IV. İFTİRA SUÇUNUN BENZER SUÇLARDAN FARKI

A. Genel Açıklamalar

İnceleme konusu “İftira suçu” 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 267 inci maddesinde düzenlenmektedir. Suça ilişkin madde metni TCK’nın ikinci kitabının dördüncü kısmında yer alan “*Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler*” üst başlıklı ve “*Adliye Karşı Suçlar*” başlıklı ikinci bölümde yer almıştır. Buna istinaden, bu başlık altında öncelikle “*Adliye Karşı Suçlar*” arasında düzenlenen “*başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması*”, “*suç uydurma*”, “*suç üstlenme*” ve “*yalan tanıklık*” suç tiplerine yer verilecektir. Akabinde ise iftira suçu ile aralarında asli norm-tali norm ilişkisi bulunan “*hakaret*” suçuna yer verilecektir.

B. Başkasına Ait Kimlik veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu

“*Başkasına Ait Kimlik veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu*” Türk Ceza Kanununun 268 inci maddesinde “*İşlediği suç nedeniyle kendisi hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engellemek amacıyla, başkasına ait kimliği veya kimlik bilgilerini kullanan kimse, iftira suçuna ilişkin hükümlere göre cezalandırılır*” şeklinde düzenlenmiştir.

765 sayılı mülga Türk Ceza Kanununda “*Evrakta Sahtecilik*” başlıklı bölümde, 343 üncü maddenin ikinci fıkrasında yer verilen “*Memura Yalan Bildirimde Bulunma*” suçu; 5237 sayılı Kanun sistematigi içerisinde 268 inci maddede yer verilen “*Başkasına Ait Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu*” ve 206 ncı maddede verilen “*Resmi Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyan Suçu*”¹²² olmak üzere müstakil iki ayrı suç tipi olarak düzenlenmiştir¹²³.

¹²¹ SERTTAŞ, s. 47.

¹²² “İftira suçunun özel bir halini düzenleyen TCK’nın 268. maddesinde tanımlanan “başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması” suçunun oluşabilmesi için, kişinin işlediği suç nedeniyle kendisi hakkında

Öğretide, başkasına ait kimlik bilgilerinin kullanılması suçu iftira suçu ile birlikte değerlendirilmektedir. Madde metnine ilişkin gerekçede de bu suçun iftira suçunun özel bir işleniş biçimi olduğu ifade edilmektedir. Oysaki 268 inci maddede yer verilen bu suçta fail belge üzerinde yapılan bir sahtecilik eylemi nedeniyle hakkında gerçekleştirilecek ceza tatbikatını engellemeyi amaçlamaktadır. İlgili suç tipi iftira suçunun özel bir işleniş biçimi değildir; yalnızca suçun failinin iftira suçuna ilişkin hükümlere atıfta bulunmak suretiyle cezalandırılması öngörülmektedir¹²⁴.

Başkasına ait kimlik bilgilerinin kullanılması suçunu iftiradan farklı ve münferit bir suç tipi olarak kabul etmek gerekmektedir. En başta subjektif unsur bakımından her iki suç tipi arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Zira iftira suçunda müfteri, karşı tarafa bir suç isnadında bulunurken bu kişi hakkında soruşturma veya kovuşturulma başlatılmasını ya da idari yaptırım uygulanmasını amaçlamaktadır¹²⁵. 268 inci madde bakımından ise fail, kendisi hakkında gerçekleşmesi muhtemel bir soruşturma veya kovuşturmayı önlemek amacıyla hareket etmektedir¹²⁶.

Nitekim uyuşturucu madde ticareti yapmak suçundan yürütülen bir soruşturma kapsamında firari olarak aranan sanığın yakalandığında kardeşi adına düzenlenmiş kendi fotoğrafının bulunduğu suça konu sürücü belgesini ibraz ettiği, sonrasında yapılan teşhis ve parmak izi araştırmasında sanığın gerçek kimlik bilgilerinin tespit edildiği bir olayda Yargıtay da iftira, başkasına ait kimlik ve kimlik bilgilerinin

soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engellemek amacıyla, başkasına ait kimliği veya kimlik bilgilerini kullanması gerektiği; sanığa isnat olunan, idari yaptırım gerektiren trafik ceza tutanağı düzenlenmesi sırasında müştekiye ait kimlik bilgilerinin kullanılmasından ibaret eylemin TCK'nın 206. maddesinde düzenlenen resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçunu oluşturacağı..." Yargıtay 8. CD. , T. 8.10.2019, E. 2019/13208, K. 2019/11903.

¹²³ SERTTAŞ, s. 55.

¹²⁴ ÜNVER, s. 127.

¹²⁵ KOÇER, Seçkin, Başkasına Ait Kimlik veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu, Adalet Dergisi, Mayıs 2011, Sa. 40, s. 175; <http://adaletdergisi.adalet.gov.tr> (Erişim Tarihi: 22.10.2019).

¹²⁶ "...Sanığın, hırsızlık yapmak amacıyla girdiği işyerinde yakalandığında kendisini kardeşine ait... İsmiyle tanıtmış, sonradan kardeşi ...'ın kimlik bilgilerinin kullanıldığına dair şikâyeti ile sanığın gerçek kimliğinin ortaya çıkması şeklindeki olayda; sanığın işlediği suç nedeniyle kendisi hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engelleyip başkasının kimliğini ya da kimlik bilgilerini kullanarak kendisini suçsuz, diğer kişiyi ise işlemediği bir suçun faili olarak göstermesi şeklinde gerçekleşen eyleminin bütünüyle 5237 sayılı TCK'nın 268/1inci maddesinde tanımlanan başkasına ait kimlik bilgilerinin kullanılması suçunu oluşturduğu gözetilmeden; eylem bölünerek yazılı şekilde iftira ve resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçlarından ayrı ayrı hükümler kurulması suretiyle fazla ceza tayini, yasaya aykırı, sanığın temyiz itirazı bu itibarla yerinde görülmesi olduğundan hükmün bu sebepten dolayı BOZULMASINA..." Yargıtay 8. CD, T. 15.10.2019, E. 2017/10836, K. 2019/12360.

kullanılması ve resmi belgede yalan beyan suçlarının birbirlerinden farklı münferit suç tipleri olduğuna vurgu yapmıştır¹²⁷.

Ancak fail başkasına ait kimlik bilgilerini kullanmak suretiyle adına açılmış soruşturma veya kovuşturmadan kurtulma maksadında ise de gerçekleştirdiği bu eylem neticesinde hakkında açılmış olan soruşturma veya kovuşturmanın kimliğin asıl sahibi üzerinde hukuki sonuç doğurmasına da neden olmaktadır¹²⁸. Bu ihtimalde failin kimlik bilgilerini kullandığı kişi hakkında soruşturma veya kovuşturma başlatılması amacıyla hareket ettiği söylenemeyeceğinden iftira suçunun oluşmadığı kabul edilmelidir.

İftira suçunda özel olarak bir kişiye yönelik hukuka aykırı fiil isnadında bulunulmakta iken 268 inci maddede düzenlenen suç tipinde isnat söz konusu olmaksızın yalnızca başkasına ait kimlik bilgilerinin kullanılması söz konusudur¹²⁹.

İftira suçunun basın- yayın organları aracılığıyla dolaylı yoldan yapılacak ihbarlarla da işlenmesi mümkündür. Ancak başkasına ait kimlik bilgilerinin kullanılması durumunda failin basın yayın-organları aracılığıyla bu suçu işlemesi mümkün değildir, yetkili makam veya merci önünde kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanıldığının tespit edilmesi gerekmektedir¹³⁰.

C. Suçu Üstlenme Suçu

Suçu üstlenme suçu 5237 sayılı Kanun'un 270 inci maddesinde düzenlenmiştir. Madde metninde “Yetkili makamlara, gerçeğe aykırı olarak, suçu işlediğini veya suça katıldığını bildiren kimse” nin iki yıla kadar hapis cezası ile

¹²⁷...TCK'nin 268. maddesinde tanımlanan başkasına ait kimlik bilgilerinin kullanılması suçunun oluşması için; failin işlediği suç nedeniyle kendisi hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engellemek amacıyla, başkasına ait kimlik bilgilerini kullanması, TCK'nın 267/1inci maddesinde tanımlanan “iftira” suçunun oluşması için ise, yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunmak suretiyle işlemediğini bildiği halde hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat etmesi, TCK'nin 206. maddesinde düzenlenen ve doktrinde “fikri sahtecilik” olarak adlandırılan “resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma” suçunun oluşması için kişinin açıklamaları üzerine yetkili bir kamu görevlisi tarafından resmi bir belgenin düzenlenmesi ve düzenlenen resmi belgenin, beyanın doğruluğunu ispat edici bir güce sahip olması gerekir...” denilerek sanığın eylemlerinin kül halinde tek bir suçu “resmi belgede sahtecilik suçunu” oluşturduğu belirtilmiştir; *Yargıtay 11. CD., T. 15.10.2019, E. 2017/12129, K. 2019/7324*.

¹²⁸ÇAKIR, Kerim, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Başkasına Ait Kimlik Veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu”, MÜHF-HAD, Nur CENTEL’e Armağan, 2013, C. 19, Sa. 2, , s. 1543.

¹²⁹KOÇER, s. 173.

¹³⁰SERTTAŞ, s. 57.

cezalandırılacağı ifade edilmektedir. “*Nemo tenatur ilkesinin*” bir yansıması olarak maddenin ikinci cümlesinde suçun üstsoy, altsoy, eş veya kardeşi cezadan kurtarmak amacıyla işlenmesi haline yer verilmiştir. Böyle bir durumda, cezanın hafifletilmesi veya kaldırılması için hâkime bir takdir yetkisi tanınmıştır¹³¹.

Suç üstlenme suçunda fail kendisini yetkili adli mercilere ihbar etmektedir. Başka bir deyişle, fail kendisini işlemediği bir suçun faili ya da suç ortağı olarak itham ederek, şahsı hakkında suç teşkil eden bir eylem isnat etmektedir¹³². Bu durum nedeniyle doktrinde suç üstlenme suçu “*kendi kendine iftira*” suçu olarak da tanımlanmaktadır¹³³.

Suç üstlenme suçu yani kendi kendine iftira ile 267 nci maddede düzenlenen iftira suçu arasında birtakım farklılıklar bulunmaktadır. İftira suçunda, fail kendisi dışında suç işlemediğini bildiği masum bir kimseye suç isnadında bulunurken suç üstlenme suçunda fail bizzat kendisi hakkında suçu işlediğine veya suça karıştığına ilişkin isnatta bulunmaktadır.

Suç üstlenme suçu ve iftira suçu arasındaki bir diğer fark ise isnat edilen fiilin niteliğine ilişkindir. İftira suçunda müfterinin suç işlemediğini bildiği bir kimseye karşı hukuka aykırı bir fiil isnadı söz konusudur. Hukuka aykırı fiil kanunda suç olarak düzenlenen bir eylemden ibaret olabileceği gibi kabahat sayılan bir fiil veya disiplin yaptırımı gerektiren fiiller de olabilir. Ancak suç üstlenmede kişinin idari yaptırım gerektiren herhangi bir fiili üstlenmesi söz konusu değildir. Failin kendisine yönelttiği eylem bir suç teşkil etmelidir¹³⁴.

Kanun koyucu 270inci maddede düzenlenen suç tipi bakımından ikinci cümlede üst soy, alt soy, eş ve kardeşi cezadan kurtarmak saikiyle hareket eden fail hakkında verilecek cezada indirim yapılabilmesi veya cezanın tamamen kaldırılması konusunda hâkime takdir yetkisi tanımıştır. Ancak kanunda iftira suçu bakımından

¹³¹ ÜNVER, s. 157.

¹³² GÖKCEN, Ahmet, Suç Tasnii ve Kendi Kendini İtham Cürümleri, İstanbul Barosu Dergisi, Sa. 2, İstanbul 2000, s. 369 vd.

¹³³ ARTUK, M. Emin/ GÖKCEN, Ahmet/YENİDÜNYA, Caner, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 15. Baskı, Ankara 2015, s. 1157.

¹³⁴ ARTUK/GÖKCEN/ YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s. 1158.

akrabalık ilişkisini temel alan herhangi bir şahsi cezasızlık nedenine yer verilmemiştir¹³⁵.

D. Suç Uydurma Suçu

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 271 inci madde numarası ile hüküm altına alınan suç uydurma suçu ile iftira suçu arasında da birtakım farklılıklar mevcuttur.

271 inci madde metni şöyledir: “İşlenmediğini bildiği bir suçu, yetkili makamlara işlenmiş gibi ihbar eden ya da işlenmeyen bir suçun delil veya emarelerini soruşturma yapılmasını sağlayacak biçimde uyduran kimseye üç yıla kadar hapis cezası verilir”. TCK'nın 271 inci maddesinde yer verilen bu suçun sübuta erebilmesi için seçimlik iki hareket öngörülmüştür; fail ya işlenmediğini bildiği bir suçu yetkili makamlara işlenmiş gibi ihbar edecek ya da işlenmeyen bir suçun delil veya emarelerini soruşturma yapılmasını sağlayacak şekilde uyduracak.

Hem iftira suçu bakımından hem de suç uydurma suçu bakımından failin bilgisinin arandığı görülmektedir. İftira suçunda failin “işlenmediğini bildiği” bir kimseye¹³⁶ hukuka aykırı fiil isnadı söz konusudur. 271 inci maddede verilen suç tipinde ise failin “işlenmediğini bildiği” bir suçu ihbar etmesi ve suçun delil veya emarelerini uydurması gerekmektedir. Suç uydurma suçunda, ihbar veya uydurulan delillerin “belirli bir kimseye” yöneltilmesi söz konusu değildir¹³⁷. Uydurulan suç açıkça veya zımni olarak belirli bir kişiye isnat edilmemiş olmalıdır¹³⁸. Bu nedenle, suç tasniinde adli makamlara ihbar edilen suçun hiçbir surette gerçekleşmemiş olması

¹³⁵ SERTTAŞ, 52.

¹³⁶ “...öncelikle iftira ile suç uydurma arasındaki farklara ve her iki suçu birbirinden ayırmakta kullanılacak ölçütün ne olduğuna değinmek gerekmektedir. İftira suçu soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak maksadıyla yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak ya da basın yoluyla bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnadıyla işlenirken, suç uydurma ise yetkili makamlara işlenmediğini bildiği bir suçu işlenmiş gibi ihbar ederek ya da bir suçun delil ve emarelerini soruşturma yapılabilecek biçimde uydurarak işlenmektedir. Yani iftira ile suç uydurmayı ayıracak en önemli ölçüt iftira suçunda belli bir kimseye isnatta bulunulması, suç uydurmada ise uydurulan suçun belli bir kimseye isnat edilmemesidir.” Yargıtay CGK., T. 3.4.2018, E. 2014/839, K. 2018/146; “Somut olayda; sanığın 15.11.2008 tarihinde kolluk güçlerine müracaat ederek, 1997 yılında haricen sattığı motosikletinin devrini sağlamak amacıyla mağdurların ismini vermeden, motosikletinin çalındığından bahisle şikayetçi olması şeklinde gerçekleşen eyleminin suç uydurmak suçunu oluşturacağı hukuki durumunun buna göre takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden; suç vasfında yanılıya düşülerek iftira suçundan mahkumiyet hükmü kurulması” Yargıtay 4. CD., T. 15.5.2013, E. 2013/2336, K. 2013/7660; <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 10.07.2020).

¹³⁷ ARTUK/GÖKCEN/ YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s. 1158.

¹³⁸ ÜNVER, s. 172.

gerekmektedir. Ancak iftira suçunda failin masum bir kimseye yönelik suç isnadında bulunması gerekmektedir. Bundan dolayı, isnat edilen suç gerçekten işlenmemiş olabileceği gibi iftiraya uğrayan kişi dışında başka bir kişi tarafından işlenmiş de olabilir¹³⁹.

Suç uydurma suçunun sübuta ermesi için gerçekte olmayan ve uydurulan fiilin teknik anlamda bir suç olması gerekmektedir¹⁴⁰. Kabahat sayılan veya disiplin yaptırımı gerektiren bir eylemin uydurulması halinde suç oluşmayacaktır. Ancak iftira suçunda isnat edilen fiilin idari yaptırım gerektiren bir fiil olması halinde de iftira suçu oluşmaktadır.

E. Yalan Tanıklık Suçu

Yalan tanıklık suçuna 5237 sayılı Kanun'un ikinci kitabının dördüncü kısmında yer alan “*Adliye Karşı Suçlar*” başlıklı ikinci bölümde 272 nci maddede yer verilmiştir.

272 nci madde metninde; “(1) *Hukuka aykırı bir fiil nedeniyle başlatılan bir soruşturma kapsamında tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapan kimseye, dört aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.*

(2) *Mahkeme huzurunda ya da yemin ettirerek tanık dinlemeye kanunen yetkili kişi veya kurul önünde gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.*

(3) *Üç yıldan fazla hapis cezasını gerektiren bir suçun soruşturma veya kovuşturması kapsamında yalan tanıklık yapan kişi hakkında iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.*

(4) *Aleyhine tanıklıkta bulunulan kişi ile ilgili olarak gözaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbiri uygulanmışsa, yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayla yer olmadığına dair*

¹³⁹ ARTUK/GÖKCEN/ YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s. 1158.

¹⁴⁰ ÜNVER, s. 165.

karar verilmiş olması koşuluyla, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Aleyhine tanıklıkta bulunulan kişinin gözüaltına alınması veya tutuklanması halinde; yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş olması koşuluyla; yalan tanıklık yapan kişi, ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulur.

(6) Aleyhine tanıklıkta bulunulan kimsenin ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis cezasına mahkûmiyeti halinde, yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis cezasına; (...)hükmolunur.

(7) Aleyhine tanıklıkta bulunulan kimsenin mahkûm olduğu hapis cezasının infazına başlanmış ise, altıncı fıkraya göre verilecek ceza yarısı kadar artırılır.

(8) Aleyhine tanıklıkta bulunulan kişi hakkında hapis cezası dışında adlî veya idari bir yaptırım uygulanmışsa; yalan tanıklıkta bulunan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” denilmektedir.

272 nci maddede düzenlenmiş yalan tanıklık suçunun faili, yalnızca tanık sıfatına sahip olan ve yetkili merciler önünde bu sıfatla beyanda bulunabilecek kişilerdir¹⁴¹. Bu yönüyle yalan tanıklık suçu bizzat işlenebilen bir suç niteliğindedir¹⁴². 267 nci maddede yer verilen iftira suçu ise özgü suç niteliğinde olmadığından her gerçek kişi tarafından işlenebilen bir suç tipidir. Bu nedenle de iftira suçuna iştirakin her türlü hali söz konusu olabilirken yalan tanıklık suçuna müsterek fail sıfatıyla iştirak mümkün kabul edilmemektedir¹⁴³.

İftira suçunda müfteri, yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak ya da basın yayın yolu aracılığı ile masum bir kimse hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılması veya idari yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla hukuka aykırı bir

¹⁴¹ GÖKTÜRK, Neslihan, Yalan Tanıklık Suçu (TCK m. 272), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016, C. 20, Sa.1, s.372.

¹⁴² TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 881.

¹⁴³ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 881.

fiil isnat etmektedir. Yalan tanıklık suçunda ise 272 nci maddenin gerekçesinde de ifade edildiği üzere, fail tanıklığın konusunu oluşturan noktalarda gördükleri veya bildikleri hakkında yalan söylemek suretiyle veya tanıklığın konusunu oluşturan bilgileri bilerek, kısmen veya tamamen saklamak suretiyle yalan tanıklık suçunu işlemektedir. Yalan tanıklık suçunda failin doğrudan doğruya bir kimseye suç isnadında bulunması şartı aranmamaktadır¹⁴⁴. Ancak failin tanık sıfatıyla vermiş olduğu gerçek dışı beyanlarında, işlenmediğini bildiği halde masum bir kimseye bir suç isnadında bulunması halinde iftira suçunun oluşabileceği kabul edilmektedir¹⁴⁵.

İftira suçunun oluşabilmesi bakımından kanun koyucu doğrudan kastın yanı sıra ayrıca kişi hakkında “*soruşturma ve kovuşturma başlatmak veya idari yaptırım uygulanmasını sağlamak*” özel saikiyle hareket etmesi şartını aramıştır. Bu bakımdan iftira suçunun olası kast ile işlenebilmesi mümkün değildir. Ancak yalan tanıklık suçunda kanun koyucu “*tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapan*” ibaresine yer vererek bu suç tipi bakımından ayrıca herhangi bir saik aramamıştır. Yalan tanıklık suçunda failin kasten hareket etmesi yeterli kabul edildiğinden suçun olası kast ile işlenebilmesi de mümkündür¹⁴⁶.

Bununla birlikte yalan tanıklık suçunun oluşabilmesi için failin “*tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde*” hilafı hakikat beyanlarda bulunması gerekmektedir. Örneğin, bir kimse görgü sahibi sıfatıyla kollukta dinlendiği esnada işlemediğini bildiği halde başka bir kimse hakkında bir suçu işlemiş gibi beyanlarda bulunmuşsa, kolluğun tanık dinleme yetkisi bulunmadığından¹⁴⁷ yalan tanıklık suçundan bahsedilemeyecektir. Ancak dinlenen kişinin masum kişi hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını veya idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla hareket ettiğinin tespit edilmesi halinde iftira suçundan dolayı müşterek fail veya yardım eden sıfatıyla sorumlu tutulmasından söz edilebilecektir.

¹⁴⁴ İÇER, Zafer, Yalan Tanıklık Suçu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2012, C.18, Sa.1, s. 187.

¹⁴⁵ ARTUK/GÖKCEN/ YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s. 1226.

¹⁴⁶ ÜNVER, s. 208.

¹⁴⁷ “*Tanık dinleme yetkisi bulunmayan kolluk tarafından düzenlenen bilgi alma tutanağındaki beyanlar nedeniyle yalan tanıklık suçunun oluşmayacağı gözetilmeden, sanığın unsurları oluşmayan atılı suçtan beraati yerine mahkûmiyetine karar verilmesi kanuna aykırı, sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan, hükümlerin bu sebeplerden dolayı BOZULMASINA...*” (Yargıtay 9. CD., T. 24.09.2014, E.2014/4234, K.2014/9521).

İftira suçuna ilişkin 267 nci maddenin 3 üncü ve 6 ncı fıkraları arasında yer verilmiş ve yalan tanıklık suçuna ilişkin 272 nci maddenin 4 üncü ve 8 inci fıkraları arasında düzenlenmiş neticesi sebebiyle ağırlaşmış haller birbirleri ile paralellik göstermektedir. Her iki suç tipi bakımından da mağdur hakkında koruma tedbirlerinin uygulanmış olması, mahkûmiyet hükmü verilmesi ve hükmün infazına başlanmış olması neticesi sebebiyle ağırlaşmış hal olarak düzenlenmiştir¹⁴⁸.

Yine kanun koyucu hem iftira suçu bakımından (TCK m. 269) hem de yalan tanıklık suçu bakımından (TCK m. 274) ayrı bir madde düzenlemesi ile faal nedamet (etkin pişmanlık) hükümlerinin uygulanmasını öngörmüştür.

F. Hakaret Suçu

Hakaret suçu, Türk Ceza Kanunu'nun ikinci kitabının, ikinci kısmında “Şeref Karşı Suçlar” başlıklı sekizinci bölümünde 125 inci madde ile 131 inci maddeler arasında düzenlenmiştir.

Hakaret suçunun basit halini düzenleyen 125 inci maddenin metni; “(1) Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte **somut bir fiil veya olgu isnat eden** (...) veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir” şeklindedir.

Hakaret suçu ile korunan hukuki menfaat kişilerin şeref, haysiyet ve saygınlıklarıdır¹⁴⁹. Nitekim 125 inci maddenin gerekçesinde de “hakaret fiillerinin cezalandırılmasıyla korunan hukukî değer, kişilerin şeref, haysiyet ve namusu, toplum içindeki itibarı, diğer fertler nezdindeki saygınlığıdır” denilmektedir. İftira suçunda da

¹⁴⁸ İNCE TUNÇER, Asuman, Yalan Tanıklık Suçu, Birinci Baskı, Ankara 2020, s. 65.

¹⁴⁹ “Hakaret suçunun cezalandırılmasında güdülen amaç, kişiye toplum içinde saygınlık sağlayan şeref ve onur gibi manevi değerlerin korunmasıdır”(Yargıtay 4. CD., T. 19.02.2010, E. 2008/8335, K. 2010/2791); “Hakaret eyleminin cezalandırılmasıyla korunan hukukî değer, kişilerin onur, şeref ve saygınlığı olup, bu suçun oluşabilmesi için davranışın kişiyi küçük düşürmeye matuf olarak gerçekleşmesi gerekmektedir. Bir hareketin tahkir edici olup olmadığı bazı durumlarda nispi olup, zamana, yere ve duruma göre değişebilmektedir. Kişilere yönelik her türlü ağır eleştiri veya rahatsız edici tüm sözlerin hakaret suçu bağlamında değerlendirilmemesi, hakaret suçunu oluşturacak sözlerin açıkça onur, şeref ve saygınlığı rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnadını veya sövmek fiilini içermesi gerekmektedir” (İstanbul BAM 23. CD., T.31.05.2018, E. 2017/1964, K. 2018/1362); www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 20.09.2020).

bireyin onur, şeref ve haysiyeti korunduğu kabul edilmekle beraber korunan hukuksal yarar bununla sınırlı değildir. İftira suçu ile bireye ait menfaatlerle birlikte aynı zamanda adliyenin yanıltılarak boş yere uğraştırılması nedeniyle adliyenin menfaati de korunmaktadır. Bu nedenle de hakaret suçu “*kişilere karşı işlenen*” bir suç tipi kabul edilerek “*şerefe karşı suçlar*” başlığı altında düzenlenirken iftira suçunun “*millete ve devlete karşı suçlar*” üst başlığı altında “*adliye karşı suçlar*” arasında düzenlendiği görülmektedir.

Hakaret suçunun oluşabilmesi için failin mağdura “*somut bir fiil veya olgu*” isnat etmesi gerekmektedir. Ancak iftira suçunda bir “*hukuka aykırı fiil*” isnadı söz konusudur. Suç isnadı dışında kalan şeref ve haysiyete yönelik fiillerin isnadı hakaret veya sövme teşkil edecektir¹⁵⁰. Yargıtay da 765 sayılı mülga Kanun döneminde vermiş olduğu bir kararında “*Yapılan suç duyurusunun içeriği yeniden değerlendirilerek Türk yazılı hukukunda suç sayılan eylem (ler) yükleniyorsa, onun/onların iftira; suç oluşturmayan, ancak insan onurunu çiğneyen eylem/eylemler söz konusu ise, bu berikilerin hakaret ya da sövme olabileceğinin gözetilmesi zorunludur*” şeklinde bu hususa vurgu yapmıştır.

İftira suçunda isnat edilen hukuka aykırı fiilin gerçek dışı olması gerekirken; hakaret suçunun oluşabilmesi için isnadın hakikate uygun olup olmadığının herhangi bir önemi bulunmamaktadır¹⁵¹. İftira suçunda müfteri şahıs, işlemediğini bildiği halde masum bir kimseye karşı bir isnatta bulunmaktadır. Ancak hakaret suçunda böyle bir zorunluluk söz konusu değildir. Bununla birlikte, iftira suçunda kanun koyucu failin soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını veya idari yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla hareket etmesini aramıştır. Ancak hakaret suçu bakımından failin hangi amaçla hareket ettiğinin bir önemi bulunmamaktadır¹⁵². Fail, gerçekleştirdiği “*somut bir fiil veya olgu isnadı*” ile mağdur kişinin onur, şeref veya saygınlığını rencide ettiğini bilmeli ve bunu istemelidir¹⁵³. Diğer bir ifadeyle hakaret suçunun manevi unsuru genel kast olup, suçun olası kast ile işlenebilmesi de mümkündür. Ancak iftira

¹⁵⁰ EREM, Faruk, İftira, Adalet Dergisi, Y. 45, Sa. 9, Eylül 1954, s.1065.

¹⁵¹ YENİDÜNYA, Ahmet Caner/ ALŞAHİN, Mehmet Emin, Bireyin Şerefine Karşı Suçlar, TBB Dergisi, Sa.68, 2007, s. 51.

¹⁵² YENİDÜNYA/ALŞAHİN, s. 57.

¹⁵³ ARTUK/GÖKCEN/ YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s. 496.

suçunda kanun koyucu doğrudan kastın yanı sıra failin belirli bir amaç ile hareket etmesini de aradığından suçun olası kast ile işlenebilmesi de mümkün değildir.

İftira suçunun mağduru yaşayan bir kimse olmalıdır. Ölmüş bir kimseye karşı iftira suçunun işlenebilmesi mümkün değildir. Hakaret suçunun oluşabilmesi için de mağdurun yaşayan bir kişi olması gerekmektedir. Ancak öldükten sonra bir kimsenin onur, şeref ve haysiyetine yönelik ithamlarda bulunan kişi başka bir deyişle, bir kimsenin hatırasına en az üç kişiyle ihtilat ederek hakaret eden kişi TCK madde 130'da düzenlenen “*Kişinin hatırasına hakaret*” suçundan dolayı sorumlu tutulabilecektir¹⁵⁴.

Her iki suç tipinin temel şekli bakımından da mağdurun sıfatı herhangi bir özellik arz etmemektedir. Ancak hakaret suçunun kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmesi halinde kanun koyucu cezanın alt sınırının 1 yıldan az olamayacağını öngörmüştür. İftira suçu bakımından ise mağdurun kamu görevlisi olması, daha ağır ceza gerektiren nitelikli bir hal olarak düzenlenmemiştir.

İftira suçu ile hakaret suçu arasındaki bir diğer farklılık ise suçun soruşturma ve kovuşturma usulü bakımından ortaya çıkmaktadır. Hakaret suçuna ilişkin “*Soruşturma ve kovuşturma koşulu*” başlıklı 131 inci maddede “*Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hariç; hakaret suçunun soruşturulması ve kovuşturulması, mağdurun şikâyetine bağlıdır*” hükmüne yer verilmiştir. Ancak iftira suçu resen soruşturulan ve kovuşturulan bir suç tipi olup, şikâyet tabi bir suç değildir.

¹⁵⁴ TCK'nın 130 uncu madde metni şöyledir: “*Bir kimsenin öldükten sonra hatırasına en az üç kişiyle ihtilat ederek hakaret eden kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Ceza, hakaretin alenen işlenmesi halinde, altıda biri oranında artırılır. (2) Bir ölünün kısmen veya tamamen ceset veya kemiklerini alan veya ceset veya kemikler hakkında tahkir edici fiillerde bulunan kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*”.

V. KORUNAN HUKUKİ MENFAAT

Toplumda yaşayan tüm bireylerin doğrudan suça maruz kalmamış olsa dahi suç işlendiğini öğrendiğinde resmi makamlara bildirmek hakkı bulunmaktadır. Kimi zaman bu durum, birtakım kanuni düzenlemelerle beraber bir yükümlülük de arz edebilmektedir¹⁵⁵. İşlenen bir suçun aydınlatılmasında özellikle mağdur veya suçtan zarar gören kimseler tarafından yetkili makamlara yapılacak ihbar veya şikâyetlerin etkisi çok büyüktür¹⁵⁶. Bu durum kimi zaman kötüye de kullanılarak gerçek dışı ihbar veya şikâyet suretiyle suç işlememiş masum kişiler zan altında bırakılabildiği gibi kolluk kuvvetleri ve adliye boş yere uğraştırılabilmektedir¹⁵⁷. İşte tam da bu noktada kıskançlık, kin, nefret gibi bir sebeple gerçekte olmayan bir durumun adli mercilere ihbar veya şikâyet aracılığıyla veya basın yayın yoluyla bildirimi halinde iftira suçundan bahsedilmektedir¹⁵⁸.

İftira suçu ile korunan hukuki menfaatin aslında ne olduğu hususunda öğretide farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Suçun kanun sistematigi içerisindeki yeri de dikkate alınarak korunan hukuki menfaatin devlete ait olduğunu savunan görüşe göre iftira suçu ile adli işleyişin korunması amaçlanmaktadır. *Gözübüyük'e göre*, iftira suçu yalnızca “*Adliye İdaresi aleyhine*” ve ona yönelen bir suç olup, bu nedenle de bu suç tipiyle ceza adaletinin sağlanması ve Adliye idaresinin doğru şekilde işlemesi amaçlanmaktadır¹⁵⁹.

İftira suçunun aslında kişilere karşı işlenen bir suç tipi olduğunu savunan görüşe göre ise iftira kanunda düzenleniş biçiminin aksine adliye aleyhine bir suç değil, kişinin şeref ve haysiyeti aleyhine bir suçtur¹⁶⁰. Failin masum bir kişiye hukuka aykırı bir fiil isnat ederek o kişinin haysiyet ve şerefine tecavüz ettiği bu nedenle de iftira suçunun adliyenin faaliyetinden çok birey ve onun yaşantısında önemli sonuçlar

¹⁵⁵ ARTUK/GÖKCEN/ YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s. 1158.

¹⁵⁶ BAYRAKTAR, s. 183.

¹⁵⁷ BAYRAKTAR, s. 183.

¹⁵⁸ ÜNVER, Yener, İftira, Suç Uydurma, Suç Üstlenme, Yalan Tanıklık ve Bilirkişilik, İnfaz Kurumlarından Kaçma (TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar), 5. Baskı, Ankara 2019, s. 47.

¹⁵⁹ GÖZÜBÜYÜK, s. 485.

¹⁶⁰ ÖZBEK, Veli Özer/KANBUR, Mehmet Nihat/ DOĞAN, Koray/ BACAĞSIZ, Pınar/ TEPE, İlker, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 5. Baskı, Eylül 2013, s. 1028.

doğurduğu belirtilmektedir¹⁶¹. Bu doğrultuda da suçun 5237 sayılı Kanunun sistematığı bakımından şahıs aleyhine suçlar arasında düzenlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Doktrinde iftira suçu ile korunan hukuki menfaatin yalnızca adliyenin işleyişiyle veya bireye ait menfaatlerle alakalı olmadığı ve karma bir nitelik taşıdığı görüşü hâkimdir. *Toroslu* bir suçun birden fazla hukuksal menfaati koruyabileceğinde hem fikir olmakla birlikte korunan menfaatin birey ve adliye idaresiyle beraber maddi gerçek de dâhil üç varlıkla ilişki içerisinde olduğunu belirtmektedir. Fakat *yazara göre* suç ile korunan hukuki yararlardan en çok önem arz eden hangisi ise bu yararın ön planda tutulması ve suçun kanunda düzenlendiği yer bakımından esas alınması gerekmektedir. Bu doğrultuda da iftira suçu ile asıl korunan ve ön planda tutulan hukuki menfaatin adliye idaresi olduğu ve bireyle ilişkili menfaatler ile maddi gerçeğin ikincil olarak korunduğu sonucuna ulaşılmaktadır¹⁶².

Öğretide, iftira suçu ile korunan hukuki menfaatin karma bir nitelik taşıdığı ve adliyeye ait menfaatler ile bireye ait menfaatlerin birlikte korunduğu görüşü hâkim olsa da adliyenin menfaatinin mi bireyin menfaatinin mi ağır bastığı ve hangi faktörün daha etkili olduğu hususları tartışmalıdır.

Bir görüşe göre, bu suç tipi ile adliye ile kişinin şeref ve haysiyeti birlikte korunmakta ise de korunan bu menfaatlerden adliyenin menfaati ön plandadır. Hukuka uygunluk nedenlerinden mağdurun rızasının bu suç tipi bakımından hukuka aykırılığı ortadan kaldırmaması ise adliyeye verilen önceliğin bir neticesi olarak gösterilmektedir. Yine iftira suçunun zarar suçu vasfına sahip olmadığı ve soyut tehlike suçu niteliğinde olduğuna dikkat çekmektedirler¹⁶³. Gerçekten de iftira suçu nedeniyle iftiraya uğrayan kimsenin bir zarara uğramış olması şartı aranmadığı gibi gerçekleşen hukuka aykırı eylemin bu kişi hakkında soruşturma veya kovuşturma başlatılmasına elverişli olması şartı da aranmamaktadır.

¹⁶¹ BAYRAKTAR, s. 184.

¹⁶² TOROSLU, s. 108 vd.

¹⁶³ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(17. Baskı), s. 1216.

Diğer bir görüşte ise iftira suçu ile korunan hukuki menfaat “*masum bir birey hakkında cezai tatbikat yapılmamasına ilişkin menfaatlerinin tümü ile devletin masum olan vatandaşları hakkında ceza soruşturması ve kovuşturması yapmama ve bunları yürütecek mercilerin yanıltılmasını önleme hususundaki menfaati*” olarak açıklanmaktadır¹⁶⁴. Failin hukuka aykırı fiil isnat ederken asıl saikinin masum bir kimsenin cezalandırılmasını sağlamak olduğuna dikkat çekmektedirler. Bu nedenle isnat edilen fiil nedeniyle suç işlememiş bir kimsenin onur ve saygınlığı da zarar verilmektedir. Aynı zamanda isnat edilen eylemin yalnızca gerçek dışı suç isnadıyla sınırlı tutulmaması, idari yaptırım gerektiren hukuka aykırı fiillerin de madde metnine dâhil edilmesi bireysel menfaatin ön planda tutulduğunun bir göstergesidir.

İftira suçuyla korunan hukuki menfaatin birey ve adliyeyle alakalı karma nitelikli olduğunu belirtmekle beraber her iki menfaat arasında öncelik farkı olmadığı da ileri sürülmektedir¹⁶⁵. Şahbaz, suçsuz bir kimseye yapılan hukuka aykırı fiil isnadı neticesinde iftiraya maruz kalan kişinin masumluk karinesi itibariyle korunması gerektiğini belirterek İHEB’in 11inci maddesi ile İHAS’ın 6ncı maddesi 2nci fıkrasına atıf yapar. Ve ekler: “*Bu nedenle üzerine suç atılan, ancak gerçekten suçsuz olan bireyin halk nazarında uğradığı kişilik hakları kaybı ile devletin asılsız ihbar ve şikâyet üzerine yaptığı işlemler sonucu uğradığı zararlar, asılsız suç atanın sorumluluğunu gerektirmektedir*”¹⁶⁶.

Ünver’e göre ise iftira suçu ile korunan hukuki menfaat bireye ve topluma ait iki esas yararla ilişkiliyse de asıl ve öncelikli olarak korunan hukuki yarar “*bireye ait adil yargılanma hakkıdır*”. Yazar, adli mercilerin yanıltılarak boş yere uğraştırılması, masumiyet karinesi ve maddi gerçeğin açığa çıkarılması gibi diğer sayılan

¹⁶⁴ ARTUK/GÖKCEN/ /YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s. 1159.

¹⁶⁵ İftira suçuyla, hem suçsuz bir bireyin haksız olarak hakkında gerçekleştirilecek cezai soruşturma veya kovuşturma neticesinde onur ve haysiyetine yönelecek saldırıya karşı şahsi menfaatinin hem de adli işleyişin korunmak istediğini belirtmekle yetinilmiş hangi menfaatin ön planda olduğu hususunda herhangi bir kıyaslama yapılmamıştır. Bkz. ÖZBEK/ KANBUR/ DOĞAN/ BACAKSIZ/ TEPE, s. 1029; Önder de iftira suçu ile korunan hukuki menfaati hem kişi hem adliyeyle ilişkin kabul ederek her ikisinin de eşit oranlarda korunduğunu bundan bahisle herhangi bir öncelik farkı bulunmadığını belirtmekte ancak suçun düzenlenmesi gereken bölümün “Adliye Karşı Suçlar” olduğunu ifade etmektedir. Bkz. ÖNDER, s. 485.

¹⁶⁶ ŞAHBAZ, s. 485.

menfaatlerin adil yargılanma hakkının bir uzantısı niteliğinde olduğunu ifade etmektedir¹⁶⁷.

Yargıtay da vermiş olduğu bir kararda; iftiranın birden fazla konulu bir suç niteliğinde olduğunu bu bakımdan hem adliye (yargıya) ve hem de kişilere karşı bir cürüm olduğunu kabul etmiştir. Bu karara göre, iftiranın Türk Ceza Kanunu düzenlemesi bakımından kişilere karşı suç olma özelliğini savsaklamaksızın, adliye karşı işlenen suç olma durumunun daha çok öne çıkarıldığına dikkat edilmesi gerekmektedir¹⁶⁸.

Yargıtay’ın yakın tarihli başka bir kararına göre ise “iftira suçunda korunan hukuki menfaat ile suç isnadı ile yargı makamlarını yanıltarak, kişiler hakkında haksız yere soruşturma ve kovuşturma açılmasının engellenmesi amaçlanmaktadır”¹⁶⁹. Yargıtay da iftira suçu ile korunan hukuki menfaatin karma nitelikli olduğunu kabul etmektedir. Ancak Yargıtay’ın kabulü doğrultusunda menfaatler arasında öncelik farkı olduğu ve öne çıkarılan yararın adliye ait menfaatler olduğu söylenebilecektir.

Kanaatimizce iftira suçu ile korunan hukuki yarar karma nitelikli olmakla beraber öne çıkan hukuki değer bireye ait menfaatlerdir. Bu menfaatin bireyin adil yargılanma hakkı olduğu düşünülebilirse de aslında amaçlanan; masum bir bireyin üzerine atılı suçlama nedeniyle haksız yere cezai soruşturma veya kovuşturmayla maruz kalmasının engellenmesidir. Toplumsal yaşam içerisinde bireylerin şeref ve haysiyetini yitirmesi ve kişilik haklarına verilecek zararların engellenmesi amaçlanmaktadır. Henüz muhakeme sürecine ilişkin herhangi bir adli faaliyet veya işlem bulunmadığı bir aşamada dahi fail haksız yere masum bir kişiye bir eylem isnat etmesi halinde iftira suçu nedeniyle cezalandırılacağını bilerek bundan kaçınacaktır. Adil yargılanma hakkının ise masum bir kimse hakkında işlemediği bir suça ilişkin yürütülen soruşturma veya kovuşturma sürecinde maddi gerçeğin ortaya çıkarılarak masumiyetinin ispatlanması hususunda önem arz ettiği kanısındayız. Kaldı ki isnat edilen suç nedeniyle bir kimse hakkında soruşturma veya kovuşturma açılmasına

¹⁶⁷ ÜNVER, s. 41.

¹⁶⁸ Yargıtay 4. CD., T. 03.09.1990, E. 1990/3734, K. 1990/4792; www.kazanci.com (Erişim Tarihi: 29.10.2019).

¹⁶⁹ Yargıtay CGK., T. 3.4.2018, E. 2014/839, K. 2018/146; www.lexpera.com (Erişim Tarihi: 29.10.2019)

sebebiyet verilmişse bile masumiyetin iftira suçundan bağımsız olarak adil bir yargılanma neticesinde zaten ortaya çıkarılması gerekmektedir. Ancak failin masum bir kimsenin şeref ve haysiyetine saldırı niteliğindeki fiili nedeniyle cezalandırılması iftira suçu düzenlemesi ile mümkün kılınmaktadır. Basın yayın yoluyla iftira fiilini işleyen fail hakkında verilmiş mahkûmiyet kararının ilan edilmesinin de aslında kişilik haklarına tecavüz edilen bireyin toplum nezdinde saygınlığını geri kazanabilmesi amacına hizmet ettiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Şüphesiz bu suç tipi ile adli mercilerin asılsız olarak yapılmış bir ihbar veya şikâyet nedeniyle uğrayabileceği zararların da önüne geçilmiş olmaktadır, başka bir deyişle adliyeyle ilişkin menfaatler de korunmaktadır. Bu husus, kanun sistematigi içerisinde suçun adliye aleyhine suçlar arasında düzenlenmesi ile de anlaşılmaktadır. Ancak bu menfaat devletin suç işlememiş bir vatandaşı hakkında haksız olarak ceza takibatı yapmama ve bu takibatı yapacak adli mercilerin yanıltılmasını engellemek yönündeki hukuki faydadan ibarettir. Yine de bilinmelidir ki; masum bir kişi iftira suçu ile yalnızca asılsız suç isnadına karşı değil, idari yaptırım gerektiren asılsız fiil isnatlarına karşı da korunmaktadır. Böyle bir ihtimalde korunan veya zarara uğraması beklenen adliye dışında başka bir idari mercidir. Buna göre asıl olanın bireye ait menfaatler olduğu kabul edilerek, inceleme konusu suç tipinin kişiye karşı suçlar bölümünde düzenlenmesi gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

İFTİRA SUÇU VE UNSURLARI, KUSURLULUK, CEZAYA ETKİ EDEN NEDENLER

I. İFTİRA SUÇUNUN UNSURLARI

A. Suçun Maddi UNSURLARI

1. Fail

TCK'nın 37nci maddesi üzerinden yapılan çıkarım ile fail kavramı, kanuni tipteki fiili gerçekleştiren kimse olarak tanımlanabilecektir. Her gerçek kişi iftira suçunun faili olabilir¹⁷⁰. Zira 267 nci madde metninde “*kişi*” ibaresine yer verilerek suçun faili bakımından herhangi bir özellik aranmamıştır¹⁷¹. Bu bakımdan iftira suçu özgü suç niteliğine haiz değildir.

İftira suçunun bir kamu görevlisi tarafından işlenebilmesi de mümkündür. İftira suçu her ne kadar 765 sayılı TCK döneminde de özgü suç olarak düzenlenmemişse de kamu görevlileri tarafından görevin ifası esnasında işlendiğinde genel bir hüküm olan 251 inci madde¹⁷² uyarınca failin cezasında artırım yapılmaktaydı¹⁷³. Ancak kamu görevlileri tarafından görevi esnasında işlenen suçlarla alakalı olarak daha ağır ceza verilmesini öngören 251 inci madde düzenlemesine benzer bir genel hükme 5237 sayılı Kanun'da yer verilmemiştir. İftira suçunun failinin kamu görevlisi olması 5237 sayılı Kanun düzenlemesi bakımından ayrıcalıklı herhangi bir neticeye mahal vermemektedir. Ancak kamu görevlisi tarafından görevi gereği elinde bulundurduğu araç veya gereçlerin iftira suçunun işlenmesi esnasında

¹⁷⁰ TEZCAN, Durmuş, ERDEM, Mustafa Ruhan, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 2. Baskı, İzmir 2002, s. 243.

¹⁷¹ ARTUK/GÖKCEN /YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s. 1176.

¹⁷² 765 sayılı mülga Kanun'un 251 inci madde metni şöyledir: “*Bir memur vazife esnasında bir kimse aleyhine bir cürüm işlerse kanunda yazılı olmayan hallerde o cürme kanunen terettüp eden ceza üçte birden yarısına kadar artırılır*”.

¹⁷³ EREM, Faruk/ TOROSLU, Nevzat, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 9. Baskı, Ankara 2003, s.200

kullanılması halinde Türk Ceza Kanunun 266 ncı maddesi¹⁷⁴ uyarınca cezada artırım yapılması söz konusu olabilecektir¹⁷⁵. Yine iftira suçu kamu görevi dolayısıyla veya kamu göreviyle bağlantılı olarak işlenebilen bir suç tipi olmadığından, görevi sırasında iftira suçunu işleyen kamu görevlisinin soruşturulmasında 4483 sayılı “*Memurlar Ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun*” uygulanmayacaktır.

İftira suçunun faili, masum bir kimseye işlemediğini bildiği halde hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını sağlamak veya idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla hukuka aykırı fiil isnat eden kişidir. İftira suçuna ilişkin 267 nci maddenin gerekçesinde, devam eden herhangi bir hukuk veya ceza yargılaması sürecinde davada taraf olan kişiler ile sanık veya tanık konumundaki kişilerin de beyanları ile iftira suçuna sebebiyet verebilecekleri belirtilmektedir.

Şahbaz, iftira suçu bakımından failin yalnızca bir kişi olması gerekmediğine değinmektedir. Yazar’a göre, belirli bir grup iftira suçunun faili olabileceği gibi tüzel kişiler de bu suçun faili olabilecektir¹⁷⁶. *Bayraktar* da 765 sayılı mülga kanun düzenlemesi kapsamında tüzel kişilerin iftira suçunun faili olabileceğini belirtmektedir¹⁷⁷. Bu kabule göre, örneğin bir anonim şirket temsilcisinin masum bir kimse hakkında cezai takibat yapılması amacıyla dilekçe ile Savcılığa başvurması halinde diğer şartlar da mevcut ise anonim şirketin bizzat kendisinin iftira suçu nedeniyle sorumlu tutulacağı ifade edilmektedir¹⁷⁸.

Ancak kanaatimizce tüzel kişilerin iftira suçunun faili olabilmesi mümkün değildir. Tüzel kişiler bizzat hareket kabiliyetine sahip olmamaları nedeniyle zaten iş ve faaliyetlerini yasal temsilcileri aracılığıyla yürütmektedirler. Bu nedenle de bir suça ilişkin cezai sorumluluk suç tipinde yer alan fiili gerçekleştiren gerçek kişinin kendisine ait olmak durumundadır. Gerçek bir kişi tarafından işlenen ve suç teşkil

¹⁷⁴ “*Kamu görevine ait araç ve gereçleri suçta kullanma*” başlıklı 266ncı madde metni şöyledir: “*Görevi gereği olarak elinde bulundurduğu araç ve gereçleri bir suçun işlenmesi sırasında kullanan kamu görevlisi hakkında, ilgili suçun tanımında kamu görevlisi sıfatı esasen göz önünde bulundurulmamış ise, verilecek ceza üçte biri oranında artırılır*”.

¹⁷⁵ **ÖZBEK/ KANBUR/ DOĞAN/ BACAKSIZ/ TEPE**, s. 1029.

¹⁷⁶ **ŞAHBAZ**, s.493.

¹⁷⁷ **BAYRAKTAR**, s. 190

¹⁷⁸ Ancak Yazar hemen akabinde, eylemi gerçekleştiren asıl süje olan şirket temsilcisinin değil de doğrudan şirketin sorumluluğuna gidilmesinin suçların ve cezaların şahsiliği ilkesi ile doğrudan çeliştiğini ve bu görüşün 5237 sayılı Kanun sistematigi ile uyuşmadığına dikkat çekmektedir. **AYDIN**, Yasin, İftira Suçu, 1. Baskı, Ankara 2019, s. 21.

eden herhangi bir eylem nedeniyle tüzel kişinin cezalandırılması yoluna gidilmesi suç ve cezaların şahsiliği ilkesine açıkça aykırılık teşkil etmektedir¹⁷⁹. Şu halde, tüzel kişiler TCK uyarınca fail statüsüne sahip olamayacaklarından ve 267nci madde ile ilgili diğer madde düzenlemelerinde tüzel kişilere özgü ayırık herhangi bir hükme yer verilmediğinden tüzel kişiler iftira suçunun faili olamayacaktır.

Bir suç işlendiği yönünde herkesin ihbarda bulunmak hakkı var ise de mevzuat gereği bazı kimseler için çeşitli hallerde bu durum bir yükümlülük olarak düzenlenmiştir. Ancak bu hallerde dahi ihbar yükümlülüğü, bir kimsenin masum olan başka bir kimseye suç işlemediğini bilerek hukuka aykırı bir fiil isnat etmesini meşrulaştırmayacak, eylemi suç olmaktan çıkartmayacaktır¹⁸⁰. Bu durumda, ihbar yükümlülüğü bulunan kimseler de iftira suçunun faili olabilecektir.

İftira suçunu işlediği esnada 12 yaşını tamamlamamış küçükler hakkında ceza takibatı yapılması ve ceza verilmesi mümkün olmadığından çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinin uygulanması gerekmektedir. 12 yaşından büyük çocukların iftira suçunun faili olması durumunda ise 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa göre suça sürüklenen çocuklara uygulanacak usule göre yargılama yapılması gerekmektedir¹⁸¹.

2. Mağdur

Mağdur, suçun maddi konusunun ait olduğu kişidir¹⁸². Başka bir ifadeyle mağdur, *“işlenen bir suç nedeniyle ortaya çıkan tecavüzün zarar verdiği menfaatin sahibi olan kişidir¹⁸³”*.

Bazı suç tiplerinde korunan veya suçun işlenmesi halinde ihlal edildiği söylenen hukuki yarar sahibinin çok kişi olması mağdur sayısının da birden fazla olmasına neden olur. Ya da kimi suçlar bakımından toplumdaki tüm bireyler mağdur konumunda bulunabilir. Mağdurun belirli bir kişi olmadığı suçlarda da yine toplumu

¹⁷⁹ ARTUK, Mehmet Emin/ GÖKCEN, Ahmet/ ALŞAHİN, M. Emin/ ÇAKIR, Kerim, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Ankara 2018, s. 312.

¹⁸⁰ YILDIRIM, s. 187.

¹⁸¹ YILDIRIM, s. 187; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Genel...(12. Baskı), s. 555 vd.

¹⁸² ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 312.

¹⁸³ SOYASLAN, Doğan, Ceza Genel Hükümler, 7. Baskı, Ankara 2016, s.232.

oluşturan tüm bireylerin mağdur sıfatına sahip olduğu ifade edilmektedir¹⁸⁴. Adliye karşı suçlar arasında düzenlenen birçok suç tipinde de toplumdaki tüm bireyler mağdur olarak kabul edilmektedir¹⁸⁵.

Ancak “Adliye karşı suçlar” başlığı altında düzenlenen iftira suçunun mağduru konusunda -suç ile korunan hukuki yararın ne olduğu noktasında ortak bir fikre ulaşılamamasının bir sonucu olarak- doktrinde farklı görüşler mevcuttur¹⁸⁶. *Bir görüşe göre* iftira suçunda mağdur, toplumu oluşturan tüm bireylerdir. Adliyenin işleyişini yanıltmaya yönelik olarak ihlal edilen menfaat toplumun tüm bireylerini ilgilendirmektedir. Hakkında gerçek dışı fiil isnat edilen masum kimsenin de bu suçun mağduru olduğu kabul edilmektedir. Yani iftira suçu bir ya da birden fazla kişi aleyhine işlenebilecektir¹⁸⁷. Ancak suç uydurma suçundan farklı olarak hakkında hukuka aykırı fiil isnat edilen kişinin belirli veya belirlenebilir bir kişi olması gerekmektedir.

Başka bir görüşe göre ise suçun mağduru, adli makam veya merciler daha geniş bir tabirle yargı organlarıdır¹⁸⁸. Bu durumda üzerine iftira atılan kişi de suçun konusu olmaktadır. Bu görüşte, başka bir suçun faili olarak iftiraya uğrayan kişi gerçek bir kişi olabileceği gibi tüzel bir kişi de olabilmektedir.

Ünver’e göre ise bu suç kişilerin adil yargılanma hakkına karşı işlenen bir suç olup, adil yargılanma hakkı bireye ait olduğundan suçun mağduru da birey veya bireylerdir¹⁸⁹. Buna göre, adliye hukuksal yararın sahibi değil taşıyıcısı konumunda karşımıza çıkmaktadır. Ancak Ünver, 5237 sayılı Kanuna göre iftira suçunun mağdurunun adliye olduğunu da eklemektedir¹⁹⁰. Yazara göre, suçun kanun sistematigi bakımından düzenlendiği yer mağdurun adliye olduğu fikri ile hareket edildiğini göstermektedir. Bu durumda hukuka aykırı fiil isnat edilmesi nedeniyle iftiraya uğrayan kişi suçun mağduru değil, suçtan zarar gören kişi olarak karşımıza

¹⁸⁴ ARTUK/ GÖKCEN, Genel Hükümler, s. 315.

¹⁸⁵ ÖZGENÇ, s. 209.

¹⁸⁶ SERTTAŞ, s. 91.

¹⁸⁷ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s. 1177.

¹⁸⁸ ŞAHBAZ, s. 493.

¹⁸⁹ ÜNVER, s. 46.

¹⁹⁰ ÜNVER, s. 46.

çıkılmaktadır. Bu ihtimalde 5271 sayılı CMK'ya göre iftiraya uğrayan kişinin davaya katılması da mağdur sıfatından değil; suçtan doğrudan doğruya zarar gören sıfatından kaynaklanmaktadır¹⁹¹.

Tüzel kişilerin iftira suçunda mağdur olup olamayacağı ise öğretide tartışmalı olan konulardan bir tanesidir. Bir görüşe göre, tüzel kişilerin mağdur konumunda bulunamayacağı yalnızca suçtan zarar gören sıfatına haiz olabilecekleri belirtilmektedir¹⁹². İftira suçunda mağdur yalnızca gerçek kişilerdir, adliye ve tüzel kişiler ise yalnızca suçtan zarar gören olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁹³.

Önder, tüzel kişi hakkında iftira edilerek bir suç isnadında bulunulması nedeniyle yürütülen bir kovuşturma neticesinde tüzel kişiye gerçek manada ceza verilmesinin mümkün olmadığını, uygulanacak yaptırımların ancak idari nitelikte yaptırımlar olduğunu bu nedenle de iftira suçunun mağdurunun tüzel kişiler olamayacağını kabul etmektedir¹⁹⁴. Suç isnadı ancak tüzel kişi yararına suç işlemesi mümkün olan bir gerçek kişiye yöneltilmişse iftira suçu oluşacaktır¹⁹⁵. Bu durumda, iftira suçunun mağduru tüzel kişinin organ veya temsilcisi sıfatıyla hareket eden gerçek kişiler olacaktır¹⁹⁶.

Diğer bir görüşe göre ise şayet iftira suçu idari yaptırım gerektiren bir fiil isnadı ile işleniyorsa bu halde tüzel kişiler böyle bir isnada süje olabileceğinden tüzel kişilerin de bu suçun mağduru olabileceği ifade edilmektedir¹⁹⁷. Zira bir tüzel kişi hakkında uygulanacak yaptırımların da esasında idari ve inzibati nitelikte olduğu belirtilmektedir¹⁹⁸. Ancak bu görüşe katılmak mümkün değildir. Çünkü bu tarz idari nitelikteki yaptırımlardan doğrudan etkilenecek olanlar da aslında şirket hissedarları olan veya şirkete üye olan gerçek kişilerdir¹⁹⁹.

¹⁹¹ AYDIN, s. 23.

¹⁹² SERTTAŞ, s. 92.

¹⁹³ ÖZBEK/ KANBUR/ DOĞAN/ BACAKSIZ/ TEPE, s. 1030.

¹⁹⁴ ÜNVER, s. 47.

¹⁹⁵ TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/ÖNOK, Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2008, s. 851.

¹⁹⁶ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s. 1178.

¹⁹⁷ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 851.

¹⁹⁸ ÖNDER, s. 282.

¹⁹⁹ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s. 1177.

Ceza hukukunda suçun mağduru yalnızca gerçek kişiler olabilir, zira işlenmiş bir suç nedeniyle menfaati zedelenen kimseler gerçek kişilerdir. Tüzel kişiler ise ancak suçtan zarar gören sıfatına haiz olup ceza hukuku anlamında mağdur olarak nitelendirilemezler²⁰⁰. Bu durumda, tüzel bir kişiye yönelik hukuka aykırı bir fiil isnadında bulunulmuşsa suç isnadı mı idari yaptırım gerektiren bir fiil isnadı mı olduğuna bakılmaksızın tüzel kişinin iftira suçunun mağduru olamayacağı kabul edilmelidir. Kanaatimizce, ceza hukukunun geneli itibarıyla ve özel olarak 267 nci madde metninde bir “kimseye” ibaresine yer verilmiş olması nedeniyle tüzel kişiler iftira suçunun mağduru olamayacaktır. Örneğin, inşaat alanında faaliyet gösteren X anonim şirketi hakkında bir kimsenin belediye gerçek dışı olarak imara aykırı yapı inşa edildiğine dair sürekli bildirimde bulunması halinde X Anonim Şirketi isnat edilen fiil nedeniyle mağdur sıfatını kazanamayacaktır. Bu halde diğer şartları da mevcut ise 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunun 62 nci maddesinde yer verilen haksız rekabet suçlarından bahsedilebilecektir. Yine X AŞ. ortaya çıkan herhangi bir zararı nedeniyle tazminat isteminde bulunabilecektir. Şirketin iftira suçuna ilişkin açılmış kamu davasına suçtan zarar gören sıfatıyla katılmasının önünde de bir engel bulunmamaktadır.

İftira suçunun sübuta erebilmesi için üzerine suç atılan kişinin yaşayan bir kişi olması gerekmektedir²⁰¹. Ölmüş bir kişi hakkında soruşturma veya kovuşturma olsun ceza takibatı yürütülebilmesi mümkün değildir²⁰². Bu nedenle de ölmüş kimse hakkında asılsız suç isnadında bulunmak iftira suçuna değil diğer şartları da mevcut ise TCK m. 130’da düzenlenen “*kişinin hatırasına hakaret*” suçuna sebebiyet verecektir²⁰³. İftira eylemi gerçekleştiği esnada sağ olan mağdurun sonradan ölmesi ise iftira suçunun sübuta ermesine ve failin cezalandırılmasına engel teşkil etmeyecektir²⁰⁴.

²⁰⁰ İÇER, Zafer, Türk Ceza Hukukunda Tüzel Kişiler, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011, s.86.

²⁰¹ ŞAHBAZ, s. 493.

²⁰² “Ölü bir kişiye suç yüklenemeyeceğinden, sanığın işlenemez nitelikteki iftira suçundan mahkûmiyetine karar verilmesi hukuka aykırıdır”(Yargıtay 4. CD, T. 12.07.2006, 4670/1384 sayılı kararı) Karar için bkz. YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 7821.

²⁰³ ÖZBEK/ KANBUR/ DOĞAN/ BACAĞIZ/ TEPE, s. 1030; Ayrıca bkz. ŞAHBAZ, s. 493, “Ölmüş birisi hakkındaki asılsız isnat iftira değil ve fakat ölüye hakaret suçunu oluşturabilir (TCY. 488/2)”.
²⁰⁴ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 7821.

Bir suçun faili ile mağduru sıfatlarının aynı kişide birleşmesi mümkün değildir. Bu bakımdan iftira suçunda kendisine gerçek dışı olarak hukuka aykırı fiil isnat edilen kişi failden başka bir kimse olmalıdır. Bir kimsenin kendi kendine iftira atması mümkün olmadığından böyle bir durumda Kanunun 270 inci maddesinde düzenlenen suç üstlenme suçu oluşacaktır²⁰⁵.

Hukuka aykırı fiil isnadının belirli veya belirlenebilir bir kişiye yönelik olması gerekmektedir. Kime yöneltildiği belirlenemeyen hukuka aykırı fiil isnadı iftira suçunun oluşumuna sebebiyet vermeyecektir. İşte tam da bu noktada iftira suçu ile suç uydurma suçu birbirlerinden ayrılmaktadır²⁰⁶. Ancak iftira suçunun oluşabilmesi için fail sıfatıyla suçlama yöneltilen kişinin kim olduğunun ihbar veya şikâyetle gösterilmesi şart değildir²⁰⁷. İftiraya uğrayan kişinin kimliğine ihbar veya şikâyetle açıkça yer verilmemişse dahi basit bir araştırma ile kişinin kim olduğu anlaşılabilir veya tespit edilebiliyorsa iftira suçundan bahsedilebilecektir²⁰⁸. Belirli bir kişiye suç isnat edilmekle birlikte bu kişinin hayal ürünü veya uydurmaca bir kişi olması²⁰⁹ halinde de iftira suçu oluşmayacaktır²¹⁰.

İnceleme konusu iftira suçu bir veya birden fazla kişiye karşı işlenebilir nitelikte bir suç tipidir. Örneğin, uçak parçalarının bulunduğu ve sadece parmak izi ile girilebilen bir depoda taşıma işi ile uğraşan işçilerin hırsızlık suçunu işlediğine ilişkin bir ihbar yapılması halinde taşıma işinden sorumlu ve depoya erişimi olan yalnızca üç işçiye karşı iftira suçunun işlendiği kabul edilebilecektir. Bu ihtimalde, bir görüşe göre, mağdurun birden fazla olması nedeniyle iftiraya uğrayan mağdur kişi sayısı

²⁰⁵ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s. 1179.

²⁰⁶ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s. 1177.

²⁰⁷ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 852.

²⁰⁸ ŞAHBAZ, s. 493.

²⁰⁹ “Saniğin hırsızlık suçundan dolayı yakalanması sonrasında polis merkezinde alınan beyanında, kimliğini Nazlı Bozyel olarak belirtmesi üzerine yapılan parmak izi araştırması sonucu gerçek kimliğinin anlaşılması karşısında. Nazlı Bozyel’in gerçek kişi olup olmadığı araştırılmadan, gerçek kişi ise TCK’nın 268. maddesi yollamasıyla 267/1 maddesinde yazılı iftira suçunun, hayali kişi olması halinde ise TCK’nın 206/1 maddesinde düzenlenen yalan beyanda bulunmak suçunun oluşacağı gözetilmeden eksik kovuşturma sonucu hüküm kurulması...” Yargıtay 4. CD., T. 2.10.2012, E. 2011/13628, K. 2012/19181; <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 03.10.2020).

²¹⁰ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 7821.

kadar iftira suçu oluşmaktadır²¹¹. Ancak bir diğer görüşe göre ise de öne çıkan varlık ve menfaatin adliyenin idaresi olması nedeniyle tek bir suç meydana gelmektedir²¹².

İftira suçunun birden fazla kişiye karşı işlenmesi halinde de bu kişilerin yine belirli veya belirlenebilir kişiler olması gerekmektedir. Örneğin, bir okulda çalışan öğretmenlerin çocuklara karşı şiddet uyguladıklarına yönelik yapılan ihbarda bu okulda çalışan hangi öğretmenlerin hedef alındığı belirli olmadığından iftira suçunun oluşmadığı kabul edilebilecektir²¹³.

İftira suçunun sübuta ermesi bakımından hakkında asılsız suç isnadı yapılan masum kişinin cezai ehliyetinin bulunup bulunmaması gerektiği konusunda ise doktrinde bir takım tartışmalar mevcuttur.

Bir görüşe göre, iftira suçunun, yaşının küçük olması veya tam akıl hastası olması gibi cezaî ehliyeti bulunmayan kişilere karşı işlenmesi gerçekleştirilen fiili suç olmaktan çıkartmayacaktır²¹⁴. Çünkü kanunlar önünde küçükler veya akıl hastaları da birer şahıstırlar. Bu kişilerin cezai ehliyeti bulunmasa dahi küçükler veya akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirlerine tabi tutulmaları mümkündür. Güvenlik tedbirlerinin uygulanabilmesi için de kişi hakkında adli soruşturma başlatılarak kamu davası açılması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, suç işlemeyen bir kimse hakkında herhangi bir isnat bulunmaması halinde durduk yere böyle bir tedbire maruz kalması söz konusu değildir. Bu yönüyle, küçük veya akıl hastası bir kimse hakkında idari bir yaptırım veya güvenlik tedbirleri uygulanmasını sağlamak amacıyla suç isnadında bulunulması neticesinde iftira suçu oluşacaktır²¹⁵.

Başka bir görüş ise bir kimseye gerçek dışı bir suç atfedilebilmesi için kusur yeteneğinin bulunması ve mağdurun cezai ehliyetinin var olması gerektiğini savunmaktadır²¹⁶. İhbar veya şikâyetin konusu bir suç olduğunda, fail olarak belirtilen

²¹¹ ŞAHBAZ, s. 493.

²¹² TOROSLU, s. 128.

²¹³ “Suçu işlediği öne sürülen C.T... İlköğretim Okulunda görevli öğretmenlerin kimliklerinin açıkça belirtilmemesi karşısında, iftira suçunun yasal öğelerinin oluşmadığı gözetilmelidir” (Yargıtay 4. CD., T. 21.03.2002, 197/4466 sayılı karar) Karar için bkz. YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 7822.

²¹⁴ ŞAHBAZ, s.493.

²¹⁵ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 7823.

²¹⁶ ÖNDER, s. 283.

kişinin ihbar veya şikâyetin yapıldığı tarihte cezai ehliyetinin bulunması gerektiği ifade edilmektedir. İftiraya uğrayan kişi 12 yaşından küçük bir çocuk veya akıl hastası ise ve keyfiyet ihbar veya şikâyetinde belirtilmişse, bu kişinin cezai sorumluluğu bulunmadığından iftira suçu oluşmayacaktır²¹⁷. Ancak hakkında suç isnat edilen kişiye ilişkin bu durumları bilerek saklayan ve cezalandırılabilir bir fiil oluşturduğu izlenimi yaratan fail iftira suçundan sorumlu olacaktır²¹⁸.

Yasama sorumsuzluğu bulunan kimse hakkında asılsız bir suç isnadında bulunulması halinde ise ihbar veya şikâyet edilen suçun mutlak dokunulmazlık kapsamında olup olmadığı hususu önem arz etmektedir. Anayasanın 83 üncü maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen yasama sorumsuzluğu, mutlak bir yapıya sahiptir. Parlamento üyelerinin, milleti temsil etmek görevini layıkıyla yerine getirebilmelerine ve yasama faaliyeti esnasında üzerlerinde ceza soruşturması veya kovuşturması baskısı olmaksızın düşünce ve kanaatlerini açıklayabilmelerine hizmet etmektedir²¹⁹. Nitekim Anayasanın 83 üncü maddesinin 1 inci fıkrasında “Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisçe başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar” denilmektedir. Bu doğrultuda, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözleri ya da düşünce açıklamaları nedeniyle milletvekiline bir suç isnadında bulunulması halinde hakkında kovuşturma yapılması mümkün olmadığından iftira suçunun oluşmayacağı kanaatindeyiz²²⁰.

²¹⁷ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 852-853.

²¹⁸ Artuk/ Gökçen de adli mercilerce hakkında soruşturma veya kovuşturma yürütülmesi mümkün olmayan küçük veya akıl hastası kimseler hakkında yapılan gerçek dışı suç isnatlarının iftira suçunu oluşturmayacağını, diğer şartları da mevcut ise hakaret suçuna sebebiyet verebileceğini belirtmektedir. Ancak idari yaptırım gerektiren bir isnat söz konusu ise somut olayın özelliklerine bakılması gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için Bkz. ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s. 1179.

²¹⁹ FEYZİOĞLU, Metin, Yasama Dokunulmazlığı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1991 - 1992, C. 42, Sa. 1-4, s. 21.

²²⁰ “...Yasama sorumsuzluğu Meclis çalışmaları ile alakalı ve makul sınırlar içerisinde düşünülebilecek her neviden fiiller için milletvekillerini sorumlu kılmayan bir müessesedir. Yasama sorumsuzluğunun kapsamına giren fiiller oy, söz ve düşünce açıklaması olarak kendini gösterir. Yasama sorumsuzluğu her tür suç için olmamakla birlikte; oy verme, söz söyleme ve düşünce açıklama fiillerinden biri ile işlenebilecek hakaret; iftira, suç uydurma gibi fiillere karşı koruma getirmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere, Anayasa, yasama sorumsuzluğunu Meclis çalışmalarıyla sınırlı tutmuştur. Yani milletvekilleri sadece Meclis çalışmaları sırasındaki açıklamalarından dolayı bu ayrıcalıklardan yararlanabilir. Meclis çalışmaları kapsamına, genel kurul, komisyon ve siyasi parti grup toplantıları da dahildir. Dolayısıyla, milletvekilinin daha önce Meclis çalışmaları nedeniyle dile getirmedeği, Meclis genel kurulu, komisyon ve grup toplantıları dışında söylediği sözlerin yasama sorumsuzluğu kapsamında

Yasama dokunulmazlığı kapsamında kalan herhangi bir suçun milletvekiline isnat edilmiş olması halinde ise durum biraz daha farklıdır. Zira yasama sorumsuzluğunun aksine yasama dokunulmazlığı mutlak değil, geçici bir nitelik arz etmektedir²²¹. Bununla birlikte yasama dokunulmazlığı meclis üyesinin vekillik süresiyle sınırlıdır ve bu dokunulmazlık Meclis tarafından kaldırılabilir niteliktedir. Anayasanın 83üncü maddesinin 2 ve devam eden fıkraları²²² uyarınca yasama dokunulmazlığı kapsamında yalnızca belirli muhakeme işlemlerinin yasak olması nedeniyle bazı durumlarda milletvekili hakkında soruşturma yürütülmesi hatta kamu davası açılması mümkün kabul edildiğinden iftira suçunun oluşabileceği ifade edilmektedir²²³.

kaldığı söylenemez. Bu açıklamalar ışığında somut olay incelendiğinde; 27. Dönem Manisa Milletvekili ...'in 11/01/2018 tarihinde TBMM'de düzenlenen basın toplantısında şikayetçiye yönelik olarak söylediği iddia edilen "...sen darbe başarılı olsaydı Türkiye'yi yöneten kadroların içinde olacak mıydın olmayacak mıydın? Darbe başarılı olsaydı belki ..., ..., bazı yöneticiler, bizler olmayacaktık ama sen sıkıyönetimde yaptığınız toplantılardan sonra sözcü olarak yine açıklama yapacaktın AKP'de hem FETÖ hem PKK ile işbirliği ve görüşmelerle suçlanabilecek ilk isim kimdir? İlk akla gelen isim elbette" şeklindeki sözleri söyleyip söylemediğine ilişkin olarak Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca aldırılan 23/04/2018 tarihli bilirkişi raporunda, inceleme konusu yapılan CD içeriğinde soruşturma konusu sözlerle rastlanmadığının belirtilmesi, ancak Ankara 19. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin taraflarının ... ve ... konusu manevi tazminat olan 2018/74 esas sayılı dosyasına sunulan CD çözümüne ilişkin 12/06/2018 tarihli bilirkişi raporunda soruşturma konusu sözlerin yer aldığının anlaşılması karşısında; soruşturma konusu sözlerin Milletvekili ... tarafından söylenip söylenmediğinin açıklığa kavuşturulması ve sözlerin söylendiğinin anlaşılması durumunda, şüphelinin mecliste yaptığı basın toplantısında söylediği iddia edilen (hakaret ve iftira suçlarından cezalandırılması istemiyle yaptığı) şikâyet konu sözleri daha önce Meclis çalışmaları nedeniyle Meclis genel kurulu, komisyon ve grup toplantılarında dile getirip getirmediğinin araştırılması gerektiği anlaşıldığından kovuşturmaya yer olmadığı kararına yönelik itirazın kabulü yerine, yazılı gerekçe ile reddine karar verilmesinde hukuka uygunluk görülmemiş ve anılan kararın kanun yararına bozulmasına karar verilmesi gerekmiştir" Yargıtay 8. CD., T. 27.1.2020, E. 2019/11168, K. 2020/1011; <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 10.09.2020).

²²¹ GÜVEYİ, Ümit, Anayasa Hukuku Açısından Yasama Meclisi Üyeliği, Birinci Baskı, Ankara 2017, s. 309.

²²² Yasama dokunulmazlığına ilişkin Anayasanın 83 üncü maddesinin 2, 3, 4 ve 5inci fıkralarında şöyle denilmektedir: "Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekili, Meclisin kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz. Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali ve seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasanın 14 üncü maddesindeki durumlar bu hükmün dışındadır. Ancak, bu halde yetkili makam, durumu hemen ve doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirmek zorundadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi hakkında, seçimden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır; üyelik süresince zamanaşımı işlemez. Tekrar seçilen milletvekili hakkında soruşturma ve kovuşturma, Meclisin yeniden dokunulmazlığını kaldırmasına bağlıdır. Türkiye Büyük Millet Meclisindeki siyasi parti gruplarınca, yasama dokunulmazlığı ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınmaz".

²²³ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK (6. Baskı), s. 853; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s. 1179; Ünver'e göre ise istisnai kimi haller nedeniyle verilen kararlar neticesinde ya da vekillik görevinin sona ermesi ile eylemin yeniden soruşturulabilir olması yani nisbi yasama dokunulmazlığının soruşturmayı yalnızca belirli bir müddet durdurması nedeniyle cezalandırılabilir bir eylem bulunmaktadır. Mutlak dokunulmazlık halinde ise yalnızca mutlak yasama dokunulmazlığı bulunan vekil bakımından soruşturma yapılması önlenmektedir. Ancak bu halde dahi azmettiren veya yardım eden gibi suça katılan diğer kimseler için dokunulmazlığın bir etkisinin bulunmaması nedeniyle bu kişiler hakkında soruşturma veya kovuşturma yürütülebileceğinden iftira suçu oluşacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. ÜNVER, s. 50.

İftira suçunun oluşabilmesi için hukuka aykırı fiil isnadı masum bir kimseye yönelik olmalıdır. Başka bir deyişle, mağdurun isnat edilen fiili işlememiş bir kimse olması gerekmektedir. Bu husus, suça ilişkin madde metninde açık bir şekilde ifade edilmektedir. Ancak masum kişi ifadesinden herhangi bir zaman için hiçbir suç işlememiş kimse de anlaşılmamalıdır. Kişinin yalnızca isnat edilen fiil bakımından masum olması gerektiği ifade edilmektedir²²⁴.

3. Fiil

a. Genel Açıklamalar

İftira suçunun oluşabilmesi için, masum bir kimseye objektif olarak gerçek dışı olan hukuka aykırı bir fiil isnat edilmesi gerekmektedir. Madde metninde yer verilen “*işlemediğini bildiği halde*” ibaresi isnat edilen hukuka aykırı fiilin objektif olarak²²⁵ asılsız, gerçek dışı olmasını gerekli kılmaktadır. 267 nci maddenin gerekçesinde gerçek dışı fiil isnadının iki şekilde ortaya çıkabileceği belirtilmektedir: Ya işlendiği iddia edilen hukuka aykırı fiil aslında hiç yaşanmamıştır ancak fail veya şerik sıfatıyla bu fiili işlemiş gibi bir kişi hakkında isnatta bulunulmuştur ya da aslında işlenmiş hukuka aykırı bir fiil vardır ancak gerçek fail veya şeriklerden başka bir kişiye bu fiil isnat edilmektedir²²⁶.

Bir kimse tarafından işlendiği sabit olan hukuka aykırı fiile bilerek hilafı hakikat eklemeler yapılması halinde de bu kısım bakımından iftira suçunun oluşacağını kabul etmek gerekmektedir. Örneğin, çantasının içerisinden telefonunun çalınmasından ibaret fiilin kendisine cebir veya tehdit uygulanmak suretiyle gerçekleştiğini ihbar eden kimsenin iftira suçunu işlediği kabul edilmelidir. Ancak maddi olayı cep telefonunun çantasından alınması olarak açıklamakla birlikte ihbarda, vasıflandırma konusundaki hatası nedeniyle gasp suçunun işlendiğini bildirmesi iftira suçuna sebebiyet vermeyecektir²²⁷.

²²⁴ SOYASLAN, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 9. Baskı, Ankara 2012, s. 715.

²²⁵ ÖZBEK/ KANBUR/ DOĞAN/ BACAKSIZ/ TEPE, s. 1029.

²²⁶ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 858.

²²⁷ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 7826.

İftira suçunun oluşabilmesi için isnat edilen fiilin muayyen ve açık bir fiil olması gerekmektedir²²⁸. Kapsamı ve sınırları belli olmayan fiil ve hareketler yetkili makamlara bildirilmiş dahi olsa iftira suçu oluşmayacaktır²²⁹. Buna göre suçlamanın soyut ve genel- geçer ifadelerden ibaret olmaması somut veriler ile desteklenmiş olması gerekmektedir²³⁰. Isnat edilen fiile ilişkin en azından temel hususların (kimin, kime karşı, ne zaman, neyi, nasıl işlediği gibi) yetkili makamlara yapılan bildirimde yer alması gerekmektedir. Örneğin, “*Bu kişi teröristtir, X’cidir, X terör örgütü mensubudur*” şeklindeki soyut ibareler iftira suçunu oluşturmayacak, diğer unsurları da mevcut ise hakaret suçunun oluştuğu kabul edilebilecektir.

765 sayılı mülga Kanun düzenlemesi bakımından isnat edilen fiilin mutlaka suç olması gerekmekte iken 5237 sayılı Kanunun 267 nci maddesinde “*hukuka aykırı fiil isnadı*” ibaresine yer verilmiştir. İftira suçuna ilişkin bu husus 5237 sayılı Kanun düzenlemesi ile getirilen en önemli yeniliklerden bir tanesidir. Ancak bu demek değildir ki her hukuka aykırı fiilin isnadı iftira suçuna sebebiyet verecektir; örneğin tazminat hukuku kapsamındaki bir fiilin isnadı halinde iftira suçu oluşmayacaktır.

Bununla birlikte, disiplin yaptırımı veya başkaca bir idari yaptırım gerektiren fiil isnadı halinde iftira suçunun oluşacağı 267 nci madde ile hüküm altına alınmıştır. 765 sayılı Kanun düzenlemesinde disiplin cezası gerektiren bir fiilin isnadı halinde iftira suçunun oluşmasına imkân verilmemekteydi²³¹. Öğretide bu durum eleştirilerek, mağdur için ağır neticeler ihtiva edebileceği gerekçesi ile disiplin cezası gerektiren fiil isnatlarını da cezalandıracak bir hüküm bulunması gerektiği ifade edilmekteydi²³². Bu doğrultuda, 5237 sayılı Kanun ile isabetli olarak iftira suçunun kapsamı genişletilmiştir²³³.

5237 sayılı Kanun ile getirilen bu yenilik, doktrinde suç isnadı ile idari yaptırım gerektiren bir fiil isnadının aynı ağırlıktaki yaptırım ile cezalandırılması

²²⁸ ÖZBEK/ KANBUR/ DOĞAN/ BACAĞIZ/ TEPE, s. 1029.

²²⁹ BAYRAKTAR, s. 197.

²³⁰ ARTUK/GÖKCEN/ YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s. 1167.

²³¹ BAYRAKTAR, s. 197.

²³² EREM/ TOROSLU, s. 200.

²³³ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s. 1166.

nedeniyle eleştirilmektedir²³⁴. Gerçekten de bir suç isnadının, idari yaptırım gerektiren bir fiil isnadına göre çoğu kez daha ağır sonuçlara sebebiyet vereceği açıktır. Bu durum, suç ve cezanın orantılılığı ilkesi ile uyuşmamaktadır. Yine idari yaptırım gerektiren bir fiilin “adli soruşturmayı gerektiren bir fiil” olmaması nedeniyle, bu düzenlemenin adliye karşı suçlar arasında düzenlenmesinin de doğru olmadığı ifade edilmektedir²³⁵.

(1) İdari Yaptırım Uygulanmasını Gerektiren Fiil Isnadı

5237 sayılı Kanun düzenlemesi uyarınca idari yaptırım uygulanmasını gerektiren bir fiil isnadı halinde de iftira suçu oluşacaktır²³⁶. Buna göre, kabahat sayılan fiiller ile disiplin yaptırımı veya diğer idari yaptırım uygulanmasını gerektiren bir fiil isnadı halinde fail 267 nci madde uyarınca cezalandırılabilir.

5326 sayılı Kabahatler Kanunu’nun 2 nci maddesinde “Kabahat deyiminden Kanunun karşılığında idari yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık anlaşılır” denilmektedir. Haksızlık teşkil ettiği kabul edilen kabahat sayılan bu fiillerin “hukuka aykırı fiil” niteliğinde olduğunda şüphe bulunmamaktadır. Bir kabahatin işlenmesi halinde ise mezkûr Kanunun 16ncı maddesine göre uygulanacak olan idarî yaptırımlar, idarî para cezası ve idarî tedbirler olarak belirlenmiştir. İdarî tedbirler ise “mülkiyetin kamuya geçirilmesi ve ilgili kanunlarda yer alan diğer tedbirler” olarak ifade edilmektedir.

²³⁴ KESKİN, Serap, Türk Ceza Kanunu Reformu, Birinci Kitap: Toplumsal Değişim Sürecinde Türk Ceza Kanunu Reformu, Ankara 2004, s.224.

²³⁵ KESKİN, s. 224.

²³⁶ “İddianamede, sanığın internet ortamından 27.10.2006 tarihinde Çevre Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğüne gönderdiği elektronik posta ile Balıkesir Orman Müdürlüğünde Kadastro komisyon üyesi olan katılanların kendilerine araç tahsis ettirip sahte araç kartıyla göreve gidiyor gibi gösterip harcırah beyannamesi düzenlediklerini, göreve gitmeden haksız harcırah aldıklarını, gittikleri köylerde de köylüden haraç aldıklarını, mesai saatlerinde alkol kullandıklarını belirterek, Balıkesir Orman İşletme Müdürlüğü 83 numaralı Orman Kadastro Komisyonunda görev yapan katılanlara hakaret ettiği, sanığın aynı şekilde 11.3.2007 tarihinde katılanları internet üzerinden orman genel müdürlüğüne şikâyet ettiği, bu iddiasında da müştekiler hakkında aynı şekilde benzer hakaretlerde bulunduğu, katılanlar hakkında çalıştıkları kurum tarafından idari soruşturma açıldığı, ancak soruşturma sonunda belirtilen suçları işlemedikleri tespit edilerek ceza verilmesine yer olmadığına kararı verildiği bu şekilde sanığın görevlerinden dolayı katılanlara internet üzerinden hakaret ettiği iddiasıyla dava açıldığı, mahkemece de eylemin bu şekilde kabul edilmiş olması karşısında; eylemi iftira suçunu oluşturabileceğinden, kanıtları değerlendirme ve suçu nitelendirme görevinin asliye ceza mahkemesine ait olduğu gözetilmeden, yargılamaya devamla hakaret suçundan hüküm kurulması” Yargıtay 4. CD., T. 12.2.2014, E. 2012/35521, K. 2014/4433; <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 01.10.2020).

İsnat edilen fiil, genel bir zabıta tedbirini gerektiren fiil olabileceği gibi disiplin cezası gerektiren idari bir suç niteliğinde de olabilir²³⁷. İftira suçunun düzenlendiği 267 nci maddenin gerekçesinde açıkça disiplin yaptırımını gerektiren fiillerin de iftira suçunun konusunu oluşturacağı ifade edilmiştir.

İftira suçu nedeniyle disiplin soruşturmasına maruz kalan masum kişi bir kamu görevlisi olabilir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 124 üncü maddesinin 2 nci fıkrasında *“Kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacı ile kanunların, Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin ve yönetmeliklerin Devlet memuru olarak emrettiği ödevleri yurt içinde veya dışında yerine getirmeyenlere, uyulmasını zorunlu kıldığı hususları yapmayanlara, yasakladığı işleri yapanlara durumun niteliğine ve ağırlık derecesine göre 125 inci maddede sıralanan disiplin cezalarından birisi verilir”* denilmektedir. Buna göre, kamu görevlisine 657 sayılı Devlet Memurları Kanunun 125 inci maddesinde yer verilen *“uyarma”, “kınama”, “aylıktan kesme”, “kademe ilerlemesinin durdurulması”, “devlet memurluğundan çıkarma”* şeklindeki disiplin cezalarından bir veya birkaçını gerektiren fiil isnat edilmesi halinde iftira suçundan bahsedilebilecektir. Örneğin, işlemediğini bildiği halde bir kamu görevlisine *“uyarma”²³⁸* cezasını gerektiren *“özürsüz veya izinsiz olarak göreve geç geldiği”* isnadında bulunulmuşsa iftira suçu oluşacaktır. Yine *“kademe ilerlemesinin durdurulması”²³⁹* amacıyla gerçeğe aykırı olarak aynı yerde çalıştığı hasmının göreve sarhoş geldiğini veya görev yerinde alkollü içki içtiğini ihbar eden kişinin iftira suçundan dolayı cezalandırılması mümkündür.

Bununla birlikte, disiplin yaptırımını uygulanması amacıyla hakkında fiil isnadında bulunan masum kişinin illaki kamu görevlisi olması da gerekmemektedir²⁴⁰. Kamu görevlileri dışında yükseköğretim öğrencileri²⁴¹, avukat²⁴²,

²³⁷ SOYASLAN, Ceza Hukuku Özel Hükümler (9. Baskı), s. 715.

²³⁸ “Uyarma” cezası 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 125/A maddesi uyarınca *“Memura, görevinde ve davranışlarında daha dikkatli olması gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir”*.

²³⁹ “Kademe ilerlemesinin durdurulması” cezası 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 125/D maddesi uyarınca *“Fiilin ağırlık derecesine göre memurun, bulunduğu kademedeki ilerlemesinin 1 - 3 yıl durdurulmasıdır”*.

²⁴⁰ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 7828.

²⁴¹ “Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği” ile yükseköğretim kurumları öğrencilerine verilecek disiplin cezaları ile soruşturma usul ve esaslarını düzenlenmiştir.

²⁴² 1136 sayılı Avukatlık Kanunu’nun *“Disiplin Cezalarının uygulanacağı haller”* başlıklı 134 üncü maddesinde *“Avukatlık onuruna, düzen ve gelenekleri ile meslek kurallarına uymayan eylem ve davranışlarda bulunanlarla,*

noter²⁴³ gibi çeşitli meslek grubu mensuplarının²⁴⁴ da tabi olduğu disiplin kurallarından bahsedilebilecektir.

5237 sayılı Kanun'un 267 nci maddesine “*idari bir yaptırım*” ibaresi eklenmiş ancak idari yaptırımın kişisel haklara mı mali haklara mı yönelik olduğu konusunda herhangi bir sınırlama yapılmamıştır. Bu durumda, bir kimse hakkında kişisel haklara veya mali haklara yönelik herhangi bir idari yaptırım uygulanmasına sebebiyet verecek isnatlarda bulunulması halinde iftira suçundan bahsedilebilecektir²⁴⁵.

meslekî çalışmada görevlerini yapmayan veya görevinin gerektirdiği dürüstlüğe uygun şekilde davranmayanlar hakkında bu Kanunda yazılı disiplin cezaları uygulanır” denilmektedir.

²⁴³ 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun “Noterlere Uygulanacak Disiplin Cezaları” başlıklı ikinci bölümünde düzenlenen 125 inci madde metni şöyledir: “Meslekin vakar ve onuruna aykırı eylem ve hareketlerde bulunanlarla, görevlerini yapmayan veya kusurlu olarak yapan yahut da görevinin gerektirdiği güveni sarsıcı hareketlerde bulunan noterler hakkında, noterlik hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesi amacı ile durumun niteliğine ve ağırlık derecesine göre aşağıdaki maddede yazılı disiplin cezaları verilir”. Mezkûr Kanunun 126ncı maddesinde ise “uyarma”, “kınama”, “para cezası”, “geçici olarak işten çıkarma” ve “meslekten çıkarma” disiplin cezalarına yer verilmiştir.

²⁴⁴ “Türkiye Atletizm Federasyonunda Milli Takım Antrenörü olan sanık ...'ın, 2011 yılında Güney Kore ülkesinde gerçekleştirilen Dünya Atletizm Şampiyonasının bitiminde kâfile hâlinde Türkiye'ye döndükten sonra, şampiyonada yarışan milli takım sporcuları arasında yer alan katılan ...'nın bu şampiyona sırasında, kendi müsabakasından bir gün önce saat 02.30 sıralarında Amerikalı sporcularla sohbet ettiğinin tespit edildiğini ve aralarında katılanın antrenörünün de olduğu diğer antrenörler tarafından uyarılarak odasına gönderildiğini, katılanın bu davranışının bayrak yarışında da devam ettiğini ve kaldıkları tesise saat 04.30'da erkek bir sporcu ile birlikte tesisin yan taraftan geldiğinin antrenör... tarafından da tespit edildiğini beyan ederek katılan hakkında gereğinin yapılması talebiyle Federasyon Başkanlığına yazılı başvuruda bulunduğu, bu başvuru üzerine Türkiye Atletizm Federasyonu Başkanlığı Ceza Kurulunca yürütülen idari soruşturma sonucunda katılanın 30 gün süreyle yarışmalardan men cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği, ancak katılan vekilince bu karara itiraz edilmesi üzerine dosyayı inceleyen Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulunca; katılana isnat edilen eylemlerin sabit olmadığı gerekçesiyle itirazın kabulüne ve söz konusu cezanın kaldırılmasına karar verildiği olayda; sanığın iddialarına konu olan ve şampiyona sırasında farklı zamanlarda gerçekleştiği belirtilen iki ayrı olaydan birincisinde, katılanın saat 02.00 sıralarında otel önünde diğer sporcularla birlikte oturması nedeniyle hem katılanın kendi antrenörü, hem de orada bulunan diğer antrenörler tarafından uyarılarak odasına gönderildiğine ilişkin iddianın olay anında orada bulunan ve katılanı uyardığı söylenen tanıklar..., ... ve...’in beyanlarıyla doğrulanmaması, katılanın saat 04.00 sıralarında yabancı bir erkek sporcuyla birlikte tesisin yan tarafından geldiğine ilişkin ikinci olaya konu iddianın ise, sanığın bu olayı kendisine bizzat anlattığını söyleyen tanık... tarafından inkâr edilmesi ve katılan hakkında idari yaptırım uygulanması hususunda yetkili makam olan Türkiye Atletizm Federasyonu tarafından verilen idari yaptırım kararının da itiraz makamınca, tanık beyanlarına göre katılana atılı eylemlerin sabit olmadığı gerekçesiyle kaldırılmış olması karşısında; sanığın, katılana yönelik isnatlarının maddi olgu ve vakialara dayanmadığı, dolayısıyla, **katılanın işlemediğini bildiği hâlde ve katılan hakkında idari yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla, ceza talimatında belirtilen ve disiplin ihlali niteliğinde olan hukuka aykırı fiilleri katılana isnat etmek suretiyle yaptığı başvurunun, sporcunun disipline aykırı davranışlarını bildirme yetkisi kapsamında değerlendirilemeyeceği anlaşıldığından, sanığa atılı iftira suçunun unsurlarının oluştuğunun kabulü gerekmektedir**” Yargıtay CGK., T. 27.6.2019, E. 2015/9-592, K. 2019/512; <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 10.09.2020).

²⁴⁵ ARTUK/GÖKCEN/ YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s. 1166.

(2) Soruşturma ve Kovuşturma Başlatılmasını Sağlamak Amacıyla Fiil Isnadı

Failin işlemediğini bildiği halde hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını sağlamak amacıyla bir kimseye hukuka aykırı fiil isnadında bulunması durumunda da iftira suçu oluşacaktır. Ceza Muhakemesi Kanununa göre soruşturma evresi “suç şüphesinin öğrenilmesi”, kovuşturma evresi ise soruşturma evresi neticesinde “suçun işlendiğine” ilişkin yeterli şüphenin bulunması halinde iddianamenin düzenlenmesi ile başlamaktadır. Buna göre, bir kimse hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını sağlayabilmek amacıyla “**bir suç isnadı**” yapılması gerekmektedir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 2 nci maddesi doğrultusunda suç; bir kanun maddesi ile açıkça yasaklanmış ve Kanunda öngörülen cezalara ve güvenlik tedbirlerine bağlanmış fiillerin işlenmesidir. Bu durumda, pekâlâ Türk Ceza Kanunda düzenlenen bir suç tipinin isnat edilmesi ile iftira suçu oluşacaktır. Yine özel ceza kanunlarında yer verilen ve yaptırımını Türk Ceza Kanununun genel hükümlerine göre hapis veya adli para cezası olan bir fiilin isnat edilmesi de suç isnadı niteliğindedir.

İftira suçunun oluşması için masum kişiye fail sıfatıyla suç isnat edilmesi şartı aranmamaktadır. Bir kişi hakkında işlemediğini bildiği halde azmettiren veya yardım eden sıfatı bulunduğu bahisle yapılan suç isnadı da iftira suçunun oluşumuna sebebiyet verecektir.

İsnat edilen hukuka aykırı fiilin bir suç olması halinde kasten veya taksirle, icrai veya ihmali hareketle işlenebilen bir fiil olması mümkündür²⁴⁶. Ancak isnat edilen fiilin en azından teşebbüs aşamasında kalmış olması gerekmektedir. Hazırlık hareketi niteliğindeki fiillerin henüz suçun icra hareketlerine başlanmamış olması nedeniyle cezalandırılması mümkün değildir²⁴⁷. Bu nedenle de hazırlık hareketi niteliğindeki bir fiilin isnat edilmesi halinde; bir suç isnadı bulunmadığından, iftira suçunun oluşmayacağı kabul edilmelidir.

²⁴⁶ ÜNVER, s. 52.

²⁴⁷ KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Ankara 2018, s. 421.

Her ne kadar iftira suçunun oluşabilmesi için failin, soruşturma veya kovuşturma başlatılmasını sağlamak amacıyla hareket etmesi yeterli kabul edilmişse de isnat edilen fiilin “suç” teşkil eden bir fiil olması gerekmektedir. Kanun koyucu soruşturma veya kovuşturma başlatılmasını suçun oluşması için bir şart olarak kabul etmemiştir. Ancak isnat edilen fiilin **soruşturmaya konu olabilecek bir fiil** olması gerekmektedir²⁴⁸. Bu doğrultuda, örneğin “*borcumu ödemedi*” şeklinde Savcılığa suç duyurusunda bulunan kişi hakkında iftira suçunu işlediğinden bahisle cezai takibat yapılması mümkün değildir.

Başka bir deyişle, iftira suçunun oluşabilmesi için korunan menfaatin zarar görme tehlikesinin bulunması yeterli kabul edilmiş, gerçekleştirilen fiilin ayrıca bir netice oluşturmaya elverişli olması şartı aranmamıştır. Fiil isnadının “*soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını sağlamak*” amacıyla gerçekleştirilmesi gerekli ve yeterlidir. Bu durumda, isnat edilen suça ilişkin soruşturma başlatılması olanaklı ise iftira suçundan bahsedilebilecektir²⁴⁹. Fakat isnat edilen suçun en baştan itibaren soruşturulmasının mümkün olmadığı açık ve kesin olarak anlaşılabiliyorsa iftira suçunun oluşmadığı kabul edilmektedir²⁵⁰.

İsnat edilen fiilin ilk esnada zamanaşımına uğradığı belirli ise soruşturulması mümkün olmadığından dolayı iftira suçunun oluşmayacağı ifade edilmektedir²⁵¹. Kanaatimizce, isnat edilen fiilin en baştan itibaren zamanaşımına uğradığı fail tarafından biliniyor olmasına rağmen bu hususun tespit edilmesi engellenerek veya suçun farklı bir zamanda işlendiği izlenimi oluşturularak soruşturma ve kovuşturma yapılmasına sebebiyet verilmişse iftira suçunun oluştuğu kabul edilmelidir. İsnat edilen suç şayet mağdur hakkında açılmış soruşturma ve kovuşturma sürecinde zamanaşımına uğramış ise bu halde iftira suçunun oluşacağı konusunda şüphe bulunmamaktadır.

²⁴⁸ “İftira suçunun oluşumu için isnat edilen suçun soruşturulabilir veya kovuşturulabilir olması yeterlidir. Suçun mağdurunun cezalandırılması veya cezalandırılabilir olması gerekmez” Yargıtay 8. CD., T. 23.12.2019, E. 2019/12208, K. 2019/15561; <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 08.09.2020).

²⁴⁹ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7822.

²⁵⁰ Zamanaşımı, meşru müdafaa gibi fail tarafından bilinen başkaca bir sebepten dolayı hakkında ceza takibatı yapılamayan bir kimsenin bulunması halinde de iftira suçu oluşacağına ilişkin olarak Bkz. ARTUK/GÖKÇEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s. 1179.

²⁵¹ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7825.

İsnat edilen fiil bir hukuka uygunluk nedenini içeriyorsa ve ihbar veya şikâyetle bu neden belirtilmişse, işlenen fiil suç olarak nitelendirilemeyeceğinden iftira suçunun oluşmayacağı kabul edilmektedir²⁵². Ancak fiili hukuka uygun kılan neden ihbar veya şikâyetle belirtilmemiş bu husus gizlenmişse iftira suçu sübuta erecektir.

Maddi olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması halinde suçun hukuka aykırılık unsuru ortadan kalkacağı için ortada teknik anlamda bir suç bulunmamaktadır. Örneğin, A'nın rızası ile evinin bahçesindeki ağaçları kesen B'nin, A tarafından mala zarar verme suçunu işlediğinden bahisle yetkili makamlara şikâyet edildiğini düşünelim. A aslında rızası olmasına rağmen B'nin mala zarar verme suçunu işlemediğini bildiği halde, durumu yetkili makamlardan gizleyerek B hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılması amacıyla bir fiil isnat etmiştir. B, isnat edilen fiili işlemiş, ancak kendisine isnat edildiği şekliyle işlememiştir.

Doktrinde soruşturma ve kovuşturma neticesinde yapılan inceleme ile cezasızlık nedeninin gerçekleşmesi dolayısıyla ceza verilmesine yer olmadığına karar verilecek olmasının iftiranın gerçekleşmesine engel teşkil etmeyeceği ifade edilmektedir²⁵³. İftira suçunun oluşabilmesi için mağdur hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasına dahi gerek olmadığı sabittir. Bununla birlikte “*ceza verilmesine yer olmadığına dair karar*” ile suçun işlendiğinin sabit olduğu ancak CMK 223/f.3 ve f.4’te sayılan birtakım nedenlerin bulunması sebebiyle kişinin cezalandırılmasının mümkün olmadığı göz önünde tutulduğunda pratikte böyle bir genellenmenin isabetli olmadığı kanaatindeyiz. Örneğin;

B'nin akıl hastası olması ve A'ya ait evin bahçesindeki ağaçları onun rızası olmaksızın kesmesi halinde mala zarar verme suçu sübuta ermektedir. A'nın B hakkında mala zarar verme suçundan dolayı şikâyetçi olması halinde iftira suçunun oluşmayacağı açıktır. Zira 267nci maddede açıkça “*işlemediğini bildiği*” ibaresine yer verilerek bu husus iftira suçunun bir unsuru olarak düzenlenmiştir. B'nin akıl hastası olmasının A tarafından bilinip bilinmemesinin veya yetkili makama yapılan şikâyetle

²⁵² TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 858.

²⁵³ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7822.

bu hususu bildirmemesinin de bir önemi bulunmamaktadır. B'nin akıl hastası olması mala zarar verme suçunun oluşmasına engel teşkil etmemektedir.

B'nin akıl hastası olduğu ve A'nın rızasıyla bahçesindeki ağaçları kesmesi halinde; A, B hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılması amacıyla yetkili makamlara şikâyetle bulunmuş ise iftira suçu oluşacaktır. Bu durumda, diğer örnekten farklı olarak A tarafından işlemediğini bildiği halde B'ye mala zarar verme suçu isnat edilmiştir. Ancak bu ihtimalde zaten yapılacak kovuşturma neticesinde B hakkında 5271 sayılı Kanun'un 223/3-a maddesi uyarınca akıl hastalığı nedeniyle ceza verilmesine yer olmadığı kararı değil; beraat kararı verilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, B'nin gerçekten işlemediği halde her nasılsa hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmiş olsun. Bu durum, B'nin A hakkında iftira suçunu işlediğinden bahisle ihbar veya şikâyet hakkını kullanmasına engel teşkil etmeyecektir. Ancak açılan kamu davasında A'nın “*işlemediğini bildiği halde*” soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını sağlamak amacıyla hareket ettiğinin ispatı daha da güçleşecektir.

İsnat edilen suçun şikâyet tabi olması halinde de iftira suçunun oluşmayacağına ilişkin genel bir varsayımdan bahsetmenin doğru olmadığı kanaatindeyiz. Şikâyet, takibi şikâyetle bağlı suçlarda soruşturma başlatılmasını veya soruşturma neticesinde dava açılmasını engelleyen bir kurumdur²⁵⁴. Bu durumda şikâyet yokluğunun en baştan tespit edilebilmesi halinde iftira suçunun oluşmayacağı söylenebilecektir. İsnat edilen fiilin şikâyet tabi olduğu, şikâyet hakkı bulunmayan bir kimse tarafından bu hakkın kullanıldığı veya şikâyet süresinin kaçırılmış olduğu ancak soruşturma veya kovuşturmanın ilerleyen aşamalarında tespit edilebilmişse iftira suçu söz konusu olabilecektir. Örneğin, başkasına ait olan bir cep telefonunun kendisine ait olduğunu ve başka bir kimse tarafından ekranının kırıldığını ileri sürerek “*mala zarar verme*” suçundan dolayı bir kimse hakkında şikâyetçi olan kişi iftira suçunu işlemiş kabul edilmelidir. Ancak failin bir hareketinden kaynaklı olmaksızın adli mercilerin yanılgısı nedeniyle sürenin kaçırılmış olduğu tespit edilememişse veya suçun takibinin

²⁵⁴ **ŞAHİN**, Münevver İlay Vuslat, Şikâyet Kurumu, Takibi şikâyetle bağlı suçlar, AEÜSBED, 2019, C. 5, Sa. 1, s. 62.

şikâyetle bağılı olduğu geç fark edilmişse bu durumun failin aleyhine yorumlanmaması gerekmektedir.

Nitekim Yargıtay da isnat edilen suçun şikâyetle tabi olması ve isnadın şikâyet hakkı bulunmayan bir kimse tarafından yapılmış olması nedeniyle iftira suçunun oluşmadığını kabul etmiştir²⁵⁵.

Şikâyetten vazgeçme durumunda ise iftira suçunun oluşacağı kabul edilmelidir. Çünkü bu ihtimalde mağdur hakkında soruşturma veya kovuşturma başlatılmakta ancak vazgeçme nedeniyle soruşturma aşamasında takipsizlik kararı, kovuşturma aşamasında ise kamu davasının düşmesi neticesi doğmaktadır²⁵⁶.

b. Hareket Ögesi

İftira suçu icrai hareketle işlenebilen suç niteliğine haizdir. Ancak bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat edildikten sonra bu kişinin o fiili işlemediği öğrenilmesine rağmen keyfiyetin yetkili makamlara bildirilmemesi durumunda iftira suçunun ihmal suretiyle de işlenip işlenemeyeceği sorunu ortaya çıkmaktadır. İhbar veya şikâyetle ya da basın yoluyla iftira suçunda yayımla birlikte iftira suçu tamamlanır ve bundan sonraki aşamada ise artık failin kastının bulunduğu bahsedilemez. Failin ihbar, şikâyet veya herhangi bir kitle iletişim aracılığıyla ortaya çıkardığı soruşturma veya kovuşturma tehlikesini engellemek yükümlülüğü bulunmakta ise de faillik veya şeriklik sıfatının bulunmadığını sonradan öğrenmiş olması ve bunu yetkili makamlara bildirmemesi halinde iftira suçu oluşmayacaktır²⁵⁷.

TCK'nın 267 nci maddesinde yer verilen suç tipi “*tehlike suçu*” olma özelliğine haizdir²⁵⁸. Başka bir ifadeyle icrai hareketin gerçekleştirilmesiyle suç tamamlanır, suçun oluşması için üzerine iftira atılan kimsenin veya adliye idaresinin herhangi bir zarara uğraması şartı aranmaz.

²⁵⁵ Yargıtay 4. CD., T. 11.11.1980, 6199/6259 sayılı karar için Bkz. YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7824.

²⁵⁶ ŞAHİN, s.60.

²⁵⁷ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 866.

²⁵⁸ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7834.

İnceleme konusu iftira suçu Kanunda seçimlik hareketli suç olarak düzenlenmiştir. Suç tipinde birbirine alternatif olarak birden çok hareket yer alan suçlara “*seçimlik hareketli suç*” denir²⁵⁹. Seçimlik olarak düzenlenen davranış modellerinden en az bir tanesinin yapılması ile suç sübuta erer. İftira suçuna ilişkin 267inci maddede ise seçimlik hareketlerden bir kısmı suçun basit hali olarak düzenlenmişken bir kısmı da nitelikli hal olarak kanunda yer almıştır.

Mülga Kanun bakımından seçimlik hareketlerin gerçekleştirilmesiyle iftira suçunun şekli iftira ve maddi iftira olmak üzere iki farklı şekilde işlenebileceği belirtilmekteydi. Ancak bu ayırım tamamen teoride kalmakta ve suçun her iki işleniş şekli bakımından da aynı ceza miktarı öngörülmekteydi.

5237 sayılı Kanunda yer alan 267nci madde düzenlemesinde ise failin bir kimseye işlemediğini bildiği hukuka aykırı fiil isnadıyla yetinmesi hali (şekli iftira) birinci fıkra da iftira suçunun basit hali olarak düzenlenmişken, “*suçun maddi eser ve delillerinin uydurulması suretiyle iftirada bulunulması*” (maddi iftira) suçun nitelikli hali olarak düzenlenmiştir²⁶⁰. Buna göre, iftira suçu üç farklı şekilde işlenebilir: *İhbar veya şikâyet yoluyla yetkili makamlara doğrudan yapılacak bir bildirim neticesinde veya basın yayın yoluyla dolaylı olarak masum bir kişi hakkında ceza takibatı yapılmasını veya idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak gayesiyle hukuka aykırı fiil isnat edilmesi (şekli iftira); Isnat edilen hukuka aykırı fiilin maddi eser veya delillerinin uydurulması suretiyle (maddi iftira).*

(1) Şekli İftira

Şekli iftira ihbar veya şikâyet yoluyla doğrudan, basın yayın yoluyla ise dolaylı olarak işlenebilmektedir. Bu durumda “şikâyet” , “ihbar” veya “basın-yayın” yolu dışında herhangi bir suretle iftira suçunun işlenmesi mümkün değildir²⁶¹. Ancak kanunda sayılan haller dışında başka bir yoldan kişiye hukuka aykırı bir fiil isnat

²⁵⁹ KOCA, Mahmut/ ÜZÜLMEZ, İlhan, Türk Ceza Hukukunda Genel Hükümler, 2. Baskı, Ankara 2009, s. 153.

²⁶⁰ ÖZBEK/ KANBUR/ DOĞAN/ BACAĞSIZ/ TEPE, s. 1031.

²⁶¹ YILDIRIM, s. 190.

edilmiş ise diğer şartların da mevcut olması halinde hakaret suçundan bahsedilebilecektir²⁶².

(a)İhbar veya Şikâyet Yoluyla İftira (Doğrudan İftira)

Kanunun 267 nci maddesi kapsamında iftira suçu, soruşturma veya kovuşturma başlatmaya veya idari yaptırım uygulamaya yetkili bir makama ihbar veya şikâyetle bulunmak veya bu organlara bildirmesi zorunlu olan makamlara ihbar veya şikâyetle bulunmak suretiyle işlenebilecektir. 765 sayılı mülga kanun bakımından ise sadece suç isnadı halinde iftira suçu oluşabileceğinden ancak soruşturma veya kovuşturmayaya yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunulması gerekmektedir.

İhbar sözcüğü, sözlük anlamı itibariyle “*bildirme, bildirim, haber verme*” olarak tanımlanmaktadır²⁶³. Hukuki anlamda ihbar ise bir suç işlendiğinin yetkili makamlara bildirilmesidir²⁶⁴. Şikâyetle bağlı bir suç söz konusu ise de şikâyet hakkı sahibi kişi veya onun iradesini yerine getiren kişiler dışındaki bir kimse tarafından hukuka aykırı bir eylemin yetkili makamlara bildirilmesidir²⁶⁵.

Toplumdaki bireylerin belirli düzenlemeler dışında²⁶⁶ suç duyurusunda bulunmak konusunda herhangi bir mecburiyet ve mükellefiyetleri bulunmamaktadır. Buna göre ihbar bir hak olup, bu hakkın kullanılması iftira suçuna sebebiyet vermez; meğerki masum bir kimse hakkında yapılan asılsız bir ihbar söz konusu olsun²⁶⁷.

İhbar hakkının kullanılması bakımından şekil serbestisi ilkesi benimsendiği görülmektedir. Suç ihbarının, Ceza Muhakemesi Kanununun 158/5 inci maddesi uyarınca yazılı olarak veya tutanağa geçirilmek şartıyla sözlü olarak yapılması

²⁶² ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s. 1161.

²⁶³ <http://www.tdk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 21.03.2020).

²⁶⁴ CENTEL, Nur/ ZAFER, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Baskı, İstanbul 2014, s. 66.

²⁶⁵ ÜNVER, s. 53.

²⁶⁶ Bkz. 5237 sayılı Kanunun “Suçu bildirmeme” başlıklı 278inci maddesi, “Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi” başlıklı 279uncu maddesi, “Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi” başlıklı 280inci maddesi.

²⁶⁷ ÜNVER, s. 53

gerekmektedir. Hatta telefon, telgraf, elektronik posta veya imzalı-imzasız mektup gibi iletişim araçları aracılığıyla da ihbarda bulunulabileceği belirtilmektedir²⁶⁸.

İftira suçunun sübuta ermesi için ihbarda müfterinin kimliğini bildirmemesi veya yanlış bildirmesi önemli değildir. Yargıtay bir kararında kendi isminden başka bir isim kullanarak yapılan isnadın da iftira suçu bakımından değerlendirilmesi gerektiğine değinmiştir²⁶⁹. Buna göre ihbar, isimsiz veya uydurmaca bir isimle yapılmışsa dahi iftira suçunun oluştuğu kabul edilebilecektir²⁷⁰.

4483 sayılı Kanunun 3 üncü fıkrasında “*Bu Kanuna göre memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılacak ihbar ve şikâyetlerin soyut ve genel nitelikte olmaması, ihbar veya şikâyetlerde kişi veya olay belirtilmesi, iddiaların ciddî bulgu ve belgelere dayanması, ihbar veya şikâyet dilekçesinde dilekçe sahibinin doğru ad, soyadı ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunması zorunludur*” denilerek memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılacak ihbarda, bulunması gereken bir takım unsurlar aranmıştır. Akabinde gelen fıkra ise “*Üçüncü fıkradaki şartları taşımayan ihbar ve şikâyetler Cumhuriyet başsavcıları ve izin vermeye yetkili merciler tarafından işleme konulmaz ve durum, ihbar veya şikâyette bulunana bildirilir*” hükmüne yer verilmiştir. Bu durumda bir kamu görevlisi hakkında ihbarda bulunulurken bu unsurlardan bir veya birkaçının eksik olması halinde diğer şartları mevcut olsa bile iftira suçunun oluşmayacağı ifade edilmektedir²⁷¹.

Ancak zikredilen 4 üncü fıkranın devamında “*İddiaların, sıhhati şüpheye mahal vermeyecek belgelerle ortaya konulmuş olması halinde ad, soyad ve imza ile iş veya ikametgâh adresinin doğruluğu şartı aranmaz*” denilmiştir. Buna göre, gerçek bir belge kullanılmak suretiyle işlemediğini bildiği halde bir kamu görevlisine isnatta bulunulmuş ise yapılan ihbarda ad, soyad, imza ve iş veya ikametgâh adresi bulunmasa dahi soruşturma yapılması mümkün olduğundan iftira suçundan bahsedilebilecektir.

²⁶⁸ ÖZBEK/ KANBUR/ DOĞAN/ BACAKSIZ/ TEPE, s. 1031.

²⁶⁹ Yargıtay 4. CD., T. 11.10.2006, 7849/15136 sayılı kararı için Bkz. YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7829.

²⁷⁰ SOYASLAN, s. 539.

²⁷¹ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s.1162.

Şikâyet sözcüğü ise sözlükte “*Hoşnutsuzluk belirten söz veya yazı, yakınma*” olarak ifade edilmektedir²⁷². Hukuki açıdan ise takibi şikâyete bağlı olan suçlarda, şikâyete hakkı olan kimsenin veya onun kanuni ya da iradi temsilcisinin yetkili makamlara bu fiil nedeniyle failin cezalandırılmasına yönelik iradesini bildirmesidir²⁷³. Türk Ceza Kanunun 73üncü maddesinde “*Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olan suç hakkında yetkili kimse altı ay içinde şikâyetle bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılamaz*” denilerek şikâyetle bulunmak için bir süre öngörülmüştür. Takibi şikâyete bağlı suçlarda şikâyet bir dava şartı olarak düzenlenmiştir. Ancak bu şart sağlanırsa soruşturma veya kovuşturma yapılabilecektir. Bu nedenle de mağdur veya suçtan zarar gören kimsenin şikâyetten vazgeçmesi halinde kamu davasının düşürülmesi gerekmektedir. Şikâyetin yazılı olarak yapılabilmesi mümkün olduğu gibi tutanağa geçirilmek şartıyla sözlü olarak da yapılabilmesi mümkündür.

İftira suçu bakımından ise şikâyet, müfterinin belirli bir kimse tarafından kendisine karşı bir suç işlendiğini bildirerek ihbarda bulunmasıdır²⁷⁴. İftira suçunun düzenlendiği 267 nci maddede “*yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak*” ibaresine yer verilmiştir. Doğrudan iftira suçunun oluşabilmesi için yetkili bir makama ihbar veya şikâyetle bulunma ögesinin gerçekleşmiş olması gerekmektedir²⁷⁵. Bu doğrultuda yetkili makamın hangisi olduğu masum bir kişiye hukuka aykırı olarak isnat edilen eylemin niteliğine göre değişecektir.

Müfteri işlemediğini bildiği masum bir kişiye şayet bir suç isnadında bulunuyorsa yetkili makamlar 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 158 inci

²⁷² <http://www.tdk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 21.03.2020).

²⁷³ ÜNVER, s. 53

²⁷⁴ EREM/TOROSLU, s. 202.

²⁷⁵ “*Sanığın, Kiptaş konutlarında birlikte yaşadıkları ...'un kızı olan katılan ... (Seyrek) Şaffak ile aralarında geçen tartışma sebebiyle evden kovulması üzerine Kiptaş konutlarının şantiye şefi tanık ...'a, gerçeğe aykırı olarak katılanın söz konusu yerde bulunan kabloları çaldığını söylediği, tanık tarafından bu durumun aktarıldığı tanığın da olayı kolluğa bildirmesi üzerine katılan hakkında hırsızlık suçundan soruşturma başlatıldığı olayda; sanığın, katılana yönelik hukuka aykırı fiil isnadını tanığa bildirmesi karşısında, CMK'nun 158. maddesinde belirtilen yetkili makamlara yapılmış bir ihbarın veya şikâyetin bulunmaması, söz konusu isnadın tanık tarafından kolluğa bildirilmesi nazara alındığında da, ihbar ve şikâyetin yetkili makamlarca dolaylı olarak öğrenilmiş olması hususları birlikte değerlendirildiğinde; iftira suçunun unsurlarının oluşmadığının kabulü gerekmektedir*” YCGK., T. 8.5.2018, E. 2015/9-6, K. 2018/207; <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 20.09.2020).

maddesi uyarınca belirlenecektir. Hükme göre, bir suça ilişkin olarak ihbar veya şikâyet aslen Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabilecektir. Ancak ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmek üzere valilik veya kaymakamlıklara ya da mahkemelere de ihbar veya şikâyetle bulunmak mümkündür.

Suç Türkiye sınırları içerisinde işlenmemiş olup da ülkede takibi gereken bir suç ise Türkiye'nin elçilik ve konsolosluklarına da ihbar veya şikâyetle bulunulabilecektir.

Nihayet bir kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle, ilgili kurum veya kuruluş idaresine yetkili makam sıfatıyla ihbar veya şikâyetle bulunulabilecek, bu durumda kurum gecikmeksizin ihbar veya şikâyeti Cumhuriyet Başsavcılığına iletecektir.

Ancak bir suça ilişkin olarak ihbar veya şikâyetin yöneltilebileceği yetkili makamlar CMK m. 158'te sayılanlardan ibaret değildir. Bu kapsamda bir suç işlendiğine dair kendisine yöneltilen ihbar veya şikâyeti soruşturma veya kovuşturma makamlarına iletmekle yükümlü tüm makamları yetkili makam kabul etmek gerekmektedir²⁷⁶.

Nitekim 267 nci maddenin gerekçesinde de ihbar veya şikâyetin yapılabileceği **her makam nezdinde yapılan isnatla** iftira suçunun işlenebileceği ifade edilmektedir. Buna göre, *“başlatılmış olan hukuk veya ceza muhakemesi sürecinde davanın tarafı, sanık veya tanık konumundaki kişiler de, bulundukları beyanlarla iftira suçunu işleyebilecektir”*. Buna göre, öğretilde tartışmalı olmakla birlikte bir ceza muhakemesi sürecinde şüpheli/sanığın kendisini suçlayan bir kimseye suç isnat etmesi halinde de iftira suçundan söz edilebilecektir²⁷⁷. Ancak savcılık, özel hukuk veya ceza mahkemeleri nezdinde tanık sıfatıyla dinlenen kişilerin suç isnadı niteliğinde de olsa yalan beyanlarının ihbar koşulu gerçekleşmiş sayılamayacağından iftira suçunu değil yalan tanıklık suçunu oluşturacağı kabul edilmektedir²⁷⁸.

²⁷⁶ ARTUK/GÖKCEN/ YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s.1164.

²⁷⁷ SOYASLAN, s. 717.

²⁷⁸ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 854.

Şayet masum bir kimseye kabahat sayılan bir eylemin isnadı söz konusu ise ihbarın, yaptırımı uygulamak yetkisi bulunan makamlara yapılması gerekmektedir. Ancak somut olay bakımından ihbar makamında bir yanlış olma halinde; örneğin ihbarın Valiliğe yapılması gerekirken Kaymakamlığa yapılmış olması iftira suçunun oluşmasını engellemeyebilecektir. Disiplin cezasını gerektiren bir fiile ilişkin ihbar veya şikâyetin ise ilgili idari makamlara iletilmesi gerekmektedir²⁷⁹.

“CİMER” , Emniyet Genel Müdürlüğü’nün “Online İhbar” uygulaması gibi kamu makamlarına ait elektronik hizmet araçları üzerinden masum bir kimse hakkında hukuka aykırı fiil isnadında bulunulması halinde de iftira suçunun oluşup oluşmayacağına değerlendirilmesi gerekmektedir. CİMER, “dilekçe hakkı ve bilgi edinme hakkının kullanımı için oluşturulan elektronik bir kamu hizmeti aracı” olarak tanımlanmaktadır. CİMER’e yapılan başvurulara yalnızca özel olarak yetkilendirilmiş kamu görevlileri tarafından erişim sağlanabildiği ifade edilmektedir. CİMER veya diğer online ihbar araçları aracılığı ile yapılan başvurular bireylerin dilekçe ve şikâyet hakkını fiziki olarak değil, çağın gereklerine uygun olarak elektronik bir sistem üzerinden kullanmasından ibarettir. Buna göre, bir elektronik kamu hizmet aracı kullanılarak yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak yapılan hukuka aykırı fiil isnadının da iftira suçuna sebebiyet verebileceği kabul edilebilecektir²⁸⁰.

(b) Basın ve Yayın Yoluyla İftira (Dolaylı İftira)

765 sayılı mülga Kanunda iftira suçunun basın-yayın yoluyla işlenebileceğine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamasına rağmen 5237 sayılı TCK

²⁷⁹ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7831.

²⁸⁰ “...somut olay değerlendirildiğinde, sanık’in 31/01/2012 tarihinde 51040 başvuru numarası ile elektronik ortamda BİMER’e yapmış olduğu müracaatında "19/07/2011 günü ben Mersin ili Anamur ilçesi köyündeki evimde iken Bozyazı Merkez Jandarma Başçavuşu ve askerlerle birlikte evime gelerek benim üzerime silahlarını doğrultarak yat yat... diyerek ters kelepçe yaparak beni jandarma aracına bindirdiler ve evimde arama yapmışlardır. Arama sırasında kırmadık eşya ve dağıtmadık yer bırakmamışlardır. ..." şeklinde şikâyetle bulunması üzerine, evrakın Cumhuriyet savcılığına intikal ettirildiği, aramaya katılan güvenlik görevlilerinden ve hakkında "Görevi Kötüye Kullanmak ve Mala Zarar Vermek" suçlarından soruşturma açıldığı, yapılan soruşturma sonucu Anamur Cumhuriyet Başsavcılığının 10/04/2012 tarih 2012/673 soruşturma sayılı evrakı ile Kovuşturmaya Yer Olmadığına karar verildiği dosya kapsamında sabittir. Katılanlar tarafından yapılan arama sırasında sanığın eşyalarına hiç zarar verilmediği halde zarar verilmiş gibi vuku bulmayan bir olayı isnat ederek katılanlar hakkında mala zarar ve görevi kötüye kullanmak suçlarından soruşturma yapılmasına sebebiyet verdiği, iddialarıyla ilgili bir somut vaka göstermediği, delil ileri sürmediği, sanığın iftira kastıyla hareket ettiği..." Yargıtay 8. CD., T. 23.12.2019, E. 2019/12208, K. 2019/15561 (Karşı Oy Yazısı); <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 01.10.2020).

düzenlemesinde suçun basın yoluyla işlenebileceği öngörülmüş ve seçimlik bir hareket olarak düzenlenmiştir. Madde gerekçesinde bu durum “*Gazete veya diğer kitle iletişim araçlarında yayın yapılması suretiyle bir kişiye suç isnadında bulunulması hâlinde de iftira suçu oluşur. Cumhuriyet savcıları, kamu adına resen soruşturulabilen suçlarla ilgili olarak yayınlanan haberleri ihbar kabul ederek, soruşturma başlatmaktadırlar. Bu bakımdan, basın ve yayın yolu ile bir kişiye gerçeğe aykırı olarak hukuka aykırı fiil isnat edilmesi hâlinde, iftira suçu oluşur*” şeklinde ifade edilmiştir.

TCK’nın “*Tanımlar*” başlıklı 6/1-g maddesine göre “basın ve yayın yolu” deyiminden; her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınların anlaşılması gerekmektedir. Madde gerekçesinde yer verilen “*Tasarıdaki bireysel iletişimi de içine alacak şekilde ifade edilmiş olan tanımın oluşturduğu sakıncanın giderilmesi için, tanımda değişiklik yapılarak “kitle iletişim araçları” ifadesine vurgu yapılmıştır*” açıklaması dikkat çekmektedir. Buna göre, basın yayın yolu kavramından bireysel iletişimden farklı olarak kitle iletişimini sağlayan araçlar ile yapılan yayınların anlaşılması gerekmektedir.

Kitle iletişim araçları; “*kitlesel bir boyutta ileti dağıtabilen*” başka bir deyişle haber ve bilgi vermek, eğitmek, eğlendirmek gibi birtakım amaçlar taşıyan, belirli bir okuyucu veya izleyici kitlesine, aralıklı ya da sürekli olarak ulaşabilen araçlar olarak tanımlanmaktadır²⁸¹. “*Kitle iletişimi*” denilince ise kitle iletişim araçları adı verilen basın, radyo ve televizyon, sinema ve internet ile yapılan her türlü yayınları kapsayan bir iletişim biçimi anlaşılmaktadır²⁸².

Buna göre, iftira suçunun düzenlendiği 267 inci maddede yer verilen “*basın yolu*” ibaresinden kitle iletişim araçlarından gazete, dergi gibi yazılı olanlar ile yapılan yayınların anlaşılması gerekmektedir. “*Yayın yolu*” ise televizyon, radyo, internet gibi her türlü görsel, işitsel ve elektronik kitle araçları üzerinden yapılan yayınlar

²⁸¹ DİLBER, Fadime, Kitle İletişim Araçları ve Suç Olgusu, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2014, Sa. 3, s. 61.

²⁸² ÇETİN, Ebru, Kitle İletişim Aracı Olarak İnternet ve Hukuk İlişkisi: Türkiye Örneği, Sosyoloji Dergisi, 2016, Sa. 33, s. 2.

aracılığıyla iftira suçunun işlenmesini ifade etmektedir²⁸³. Bu durumda, iftira suçu elektronik kitle araçları ve bilişim sistemleri aracılığıyla da işlenebilecektir.

Basın yayın yoluyla iftira (dolaylı iftira) suçunun konusunu yine masum bir kimseye objektif olarak gerçek dışı olan hukuka aykırı fiil isnadı oluşturmaktadır. Bu bakımdan isnat edilen fiil, suç teşkil edebileceği gibi disiplin veya başkaca bir idari yaptırım gerektiren ya da Kanunda Kabahat olarak düzenlenmiş bir fiil de olabilecektir. İftira suçunun bu suretle işlenmesi halinde muhakeme sürecinin 5187 sayılı Basın Kanunundaki düzenlemelere paralel olarak yürütülmesi ve bu kanunda düzenlenen usulün dikkate alınması gerekmektedir.

İftira suçunun sübuta ermesi için masum bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnadında bulunulan basılmış eserin herhangi bir biçimde kamuya sunulmuş olması şartı aranmaktadır²⁸⁴. Elektronik kitle araçları bakımından ise özellikle hayatımızın her anında ve alanında kullandığımız internet üzerinden gerçek dışı suç isnadı içerikli metnin, sunucuda ulaşılabilir hale getirilmesi gerekmektedir²⁸⁵.

Yayın suretiyle, asılsız olan hukuka aykırı fiil isnadının yetkili makamlara dolaylı yoldan iletilmesi söz konusudur²⁸⁶. Zira Cumhuriyet Savcıları, kamu adına resen soruşturulabilen suçlarla alakalı yayınlanan haberleri ihbar kabul ederek kişiler hakkında soruşturma başlatmaktadırlar²⁸⁷. Bu nedenle, isnadın ayrıca yetkili makamlara bildirilmesi, basın yayın yoluyla iftira suçunda suçun oluşumu için gerekli değildir²⁸⁸.

Teknolojinin gelişmesi ile beraber artık kişi veya kurumların maddi veya manevi varlıklarına saldırıların özellikle sanal bir ortamda internet üzerinden gerçekleştiği bir çağda yaşamaktayız. İlk olarak Web 1.0 tekil katmanlı olarak çalışan

²⁸³ YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ, s.7831.

²⁸⁴ 5187 sayılı Basın Kanunu'nun "Cezai Sorumluluk" başlıklı 11 inci maddesi 1 inci fıkrasında "Basılmış eserler yoluyla işlenen suç yayım anında oluşur" denilmiş, "Tanımlar" başlıklı 2 nci maddesinin "b" bendinde ise "yayım" kavramı "b) Yayım: Basılmış eserin herhangi bir şekilde kamuya sunulması" olarak tanımlanmıştır.

²⁸⁵ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s.1164.

²⁸⁶ YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ, s.7832.

²⁸⁷ YURTCAN,

²⁸⁸ ÜNVER, s. 55.

bir yapı olan internet²⁸⁹, bugün artık Web 2.0 düzeninde, yani sosyal medya ile gelişen iletişimde, çok katmanlı hale gelmiştir. “*Web 2.0 öncesinde yalnızca tüketici olan internet kullanıcısı, yeni ortamda aynı zamanda üretici rolünü de üstlenip, sosyal medya ile tüketicie dönüşmüştür*”²⁹⁰. İnternetin sınırsız bir özgürlük alanı olduğu yanlışlığı ve sosyal medya akışı içerisinde gerçeklikten git gide uzaklaşılması sosyal medya araçları ile işlenen suçların oranını ise gün geçtikçe arttırmaktadır. Burada tartışılması gereken husus ise sosyal medya aracılığı ile basın yayın yoluyla iftira suçunun işlenip işlenemeyeceğidir.

Yukarıda açıklandığı üzere TCK m. 6’da açıkça “*Basın ve yayın yolu ile*” deyiminden; her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar” anlaşılır denilmekte gerekçede ise bireysel iletişimin kapsama alınmasının sakıncalarına değinmektedir. Basın yayın yolundan, kitle iletişim aracı niteliğindeki bir basın yayın organı aracılığıyla suç işlenmesinin anlaşılması gerekmektedir. Bir basın yayın organında paylaşılmayan bireysel paylaşımların bu tanımın kapsamı dışında tutulduğu kabul edilmektedir²⁹¹. Buna göre, sosyal medya hesapları üzerinden yapmış olduğu bir paylaşım ile işlemediğini bildiği halde hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını sağlamak amacıyla suç isnat eden kişinin basın yayın yoluyla iftira suçunu işlediği kabul edilemeyecektir.

Sosyal medya olarak adlandırılan “Instagram”, “Twitter”, “Facebook” gibi platformlar üzerinden, paylaşılan fotoğraf, haber, tweet gibi gönderilerin isnat içermesi halinde diğer şartları da mevcut ise iftira suçundan değil, hakaret suçundan bahsedilebilecektir. Zira Kanun Koyucu Türk Ceza Kanunu’nun 125 inci maddesi 4 üncü fıkrasında hakaret suçunun “*alenen*” işlenebileceğini öngörmüş, iftira suçu bakımından ise yalnızca “*basın yayın yolu aracılığıyla*” ibaresine yer vermekle yetinmiştir. Örneğin, “Twitter” adlı sosyal medya platformu üzerinden atılmış bir tweet ile işlemediğini bildiği halde bir kimseye suç isnadında bulunan kimsenin yürürlükte olan düzenleme ile iftira suçunu işlediği kabul edilemeyecektir. Ancak

²⁸⁹ATLI, Turan, Kişi Haklarının İhlali Durumunda İnternet Erişiminin Engellenmesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2020, C. 3, Sa. 1, s. 21.

²⁹⁰ KARAKAYA, M. Süheyl, 5651 Sayılı Kanun’un 9. Maddesi ve Erişimin Engellenmesi: Koyun Postunda Kurt Hükümü, TBB Dergisi, 2018, Sa. 137, s. 101.

²⁹¹ SERTTAŞ, s. 98.

atılan tweette Emniyet Genel Müdürlüğü'nün resmi "Twitter" hesabını etiketleyerek somut ve ciddi nitelikte bir suç isnat edilmesi halinde yetkili makamlara bildirim unsurunun gerçekleşmesi nedeniyle doğrudan iftira suçunun oluştuğunu kabul etmek gerektiği kanaatindeyiz. Zira bu ihbar, "155 Polis İmdat" üzerinden yapılmış bir ihbardan farklı nitelikte değildir. Bununla birlikte, örneğin "*Bu adam tacizcidir*" şeklinde atılan bir tweette Emniyet Genel Müdürlüğü'nün etiketlenmiş olması halinde, isnat edilen fiilin soyut bir değerlendirmeden ibaret olması nedeniyle iftira suçundan değil yine hakaret suçundan bahsedilebilecektir.

Sosyal medya uygulamaları aracılığıyla başka kullanıcılar tarafından paylaşılmış suç teşkil eden içeriklerin "retweet" veya "repost" gibi yollarla yeniden paylaşılması halinde de suç oluşabileceği kabul edilmektedir. Nitekim Yargıtay bir kararında²⁹² sanığın "*twitter adlı sosyal paylaşım sitesinde diğer sanık tarafından paylaşılan tweeti retweetlemesi*" nedeniyle zincirleme şekilde hakaret suçunun oluştuğunu kabul etmiştir. Bu durumda "@ EmniyetGM" tag'i ile atılmış olan isnat içerikli bir tweeti kendi profil sayfası üzerinden yeniden paylaşmak suretiyle, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve bu içeriğe başkaca kişiler tarafından da ulaşılarak yetkili makamların harekete geçirilmesini amaçladığı tespit edilen kişinin iftira suçunu işleyip işlemediği tartışılabilecektir. Her ne kadar, Türk Ceza Kanunu'nun 20 nci maddesi uyarınca bir kimsenin başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulması mümkün değil ise de suç teşkil eden bir içeriği "retweet" veya "repost" eden kişinin "*başkasına ait içeriğe bağlantı sağlayan*" olarak sorumluluğunun söz konusu olabileceği kabul edilmektedir²⁹³. Ancak içeriği yeniden paylaşan kişinin yetkili makamları harekete geçirerek "*kişi hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını veya idari yaptırım uygulanmasını sağlamak*" amacıyla hareket ettiği ortaya konulabilirse de "*iftiraya uğrayan kişinin isnat edilen fiili işlemediğini bilmesi*" hususu ispatlanması oldukça güç bir durumdur. Günümüzde yetkili makamları harekete geçirmek amacıyla suç isnadı içeren paylaşımların sosyal medyada sayısız defa paylaşıldığına tanıklık etmekteyiz. Bireyler suçun gerçekten işlendiği zannıyla gördükleri bu tarz gönderileri

²⁹² Yargıtay 18. CD., T. 7.12.2015, E. 2015/10377, K. 2015/12777; www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 29.09.2020)

²⁹³ ULUÇ, Güliz/ SÜSLÜ, Bilal, Örnek Yargı Kararlarıyla Sosyal Medya Hukuku, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2016, C.8, Sa. 17, s. 344.

kendi profil sayfalarında yeniden paylaşarak daha fazla insana ulaşmaya ve yetkili makamların harekete geçmesini sağlamaya çalışmaktadır. Ancak bu durumda paylaşımda bulunan bireyler, fail konumunda olan kişinin isnat edilen fiili işlediği zannıyla hareket etmiş olduğundan iftira suçunun oluştuğunu kabul etmek mümkün değildir.

Şu halde, sosyal medya araçları üzerinden bir kimseye asılsız bir suç isnat edilmesi halinde basın yayın organları aracılığıyla işlenmiş bir suç bulunmadığından basın yayın yoluyla iftira suçundan bahsedilemeyecektir. Ancak böylelikle, sosyal medya hukukun olmadığı veya hukuki yaptırımların uygulanamadığı sanal bir evrene dönüşmektedir²⁹⁴. Kaldı ki, günümüzde artık milyonların üstünde takipçisi olan sosyal medya kullanıcılarının erişebildiği insan sayısı birçok basın yayın organından oldukça fazladır. Geniş bir kitleye ulaşabilen bir profil sayfası üzerinden suç isnadı içeren bir paylaşımda bulunulması halinde toplumun büyük bir kesimi bu durumdan haberdar olmakta ve hatta konuya ilişkin olarak Savcılığa ihbarda bulunanlar ile bile karşılaşılmaktadır. Hal böyleyken iftira suçunun yalnızca basın yayın organları aracılığıyla işlenebileceğini kabul etmek hukuk devleti anlayışıyla bağdaşmamaktadır. Bu nedenle, Kanun'da değişiklik yapmak suretiyle 267nci madde metninde iftira suçunun “*alenen*” işlenebileceğine ilişkin bir düzenleme yapılması veya 6ncı maddede tanımlanmış olan basın yayın yolu ibaresinin çağın gereklerine uygun olarak sosyal medyayı da içine alacak şekilde değiştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

(2) *Maddi İftira*

Suçun maddi unsurlarından ve seçimlik hareketlerden birisi olarak düzenlenen “*filin maddi eser ve delillerini uydurarak*” iftirada bulunulması aynı zamanda cezanın arttırılmasını da gerektiren bir nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Çünkü fail bu hareketi ile yalnızca gerçekdışı olarak hukuka aykırı fiil isnadında bulunmamakta isnada inandırıcılık kazandırabilmek ve şüpheyi yoğunlaştırmak amacıyla delil yaratma yoluna da gitmektedir²⁹⁵. Müfteri, aslında maddi eser ve deliller uydurmak suretiyle soyut isnadını somutlaştırma eylemi gerçekleştirmektedir.

²⁹⁴ ÇETİN, s. 12.

²⁹⁵ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 866.

Ancak fail tarafından uydurulan delil ve eserlerin isnat edilen fiile ilişkin cezai süreçte maddi gerçeğin açığa çıkarılması konusunda özel bir güçlük yaratmış olması da gerekmemektedir²⁹⁶.

Delil, ceza yargılamasının konusu olan olayı temsil ederek onun mahkeme önünde canlandırılmasını sağlayan araçtır²⁹⁷. Başka bir deyişle, uyumsuzluk konusu olayın açıklığa kavuşturulması ve maddi gerçeğin bulunabilmesi için ispat amacıyla kullanılan araçlar delildir²⁹⁸. Maddi eser kavramı ise maddi delil ve emareler şeklinde anlaşılmalıdır²⁹⁹. İftira suçu bakımından ise maddi mahiyette olan ve bir suçun belirli bir kimse tarafından işlendiği izlenimini yaratan her şey “maddi eser ve delil” ifadesine dâhil kabul edilmektedir³⁰⁰. Bu bilgiler doğrultusunda maddi iftira; fiilin maddi eser ve delillerini uydurmak suretiyle, söz konusu fiili işlemediğini bildiği bir kişi hakkında soruşturma veya kovuşturma başlatılmasını veyahut idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla, hukuka aykırı fiil isnadı olarak tanımlanabilecektir. Isnat edilen fiilin maddi eser ve delillerinin, iftira fiiliyle bağlantılı olacak şekilde fail tarafından oluşturulmuş olması gerekmektedir³⁰¹.

Maddi iftira suçu bakımından 267nci maddenin 1inci fıkrasında olduğu gibi yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunma şartı aranmamaktadır. Failden uydurduğu maddi eser ve delilleri bizzat yetkili makamlara sunması beklenmemektedir³⁰². Esas olan nokta uydurulan maddi eser ve delillerin her nasılsa

²⁹⁶ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 866.

²⁹⁷ CENTEL/ ZAFER, s. 209 vd.

²⁹⁸ ÜNVER, Yener/ HAKERİ, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ağustos 2014, s. 600.

²⁹⁹ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7833.

³⁰⁰ EREM/TOROSLU, s. 204.

³⁰¹ “5237 sayılı TCK’nın 267/2. fıkrasında düzenlenen “fiilin maddi eser ve delillerinin uydurulması”, işlemediğini bildiği halde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat edilmesi halinde, soruşturma ve kovuşturma mercilerinin yanıtılmasını, mağdurun suç işlediği izlenimine kapılmalarını sağlayacak, iftira eyleminin varlığını kuvvetlendirerek haklı gösterecek ispat araçları ve emarelerdir. Fiilin maddi eser ve delilleri, iftira eylemiyle bağlantılı olarak uydurulmalıdır. En başından beri iftirada bulunmak amacıyla fail tarafından oluşturulmuş olanlar hariç, önceden var olan bir takım hususların, doğal olayların ya da iftira edilerek yüklenen eylemle bağlantısı bulunmayan olguların iftira eylemini desteklemek için ileri sürülmesi, fiilin maddi eser ve delillerinin uydurulduğu anlamına gelmeyecektir. Somut olayda, sanığın, A. S. Ö.’den aldığını söyleyerek hint keneviri tohumlarını cezaevi idaresine teslim etmesinden ibaret eyleminin, fiilin maddi eser ve delillerini uydurma niteliğinde olmadığı gözetilmeden, TCK’nın 267/2. fıkrası ile cezanın artırılması yasaya aykırı ve sanık N. D.’in temyiz nedenleri ile tebliğnamedeki düşünce yerinde görüldüğünden hükümlerin BOZULMASINA” Yargıtay 4. CD., T. 03.11.2014, E. 2014/2504, K. 2014/31469; <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 15.09.2020).

³⁰² ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s.1173.

yetkili makamların bilgisine ulaşmış olmasıdır. Takibat yapacak veya yaptırabilecek yetkili makam uydurulmuş maddi eser ve delillerden haberdar olduğu anda iftira suçu tamamlanmış kabul edilmelidir³⁰³.

Maddi iftiranın ihbar veya şikâyet veya basın yayın yoluyla işlenmesi mümkündür. Failin daha önceki bir aşamada uydurduğu maddi eser ve delilleri sonradan yetkili makamlara ihbar veya şikâyet yoluyla bildirmesi veya bu delillerin bulunabilmesi için basın yayın yoluyla ihbarda bulunması bu şekildedir³⁰⁴.

4. Netice

İftira suçunun oluşabilmesi için kanuni tipte yer alan seçimlik hareketlerden bir ya da birkaçının yapılması yeterli görmüş, ayrıca bir neticenin gerçekleşmesi şartı aranmamıştır. Bu suç tipinde fail tarafından gerçekleştirilen hareketin dış dünyada açığa çıkardığı değişiklik ile ilgilenilmemektedir. Başka bir ifadeyle, müfterinin cezalandırılabilmesi için hareketin gerçekleştirilmesi yeterli olduğundan iftira suçu sırf hareket suçu niteliğinde bir suç tipidir.

İftira suçunda icra hareketlerinin gerçekleştirilmesi ile birlikte suç tamamlanmaktadır. Suçun tamamlanması bakımından doğrudan ve dolaylı iftira suçu ile maddi iftira suçlarını ayrı ayrı değerlendirmek gerekmektedir.

Şekli iftirada; ihbar ve şikâyetten resmi makamların bilgisi olduğu anda iftira suçu tamamlanmaktadır³⁰⁵. Dolaylı olarak yani basın yayın yolu aracılığıyla iftira suçunun işlenmesi halinde yayının yetkili makamlarca ihbar olarak kabul edilmesi gerektiğinden yayın yapıldığı anda suç tamamlanmış kabul edilmektedir³⁰⁶. Failin kastını hayata geçirdiği eylem, şekli iftira bakımından isnadı yetkili makamların bilgisine sunmaktan ibarettir. Yetkili makamlar ihbar veya şikâyet veya da “*basın-yayın yolu*” aracılığıyla hukuka aykırı fiil isnadını öğrendiği anda kişi hakkında idari veya cezai takibat yapılmasına ilişkin tehlike zaten açığa çıkmaktadır. Yetkili makamlarca bu ihbar veya şikâyet ya da yayının işleme alınmaması halinde de suçun

³⁰³ EREM/TOROSLU, s. 204.

³⁰⁴ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7833.

³⁰⁵ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s.1175.

³⁰⁶ SOYASLAN, s. 718.

oluşacağında şüphe bulunmamaktadır, zira böyle bir durum failden değil yetkili makamların görevini yapmamasından kaynaklanacaktır³⁰⁷. İftira suçunun işlendiği yer de ihbar veya şikâyetin yetkili makamlarca öğrenilme tarihine göre belirlenecektir³⁰⁸.

Maddi iftira bakımından ise doktrinde suçun “*maddi eser veya delillerin*” uydurulması halinde tamamlandığı görüşü ile resmi makamların eser veya delillerden haberdar olması halinde tamamlandığı görüşleri mevcuttur³⁰⁹. Ancak fail delil veya emareleri oluşturmak suretiyle icrai hareketlerini tamamlamışsa da yetkili makamların isnattan haberi olmaması halinde herhangi bir soruşturma tehlikesi veya idari takibat riski bulunmadığını kabul etmek gerekmektedir. Buna göre, idari veya cezai takibatı bizzat yapacak yetkili makamın veya yetkili makamlara bildirmekle yükümlü diğer makamların maddi eser ve delillerden haberdar olduğu anda iftira suçunun tamamlandığı ifade edilmelidir³¹⁰.

B. Suçun Manevi Unsuru

Suçun manevi unsuru, suç tipinde yer alan fiil ile suçun faili arasındaki maddi olmayan manevi bağ olarak tanımlanmaktadır³¹¹. Bir haksızlık ortaya çıkmasına sebep olan fiil ile bu fiili gerçekleştiren fail arasında manevi bir bağ kurulamaması ihtimalinde suçun oluştuğundan bahsedilemeyecektir³¹². Buna göre, failin fiil ile arasındaki manevi bağa ilişkin olarak suçun sübjektif unsuru kast ve taksir olarak ifade edilmektedir³¹³.

5237 sayılı Kanun’un 21 inci maddesinde kast “*suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi*” ifadesiyle tanımlanmıştır. Mezkûr hükme göre kastın “bilme” ve “isteme” şeklinde iki unsuru söz konusudur. “*Bilme*” ve “*isteme*” unsurlarının birlikteliğinden doğan genel kast kavramı, kanuni tipte yer

³⁰⁷ ŞAHBAZ, s. 500.

³⁰⁸ ŞAHBAZ, s. 499.

³⁰⁹ SOYASLAN, s. 718.

³¹⁰ EREM_TOROSLU, s. 204.

³¹¹ ARTUK/ GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Genel Hükümler, s. 324.

³¹² ARTUK, Emin, Suç Genel Teorisi, in: Ceza Hukuku El Kitabı, İstanbul 1989, s. 221.

³¹³ ÖZBEK/ KANBUR/ DOĞAN/ BACAĞIZ/ TEPE, s. 236.

verilen maddi unsurların fail tarafından öngörülmesi ve failin iradesinin bunlara yönelmesi olarak ifade edilmektedir.

Şu var ki kimi suç tipinde failin maddi unsurları bilmesi ve istemesi suçun sübuta ermesi bakımından kanun koyucu için kâfi kabul edilmemiştir. Kanun koyucu failin kasten hareket etmiş olmasının yanı sıra münferit bir saikle hareket etmiş olmasının arandığı suçlara da Kanun'da yer vermiştir³¹⁴. Özel olarak failin bir saikle hareket etmesinin arandığı suç tipinde bu güdünün veya amacın bulunmaması suçun bir unsurunun yokluğu anlamına geldiğinden suç oluşmaz³¹⁵. Bu bilgiler ışığında adım adım iftira suçunun manevi unsuruna değinecek olursak:

İftira suçunun sübuta ermesi için müfterinin *“işlemediğini bildiği halde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak”* amacıyla masum bir kimseye suç teşkil eden veya kabahat sayılan ya da disiplin yaptırımını gerektiren bir fiil isnat etmesi gerekmektedir. Hükme göre, failin hukuka aykırı bir fiili işlediğini iddia ettiği kimsenin aslında bu fiili işlemediğini kesin olarak bilmesi gerekmektedir. Bu yönüyle, iftira suçu yalnızca doğrudan kast ile işlenebilecektir. Doğrudan kast ile suçun işlenmesi durumunda failin suçun maddi unsurları hakkındaki bilgisinin tam ve kesin olması aranmaktadır³¹⁶. Bu bakımdan suçun kanuni tanımında *“bildiği halde”, “bilerek”, “bilmesine rağmen”, “öğrenmesine rağmen”* şeklindeki ibarelere yer verilmişse bu suçlar ancak doğrudan kast ile işlenebilecektir. Doğrudan kastla işlenebilen suçlarda, *“failin isnadın gerçek dışılığını bilmesi arandığından, bunu mümkün görmüş olması (olası kast) suçun oluşması için yeterli değildir”*³¹⁷. Fail, suç isnat ettiği kimsenin masum olduğunu kesin olarak bilmiyorsa, *“olursa olsun şeklindeki kastı”* suçun oluşması için yeterli kabul edilmemektedir³¹⁸. Şu halde, iftira suçunun olası kastla işlenmesi mümkün olmayıp yalnızca doğrudan kast ile işlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle de olası kasta ilişkin Türk Ceza Kanununda yer verilen m. 21/2 düzenlemesi uyarınca failin cezasında indirim yapılabilmesi mümkün değildir.

³¹⁴ ARTUK, Suç Genel Teorisi, s. 352.

³¹⁵ ARTUK/ GÖKCEN, Genel Hükümler, s. 352.

³¹⁶ KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 169.

³¹⁷ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 861.

³¹⁸ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s.1184.

Fail tarafından, ihbar veya şikâyet bildiriminde şüphe veya tahmine dayanılarak masum bir kimseye suç isnadında bulunulmuşsa iftira suçundan bahsedilemeyecektir. Failin, mağdurun suçsuz olduğunu bilmesi şarttır. Ancak failin ihbar veya şikâyet dilekçesinde suç işlendiği hususunu zan ve tahmin etmiş olduğuna ilişkin çekinceli beyanlarla suç isnat etmesi halinde suçtan ve cezadan kurtulamayacağı ifade edilmektedir. Buna gerekçe olarak da kesin hükme kadar bütün ihbar ve şikâyetlerin zaten bir şüpheden ve tahminden ibaret olduğu fikri öne sürülmektedir³¹⁹. Kanaatimizce, 267 nci madde metninde açıkça “*suçlu olduğunu bildiği*” ifadesine yer verilmiş olması itibariyle ve “*kanunilik*” ilkesi uyarınca bir kimsenin suçlu olduğu zannıyla yapılan ihbar veya şikâyet ile iftira suçunun oluşmayacağı kabul edilmelidir.

Bununla birlikte, mağdur hakkında başlatılan soruşturma ve kovuşturma neticesinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar veya beraat kararı verilmiş olması failin mağdura işlemediğini bildiği halde bir hukuka aykırı fiil isnadında bulunduğu noktasında yeterli ve somut delil olarak nitelendirilemeyecektir. Mağdur hakkında verilen bu kararların ancak vicdani kanıt oluşturabileceği kabul edilmektedir³²⁰. Yargıtay, mağdur hakkında soruşturma izni verilmemesine dair verilen kararların da “*iftira suçunun işlendiğinin kesin kanıtı olamayacağını*” ve “*suçsuz olduğunu bildiği bir kişiye karşı suç yükleme özel kastının nasıl oluştuğunun tespit edilmesi gerektiğini*” ifade etmektedir³²¹.

³¹⁹ EREM-TOROSLU, s. 205; Aksi görüş için Bkz. BAYRAKTAR, s. 201.

³²⁰ “Sanığın, adliye koridorunda hâkimi beklerken, mahkeme kâtibi olan katılanın, kulağına eğilerek cinsel taciz içerikli sözler söylediğine ilişkin mahkeme hâkimine yazılı şikâyetinde bulunduğu, katılan hakkında cinsel taciz suçundan açılan adli soruşturma sonucunda isnadın soyut nitelikte bulunduğu gerekçesiyle kovuşturmaya ve aynı gerekçe ile disiplin soruşturmasında da ceza tayinine yer olmadığına karar verildiği, katılan hakkında delil yetersizliğine dayalı olarak verilen söz konusu bu kararların sanığın iftira suçundan cezalandırılmasına yeterli somut kanıt niteliğinde olmayıp, ancak vicdani kanıt oluşturabileceği, sanığın şikâyetinin maddi bir olaya ve makul şüpheye dayandığı, suçsuz olduğunu bildiği kişiye suç yükleme özel kastının bulunduğu yolunda yeterli ve kesin delil olmayıp... Bu itibarla iftira suçunun öğelerinin somut olayda bulunmadığı gözetilmeden, mahkumiyet hükmü kurulması...” Yargıtay 4. CD., T. 13.5.2013, E. 2011/18485, K. 2013/14370; <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 01.10.2020).

³²¹ “İftira suçunun oluşabilmesi için; yetkili makamlara ihbar veya şikâyetinde bulunarak işlemediğini bildiği halde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat edilmesi gerekir. Somut olayda sanığın şikâyeti üzerine, idarece yapılan inceleme sonucunda, müştekiler hakkında soruşturma izni verilmemesine dair verilen kararın, iftira suçunun işlendiğinin kesin kanıtı olamayacağı ve sanığın Anayasa’nın 74. maddesi ile teminat altına alınan “Anayasal dilekçe-şikâyet hakkını” kullandığı gözetilmeden, iftira suçunun öğelerinin ve suçsuz olduğunu bildiği bir kişiye karşı suç yükleme özel kastının nasıl oluştuğu açıklanıp tartışılmadan, yasal temelden yoksun gerekçeyle

İftira suçu bakımından, masum bir kimsenin üzerine atılı suçu işlemediğinin fail tarafından bilinmesi noktasında aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacak olan saik unsurunun da bir önemi bulunmamaktadır³²².

Fail, iftira suçunun oluşması için “*hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak*” amacıyla bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat etmelidir. Kanun koyucu 765 sayılı mülga Kanun’un 285inci maddesinden farklı olarak 5237 sayılı Kanunun 267nci maddesinde doğrudan kastın yanı sıra özel saikin de varlığını aramıştır. Hukuka aykırı fiil isnat etme eyleminin basın- yayın yolu aracılığıyla işlenmesi halinde de doğrudan iftira da olduğu gibi failin bu amaçla hareket ettiğinin ortaya konulması gerekmektedir³²³. Maddi iftira bakımından ise failin suçun maddi eser ve delillerini bu özel saik ve doğrudan kast altında uydurmuş olması gerektiği ifade edilmektedir³²⁴. Failin böyle bir amacı olmaksızın masum bir kişiye hukuka aykırı bir fiil isnadında bulunması halinde şekli veya maddi iftira suçu nedeniyle değil, eğer diğer şartları da mevcut ise hakaret suçundan bahisle cezalandırılabilceği belirtilmektedir³²⁵.

Bununla birlikte, suç isnat edilmesi halinde failin soruşturma ve kovuşturma *başlatılması* amacıyla hareket etmesi aranmışken “idari yaptırım gerektiren fiil isnadı” halinde idari soruşturma başlatılması amacıyla hareket etmesi yeterli kabul edilmemiştir. Failin işlemediğini bildiği halde masum bir kimse hakkında idari yaptırım uygulanması amacıyla hareket etmesi gerekmektedir. Bu nedenle, mağdur hakkında idari soruşturma başlatılıp da yaptırım uygulanmasına engel teşkil eden bir halin varlığı durumunda iftira suçunun oluşmayacağı kabul edilmektedir³²⁶.

Taksirle (bilinçli- bilinçsiz taksir) iftira suçunun işlenebilmesi mümkün değildir³²⁷. “*Kanun koyucunun, taksirle gerçekleştirilen suç isnatlarını cezalandırma*

hükümlülük kararı verilmesi” Yargıtay 4. CD., T. 21.2.2013, E. 2011/1260, K. 2013/4853; <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 01.10.2020).

³²² ÜNVER, s. 91.

³²³ ARTUK/GÖKCEN/ YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s.1185.

³²⁴ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7838.

³²⁵ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 862.

³²⁶ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7822.

³²⁷ EREM-TOROSLU, s. 205.

yoluna giderse, suçların takibi ile ilgili önemli bir haber kaynağını kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kalabileceği³²⁸” ifade edilmektedir.

C. Hukuka Aykırılık Unsuru

1. Genel Açıklamalar

Hukuka aykırılık unsuru, tipikliğin bir alt unsuru olmayıp, tipiklik gibi kendi başına suçun unsurlarından birisidir. Hukuka aykırılık kavramı, işlenen fiile hukuk düzeni tarafından onay verilmediğini; bu fiilin salt olarak ceza hukuku bakımından değil, hukuk düzeninin bütünüyle çatışma ve çelişki halinde olduğunu ifade etmektedir³²⁹.

Buna göre, inceleme konusu iftira suçunun düzenlendiği 267 nci maddede yer alan unsurların gerçekleşmiş olması, fail tarafından gerçekleştirilen fiilin hukuka aykırı olduğu hususunda karine teşkil edecektir. Ancak söz konusu fiil ceza hukuku bakımından, iftira suçuna ilişkin olarak da 267nci madde bakımından; suç teşkil ederken hukuk düzeni başkaca bir hüküm ile aynı fiile izin veriyorsa, yani somut olayda bir hukuka uygunluk nedeni mevcut ise suç oluşmayacaktır. Buna göre, mahkemenin hukuka uygunluk nedenlerinden birisinin varlığını tespit etmesi halinde Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 223/2-d maddesi uyarınca “*beraat*” kararı vermesi gerekmektedir.

Kanunda “*Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler*” başlığı altında hukuka uygunluk sebebi olarak “*hukuka uygun emrin ifası*”, “*meşru müdafaa*”, “*kanun hükmünü yerine getirme*”, “*hakkın icrası*” ve “*ilgilinin rızası*” sebeplerine yer verilmiştir. Buna göre iftira suçu kapsamında ilgili hukuka uygunluk sebeplerinden önemli olanlara ayrıca değinmek gerekmektedir.

2. Hukuka Uygunluk Nedenleri

a. İlgilinin Rızası

³²⁸ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s.1183.

³²⁹ KOCA/ ÜZÜLMEZ, s. 250.

Türk Ceza Kanunun 26ncı maddesinin 2nci fıkrasında³³⁰ “**Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez**” denilmektedir. Bu hükmün tüm şartları mevcut ise her suç tipi bakımından uygulanabileceği kabul edilmektedir³³¹. Ancak kişinin üzerinde mutlak bir tasarruf yetkisinin olmadığı haklara ilişkin rıza beyanında bulunması hukuka aykırı fiili hukuka uygun hale getirmeyecektir. Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse özellikle “devletin egemenlik alanına ve devlet organlarının saygınlığına karşı işlenen suçlar”, “devlet idaresinin güvenilirliğine karşı işlenen suçlar”, “adliye karşı işlenen suçlar”, “kamu güvenine karşı işlenen suçlar” ve “kamu barışına karşı işlenen suçlar” bakımından ilgilinin rızası hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilemeyecektir³³².

Bu doğrultuda iftira suçu bakımından ilginin rızasının hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilemeyeceği ifade edilmelidir. Her ne kadar iftira suçunda öne çıkan hukuki menfaatin bireyin şeref ve haysiyeti olduğunu kabul etsek de bu suç ile adliye ait menfaatlerin de korunduğu göz ardı edilmemelidir. Hem bireye ilişkin hem de adliye ilişkin menfaatlerin korunması nedeniyle de ilgilinin rızası 267nci madde bakımından hukuka aykırılığı ortadan kaldırmayacaktır³³³.

Ünver’e göre ise ilgilinin rızasının bu suç bakımından hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilememesinin nedeni suçun birden fazla menfaate ilişkin olması ve ayrıca adliye ait menfaatleri de koruması değildir. Yazar iftira suçu ile asıl korunması amaçlanan hukuksal menfaatin bireyin adil yargılanma hakkı olduğunu ancak adil yargılanma hakkının yaşama geçirilebilmesi için bu menfaatin hukuksal değer taşıyıcısı konumunda olan adliye devredilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu

³³⁰ Madde gerekçesinde ise şu ifadelere yer verilmiştir: “Maddenin ikinci fıkrasında ilgilinin rızası hukuka uygunluk nedeni düzenlenmiştir. Söz konusu hukuka uygunluk nedeninin varlığı için, rızanın kişinin üzerinde mutlak surette tasarrufta bulunabileceği bir hakla ilişkin olması gerekir. Keza, kişinin bu hakla ilgili olarak rıza açıklamaya ehil olması gerekir”.

³³¹ CANKURT, Ezgi, Tıbbi Müdahale ve İnsan Üzerinde Deney Bağlamında İlgilinin Rızası, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2018, s. 53.

³³² ARTUK/ GÖKCEN /YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 491.

³³³ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 862.

kabulde de kendisine iftira edilen kişi mağdur değil suçtan zarar konumunda olacağından rıza ehliyetinden bahsedilemeyecektir³³⁴.

b. Hakkın Kullanılması

Hakkın kullanılması, Kanunun 26ncı maddesi 1inci fıkrasında “*Hakkını kullanan kimseye ceza verilmez*” ifadesiyle hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmiştir. Hükümde yer verilen “*hak*” kavramına özel hukuktan veya kamu hukukundan doğan, kişiye doğrudan veya dolaylı olarak tanınan; kanun, kararname, tüzük, yönetmelik, genelge vb. dayanan bütün haklar dâhil kabul edilmektedir³³⁵.

Bir birey kendisine Anayasa tarafından veya ona uygun olarak çıkarılan Kanunlar tarafından tanınmış bir hakkını icra ettiği esnada Kanunda suç olarak yer verilmiş tipik bir fiili işlerse suç oluşmayacaktır. Zira bireylere tanınmış olan hakkın engellemelere maruz kalmaksızın kullanılması sağlanmak zorundadır. Ancak hakkın kullanılması esnasında bu hakkı tanıyan yasal dayanakta belirlenen sınırlar aşılmadan ve çizilen çerçeve doğrultusunda hareket edilmesi gerekmektedir.

İftira suçunda hukuka uygunluk sebeplerinden “*hakkın kullanılması*” kapsamında “*ifade hürriyeti*”, “*basının haber verme hakkı*”, “*ihbar ve şikâyet hakkı*” ve adil yargılanma hakkının bir uzantısı olan “*savunma dokunulmazlığı*” ele alınacaktır.

(1)İfade Hürriyeti

İfade hürriyeti, “*İnsanın özgürce fikir edinebilme, edindiği fikir ve kanaatlerinden dolayı kınanmama, bunları meşru yöntemlerle dışa vurabilme imkân ve özgürlüğü*”³³⁶” olarak tanımlanmaktadır.

Düşünce veya ifade hürriyeti; düşüncenin oluşmasından önceki evreyle ilgili olarak haber alma ve öğrenme özgürlüğü, kişinin düşünce ve kanaatlerinden dolayı rahatsız edilmemesini güvence altına almak üzere kanaat özgürlüğü ve düşüncenin

³³⁴ ÜNVER, s. 86.

³³⁵ ARTUK/ GÖKCEN /YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 457.

³³⁶ Yargıtay 19. CD. , T. 12.5.2016, E. 2016/71, K. 2016/17875.

dışa aktarılması evresiyle ilgili olarak açıklama özgürlüğü olarak üç unsurun birlikteliği şeklinde anlaşılmalıdır³³⁷.

Nitekim Anayasa'nın 25inci maddesinde *"Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne amaçla olursa olsun kimse düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz. Düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz"*, 26ncı maddesinde ise *"Herkes düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir"* denilmiştir.

İHEB'in 19uncu maddesinde de *"Her ferdin fikir ve fikirlerini açıklamak hürriyetine hakkı vardır. Bu hak, fikirlerinden ötürü rahatsız edilmemek, memleket sınırları mevzubahis olmaksızın malumat ve fikirleri her vasıta ile aramak, elde etmek veya yaymak hakkını içerir"* ifadesine yer verilmiştir.

İHAS'ın 10/1inci maddesinde ise *"Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir"* denilmektedir.

Ancak ifade hürriyeti mutlak bir hak olarak kabul edilmemekte ve bazı sınırlandırmalara tabi tutulabilmektedir. İfade hürriyetinin sınırlandırılmasına ilişkin düzenlemelere Anayasanın 26ncı maddesi 2nci fıkrasında ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin de 10uncu maddesi 2nci fıkrasında yer verilmiştir.

İHAS düzenlemesi uyarınca; *"Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda, gerekli tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, nizamın sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret*

³³⁷ ARTUK/ GÖKCEN /YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 460.

ve haklarının korunması, gizli bilgilerin açığa vurulmasının önlenmesi veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı merasime, koşullara, sınırlamalara veya yaptırımlara bağlanabilir" .

Anayasanın 26ncı maddesi 2nci fıkrasında da ; *"Bu hürriyetlerin kullanılması, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, **başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının** yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir"* denilmektedir.

Asıl olan kişi hak ve hürriyetleri olmakla beraber yapılması öngörülen sınırlamalar istisnai nitelikte kabul edilmeli ve dar yorumlanmalıdır. Ancak bu husus bireylere gereksiz yere başka bir kimseye kişisel saldırılarda bulunması hakkı da sağlamayacaktır. Bu kapsamda ifade hürriyetinin bir başkasının özgürlük alanına; başkasının şöhret veya haklarına, özel veya aile hayatlarına veyahut meslek sırlarına müdahale etme hakkını vermediği kabul edilmelidir. Hakaret, iftira veya sövme niteliğindeki düşüncelerin açıklanması ile bir başkasının hayatı, kişiliği ya da aile veya iş düzeni olumsuz şekilde etkileniyorsa, böyle bir düşünce açıklaması *"ifade hürriyeti"* kapsamında değerlendirilemeyecektir. Başka bir deyişle; bir kimsenin şeref ve haysiyetini zedeleyecek, hakaret, küfür ve iftira içeren söz, yazı, resim ve eylemler düşünce özgürlüğünün koruma alanının dışında kalacaktır³³⁸.

Bireyin şeref ve itibarı aynı zamanda *"kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa'nın 17 nci maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır"*³³⁹. Anayasa Mahkemesi ilk derece mahkemelerinin, başvuruçuların ifade özgürlüğü ile kullanılan ifadeler neticesinde bireylerin müdahale edilen şeref ve itibar hakkının korunması arasında adil bir denge

³³⁸ **KORKMAZ**, Ömer, Düşünce Özgürlüğü ve Sınırları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2004, s. 147.

³³⁹ AYM., İlhan Cihaner Başvurusu (2), T. 30.6.2014, B. No: 2013/5574, , § 44.

sağlaması gerektiğini belirtmektedir³⁴⁰. Ancak bu değerlendirme soyut bir değerlendirme olmayıp birtakım kriterlerin somut olaya uygulanması ile sağlanmaktadır³⁴¹.

İHAM da ifade özgürlüğüne ilişkin öngörülen sınırlamalarda bir meşru amaç aramaktadır. Müdahale barındıran tedbir ve kararlar ile bunlarla istenilen meşru amaç arasında bir denge bulunması gerektiği de belirtilmektedir³⁴². Örneğin, Mahkeme bir kararında; başvuranın eski avukatına suç isnadı niteliğinde sarf ettiği sözlerinin tümüyle gereksiz ve kişisel bir saldırıdan ibaret olmadığını ve *üçüncü bir kişinin itibarının korunması amacıyla* da olsa verilmiş tedbir kararının demokratik bir toplumda gerekli olmadığını belirterek ifade özgürlüğü hakkına yapılan müdahalenin Sözleşmenin 10uncu maddesini ihlal ettiğine karar vermiştir³⁴³. Ancak 30 Haziran 2015 tarihli Peruzzi / İtalya davasında da başvuranın herhangi bir araştırma yapmadan cezai bir suçun işlendiğine ilişkin iddiaları nedeniyle mahkûmiyetine karar verilmesini “*başkalarının itibarının korunması ve yargı erki yetkisinin ve tarafsızlığının güvence altına alınması amacıyla*” demokratik bir toplumda gerekli olduğunun makul olarak kabul edilebileceğini belirterek Sözleşmenin 10uncu maddesinin yani ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar vermiştir³⁴⁴.

³⁴⁰ AYM., Nilgün Halloran Başvurusu, T. 16.7.2014, B. No: 2012/1184, § 27.

³⁴¹ “1- İhtilaflı düşünce açıklamasının kim tarafından dile getirildiği, 2- Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışları, kamuoyunun sıkı denetiminde olup olmadığı, katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olup olmadığı, 3- İhtilaflı düşünce açıklamasının konusu, açıklamada kullanılan ifadelerin türü, açıklamanın bir bütün olarak içeriği, şekli ve sonuçları, 4- Düşünce açıklamasının yapıma şartları, 5- Düşünce açıklamasının yapılmasında kamu yararı bulunup bulunmadığı, genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı, 6- Düşünce açıklamasının kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı, 7- Düşünce açıklamasında yer alan ifadelerin olgusal temele dayalı olup olmadığı, ihtilaflı açıklamanın somut unsurlarla yeterince desteklenip desteklenmediği, 8- Başkalarının şöhret ve haklarının zarar görme ihtimalinin bulunduğu durumlarda düşünce açıklamasında bulunan kimselerin sahip oldukları kendiliğinden uymaları gereken zorunlu sınırlara, ödev ve sorumluluklara uygun davranıp davranmadıkları, 9- Dile getirilen düşüncelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı, 10- Açıklanan düşüncelerin hedef aldığı kişilerin hayatı üzerindeki etkileri, 11- Düşünce açıklaması nedeniyle kişilerin ifade özgürlüğüne müdahale edilmesinin zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı sonucuna varılmış ise müdahalenin niteliği ve kapsamı şeklindeki kriterleri -somut olaya uyduğu ölçüde- uygulaması gerekir” AYM, Meliha Kaplan Başvurusu, T. 23/6/2020, B. No. 2016/8289, § 34.

³⁴² ARTUK/ GÖKCEN /YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 469.

³⁴³ İHAM, Tešić / Sırbistan Kararı, T. 11 Şubat 2014; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Basın Birimi, Tematik Bilgi Notu/ İtibarın Korunması, Aralık 2016, s. 23; www.echr.coe.int/Documents/FS_Reputation_TUR.pdf (Erişim Tarihi: 29.08.2020).

³⁴⁴ İHAM Basın Birimi, s. 4-5; www.echr.coe.int/Documents/FS_Reputation_TUR.pdf (Erişim Tarihi: 29.08.2020).

(2) *Basının Haber Verme Hakkı*

Anayasanın 28 inci maddesinde ise “*Basın Hürriyeti*” düzenlenmiştir. Haber verme hakkı, bu hüküm kapsamında basın hürriyeti ve *düşünce özgürlüğünün bir uzantısı niteliğindedir*. Haber verme hakkının kullanılmasından bahsedebilmek için kamuya sunulan olayların haber niteliğine haiz olması gerekmektedir. Habere konu olayların basın hürriyeti kapsamında korunabilmesi³⁴⁵ ancak gerçeklik, güncellik, kamu ilgi ve yararının bulunması ve haber ile kullanılan ifadeler arasında fikri bağlantı bulunması halinde mümkündür³⁴⁶. Bu kapsamda görsel veya yazılı basında yayınlanan bir haber nedeniyle başlatılmış idari veya cezai soruşturma neticesinde hakkında haber yapılmış kişinin masum olduğunun ortaya çıkması halinde, haberin yayınladığı dönemdeki koşullar ve durum dikkate alınarak haber sahibinin gerekli tüm araştırmalar sonucu gerçek olduğuna inanarak mı yoksa gerçek dışı olduğu bilinmesine rağmen mi haberi yayınladığı hususunun tespit edilmesi gerekmektedir³⁴⁷. Zira kanun koyucu 267 nci maddede iftira suçunun “*basın- yayın yolu*” ile işlenmesi bakımından da doğrudan iftirada olduğu gibi bir kimsenin isnat edilen fiili “*işlemediğini bilme*” iradesini aramaktadır. Bu durumun tespit edilememesi halinde,

³⁴⁵ “*Basın özgürlüğü, Anayasa’nın 28. maddesiyle 5187 Sayılı Basın Kanunu’nun 1. ve 3. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerde basının özgürce yayın yapmasının güvence altına alındığı görülmektedir. Basına sağlanan güvencenin amacı; toplumun sağlıklı, mutlu ve güvenlik içinde yaşayabilmesini gerçekleştirmektir. Bu durum da halkın dünyada ve özellikle içinde yaşadığı toplumda meydana gelen ve toplumu ilgilendiren konularda bilgi sahibi olması ile olanaklıdır. Basın, olayları izleme, araştırma, değerlendirme, yayma ve böylece kişileri bilgilendirme, öğretme, aydınlatma ve yönlendirmede yetkili ve aynı zamanda sorumludur. Basının bu nedenle ayrı bir konumu bulunmaktadır. ... Ne var ki basın özgürlüğü sınırsız olmayıp, yayınlarında Anayasa’nın Temel Hak ve Özgürlükler bölümü ile Türk Medeni Kanunu’nun 24 ve 25. maddesinde yer alan ve yine özel yasalarla güvence altına alınmış bulunan kişilik haklarına saldırıda bulunulmaması da yasal ve hukuki bir zorunluluktur. Basın özgürlüğü ile kişilik değerlerinin karşı karşıya geldiği durumlarda; hukuk düzeninin çatışan iki değeri aynı zamanda koruma altına alması düşünülemez. Bu iki değerden birinin diğerine üstün tutulması gerektiği, bunun sonucunda da, daha az üstün olan yararın daha çok üstün tutulması gereken yarar karşısında o olayda ve o an için korumasız kalmasının uygunluğu kabul edilecektir. Bunun için temel ölçüt kamu yararıdır. Gerek yazılı ve gerekse görsel basın bu işlevini yerine getirirken, özellikle yayının gerçek olmasını, kamu yararı bulunmasını, toplumsal ilginin varlığını, konunun güncelliğini gözetmeli, haberi verirken özle biçim arasındaki dengeyi de korumalıdır. Yine basın, objektif sınırlar içinde kalmak suretiyle yayın yapmalıdır. O anda ve görünürde var olup da sonradan gerçek olmadığı anlaşılan olayların yayınından da basın sorumlu tutulmamalıdır. Somut olaya gelince; davacının fotoğrafı yayınlanmak suretiyle yapılan haberin başlığı altında, fotoğrafların üzerinde ve yanında yer alan ifadeler ve yazının bütünü değerlendirildiğinde; bir gün önce davacının imtiyaz sahibi olduğu gazetede yayınlanan haberin eleştirisine yer verilmekle birlikte, davacıyı cemaat üyeliğiyle ve cemaate yardım etmekle suçlayıcı ifadelerle de yer verildiği, yazının amacı dışına çıkılarak haberin veriliş şekline göre öz ile biçim arasındaki dengenin bozulduğu, eleştiri sınırlarının aşıldığı ve davacının kişilik haklarına saldırının gerçekleştiği anlaşılmaktadır”* Yargıtay 4. HD., T. 14.1.2019, E. 2016/13479, K. 2019/54; <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 02.10.2020).

³⁴⁶ SERTTAŞ, s. 68.

³⁴⁷ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s.1189.

haber sahibinin iftira suçunu işlediğinden bahisle cezalandırılmayacağını tespit etmek gerekmektedir.

İHAM basın yayın yoluyla iftira suçunun işlenmiş olması halinde basının haber verme hakkını, ifade hürriyeti kapsamında değerlendirmekte ve müdahalenin meşru bir amaca yönelik olup olmadığının tespitine gitmektedir. Mahkeme, yayımlanan veya basılan gazete, eser, haber ve benzerlerinin kamuya sunulmadan önce “büyük bir titizlik ve dikkatle delillendirilmesi gerektiği kanısındadır”³⁴⁸.

(3) Dilekçe ve Şikâyet Hakkı

“Dilekçe ve şikâyet hakkı” Anayasanın 74 üncü maddesinde “*Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar, kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir*” denilerek hüküm altına alınmıştır. Buna göre, vatandaş olup olmadığına bakılmaksızın Türkiye’de ikamet eden herkesin ceza hukuku bağlamında suç sayılan veya idari yaptırım gerektiren bir fiil işlendiğine ilişkin olarak ihbar veya şikâyet hakkı bulunmaktadır. Kanun koyucu kimi durumlarda ise bunu bir hak olmanın yanı sıra yükümlülük olarak düzenlemeyi tercih etmiştir.

Hem anayasal hakkın kullanılması hem de bir yükümlülüğün yerine getirilmesi kapsamında, hukuka aykırı bir fiilin işlendiğine ilişkin olarak resmi makamlara ya da işi bunlara aktarabilecek bir makama yapılacak olan bildirim ile

³⁴⁸ “Gazeteci olan başvuran, iftira nedeniyle para cezasına ve uyumsuzluk konusu makaleye göre, başka bir gazeteciye, içeriğinde büyük Rumen şirketlerinden birinin iflas etmesine neden olan bir grupta anlaşarak, basın konferansı sırasında bu sanayi grubu adına pahalı bir saat kabul etmekle suçladığı makalenin yayımlanması nedeniyle tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir. Başvuran, bilhassa iftira nedeniyle mahkûm edilmesinin, ifade özgürlüğü hakkını ihlal ettiğini savunmaktadır. Mahkeme, **başvuranın mahkûmiyetinin izlenen meşru amaçla yani başkasının itibarının korunması amacıyla orantılı olduğunu ve söz konusu müdahalenin, demokratik bir toplumda gerekli olarak kabul edilebileceğini değerlendirerek, Sözleşme’nin 10. maddesinin (ifade özgürlüğünün) ihlal edilmediği sonucuna varmıştır.** Mahkeme özellikle adını ve görevini belirtmek suretiyle doğrudan ifşa ettiği kişiyi gündeme taşımasının, hakkında açılan dava kapsamında başvuran adına yeterli bir dayanak sağlama yükümlülüğü getirdiği kanaatindedir. Hâlbuki somut olayda Mahkeme, başvuranın iyi niyetli olduğu iddiasına ikna olmamıştır. Buna karşın Mahkeme, **üçüncü kişiler hakkında yapılan açıklamaları tekrar ele alarak, başvuranın, makaleyi yayımlanmadan önce büyük bir titizlik ve dikkatle delillendirmesi gerektiği kanısındadır**” İHAM, Mihaiu/ Romanya Kararı, T. 22.10.2007; İHAM Basın Birimi, s. 12-13; www.echr.coe.int/Documents/FS_Reputation_TUR.pdf (Erişim Tarihi: 29.08.2020).

kişiler yargı faaliyetine katılmakta ve bu alanda bir işlev kazanmaktadırlar³⁴⁹. İhbar veya şikâyetle bulunan bir kimsenin yapmış olduğu bu bildirimin bir yanılma ile gerçeğe aykırılık teşkil etmesi halinde “*hakkın icrası*” veya bazı durumlarda “*görevin yerine getirilmesi*” kapsamında suça sebebiyet vermeyeceği belirtilmektedir³⁵⁰.

Gerçekten suçsuz olduğunu bilerek bir kimseye suç veya idari yaptırım gerektiren bir fiil isnat edilmesi ise hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olduğundan böyle bir ihtimalde dilekçe ve şikâyet hakkına dayanılarak hukuka aykırılığın ortadan kalktığını kabul etmek mümkün değildir³⁵¹. Yine gerçek bir fiile birtakım ilavelerde bulunarak ihbar veya şikâyet suretiyle yetkili makamlara bildirim yapılması halinde iftira suçu oluşacaktır³⁵². Ancak failin isnat ettiği hukuka aykırı fiilin gerçeğe aykırı olup olmadığını ispat yükümlülüğü bulunmamaktadır. İsnat ettiği fiil bakımından yanılması veya fiilin suçu yüklediği kimse tarafından işlendiğini zannetmesi halinde, iftira suçunun oluşmadığı kabul edilmelidir.

Hukuka aykırı fiil isnadı nedeniyle mağdur hakkında başlatılan soruşturma neticesinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar veya kovuşturma neticesinde beraat kararı verilmiş olması nedeniyle doğrudan iftira suçunun oluştuğu kabul edilemez. Mağdur hakkında verilen kararın; gerekçesiyle birlikte diğer tüm deliller de göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi gerekmektedir. Nitekim Yargıtay da bir kararında “...*sanığın şikâyeti üzerine yürütülen soruşturmada **delil yetersizliği nedeniyle "kovuşturmaya yer olmadığına" dair verilen kararın, iftira suçunun işlendiğinin kesin kanıtı olamayacağı ve sanığın Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 74. maddesiyle teminat altına alınan "Anayasal dilekçe-şikâyet hakkını kullandığı"** hususlarına değinerek "suçsuz olduğunu bildiği bir kişiye karşı suç yükleme" özel kastının tartışılması gerektiğine vurgu yapmıştır*³⁵³.

Bu doğrultuda şüpheli veya sanığın “*hukuka aykırı nitelikte bir fiilde bulunmadığını bildiği halde*” mağdur hakkında cezai veya idari soruşturma başlatmak

³⁴⁹ BAYRAKTAR, s. 187.

³⁵⁰ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s.1186.

³⁵¹ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 862.

³⁵² YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7836.

³⁵³ Yargıtay 4. CD., T. 25.2.2020, E. 2016/2345, K. 2020/4024; <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 30.09.2020).

amacıyla bile bile şikâyetçi olduğuna dair cezalandırılmasına yeter ve kesin kanıt tespit edilmesi gerekmektedir³⁵⁴. Özellikle şüpheli veya sanığın iddialarını dayandırdığı kabul edilebilir birtakım sebeplerinin olması ve isnatta bulunduğu kişinin fiili işlemediğini bildiği hususunun açıkça ortaya konulamaması halinde dilekçe ve şikâyet hakkının kullanıldığının kabul edilmesi gerekmektedir³⁵⁵.

(4)İddia ve Savunma Hakkı

Adil yargılanma hakkının doğal bir sonucu olan iddia ve savunma hakkının iftira suçu bakımından hukuka uygunluk nedeni sayılıp sayılamayacağı hususu doktrinde tartışmalıdır.

Erem/ Toroslu, 765 sayılı Kanun düzenlemesine ilişkin olarak adli bir makam önünde yapılan sorgu esnasında, sanığın kendisini savunmak amacıyla dahi olsa suçsuz olduğunu bildiği bir kimseye suç isnat etme eyleminin iftira suçuna sebebiyet vereceğini kabul etmekteydi³⁵⁶.

Diğer bir görüşe göre ise kötü niyetli bir kimsenin savunma dokunulmazlığından bahisle başkalarına alabildiğince suçlamalarda bulunması hakkın sınırlarının dışına taşmak olarak kabul edilebilecektir. Ancak şüpheli veya sanık savunma esnasında başkalarına yönelik suçlamalarda bulunuyor ise de “*Mahkemeye*

³⁵⁴ “Somut olayda; mağdur W. O. ve yanındaki 4-5 kişi sanığın odasına girerek alacaklarının ödenmesini ya da karşılığında çek veya senet verilmesini istemişlerdir. Sanık, tehdit edildiğini ileri sürerek şikâyetçi olmuş, olay sırasında sanıkla alacaklarını isteyen kişiler arasında suç kapsamında olup olmadığı belirlenemeyen bağırıp çağrışmalar olduğu, tehdit suçundan hakkında takipsizlik kararı verilen ve sanığa iftira suçundan açılan davada mağdur olarak dinlenen W. O. 'nın beyanı ile de doğrulanmıştır. Olay, sanığın odasında geçmiş, tanık bulunmaması nedeniyle kanıtlanamamış, sanık yasal yakınma hakkını kullanmıştır. Sanığın, böyle bir fiilde bulunmadığını bildiği halde, mağdur W. O. 'yı zarara uğratmak amacıyla bile bile şikâyetçi olduğuna dair, savunmasının aksini gösterir, cezalandırılmasına yeterli ve kesin kanıt bulunmamaktadır. Sanık, yakınma hakkını kullandığından, hukuka uygunluk hali mevcut olup yüklenen iftira suçunun hukuka aykırılık ögesi oluşmamıştır. Bu nedenle direnme hükmü bozulmalıdır” **Yargıtay CGK., T. 12.05.1998, E. 1998/108, K. 1998/178; www.lexpera.com (Erişim Tarihi: 10.07.2020).**

³⁵⁵ “Sanığın iddialarının bir kısım vakalara dayandığı ve eyleminin suç işlemediğini bildiği kimselere suç isnadı biçiminde olmayıp Anayasanın 74. maddesinde düzenlenen Anayasal şikâyet hakkını kullanma niteliğinde bulunduğu...” **Yargıtay 4. CD., T. 18.2.2020, E. 2016/2516, K. 2020/3488; “Eski köy muhtarı olan sanığın, Kaymakamlığa verdiği şikâyet dilekçelerinde geçen, köy muhtarı katılanın köy halkından birtakım işlere ilişkin para toplama uygulamalarının yasa ve yönetime aykırı olduğuna; evinin önüne makul miktardan fazla orman emvali getirmesinin yasal olmadığına ilişkin iddiaların, katılan hakkında yapılan idari soruşturmalar ile dosyada mevcut belge ve tanık beyanları itibarıyla maddi vakalara dayandığı ve gerçek bir olayın soruşturulması amacıyla verildiği, bu kapsamda sanığın eyleminin anayasal güvence altındaki şikâyet hakkının kullanılması niteliğinde olduğu gözetilmeden ve iftira suçunun hukuka aykırılık ögesinin ne suretle oluştuğu tartışılmadan, iftira suçunun oluştuğu gerekçesiyle mahkumiyet kararı verilmesi” **Yargıtay 4. CD., T. 23.1.2013, E. 2011/22845, K. 2013/1144; <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 10.07.2020)****

³⁵⁶ **EREM-TOROSLU**, s. 202.

bu husus araştırılsın, gereği yapılsın diye dilekçe vermemesi ve durumu tutanakla tespit ettirmemesi” halinde, ihbar ve şikâyet koşulunun yerine getirilmemesi nedeniyle iftira suçunun oluşmayacağı ifade edilmektedir³⁵⁷.

Bayraktar ise “*gerek savunma dokunulmazlığının kabul ediliş sebebi ve gerekse iftiranın da kişinin şeref ve haysiyetini sarsıcı, sonuç olarak hakaretimiz niteliği dikkate alınır sa savunma dokunulmazlığının bu suç için de geçerli olması gerekliliği sonucuna varmamız gerekecektir*”³⁵⁸ diyerek, hakkın kullanılması kapsamında savunma dokunulmazlığının iftira suçu bakımından kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Yargı önünde iddia ve savunma hakkını kullanan kişinin soruşturma veya kovuşturma sürecinde başka bir kimseye bir suç isnadında bulunması savunma hakkı dâhilinde kabul edilebilirse de hakkın oldukça geniş yorumlanmaması gerektiği kanaatindeyiz. Nitekim maddenin gerekçesinde de ifade edildiği üzere cezai bir soruşturma veya kovuşturmada şüpheli veya sanık konumunda bulunan kişiler tarafından da iftira suçu işlenebilecektir. Fail savunması esnasında, yalnızca suçtan kurtulmak maksadıyla değil; beslediği kin veya intikam duygusunun da etkisiyle masum bir kimse hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatmak amacıyla hareket ediyorsa bu halde savunma hakkının sınırlarının aşıldığı söylenebilecektir. Başka bir deyişle, fail tarafından savunma esnasında bilerek gerçeğe aykırı bir isnatta bulunulmuşsa veya gerçek bir olaya bilerek gerçeğe aykırı ilaveler yapılmışsa eylemin hukuka uygun olduğunun kabul edilmemesi gerekmektedir³⁵⁹.

Hatta doktrinde şüpheli veya sanık her ne kadar kendisine isnat edilen eylemle ilgili olarak yalan söyleyebilirse de kendisine verilmiş tüm savunma imkânlarına rağmen “*isnattan kurtulmak için dahi olsa*” masum bir kimseye suç yüklemeyi tercih etmişse savunma dokunulmazlığının sınırlarının aşılabacağı ifade edilmektedir³⁶⁰. Gerçekten de Kanun Koyucunun hakaret suçuna ilişkin ayrıca yer verdiği 128 inci maddeye paralel bir hükmü iftira suçu bakımından düzenlememiş

³⁵⁷ ŞAHBAZ, s. 492.

³⁵⁸ BAYRAKTAR, s. 189-190.

³⁵⁹ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7837.

³⁶⁰ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s.1191.

olması bu görüşü destekler nitelikte kabul edilebilecektir. Bununla birlikte, 128 inci maddenin gerekçesinde “*yapılan isnadın savunma hakkının kullanılmasıyla ilişkilendirilememesi durumunda*” iftira suçunun oluşabileceğinden bahsedilmiştir. Kaldı ki; 128inci maddenin gerekçesinde “*kişilerle ilgili olarak bulunulan somut isnadların **gerçek olması** ve yapılan olumsuz değerlendirmelerin somut vakialara dayanması*” gerektiğine de değinilmiştir.

Özellikle şüpheli/sanığın savunması esnasında işlemediğini bildiği halde masum bir kimseye suç isnat etmesi halinde “*yetkili mercilere ihbar veya şikâyetle bulunma*” şartının var olmadığı gerekçesiyle iftira fiilinin işlenmediğinin kabul edilmesi isabetli değildir.

Bununla birlikte Yargıtay’ın bu hususta “*iftira suçunun yalnızca doğrudan kastla işlenebileceği, sanıkların mağdurun soruşturulmasına sebep olan beyanlarının savunma hakkı kapsamında kaldığı, atılı iftira suçunun oluşması için mağdurun suçu işlemediğini bilmelerine rağmen soruşturmaya yetkili makamlara ihbarda bulunmaları gerektiği...*³⁶¹” şeklinde kararlar verdiğini görmekteyiz³⁶². Ancak sanığın savunması esnasında bir kimseye somut bir fiil isnat etmesi durumunda hâkimin “*kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenmesi üzerine*” öğrendiği bu suçları ilgili makama bildirmek yükümlülüğü bulunmaktadır. Böyle bir ihtimalde, failin kendisinin yerine

³⁶¹ Yargıtay 4. CD., T. 10.3.2020, E. 2016/901, K. 2020/5085; <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 10.07.2020).

³⁶² “*Uyuşmazlığın çözümü için bir de iftira suçunun unsurlarına bakmak gerekmektedir. İftira suçu olası kasıtlı işlenemeyip doğrudan kasıtlı işlenebilen, suçun failinde mağdur hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılması ya da idari yaptırım uygulanması amacının bulunmasının zorunlu olduğu, kısacası özel kasıtlı işlenebilen bir suçtur. Savunması sırasında kendisine yüklenen suçun başkasına isnat eden, “ben yapmadım o yaptı, katılan ya da şikayetçi bana şu eylemde bulunduğu için bende isnat edilen suçu işledim” diyen sanığın iftira kastından değil kendini koruma maksadından söz edilebilir. Bunun yanı sıra iftira suçu yetkili makamlara ihbar ve şikayette bulunarak işlenebilmektedir. Savunma sırasındaki beyanlarda ihbar ve şikayette bulunma koşulu gerçekleşmemektedir. Sanık burada kendisini savunmaktadır. Sanığın verdiği ifade sırasında kendisini suçtan kurtarmaya, beraatını sağlamaya, daha az ceza almaya, hakkında tahrik hükümlerinin uygulanmasına yönelik sair buna benzer beyanları hukuka uygunluk nedeni olan savunma hakkı kapsamında değerlendirilmelidir. Bunun yanı sıra aksine düşüncenin kabulü halinde sanığın savunması sırasında söylediği her yalandan dolayı ek takipsizlik karar verilerek ya da evrak tefrik edilerek sanık hakkında iftiradan dava açmak gerekir ki bu düşünce uygulamayı içinden çıkılmaz bir kargaşaya sürüklemek demektir. Sonuç itibarıyla, Anayasamız ile güvence altına alınan iddia ve savunma dokunulmazlığı iftira suçunda da geçerli olup savunma sırasında kendisine yüklenen suçu başkasına isnat eden sanığın eyleminin savunma hakkı kapsamında kaldığı, sanıkta iftira kastının bulunmadığı, suçun hukuka aykırılık ögesinin oluşmadığı, savunma hakkının hukuka uygunluk nedeni olduğu, bir olayda hukuka uygunluk nedeni var ise suçun unsurlarının oluşmayacağı...” Yargıtay 9. CD., T. 12.11.2014, E. 2014/3136, K. 2014/11458 (Karşı Oy Yazısı); www.lexpera.com (Erişim Tarihi: 10.07.2020).*

cezalandırılması amacıyla bir kimse hakkında hukuka aykırı bir fiil isnat etmesi halinde soruşturma riskinin doğduğunu bildiği kabul edilmelidir. Açıklamalar doğrultusunda savunma hakkı bakımından iftira suçuna özgü bir hükme yer verilmemesi nedeniyle, somut olay kapsamında hakkın kullanılmasına ilişkin genel hükümlerde yer verilen 26ncı madde doğrultusunda bir değerlendirme yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

II. KUSURLULUK

Kusurluluk, suç oluştuktan sonraki aşamada failin kınanıp kınanamayacağı başka bir deyişle cezalandırılıp cezalandırılmayacağı ile ilgili bir değerlendirme yargısıdır³⁶³.

Türk Ceza Kanununda yer verilmiş kusurluluğu azaltan ve kaldıran sebepler şunlardır: “*Hukuka aykırı ve fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi*”, “*Zaruret hali dolayısıyla kişinin irade yeteneğinin etkilenmesi*”, “*Hukuka uygunluk nedenlerinde sınırın aşılması*”, “*Meşru savunmada sınırın mazur görülebilecek korku, heyecan veya telaş ile aşılması*”, “*Cebir veya tehdit dolayısıyla kişinin irade yeteneğinin etkilenmesi*”, “*Haksız tahrik*”, “*Kusurluluğu etkileyen sebeplerde yanılma*”, “*Haksızlık yanılığı*”, “*Yaş küçüklüğü*”, “*Akıl hastalığı*”, “*Sağır ve dilsizlik*” ile “*Geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisi altında olma*” .

İftira suçu bakımından kanunda yer verilen kusurluluğu azaltan veya kaldıran sebeplerin ayrıca bir özellik arz etmediği ifade edilmelidir. Kanun koyucu, kusurluluk bakımından iftira suçuna özgü ayırık bir düzenlemeye yer vermemiştir. Bu nedenle, kusurluluk bakımından öngörülen genel kuralların tümü iftira suçunu işleyen fail hakkında da uygulanabilecektir.

Ancak haksız tahrik hükümlerinin iftira suçu bakımından da uygulanıp uygulanamayacağı konusu doktrinde tartışmalıdır. Koşullarının sağlanması halinde haksız tahrik hükümleri iftira suçunun faili bakımından da uygulanabilecek niteliktedir. Gerçekten de haksız tahrik hükümlerinin iftira suçu bakımından

³⁶³ ARTUK/ GÖKCEN, Genel Hükümler, s. 510.

uygulanmasına hukuki ve kanuni bakımdan engel teşkil edecek herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak iftira suçunun faili hakkında haksız tahrik hükümlerinin uygulanamayacağını savunan aksi görüşe göre, bu durumun sebebi iftira suçu ile yalnızca adliyenin değil, bireyin onur ve şerefine de korunuyor olmasıdır³⁶⁴. Kanaatimizce, somut olay kapsamında haksız tahrikin kusurluluğu azaltan hal olarak ele alınması ve failin cezasında indirim yapılması önünde bir engel bulunmamaktadır.

III. CEZAYA ETKİ EDEN NEDENLER

A. Suçun Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Halleri

Kanunun 267 nci maddesinin birinci fıkrasında iftira suçunun temel şekline yer verildikten sonra ikinci fıkradan itibaren suçun daha ağır cezayı gerektiren halleri düzenlenmiştir. Suçun maddi eser ve delillerinin uydurarak işlenmesi hali olan maddi iftiraya ikinci fıkra da yer verilerek cezanın yarı oranında artırılması öngörülmüştür. Ancak söz konusu düzenlemeye ilişkin yukarıda açıklamalarda bulunulması nedeniyle bu bölümde yalnızca üçüncü fıkrayı takiben düzenlenen iftira suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış şekillerine değinilecektir.

Madde metninde çeşitli ihtimaller doğrultusunda hukuka aykırı fiil isnadı nedeniyle bir kimsenin gözaltına alınması veya tutuklanması ile bunlar dışında kalan koruma tedbirlerinden bir ya da birkaçına hükmedilmiş olması, ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis cezasına mahkûmiyeti ile mahkûm olduğu hapis cezasının infazına başlanmış olması hallerine yer verilmiştir.

1. Mağdur Hakkında Gözaltına Alma veya Tutuklama Dışında Bir Koruma Tedbiri Uygulanması

5237 sayılı Kanunun 267 nci maddesinin 3üncü fıkrasında, mağdur hakkında 765 sayılı Kanundan farklı olarak Ceza Muhakemesi Kanununda yer verilen koruma

³⁶⁴ UNVER, s. 96.

tedbirlerinin tatbik edilmesi nitelikli halin uygulanması bakımından bir koşul olarak aranmaktadır³⁶⁵.

267 nci maddenin 3üncü fıkrasına göre mağdurun aleyhine olarak yargılama sürecinde gözaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbiri uygulanmışsa, fail hakkında ilk iki fıkra hükmüne göre verilecek cezanın yarı oranında arttırılması gerekmektedir. Ancak bu fıkranın uygulanabilmesi bakımından, mağdurun isnat edilen fiili işlemediği tespit edilerek, hakkında yürütülen kovuşturma neticesinde beraat kararı veya soruşturma neticesinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş olmalıdır.

Fıkraya göre, mağdur hakkında Ceza Muhakemesi Kanununun 90 ile 140 ıncı maddeleri arasında düzenlenen gözaltı ve tutuklama dışında kalan “*arama*”, “*el koyma*”, “*telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi*”, “*gizli soruşturmacı ve teknik araçlarla izleme*”, “*şirket yönetimi için kayyım atama*” “*yakalama*” gibi herhangi bir tedbir uygulanmış olabilir.

Mağdur hakkında CMK’nın 109 uncu maddesinde düzenlenen adli kontrol tedbirlerine başvurulması halinde üçüncü fıkranın uygulanıp uygulanmayacağı hususunda tartışmalar mevcuttur. Bilindiği üzere, “*tutuklama sebeplerinin varlığı halinde*”, şüphelinin tutuklanması yerine daha hafif bir tedbir olan adli kontrol tedbirlerinin bir ya da birkaçının uygulanılmasına karar verilebilir. Bu durumda, gözaltı veya tutuklama gibi kişinin hürriyetini bağlayıcı bir tedbire başvurulmamış olması nedeniyle adli kontrol kararı verilmiş olmasından ötürü faili kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçundan dolayı sorumlu tutmak kabul edilebilir değildir³⁶⁶. Şu halde, failin isnat ettiği hukuka aykırı fiil nedeniyle mağdur hakkında adli kontrol tedbirlerinin uygulanmasına karar verilmişse 4 üncü fıkra değil 3 üncü fıkranın tatbik edilmesi gerekmektedir.

Yakalama tedbirinde de aslında kişi makul ve kısa süreyle de olsa hürriyetinden yoksun bırakılmaktadır. Ancak ilgili hükme ilişkin 4 üncü fıkrada açıkça

³⁶⁵ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s.1181.

³⁶⁶ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 868.

gözaltı ve tutuklama tedbirleri denilmiş olduğundan kıyas yasağı uyarınca gözaltı veya tutuklama tedbirleri uygulanmaksızın yakalama yapılmış olması halinde fail hakkında verilen cezanın 3 üncü fıkra uyarınca yarı oranında artırılması gerekmektedir³⁶⁷.

2. Mağdur Hakkında Gözaltına Alma veya Tutuklama Koruma Tedbirlerinin Uygulanması

267 nci maddenin 4 üncü fıkrasında ise failin hukuka aykırı fiil isnadı neticesinde mağdur hakkında gözaltına alma veya tutuklama tedbirlerinin uygulanmasına ilişkin ayırık bir gerçek içtima düzenlemesine yer verilmiştir. Fıkroda fail hakkında verilecek cezanın artırılmasına ilişkin bir düzenleme yapılmamış, kişinin hürriyetinin kısıtlanmasına sebebiyet verilmesi nedeniyle failin ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçundan dolayı da sorumlu tutulması gerektiği belirtilmiştir. Buna göre, hakkında verilen beraat veya kovuşturmayaya yer olmadığı kararı ile suç işlemediği sabit olan bir kimsenin hukuka aykırı fiil isnadı nedeniyle gözaltı veya tutuklama tedbirlerine maruz kalmış olması halinde fail hem iftira suçunun faili hem de kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçunun(m. 109) dolaylı faili sıfatıyla ayrı ayrı cezalandırılacaktır.

267 nci maddenin 3 ve 4 üncü fıkralarına göre hukuka aykırı fiil isnadı nedeniyle soruşturma veya kovuşturma yürütülmesine ek olarak mağdur hakkında ayrıca koruma tedbirlerinin uygulanması nedeniyle neticesi sebebiyle ağırlaşmış iftira suçu oluşmaktadır. Buna göre, ağırlaşmış netice bakımından failin en azından taksirle hareket etmiş olması gerektiği belirtilmektedir³⁶⁸. Ancak aksi görüşe göre ise masum bir kimse hakkında yetkili makamlara yapmış olduğu bildirim ile hukuka aykırı fiil isnadında bulunan kimsenin yürütülecek soruşturma veya kovuşturma sürecinde “*her türlü koruma tedbirinin uygulanabileceğini öngörmesi gerektiğinden*” mahkemenin failin taksirini araştırması gerekmemektedir³⁶⁹.

³⁶⁷ SERTTAŞ, s. 149.

³⁶⁸ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 869.

³⁶⁹ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7839.

Mağdur hakkında tutuklama, gözaltı veya bunlar dışında bir koruma tedbiri kararı verilmesi 3 üncü ve 4 üncü fıkra bakımından yeterli değildir, tedbir kararının uygulanmış olması gerekmektedir.

3. Mağdur Hakkında Hapis Cezasına Hükmedilmesi

267 nci maddenin 5 inci fıkrasına göre “*Mağdurun ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis cezasına mahkûmiyeti halinde, yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis cezasına; (...) hükmolunur*”. Fıkranın eski biçiminde mağdurun süreli hapis cezasına hükmedilmesi halinde ise fail hakkında mağdurun mahkûm edildiği cezanın üçte ikisine kadar hapis cezasına hükmolunacağı düzenlemişti. Ancak Anayasa Mahkemesi’nin 10.04.2013 Tarih, 2013/14 Esas ve 2013/56 Karar sayılı kararı ile söz konusu düzenleme iptal edilmiştir³⁷⁰.

Türk Ceza Kanunu’nun 267nci maddesinin (5) numaralı fıkrasının iptal edilmeyen kısmının uygulanabilmesi için verilen ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet hapis cezasına ilişkin mahkûmiyet kararının kesinleşmesi gerekmektedir. Ancak mahkûmiyet kararının infazına başlanmış olması şartı aranmamaktadır. Nitekim hapis cezasının infazına başlanmış olması halinde 6ncı fıkra kapsamındaki nitelikli hal de oluşacaktır³⁷¹. Buna göre, hapis cezasının infazına başlanmışsa 5inci fıkraya göre 20 ila 30 yıl arasında belirlenen hapis cezasının 6ncı fıkra kapsamında yarı oranında artırılması gerekmektedir³⁷².

4. Mağdur Hakkında Verilen Hapis Cezasının İnfazı

Maddenin 6ncı fıkrasında “*mağdurun mahkûm olduğu hapis cezasının infazına başlanmış ise*” 5 inci fıkraya göre belirlenecek cezanın yarı oranında artırılacağı öngörülmüştür. Buna göre, mağdur hakkında hükmedilen cezanın infazına başlanması yeterlidir. Ayrıca belirli bir süre boyunca cezanın infaz edilmiş olması şartı aranmamıştır³⁷³. Hapis cezasının bir gün veya daha az bir süre dahi infaz edilmiş

³⁷⁰ Ayrıntılı Bilgi için Bkz. s. 124.

³⁷¹ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 869.

³⁷² YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7840.

³⁷³ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 869.

olması fıkranın uygulanması için yeterlidir, tüm cezanın infaz edilmesi gerekmemektedir³⁷⁴.

Hapis cezasının ertelenmesi kurumu, bir tür özel infaz biçimi olarak kabul edildiğinden³⁷⁵ mağdur hakkında verilecek cezanın ertelenmesi durumunda da cezanın infazına başlanmış sayılacağından³⁷⁶ nitelikli halin uygulanacağı belirtilmektedir.

5. Mağdur Hakkında Hapis Cezası Dışında Adli veya İdari Bir Yaptırım Uygulanması

26.09.2004 Tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 267nci maddesi 7nci fıkrasında *"İftira sonucunda mağdur hakkında hapis cezası dışında adli veya idari bir yaptırım uygulanmışsa; iftira eden kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır"* hükmüne yer verilmişti. Hükümde, mağdurun iftira sonucu maruz kaldığı hapis cezası dışındaki adli veya idari yaptırımlara bağlı olarak verilecek ceza miktarının alt ve üst sınırlar belirlenerek düzenlenmesi öngörülmüştür.

Ancak Burhaniye Asliye Ceza Mahkemesi tarafından³⁷⁷ *"TCK 267/5 ile TCK 267/7. maddeleri arasında yaptırım miktarları bakımından dengesizlik bulunduğu bu durumun aynı suçun basit hali ile nitelikli hallerini işleyenler arasında hakkaniyete aykırı ceza uygulamalarına sebebiyet verdiği ve yasa önünde eşitlik ilkesine aykırı olduğu, suç ile ceza arasında bulunması gereken adil dengenin korunamadığı ve bu*

³⁷⁴ ÜNVER, s. 101.

³⁷⁵

³⁷⁶ Türk Ceza Kanunu'nun *"Hapis cezasının ertelenmesi"* başlıklı 51 inci maddesinin (8) numaralı fıkrasında *"Denetim süresi yükümlülükler uygun veya iyi halli olarak geçirildiği takdirde, ceza infaz edilmiş sayılır"* hükmüne yer verilmiştir.

³⁷⁷ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi"* başlıklı 152 nci maddesinde *"Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır"* denilmektedir. Yine 6216 sayılı *"Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu Ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun"* un 40 ıncı maddesinde *"Bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu davada uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa; (1) a) İptali istenen kuralların Anayasanın hangi maddelerine aykırı olduklarını açıklayan gerekçeli başvuru kararının aslını, b) Başvuru kararına ilişkin tutanağın onaylı örneğini, c) Dava dilekçesi, iddianame veya davayı açan belgeler ile dosyanın ilgili bölümlerinin onaylı örneklerini, dizi listesine bağlayarak Anayasa Mahkemesine gönderir"* hükmüne yer verilmiştir. Mezkûr hükümlere göre, bir mahkemenin iptal davası açmak üzere Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilmesi için, usule uygun olarak açılmış, mahkemenin görevine giren derdest bir davanın bulunması ve iptali istenilen kanun hükmünün de bu davada uygulanacak olması gerekmektedir.

yönü ile adalet duygularını zedeleyen düzenlemenin demokratik hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu” gerekçesi ile söz konusu düzenlemenin iptali isteminde bulunulmuştur.

Anayasa Mahkemesi tarafından 2010/115 Esas numarası üzerinden yapılan inceme neticesinde 17.11.2011 Tarihli ve 2011/154 Sayılı Karar ile 26.9.2004 günlü, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 267. maddesinin (7) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve “iptaline” karar verilmiştir.

Kararın “Esasın İncelenmesine” ilişkin V. Bölümünde şöyle denilmiştir: ““...Yasa koyucu, iftira suçunun temel şekli ve nitelikli halleri ile failin cezalandırılmasında esas alınan özellikleri düzenlerken iftira sonucunda mağdurun uğradığı zararın ağırlığını ve mağdur hakkında uygulanan yaptırım miktarını ve türünü de dikkate alması gerekir. İşlemediğini bildiği hâlde bir suç isnat ederek mağdurun mahkûm olmasına neden olan sanıklar hakkında, mağdurun hapis cezasıyla cezalandırılması halinde, Kanun’un 267. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince mahkûm olunan hapis cezasının üçte ikisi kadar, mağdura uygulanan bu hapis cezasının adli para cezasına veya diğer seçenek yaptırımlara çevrilmesi halinde ise Kanun’un 267. maddesinin (7) numaralı fıkrası gereğince 3 ila 7 yıl arası hapis cezası öngörülmesi, sanıklar açısından ceza adaletine uygun olmayan sonuçlar doğurmaktadır. Örneğin, iftira neticesinde mağdurun işlemediği bir suçtan yargılanıp hapis cezasıyla cezalandırılmasına neden olan kişi, Kanun’un 267. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince (mahkûm olunan cezanın üçte ikisi) asgari 20 gün hapis cezası ile cezalandırılacakken; mahkemece mağdur hakkında uygulanan hapis cezasının adli para cezasına veya diğer seçenek yaptırımlara çevrilmiş olması halinde ise iftira eden kişinin Kanun’un 267. maddesinin (7) numaralı fıkrası gereğince asgari 3 yıl hapis cezası ile cezalandırılması gerekecektir. İtiraz konusu fıkra uyarınca, mağdur hakkında uygulanan hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi veya seçimlik olarak hapis cezası ve adli para cezası öngörülen suçlar bakımından da adli para cezasının tercih edilmesi hapis cezasına mahkûm edilmesine oranla daha ağır bir şekilde cezalandırılma sonucunu doğurmaktadır. Öte yandan, hapis cezası dışındaki adli yaptırımlar ile idari yaptırımlar kişi üzerindeki etkileri bakımından değerlendirildiğinde, hapis cezası dışındaki adli yaptırımların idari yaptırımlara göre

daha ağır sonuçlarının olduğu kuşkusuzdur. Ayrıca ihlalin niteliği, uygulayan merci ve uygulanan usul ile hukuki sonuçları itibariyle de idari yaptırımlar ile adli yaptırımlar arasında kapsamlı farklılıklar bulunmaktadır. Oysa yasa koyucu, iftira sonucunda mağdur hakkında konusu suç teşkil etmeyen ve genellikle kişiye görev ve yükümlülüklerinin hatırlatılmasından ibaret olan idari yaptırımların uygulanması haliyle, hapis cezası dışındaki adli yaptırımların uygulanması halini aynı ağırlıkta görerek, her iki durum için de aynı miktarda cezalar öngörmüştür. Bu açıdan itiraz konusu fıkra da suç ile ceza arasında bulunması gereken adil dengenin korunamadığı ve bu haliyle de adalet duygularını zedeleyen bir durum bulunduğu açıktır. İtiraz konusu fıkranın, suçun niteliği, mağdurun uğradığı zararın ağırlığı, mağdur hakkında uygulanan yaptırımın çeşidi ve suçla korunan hukuki fayda bakımından değerlendirilmesi yapıldığında, iftira neticesinde mağdur hakkında hapis cezası uygulanması halinde öngörülen ceza ile mağdur hakkında hapis cezası dışında adli yaptırım veya idari yaptırım uygulanması halinde öngörülen cezalar arasında kabul edilebilir bir orantı bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu yönüyle de itiraz konusu fıkranın hukuk devletinde olması gereken adalet ilkesiyle bağdaştırılması mümkün değildir. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır. İptali gerekir”.

B. Cezada İndirim Yapılmasını Gerektiren Şahsi Sebep Olarak Etkin Pişmanlık

Suçun işlendiği esnada, failin cezalandırılması bakımından engel teşkil eden herhangi bir durum bulunmamaktayken suç tamamlandıktan sonra failin eyleminden pişman olması nedeniyle meydana çıkan bazı haller dolayısıyla suç tipine göre kişinin ya hiç cezalandırılmaması ya da cezasında indirim yapılması öngörülebilmektedir³⁷⁸. Etkin pişmanlık nedeniyle failin cezasında indirim yapılabilmesi, kanunda bu konuya ilişkin olarak açıkça bir düzenleme bulunması halinde mümkün olmaktadır. Başka bir ifadeyle, TCK'da veya diğer kanunlarda düzenlenmiş bulunan her suç tipi bakımından uygulanabilecek genel bir etkin pişmanlık hükmü bulunmamaktadır.

³⁷⁸ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 606.

Kanun koyucu birtakım suç tipleri için etkin pişmanlık hususunu bir veya birkaç fıkra ile düzenlemişken kimi suçlar bakımından ayrı kanun maddesi şeklinde ele almıştır. Kanunun 269 uncu maddesinde³⁷⁹ ayrıca bir hüküm ile böyle bir düzenlemeye verilmiş olması nedeniyle iftira suçu bakımından da cezanın belirlenmesinde şahsi bir sebep olarak etkin pişmanlık uygulama alanı bulabilecektir. Anılan madde metninde “*iftiradan dönme*” şeklinde belirtilen etkin pişmanlık hali, müfteri tarafından iftirada bulunduğu kimsenin aslında isnat edilen hukuka aykırı fiili işlemediğinin itiraf edilmesidir. Aslında failin gerçekte olan durumu açıklamasından ibarettir³⁸⁰. İftirasından dönen failin beyanları açık ve net olmalı³⁸¹, tereddüt içermemelidir³⁸². Failin etkin pişmanlıktan faydalanabilmesi kendi özgür iradesi ile iftiradan dönmesine bağlıdır. Ancak failin iftirasından dönmesinin hangi nedene veya amaca dayandığına bu bağlamda herhangi bir önem atfedilmemesi gerekmektedir³⁸³. Bununla birlikte, Yargıtay’ın bir kararında, soruşturma aşamasında asılsız yere isnatta bulunduğunu kabul eden sanığın kovuşturma aşamasında ise suçun işlendiğini beyan etmiş olması “*iftira nedeniyle açılan kamu davasında haklı olduğunu kanıtlamaya çalışma*” olarak kabul edilmiş ve TCK m. 267/f.2 uyarınca etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerektiği belirtilmiştir³⁸⁴.

³⁷⁹ “Etkin pişmanlık” başlığı ile düzenlenen 269 uncu madde düzenlemesi şu şekildedir: “(1) İftira edenin, mağdur hakkında adli veya idari soruşturma başlamadan önce, iftirasından dönmesi halinde, hakkında iftira suçundan dolayı verilecek cezanın beşte dördü indirilir. (2) Mağdur hakkında kovuşturma başlamadan önce iftiradan dönme halinde, iftira suçundan dolayı verilecek cezanın dörtte üçü indirilir. (3) Etkin pişmanlığın; a) Mağdur hakkında hükümden önce gerçekleşmesi halinde, verilecek cezanın üçte ikisi, b) Mağdurun mahkûmiyetinden sonra gerçekleşmesi halinde, verilecek cezanın yarısı, c) Hükmolunan cezanın infazına başlanması halinde, verilecek cezanın üçte biri, İndirilebilir. (4) İftiranın konusunu oluşturan münhasıran idari yaptırım uygulanmasını gerektiren fiil dolayısıyla; a) İdari yaptırıma karar verilmeden önce etkin pişmanlıkta bulunulması halinde, verilecek cezanın yarısı, b) İdari yaptırım uygulandıktan sonra etkin pişmanlıkta bulunulması halinde, verilecek cezanın üçte biri, İndirilebilir. (5) (Değişik: 29/6/2005 – 5377/31 md.) Basın ve yayın yoluyla yapılan iftiradan dolayı etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmesi için, bunun aynı yöntemle yayınlanması gerekir”.

³⁸⁰ ÖZBEK/ KANBUR/ DOĞAN/ BACAKSIZ/ TEPE, s. 1036.

³⁸¹ Yargıtay da bir kararında “Sanığın iftira suçuna konu imzasız dilekçeyi, soruşturma aşamasında kendisinin verdiğini belirtmesi” nden ibaret eyleminin iftiradan dönme niteliğinde olmadığını belirterek, failin açık ve net bir şekilde iftira fiilini işlediğini beyan etmediği somut olayda “koşulları oluşmadığı halde TCK’nın 269. maddesinin uygulanmasını” bozma gerekçesi kabul etmiştir **Bkz.** Yargıtay 4. CD., T. 14.3.2016, E. 2013/39277, K. 2016/4751; <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 01.10.2020).

³⁸² ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s.1195.

³⁸³ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7893.

³⁸⁴ “Sanığın, içkili gazinoda alkol aldıktan sonra telefonunun yanında olmadığını fark edip geri dönerek önceden hesap anlaşılmazlığı nedeniyle tartıştığı garsonlardan sorması ve onların ilgilenmemeleri nedeniyle karakola alkollü olarak gidip telefonun gasp edildiğini bildirdikten sonra, soruşturma evresinde polis ve Cumhuriyet Savcısı önünde “fazla alkollü olduğumdan telefonumun garsonlar tarafından alındığını zannediyordum” ve “alkolün etkisi ile beni gasp ettiler diye müracaat etmiş olabilirim, kimse beni gasp etmedi” diyerek iftiradan dönmesinin TCK’nın 269/2. maddesinin uygulanmasını gerektirdiği, kovuşturma aşamasında talimatla alınan beyanlarında, parası ve telefonunun gasp edildiğini bildirmesinin, iftira nedeniyle açılan kamu davasında haklı olduğunu kanıtlamaya

İftira suçu bakımından etkin pişmanlık kurumu, failin iftiradan dönme zamanına göre soruşturma, kovuşturma, hüküm ve infaz aşamaları baz alınarak ve isnat edilen fiile göre ise suç isnadı ve idari yaptırım gerektiren fiil isnadı ayrımı yapılarak düzenlenmiştir. İftira suçunun, basın ve yayın yoluyla işlenmesi halinde 269 uncu maddenin 5 inci fıkrası uyarınca failin etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanabilmesi ancak bunun aynı yöntemle yayınlanması ile mümkün kılınmıştır.

1. İsnat Edilen Eylemin Suç Teşkil Etmesi Halinde

269 uncu maddenin 1 inci fıkrasında failin, suç tamamlandıktan sonra ancak mağdur hakkında adli soruşturma süreci başlamadan önce iftirasından dönmesi halinde fail hakkında verilecek cezanın beşte dördünün indirileceği düzenlenmiştir. Aynı hükmün 2 nci fıkrasında ise *“mağdur hakkında kovuşturma başlamadan önce iftiradan dönme halinde, iftira suçundan dolayı verilecek cezanın dörtte üçü indirilir”* denilmektedir.

Ceza Muhakemesi Kanunun 2 nci maddesine göre soruşturma aşaması *“Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi”* , kovuşturma aşaması ise *“İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi”* belirtmektedir.

İftira suçunun tamamlanması bakımından failin ihbar veya şikâyet dilekçesini yetkili makamlar olan kolluk birimleri veya Cumhuriyet Başsavcılığına iletmesi gerekmektedir. Ancak söz konusu ihbar veya şikâyetin kayda alınması ile aynı zamanda yetkili makamlarca suç şüphesi de öğrenilmiş olduğundan kanunun ilgili hükmü uyarınca soruşturma evresi de başlamış olacaktır. Buna göre, pratikte 269 uncu maddenin 1 inci fıkrasının neredeyse hiç uygulama alanı bulamayacağı ifade edilmektedir³⁸⁵. Ancak Yargıtay emsal teşkil eden bir kararında, mağdur hakkındaki suç isnadının kollukta kayda geçirilmiş olmasını soruşturmanın başlangıcı kabul

çalışma olarak kabul edilebileceği gözetilmeden, etkin pişmanlık hükümleri uygulanmayarak fazla cezaya hükmolunması, kanuna aykırı...” Yargıtay 4. CD., T. 21.1.2015, E. 2014/44511, K. 2015/1940; (Erişim Tarihi: 02.10.2020)

³⁸⁵ ÖZBEK/ KANBUR/ DOĞAN/ BACAKSIZ/ TEPE, s. 1037.

etmemiş ve bu kayıttan itibaren suça ilişkin bir soruşturma işlemi gerçekleştirilene kadarki aşamada failin iftirasından dönmesi halinde 269/1 inci madde kapsamında etkin pişmanlık nedeniyle cezada indirim yapılabileceğini belirtmiştir³⁸⁶.

Mağdur hakkında soruşturma başladıktan sonra ancak soruşturmanın kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile sonlanması durumunda failin iftirasından dönmesi halinde de ikinci fıkra uyarınca indirim yapılması gerektiği ifade edilmektedir³⁸⁷. Ancak kanaatimizce bu halde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için failin en azından kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı itiraz etmek üzere kanunen kendisine tanınmış olan süre içerisinde iftirasından dönmüş olması gerekmektedir.

Failin iddianame kabul edildikten sonra iftirasından dönmesi bakımından ise hüküm verilmeden önce, mahkûmiyet kararından sonra ve cezanın infazına başlandıktan sonra olmak üzere üç aşama halinde etkin pişmanlık hükümlerine yer verilmiştir. İlgili maddenin üçüncü fıkrasında etkin pişmanlığın; *“hükümden önce gerçekleşmesi halinde, verilecek cezanın üçte ikisi”*, *“mağdurun mahkûmiyetinden sonra gerçekleşmesi halinde, verilecek cezanın yarısı”*, *“hükmolunan cezanın infazına başlanması halinde, verilecek cezanın üçte biri”* indirilebilir denilerek, indirim uygulanması bakımından hâkime takdir yetkisi tanınmıştır.

İftiradan dönmenin kovuşturma başladıktan sonra ancak hüküm verilmeden önce gerçekleşmesi bakımından 269/3-a maddesi uyarınca cezada indirim yapılabilecektir. Burada kastolunan *“hüküm”* ilk derece mahkemesi tarafından verilmektedir. Ceza Muhakemesi Kanunun 223 üncü maddesine göre, ilk derece mahkemesi tarafından verilen *“beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi”* kararları hüküm niteliğindedir. Doktrinde, madde metninde kullanılan hüküm ibaresinin kesinleşmiş karar anlamına gelmediği ifade edilmektedir³⁸⁸.

³⁸⁶Yargıtay 4. CD., T. 09.11.2009, E. 2009/3332, K. 2009/18115; Karar için Bkz. YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7894.

³⁸⁷ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7894.

³⁸⁸ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7894.

269/3-b maddesine göre cezada indirim yapılabilmesi için iftiradan dönmenin, mağdur hakkında verilmiş mahkûmiyet kararından sonra gerçekleşmesi gerekmektedir. Bir görüşe göre, “b” bendi kapsamında cezada indirim yapılabilmesi için, süresi içerisinde kanun yoluna başvurulmaması veya kanun yolu incelemesi neticesinde ilk derece mahkemesince verilen karar üzerine mahkûmiyet kararının kesinleşmesinden sonraki aşamada iftiradan dönülmüş olması gerekmektedir³⁸⁹. Karşıt görüşe göre ise karar kesinleştiğinde zaten derhal infazın başlatılması gerektiğinden kesinleşme bakımından son tarih “c” bendi uyarınca infazın başlaması olarak kabul edilmelidir. Aksi halde, mahkûmiyet kararı verildikten sonra ancak karar henüz kesinleşmeden önceki bir aşamada failin iftiradan dönmesi halinde uygulanacak bir hüküm bulunmamaktadır³⁹⁰. Kanaatimizce de ilk derece mahkemesince hüküm verilip de henüz kesinleşmediği aşamada failin iftirasından dönmesi halinde “b” bendi uyarınca verilecek cezada yarı oranında indirim yapılması gerekmektedir. Aksi halde, “b” bendi uyarınca mahkûmiyet kararının kesinleşmesi gerektiğinin kabul edilmesi halinde hüküm verildikten sonra ancak kesinleşmediği aşamada failin iftirasından dönmesi halinde uygulanabilecek bir hükümden bahsedilemeyecektir.

Son olarak, üçüncü fıkra da yer verilen “c” bendi ise hükmolunan cezanın infazına başlandıktan sonraki bir aşamada failin iftirasından dönmüş olması ile alakadardır. Mağdur hakkında verilen hapis cezasının ertelenmesi durumunda da TCK’nın 51 inci maddesinin son fıkrası³⁹¹ uyarınca “*ceza infaz edilmiş sayılacağından*” bu bent uygulanma alanı bulacaktır. Mağdur hakkında verilen “*hükümün açıklanmasının geri bırakılması*” halinde ise mahkemece açıklanmış bir hüküm ve bu hükmün infazı söz konusu olmadığından 269/3-a bendi uyarınca faile verilecek cezanın üçte ikisinin indirilmesi gerektiği ifade edilmektedir³⁹².

³⁸⁹ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 871.

³⁹⁰ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7895.

³⁹¹ TCK 51/f.8 hükmü şöyledir: “Denetim süresi yükümlülüklerle uygun veya iyi halli olarak geçirildiği takdirde, ceza infaz edilmiş sayılır”.

³⁹² TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(6. Baskı), s. 871; YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7895.

2. İdari Yaptırım Gerektiren Bir Fiil İsnadı Halinde

TCK'nın 269 uncu maddesinin ilk fıkrasında, müfterinin mağdur hakkında idari soruşturma başlamadan önceki bir aşamada iftirasından dönmesi nedeniyle iftira suçundan dolayı hakkında verilecek cezanın faal nedamet hükümleri uyarınca beşte dördünün indirileceği hüküm altına alınmıştır. İdari soruşturma, disiplin amirinin soruşturma emri vermesi ile başlayacağından ilk fıkra hükmüne göre cezada indirim yapılabilmesi için failin bu emirden önce iftirasından dönmesi gerekmektedir³⁹³.

269 uncu maddenin 4 üncü fıkrasında³⁹⁴ “*iftiranın konusunu oluşturan münhasıran idari yaptırım uygulanmasını gerektiren fiil*” denilmek suretiyle kabahat veya idari yaptırım gerektiren başkaca bir hukuka aykırı fiil veya disiplin suçu kastedilmektedir. Buna göre mağdur hakkında idari soruşturma başladıktan sonra ancak herhangi bir idari yaptırıma karar verilmeden önceki aşamada etkin pişmanlıkta bulunulması halinde verilecek cezanın yarısının, idari yaptırım uygulandıktan sonraki bir aşamada etkin pişmanlıkta bulunulması halinde ise verilecek cezanın üçte birinin indirilebileceği belirtilmiştir. Cezada indirim yapıp yapılmaması konusunda hâkime takdir yetkisi tanınmıştır.

İdari yaptırım kararı verilip de henüz uygulanmadığı bir aşamada gerçekleri söylemesi halinde failin hangi bent kapsamında etkin pişmanlıktan faydalanacağı belirsizdir. Bazı kabahatler bakımından yaptırım kararının verilmesi ile bu yaptırımın uygulanması aynı andan ibarettir. Yine örneğin; 657 sayılı Kanun'un 132 nci maddesine göre kamu görevlileri hakkında verilen “*disiplin cezaları verildiği tarihten itibaren hüküm ifade eder ve derhal uygulanır*”. Böyle bir ihtimalde verilen yaptırım kararının kesinleşmesine ilişkin ayrıca bir düzenleme gerekliliği bulunmamaktadır. Ancak bazı disiplin suçları gibi idari yaptırım gerektiren başkaca hukuka aykırı fiiller bakımından kararın kesinleşmesine veya yaptırımın uygulanmasına kadar geçecek bir süreçten bahsedilebilmektedir. Örneğin; kamu görevlisi hakkında verilen aylıktan

³⁹³ ÖZBEK/ KANBUR/ DOĞAN/ BACAĞSIZ/ TEPE, s. 1036.

³⁹⁴ Fıkranın tam metni şöyledir: “(4) İftiranın konusunu oluşturan münhasıran idari yaptırım uygulanmasını gerektiren fiil dolayısıyla; a) İdari yaptırıma karar verilmeden önce etkin pişmanlıkta bulunulması halinde, verilecek cezanın yarısı, b) İdari yaptırım uygulandıktan sonra etkin pişmanlıkta bulunulması halinde, verilecek cezanın üçte biri, İndirilebilir”.

kesme cezası, cezanın veriliş tarihini takip eden aybaşından itibaren uygulanmaktadır. Bu ihtimalde, ilk bentte henüz karar verilmeden denilmesi nedeniyle idari yaptırım kararı verilmiş olup da henüz uygulanmamış ise fail hakkında verilecek cezada “b” bendine göre indirim yapılması gerekmektedir³⁹⁵. Kanaatimizce, madde düzenlemesinde idari yaptırım kararı verildikten sonra ancak henüz idari yaptırımın infazına geçilmediği aşamayla sınırlı olmak üzere ayrıca bir düzenleme yapılması gerekmektedir.

³⁹⁵ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7896.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ, MUHAKEME, ZAMANAŞIMI, HÜKMÜN İLANI VE YAPTIRIM

I. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

A. Genel Açıklamalar

Kanunda tamamlanmış veya tek kişi tarafından gerçekleştirilmiş ya da tek fiille tek suçun işlendiği düzenlenmiş soyut suç tiplerinin aksine gerçek hayatta suçun işleniş biçimleri daha girift bir yapıya sahip olabilmektedir³⁹⁶. Bunun gibi, suç tipinden sıyrılan durum veya eylemlerin suç olarak kabul edilebilmesi ve cezalandırılabilmesi kanunilik ilkesi uyarınca mümkün değildir. Hukuk düzenini ihlal ettiği hususunda şüphe bulunmayan bu tarz eylemlerin cezalandırılabilmesi Kanunda genel hükümler olarak düzenlenmiş teşebbüs, iştirak ve içtimaı kurumları ile imkânlı hale gelmiştir³⁹⁷.

Teşebbüs, iştirak ve içtima kavramları “Suçun özel görünüş biçimleri” başlığı altında iftira suçuyla bağlantılı olarak ayrıntılı şekilde bu bölümde ele alınacaktır.

B. Teşebbüs

Türk Ceza Kanununda yer verilen tanım itibariyle, teşebbüs *failin işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaması*” olarak ifade edilebilir. Bu tanım itibariyle, failin suç tipinde yer verilen hareketin icrasına başlamış olmakla beraber kendi iradesi dışında başka bir sebepten ötürü suçu tamamlayamaması halinde teşebbüsten sorumlu tutulması gerekmektedir.

Sırf hareket suçlarında, hareketten bağımsız olarak ayrıca bir neticenin gerçekleşmesi aranmadığından hareketin gerçekleştirilmesiyle suçun tamamlandığı

³⁹⁶ ÖNDER, Ayhan, Ceza Hukuku Dersleri, İstanbul 1992, s.381.

³⁹⁷ ÖNDER, Ayhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, C: II- III, 2. Bası, İstanbul 1992, s.390.

kabul edilmektedir³⁹⁸. Bu nedenle de kural olarak, sırf hareket suçlarına teşebbüsün mümkün olmadığı belirtilmektedir³⁹⁹. Ancak suça ilişkin icra hareketleri kısımlara ayrılabilirse teşebbüsün mümkün olduğu kabul edilmelidir⁴⁰⁰. Kanunun 267 nci maddesinde düzenlenen iftira suçu da hem soyut tehlike suçu hem de sırf hareket suçu niteliğine haizdir. İftira suçu, yetkili makamların asılsız isnada yönelik ihbar veya şikâyetten, basından veya yayından veyahut uydurulan delillerden haberdar olması ile tamamlanır. Böyle bir durumda iftira suçunun teşebbüse müsait olmadığı⁴⁰¹ söylenebilirse de şayet failin iftira niteliğindeki isnatları kısımlara ayrılabilirse suç teşebbüse elverişli kabul edilmelidir⁴⁰².

Maddi iftira bakımından örneğin failin suçun maddi delillerini düzenlediği esnada yakalanması halinde maddi iftiraya teşebbüs suçundan dolayı sorumlu tutulması gerekmektedir⁴⁰³. Buna karşılık suçun “*basın yayın yoluyla*” işlenmesi halinde, suç yayının gerçekleştiği anda tamamlanacağından dolayı iftira suçuna teşebbüsün mümkün olmadığı ifade edilmektedir⁴⁰⁴.

İftira suçu bakımından gönüllü vazgeçme hali nedeniyle 36 ncı maddenin⁴⁰⁵ uygulanma alanı bulması da mümkündür. Misal vermek gerekirse; bir kimse tutanağa geçirilmek suretiyle sözlü olarak ihbarda bulunduğu esnada beyanları henüz ceza soruşturması yapılmasını gerektirecek aşamaya gelmeden kendi iradesi ile açıklamalarını devam etmekten vazgeçerse gönüllü vazgeçmeden bahsedilebilecektir⁴⁰⁶.

TCK’nın 35 inci maddesi uyarınca, suça teşebbüs halinde fail “*meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası*

³⁹⁸ KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 157.

³⁹⁹ ARTUK, GÖKCEN, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 657.

⁴⁰⁰ ARTUK, GÖKCEN, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 273.

⁴⁰¹ ÖZBEK/ KANBUR/ DOĞAN/ BACAKSIZ/ TEPE, s.1039.

⁴⁰² TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(17. Baskı), s. 1234.

⁴⁰³ SOYASLAN, s.714.

⁴⁰⁴ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK(17. Baskı), s. 1234.

⁴⁰⁵ “Gönüllü vazgeçme” başlıklı m. 36’da “(1) Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır” denilmektedir.

⁴⁰⁶ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s.1192.

yerine on üç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası” ile cezalandırılacaktır. Diğer hallerde ise fail hakkında verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadar indirilebileceği düzenlenerek bu hususta hâkime takdir yetkisi verilmiştir.

C. İştirak

İftira suçu iştirak bakımından herhangi bir özellik arz etmemektedir. Bu nedenle, 5237 sayılı Kanunun “Genel Hükümler” başlıklı birinci kitabının, “Temel İlkeler, Tanımlar ve Uygulama Alanı” başlıklı birinci kısmının “Suça İştirak” başlıklı dördüncü bölümünde yer verilen iştirak ile alakalı olarak genel hükümler iftira suçunda da uygulanabilecektir. Bu durumda fiilin birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi halinde kişilerin her biri müşterek fail sıfatıyla sorumlu olacaktır.

Bir başkasını masum bir kişiye gerçek dışı hukuka aykırı fiil isnat etmeye ikna eden ve suç işleme kararını aldırان kişi azmettiren sıfatıyla sorumlu olacak işlenen suçun cezası ile cezalandırılacaktır. İftira eyleminin icrasında failin suç işlemeye ilişkin kararını teşvik eden⁴⁰⁷ veya maddi anlamda yardımcı olan kişi veyahut maddi eser ve delillerin oluşturulmasına yardımcı olan, imkân sağlayan kişi veya kişiler ise yardım eden sıfatıyla sorumlu olacaktır⁴⁰⁸.

D. İçtima

İftira suçu bakımından içtima başlığı altında ilk olarak madde metninde düzenlenmiş olan özel içtima kuralından bahsedilmesi gerekmektedir. 267 nci maddenin 4 üncü fıkrasında bir gerçek içtima hükmü düzenlenmiştir. Hükme göre, hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar veya beraat kararı verilmiş olan mağdurun isnat edilen fiil nedeniyle gözaltına alınmasına veya tutuklanmasına sebebiyet verilmişse fail iftira suçuna ek olarak ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulacaktır.

⁴⁰⁷ “Sanık İbrahim Ü.’nün olayın başlangıcından beri fikir ve eylem birliği içinde eşi Nuray ile iftira suçuna konu dilekçeyi hazırlayarak birlikte adliye gittiğinin anlaşılması karşısında; eyleminin suç işleme kararını kuvvetlendirme niteliğinde bulunduğu...” (Yargıtay 4. CD., T. 10.03.2009, E. 2007/8386, K. 2009/4386); YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8071

⁴⁰⁸ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7842.

İftira suçu Kanunun 42 nci maddesine bakımından değerlendirildiğinde bileşik suç niteliğinde bir suç özelliği taşımadığı anlaşılmaktadır.

Zincirleme suç hükümleri bakımından ise failin tek bir fiil ile birden fazla kişiye karşı iftira suçunu işleyebileceği kabul edilmektedir. Failin tek bir ihbar veya şikâyet dilekçesi ile ya da basın yayın yolu aracılığıyla birden fazla kişi hakkında hukuka aykırı fiil isnadında bulunması halinde 43 üncü maddenin 2 nci fıkrası uyarınca aynı neviden fikri içtimai hükümleri uygulanacaktır⁴⁰⁹.

Zincirleme suç hükümleri bakımından değerlendirilebilecek bir diğer olasılık ise failin aynı kişiye karşı farklı zaman dilimlerinde iftira suçunu işlemesi halidir. Bir görüşe göre, masum kimse hakkında aynı isnat ile birden fazla yetkili makama birden fazla kez ihbar veya şikâyet yapılmış olması halinde 43 üncü maddenin 1 inci fıkrası uyarınca ortada tek bir iftira suçu bulunmaktadır⁴¹⁰. Zira burada müfteri masum kimse hakkında tek bir cezai takibat başlatmak amacıyla hareket etmektedir⁴¹¹. Diğer bir görüşe göre ise, böyle bir ihtimalde suçun birden fazla olması nedeniyle ve zincirleme suç hükümlerinin uygulanması ve cezanın arttırılması gerektiği ifade edilmektedir⁴¹². Kanımızca burada tek bir iftira suçu bulunmakla beraber, gerçek olmayan hukuka aykırı fiil isnadı ile fail bir kimse hakkında hem idari soruşturma hem de adli soruşturma başlatılması amacıyla hareket ederek, hem kamu idaresine hem de adli mercilere ihbar veya şikâyetle bulunmakta ise zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Nitekim böyle bir ihtimalde örneğin mağdur kişi bir kamu görevlisi ise hem idare hukuku bağlamında hem de ceza hukuku alanında farklı neticelerin ortaya çıkması tehlikesi söz konusudur.

Bunun yanı sıra, müfterinin tek bir ihbar veya şikâyet dilekçesi ile masum olduğunu bildiği bir kimseye birden fazla suç isnat etmiş olması ihtimalinde de ne olacağına ilişkin doktrinde çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, her ne kadar birden fazla suç isnadı bulunuyor ise de ortada tek bir ihbar bulunması nedeniyle tek bir iftira suçu oluşacaktır. Ancak aksi görüşe göre ise ihbar tek olsa bile

⁴⁰⁹ SOYASLAN, s. 719.

⁴¹⁰ SOYASLAN, s. 719.

⁴¹¹ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s.1193.

⁴¹² TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, (6. Baskı), s. 866.

soruşturma sayısının birden fazla olması nedeniyle isnat edilen suç sayısı kadar iftira suçunun varlığının kabul edilmesi gerekmektedir⁴¹³. Kanaatimizce, her suç bakımından ayrı ayrı soruşturma veya kovuşturma süreci yürütülerek, fail hakkında birden fazla hüküm verilmesine sebebiyet verileceğinden isnat edilen suç sayısı kadar iftira suçunun var olduğu kabul edilmelidir.

Farklı neviden fikri içtimada ise fail işlediği bir fiil ile birden fazla suçun oluşmasına sebebiyet vermektedir. Failin, TCK'nın 44 üncü maddesine göre bu suçlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılması gerekmektedir. Bu durumda fail işlediği tek bir fiili ile iftira suçu ile birlikte başkaca suç tiplerinin oluşumuna da sebebiyet verebilecektir. Şöyle ki:

Yalan tanıklıkta bulunan kişinin aynı zamanda masum bir kişiye asılsız bir isnatta bulunması söz konusu olabilir. Asılsız olarak suç ihbarında bulunan failin kendisinin bu soruşturma veya kovuşturma sürecinde tanık sıfatıyla dinlenilmesi ve yalan tanıklık yapması halinde bir görüşe göre gerçek içtimai kurallarının uygulanması ve failin her iki suç bakımından da ayrı ayrı cezalandırılması gerekmektedir⁴¹⁴. Kanaatimizce fail kendisi tarafından isnat edilen fiil nedeniyle açılmış bir soruşturma veya kovuşturma sürecinde tanık olarak dinlendiğinden, gerçekleştirilen fiil yalan tanıklık suçunu oluşturmayacaktır. Zira fail yalan beyanlarını sürdürmek suretiyle kendisi ile çelişkiye düşmesini engelleyerek en baştaki beyanları ile paralel beyanlarda bulunmaktadır. Failin hem hukuka aykırı fiil isnadında hem de yalan tanıklıkta bulunmasında kastının tek olduğu kabul edilmelidir.

Özel hukuk veya ceza yargılaması sürecinde yalan beyanlarla tanıklıkta bulunan failin aynı zamanda masum bir kişiye karşı asılsız bir isnatta bulunması halinde ise hem iftira hem yalan tanıklık hem de hakaret suçları işlenmekte ancak fikri içtima nedeniyle m. 44 uyarınca fail yalnızca iftira suçundan dolayı cezalandırılmaktadır⁴¹⁵. Ancak bu ihtimalde yalancı tanığın sadece tanıklık görevi kapsamında birtakım beyanlarda bulunup bulunmadığının tespit edilmesi

⁴¹³ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s.1193.

⁴¹⁴ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, s. 1235.

⁴¹⁵ SOYASLAN, s. 720.

gerekmektedir. Nitekim tanık gerçek dışı da olsa beyanlarında ihbar veya şikâyet bilinci taşımamaktadır⁴¹⁶. Bu ihtimalde kanaatimizce tanığın yalnızca yalan tanıklık suçu nedeniyle 272 nci madde kapsamında sorumlu tutulması gerekmektedir.

Resmi veya özel belge niteliğindeki sahte bir belgenin iftira suçunun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, TCK m. 212'ye göre fail hakkında hem sahtecilik hem de iftira suçundan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunması gerekmektedir.

Masum bir kimseye gerçeğe aykırı olarak hukuka aykırı bir fiil isnadında bulunduğu bu kimsenin hakaret suçunda olduğu gibi aynı zamanda onur ve şerefine ilişkin hakları da ihlal edilmektedir. Ancak iftira suçu ile hakaret suçu arasında asli- tali norm ilişkisi bulunması nedeniyle, onur ve şeref hakkına yönelik bir ihlal durumunda iftira suçunun diğer unsurları da mevcut ise hakaret suçunun yardımcı norm olarak geri çekileceği ve failin yalnızca m. 267 uyarınca iftira suçuna göre cezalandırılacağı belirtilmektedir⁴¹⁷.

II. MUHAKEME

İftira suçu, madde metninde mağdurun şikâyetine ilişkin olarak herhangi bir düzenlemeye yer verilmemesinden de açıkça anlaşıldığı üzere resen soruşturulan ve kovuşturulan bir suç tipidir. Ancak üzerine iftira atılan kimse, kanun düzenlemesine göre suçtan zarar gören sıfatıyla koşulları mevcut ise usul kurallarının gerektiği şekilde hareket ederek katılan sıfatıyla davaya katılabilecek, duruşmaları takip edebilecek ve hatta kanun yollarına da başvurabilecektir.

İftira suçunun temel şekli ve takip eden fıkralarda düzenlenen daha ağır cezayı gerektiren halleri bakımından görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir. Ancak öngörülen cezanın miktarı itibarıyla 5inci maddede düzenlenen neticesi sebebiyle ağırlaşmış hal bakımından görevli mahkeme ağır ceza mahkemesi olacaktır⁴¹⁸. 5187 sayılı Basın Kanunun “Görevli Mahkemeler ve Yargılama Usulü”

⁴¹⁶ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7845.

⁴¹⁷ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7846.

⁴¹⁸ ÖZBEK/ KANBUR/ DOĞAN/ BACAKSIZ/ TEPE, s.1041.

başlıklı 27nci maddesi 2nci fıkrasına göre iftira suçunun basın yayın yoluyla işlenmesi halinde şayet ağır ceza veya asliye ceza mahkemesinin birden fazla dairesi var ise dava iki numaralı mahkemede görülecektir.

Basın yoluyla işlenen suçlar bakımından ilgili 5187 sayılı Kanunun 26ncı maddesinde⁴¹⁹ dava açma süresi bakımından hak düşürücü sürelerle yer verilmiştir. Hükme göre, dava açma süresi 02.07.2012 tarihli ve 6352 sayılı Kanunun 77nci maddesi ile günlük süreli yayınlar bakımından “2 ay” dan “4 ay” a, diğer basılmış eserler yönünden ise “4 ay” dan “6 ay” a çıkartılmıştır. Dava açma sürelerinin başlangıcı, basılmış eserlerin Savcılığa teslim edildiği tarihten, eserlerin teslim edilmemesi halinde ise ceza kanunundaki dava zamanaşımına ilişkin öngörülen süreyi aşmamak şartı ile iftira suçunu oluşturan fiilin Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından öğrenildiği tarihten başlar⁴²⁰.

İnternet ortamında basın yayın yoluyla iftira suçu nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden iftira fiilinin mağduru olan kişi aynı zamanda 5651 sayılı Kanun’un 9uncu maddesi uyarınca doğrudan Sulh Ceza Hâkimliğine başvurarak, yayından kişilik haklarını ihlal eden içeriğin çıkarılmasını veya erişimin engellenmesini talep edebilir. Mağdurun bu talebi doğrultusunda Sulh Ceza Hâkimi kişilik haklarını ihlal ettiği iddia olunan içeriğin çıkarılmasına veya içeriğe erişimin engellenmesine karar verebilecektir. İlgili Kanun’un 9 uncu maddesi (5) numaralı

⁴¹⁹ 5187 sayılı Basın Kanunu’nun 26ncı maddesi 1inci fıkrasındaki düzenlemeye göre; “Basılmış eserler yoluyla işlenen veya bu Kanunda öngörülen diğer suçlarla ilgili ceza davalarının bir muhakeme şartı olarak, günlük süreli yayınlar yönünden dört ay, diğer basılmış eserler yönünden altı ay içinde açılması zorunludur”.

⁴²⁰ “Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığının 18.08.2009 tarihli iddianamesiyle sanığın, Zaman Gazetesinin 20.05.2009 tarihli nüshasının 21. sayfasında “siyasal yargı” başlığı altında kaleme aldığı yazı ile Sincan Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı olan katılana hakaret ve iftirada bulunduğu iddiasıyla TCK’nın 125/1-2-3-a,-4, 267/1/9, 53 maddeleri gereğince cezalandırılması talebiyle kamu davası açılmıştır (...)Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2011/7-85 2011/94, 2010/7-250 2011/53 Sayılı emsal kararlarına göre; suç tarihi itibarıyla, 5187 Sayılı Basın Yasasının 26. maddesinde “Basılmış eserler yoluyla işlenen veya bu Kanunda öngörülen diğer suçlarla ilgili ceza davalarının günlük süreli yayınlar yönünden iki ay, diğer basılmış eserler yönünden dört ay içinde açılması zorunludur. Bu süreler basılmış eserlerin Cumhuriyet Başsavcılığına teslim edildiği tarihten başlar. Basılmış eserlerin Cumhuriyet Başsavcılığına teslim edilmemesi halinde yukarıdaki sürelerin başlama tarihi, suçu oluşturan fiilin Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından öğrenildiği tarihtir” şeklindeki düzenleme ve CMK’nın 175/1. maddesinde “İddianamenin kabulüyle, kamu davası açılmış olur ve kovuşturma evresi başlar” şeklindeki düzenleme karşısında davaların basın yasasında belirtilen hak düşürücü sürelerde açıldığının kabulü için iddianamenin kabulü kararının yasa da belirtilen sürelerde verilmiş olması gerekmektedir. **İncelenen dosya kapsamına göre 20.05.2009 tarihinde zaman gazetesinde günlük yayının yapıldığı ve aynı gün günlük yayının Cumhuriyet Başsavcılığına teslim edilmesi karşısında hak düşürücü süre olarak öngörülen 2 aylık süre geçmiş olduğundan kamu davasının süresinde açılmadığı anlaşılmakla... verilen düşme kararı usul ve yasaya uygun bulunduğundan**” Yargıtay 8. CD., T. 15.10.2018, E. 2018/5260, K. 2018/10897; <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 01.10.2020).

fıkrası uyarınca; bu maddeye göre hâkim tarafından verilen içeriğin çıkarılması/ erişimin engellenmesi kararları Erişim Sağlayıcılar Birliği'ne⁴²¹ gönderilir. Erişim Sağlayıcıları Birliği'ne yapılmış tebligatlar erişim sağlayıcısına yapılmış sayılacağından; Birlik erişim sağlayıcısı ile iletişime geçip kararın yerine getirilmesini sağlar; engellemeyi yerine getirmeyen erişim sağlayıcılarının ise Kanun'da cezai yaptırım ile karşılaşacağı öngörülmüştür.

İftira fiili nedeniyle kişilik hakları ihlal edilen kişinin bu fiilin işlendiği internet içeriğine erişimin engellenmesi kararını aldıktan sonra şikâyetle bulunma veya kamu davası açılmasını sağlama mecburiyeti yoktur. Yani devam eden bir yargılama sürecinde Sulh Ceza Hâkimliğinden erişim engelleme talep edebileceği gibi içeriğin suç teşkil etmesi zorunlu olmadığından herhangi bir cezai takibat bulunmaksızın da buna karar verilmesini talep edebilir. Hatta Sulh Ceza Hâkimliğine yapmış olduğu içeriğin çıkarılması/ erişim engelleme talebi ile birlikte iftira suçundan dolayı CMK m. 158 uyarınca ihbarda bulunabileceği kabul edilmektedir⁴²². Müfteri ise 5651 sayılı Kanun'un 9 uncu maddesi (6) numaralı fıkrasına göre⁴²³ içeriğin kaldırılması veya erişimin engellenmesi kararına karşı "4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz yoluna" başvurabilecektir. Bu itirazın reddedilmesi halinde ise içeriğin kaldırılması veya erişimin engellenmesinin kalıcı hale geldiği söylenebilecektir. Bu durumda iftira suçuna ilişkin kamu davasının

⁴²¹5651 sayılı Kanun'un "Erişim Sağlayıcıları Birliği" başlıklı 6/A maddesinde Kurumun tanımı, görevleri ve yükümlülükleri açıklanmıştır: "(1) Bu Kanunun 8 inci maddesi kapsamı dışındaki erişimin engellenmesi kararlarının uygulanmasını sağlamak üzere Erişim Sağlayıcıları Birliği kurulmuştur. (2) Birlik özel hukuk tüzel kişiliğini haizdir. Birliğin merkezi Ankara'dır. (3) Birliğin çalışma usul ve esasları Kurum tarafından onaylanacak Tüzükle belirlenir. Tüzük değişiklikleri de Kurumun onayına tabidir. (4) Birlik, Tüzüğünün Kurum tarafından incelenerek uygun bulunmasını müteakip faaliyete başlar. (5) Birlik, 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu kapsamında yetkilendirilen tüm internet servis sağlayıcıları ile internet erişim hizmeti veren diğer işletmecilerin katılımıyla oluşan ve koordinasyonu sağlayan bir kuruluştur. (6) **Bu Kanunun 8 inci maddesi kapsamı dışındaki erişimin engellenmesi kararları erişim sağlayıcılar tarafından yerine getirilir. Kararların uygulanması amacıyla gerekli her türlü donanım ve yazılım erişim sağlayıcıların kendileri tarafından sağlanır.** (7) **Bu Kanunun 8 inci maddesi kapsamı dışındaki erişimin engellenmesi kararları gereği için Birliğe gönderilir. Bu kapsamda Birliğe yapılan tebligat erişim sağlayıcılara yapılmış sayılır.** (8) Birlik, kendisine gönderilen mevzuata uygun olmadığını düşündüğü kararlara itiraz edebilir. (9) Birliğin gelirleri, üyeleri tarafından ödenecek ücretlerden oluşur. Alınacak ücretler, Birliğin giderlerini karşılayacak miktarda belirlenir. Bir üyenin ödeyeceği ücret, üyelerin tamamının net satış tutarı toplamı içindeki o üyenin net satış oranında belirlenir. Üyelerin ödeme dönemleri, yeni katılan üyelerin ne zamandan itibaren ödemeye başlayacağı ve ödemelere ilişkin diğer hususlar Birlik Tüzüğünde belirlenir. Süresinde ödenmeyen ücretler Birlikçe kanuni faizi ile birlikte tahsil edilir. (10) **Birliğe üye olmayan internet servis sağlayıcıları faaliyette bulunamaz**".

⁴²² KARAKAYA, s. 117.

⁴²³ Erişim Sağlayıcıları Birliği'nin de Kanun'un 6/A maddesi 8inci fıkrası uyarınca mevzuata uygun olmayan kararlara itiraz etme hakkı bulunmaktadır.

görüldüğü ilk derece mahkemesi tarafından bu kararın kaldırılmasının mümkün olmadığı ve ancak esas hükümle birlikte istinaf edilerek kararın kaldırılabileceği kabul edilmektedir⁴²⁴.

Son olarak, Ceza Muhakemesi Kanunun 143 üncü maddesi 3 üncü fıkrasına göre iftira konusunu oluşturan suç veya yalan tanıklık nedeniyle gözaltına alınma ve tutuklama halinde Devlet mağdura ödenmiş tazminat nedeniyle iftira eden veya yalan tanıklıkta bulunan kişiye de rücu edebilecektir. Ancak söz konusu düzenlemenin tutuklama ve gözaltına alınma haliyle sınırlı olması ve diğer tedbirlerin kapsam dışında tutulması hususu doktrinde eleştirilmektedir⁴²⁵.

III. ZAMANAŞIMI

Dava zamanaşımı sürelerinin düzenlendiği TCK' nın 66ncı maddesinin 6ncı fıkrasında “*Zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs halinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden, çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun on sekiz yaşını bitirdiği günden itibaren işlemeye başlar*” denilmektedir. Fıkra da dava zamanaşımı süresinin başlangıcına ilişkin “*tamamlanmış suçlar*”, “*kesintisiz suçlar*”, “*zincirleme suçlar*” ve “*çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kişiler tarafından işlenen suçlar*” bakımından çeşitli hallere yer verilmiştir. Bununla birlikte, dava zamanaşımının başlangıç anına ilişkin Kanunda genel bir hükme yer verilmemiştir. TCK'nın 66ncı maddesinin 6ncı fıkrasından kanun koyucunun dava zamanaşımını suçun işlendiği günden itibaren başlamış kabul ettiği anlaşılmaktadır⁴²⁶.

Buna göre, iftira suçu ihbar veya şikâyetten yetkili makamların haberdar olduğu anda veya basın-yayın yoluyla işlenmesi ihtimalinde ise yayın anında tamamlanmış sayılacağından dava zamanaşımının normal şartlarda bu andan itibaren başlamış olması gerekmektedir. Ancak kanun koyucu iftira suçuyla ilgili olarak 267nci

⁴²⁴ KARAKAYA, s. 119.

⁴²⁵ ÜNVER, s. 126.

⁴²⁶ ALŞAHİN, Mehmet Emin, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, Birinci Baskı, Ankara 2016, s. 126.

maddenin 8inci fıkrasında⁴²⁷ özel bir düzenleme yapma yoluna gitmiş; iftira suçunun işlenmesi halinde dava zamanaşımının, mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu günden başlayacağını hüküm altına almıştır⁴²⁸. Bu durum madde gerekçesinde, “*Sekizinci fıkra, iftira suçunda zamanaşımı bakımından sürenin hangi tarihten itibaren başlayacağı hususunda özel bir hüküm yer almaktadır. İsnat edilen suç dolayısıyla yapılan kovuşturma sonucu hükmün kesinleşmesiyle, iftiranın sabit olabileceği ve dolayısıyla takibata girişileceği aşikâr olduğundan böyle bir hükme olan zorunluluk meydandadır*” şeklinde ifade edilmiştir.

Zamanaşımına ilişkin bu tarz bir düzenleme 765 sayılı Kanun döneminde ise mevcut değildi. Bu nedenle de masum bir kimse hakkında ceza soruşturması veya kovuşturması devam ederken fail lehine zamanaşımının işlemeye devam etmesinin doğru olmadığı ifade edilmekteydi⁴²⁹. Gerçekten de 765 sayılı mülga Kanun döneminde iftiraya uğrayan masum kişi hakkında yapılacak kovuşturma neticesinde karar verilip de kesinleşinceye kadar iftira fiili zamanaşımına uğrayabilmekteydi. Bu nedenle, doktrinde masum bir kimse hakkında ceza soruşturması veya kovuşturması devam ederken fail hakkındaki davanın zamanaşımı nedeniyle düşmesini önlemek amacıyla getirilen bu düzenlemenin yerinde olduğu ifade edilmektedir⁴³⁰.

Zamanaşımına ilişkin 5237 sayılı Kanun’un 267ni maddesi 8 inci fıkrasındaki düzenleme uyarınca zamanaşımının “*mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu*” tarihten itibaren başlayacağı kabul edilmiştir. Hükümde yer verilen “*mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu tarih*” ibaresinden ne anlaşılması gerektiğinin ise üzerinde durulması gereken bir husus olduğu kanaatindeyiz.

Doktrinde mağdur hakkındaki soruşturma, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile sonuçlanmışsa bu kararın kesinleştiği tarihten itibaren; kamu davası açılmış ise de beraat kararının kesinleştiği tarihten itibaren zamanaşımı süresinin işlemeye

⁴²⁷ 8 inci fıkra şöyle denilmektedir: “İftira suçundan dolayı dava zamanaşımı, mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu tarihten başlar”.

⁴²⁸ ÇAKIR, Murat, Türk Ceza Hukukunda Dava Zamanaşımı, İÜHFM, C. 71, Sa. 1, , İstanbul 2013, s. 217.

⁴²⁹ EREM/TOROSLU, s. 203; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s.1176; ÖZBEK/ KANBUR/ DOĞAN/ BACAĞIZ/ TEPE, s.1034.

⁴³⁰ ALŞAHİN, s. 163.

başlayacağı ifade edilmektedir⁴³¹. Ancak Kanun Koyucunun 8 inci fıkrada özellikle “*mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu*” ibaresine yer vermiş olması dikkat çekmektedir. Sekizinci fıkra ile ilişkin gerekçede ise “*isnat edilen suç dolayısıyla yapılan kovuşturma sonucu*” hükmün kesinleşmesiyle birlikte iftiranın sabit olabileceği ifade edilmiştir.

Bu hususlar doğrultusunda iftiraya uğrayan kişi hakkında bir suç isnadı neticesinde verilebilecek kararlar değerlendirilerek “*mağdurun fiili işlemediğinin sabit olması*” ibaresinden ne anlaşılması gerektiği açıklığa kavuşturulmaya çalışılacaktır. Zira Kanun Koyucu tarafından yer verilen bu ibarenin bilinçsiz bir tercih olmadığı kanaatindeyiz. Suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış halleri bakımından önceki fıkralarda yer verilen düzenlemelerde de aynı tarzda “*yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş*” şeklinde ifadelere yer verilmiş olması bu düşüncemizi destekler niteliktedir.

Ancak mağdur hakkında söz konusu kararların verilmiş olması iftira suçunun oluşması bakımından zorunlu bir unsur değildir. Zira iftira suçunun sübuta ermesi bakımından kişi hakkında soruşturma ve kovuşturma başlaması şartı aranmamış yalnızca müfterinin bu amaçla hareket etmesi yeterli kabul edilmiştir. Bu değerlendirme, yalnızca iftira suçuna ilişkin 267/f.9’da yer verilen zamanaşımı düzenlemesinin uygulanabilmesi için verilen kararların “gerekçesinin” temel alınması gerektiği kanaatimize ilişkin “*mağdurun fiili işlemediğinin sabit olması*” ibaresinin açıklanmasından ibarettir.

A. Mağdur Hakkında Kovuşturmayaya Yer Olmadığına İlişkin Karar Verilmesi

Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 170inci maddesinin (2) numaralı fıkrasında “*Soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı, bir iddianame düzenler*” hükmüne yer verilmiştir. Hükme göre, soruşturma sürecinin tamamlanarak kovuşturmayaya geçilebilmesi için toplanan delillerin suçun işlendiği noktasında yeterli bir şüphe

⁴³¹ SERTTAŞ, s. 197; YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7847.

oluşturması gerekmektedir. Soruşturma aşamasının sonunda ortaya konan yeterli şüphe, “*kamu davasının alt yapısını oluşturmakta olup*” , bu aşamada yapılacak olan değerlendirme, **maddi gerçeği ortaya çıkarmak amacıyla ziyade** toplanan delillerin suçun işlendiğine ilişkin yeterli şüphe uyandıracak bir yoğunluğa ulaşip ulaşmadığına ilişkindir⁴³². Yeterli şüphenin bulunduğuna ilişkin kanaatin oluşması halinde ise Cumhuriyet Savcısı kamu davası açma mecburiyetindedir.

Kamu davasının açılabilmesi için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması halinde “*kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi*” gerekmektedir. “*Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar*” ın kesin hüküm taşımadığı için gerektiğinde karara konu fiilin yeniden ele alınıp soruşturulabileceği ifade edilmektedir⁴³³. Bu husus 267nci maddenin 8 inci fıkrasına ilişkin gerekçe ile birlikte değerlendirildiğinde mağdurun isnat edilen suçu işlemediğinin bir “KYOK” kararı ile tespit edilemeyeceğini düşündürebilmektedir. Ancak CMK 172/f.2’de bu karar verildikten sonra “*kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak yeni delil elde edilmedikçe ve bu hususta sulh ceza hâkimliğince bir karar verilmedikçe*” aynı fiilden dolayı kamu davası açılmayacağı hüküm altına alınmıştır. Ceza Muhakemesi Kanunu’nda yer verilen bu düzenleme ile kovuşturmaya yer olmadığına dair karara “*kesin hüküm etkisi*” tanındığı kabul edilmektedir⁴³⁴.

Fiilin suç teşkil etmediğinin veya yetkili makamlara yapılan bildirimin asılsız olduğunun anlaşılması halinde “*yeterli şüphe sebebi*” bulunmadığından bahisle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekmektedir⁴³⁵. Kesin hüküm etkisi de göz önünde bulundurulduğunda “*yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi*” gerekçesiyle verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile birlikte zamanaşımı süresinin başlangıcı bakımından “*mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu*” kabul edilebilecektir.

⁴³² **KAHRAMAN**, Erkut Güçlü, Yeterli Şüphe Kavramının İddianamenin İadesi Kurumu Bakımından Değerlendirilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2014, C. 16, Sa. 1, s. 143.

⁴³³ **ÖZBEK**, Veli Özer/**DOĞAN**, Koray /**BACAKSIZ**, Pınar, Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. Baskı, Ankara 2019, s. 510.

⁴³⁴ **YENİSEY/ NUHOĞLU**, s. 673.

⁴³⁵ **YENİSEY/ NUHOĞLU**, s. 671.

Ancak “kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın” kovuşturma olanağının bulunmadığı gerekçesiyle verilmesi halinde “mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğunu” kabul etmek mümkün değildir. Bu yönüyle, zamanaşımına ilişkin hükmün kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kesinleşme tarihinden itibaren başladığı kabul edilemeyecektir. Yalnız bu durum mağdurun iftira suçundan dolayı ihbar veya şikâyet hakkını kullanamayacağı veyahut iftira suçunun oluşmayacağı şeklinde anlaşılmamalıdır. Nitekim iftira suçunun oluşabilmesi için kişi hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılması şartı aranmamaktadır. Müfterinin bunu sağlamak amacıyla hareket etmiş olması yeterli ve gerekli kabul edilmiştir. Örneğin müfterinin şikâyetten vazgeçmesi halinde verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın iftira suçunun oluşumuna bir etkisi yoktur. Ancak bu karar ile mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu kabul edilemeyeceğinden iftira suçuna ilişkin zamanaşımı süresinin genel hükümler doğrultusunda suçun işlendiği andan itibaren başlaması gerektiği kanaatindeyiz.

B. Mağdur Hakkında Beraat Kararı Verilmesi

Mezkûr maddenin 2nci fıkrasına göre beraat kararı; “yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması”, “yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması”, “yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması”, “yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması”, “yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması” hallerinde verilebilecektir.

Bu durumda m. 267/f.8’in lâfzî yorumundan zamanaşımına ilişkin kuralın ancak CMK 223/f.2-b maddesi uyarınca “yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması” nedeniyle beraat kararı verilmesi halinde uygulanması gerektiği anlaşılmaktadır. Örneğin, müfterinin hukuka uygunluk nedenlerinden birisinin var olduğunu biliyor olmasına rağmen masum bir kimse hakkında işlemediğini bildiği halde bir suç isnadında bulunması halinde de iftira suçu sübuta erecektir. Bu ihtimalde mağdurun isnat edilen fiili işlediği sabittir. Ancak söz konusu fiil hukuka aykırılık unsuru bulunmadığından suç teşkil etmeyecektir. Hukuka

uygunluk nedeninin var olduğu tespit edilip de kovuşturma tamamlanana dek iftira teşkil eden fiilin zamanaşımına uğraması riski söz konusudur. Buna göre, mağdurun suç teşkil etmeyen fiili işlediğinden bahisle zamanaşımı süresinin iftira suçunun işlendiği günden itibaren başlayacağının kabul edilmesi hukuk devleti ve adalet anlayışı ile bağdaşmayacaktır.

Bu nedenle, zamanaşımına ilişkin fıkranın mağdur hakkında verilecek kararın gerekçesi bakımından çeşitli ihtimaller göz önünde bulundurularak daha açık bir biçimde düzenlenmesi ve belirsizliğin ortadan kaldırılması gerektiği kanaatindeyiz.

1. Yüklenen Fiilin Kanunda Suç Olarak Tanımlanmamış Olması

“Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması” halinde fiilin işlendiği sabit olsa dahi suçun unsurlarından bir veya birkaçının olmaması nedeniyle işlenen fiil suç tiplerinden herhangi birisiyle uyuşmuyorsa mahkemece beraat kararı verilmesi gerekmektedir⁴³⁶. Bu ihtimalde ortada teknik anlamda bir suç bulunmamaktadır. Yasama sorumsuzluğu kapsamına giren hallerde de ortada bir suç bulunmadığına dikkat edilmesi gerekmektedir⁴³⁷.

Mağdur tarafından fiilin işlendiği sabit olmakla birlikte isnatta bulunan kişinin fiilin suç teşkil ettiği zannıyla ihbar veya şikâyetle bulunması halinde iftira suçundan bahsedilemeyeceğinden zamanaşımından bahsetmek de yersiz olacaktır. Ancak müfteri, gerçekleştirilen eylemin suç teşkil etmediğini biliyor olmasına rağmen maddi olayı anlatırken değiştirmek suretiyle, gizleyerek veya eklemeler yaparak bir suç işlendiği izlenimi yaratmışsa iftira suçundan bahsedilebilecektir. Bu ihtimalde, mağdur aslında kendisine isnat edilen fiili isnat edildiği şekliyle işlememiş olacaktır. Bu durumun ancak yapılacak soruşturma veya kovuşturma neticesinde ortaya çıkabileceği düşünüldüğünde CMK 223/2-a bendine göre beraat kararı verilmesi halinde mağdurun kendisine isnat edilen fiili işlemediğinin bu karar ile sabit olduğu kabul edilmelidir.

⁴³⁶ YENİSEY, Feridun/ NUHOĞLU, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, Güncellenmiş 7. Baskı, Ankara 2019, s. 766.

⁴³⁷ YENİSEY/ NUHOĞLU, s. 766.

Buna göre, CMK 223/2-a uyarınca beraat kararı verilmesi halinde; mağdurun fiili işlediği sabit olsa dahi, isnat edilen şekilde işlemediği ve aslında işlenilen fiilin suç teşkil etmediği ihtimali göz önünde bulundurulduğunda bu kararın kesinleştiği tarihten itibaren zamanaşımı süresinin başlamış olduğunu kabul etmek gerekmektedir.

2. Suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması

“*Suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması*”, tespit edilen ve mahkeme önünde tartışılmış deliller aracılığıyla yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin kesin olarak anlaşılmasıdır⁴³⁸. Yani ortada gerçekten işlenmiş bir suç bulunmakta ise de suçu işleyen kişi sanıktan başka bir kimsedir. Suçun başka bir kimse tarafından işlendiği açık ve net bir şekilde ortadadır. Bu durum, gerçek failin tespit edilmesi ile ortaya çıkmış olabileceği gibi toplanan deliller neticesinde sanığın suçu işleyen kişi olmadığına anlaşılması ile de gerçekleşebilir.

Suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması, suç teşkil eden fiilin hiçbir şüpheye mahal vermeyecek biçimde sanık tarafından işlemediğinin tespit edilmiş olması anlamına geldiğinden doktrinde sanık hakkında verilebilecek en lehe karar olduğu ifade edilmektedir⁴³⁹. Bu durumda, hakkında CMK 223/2-b uyarınca beraat kararı verilmiş olması halinde mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu açıkça ortada olduğundan zamanaşımı bu kararın kesinleşmesinden itibaren başlamış sayılacaktır.

3. Yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması

Failin kast veya kanunda açıkça öngörölmüş hallerde taksirinin bulunmadığının tespit edilmesi durumunda suç oluşmayacaktır. Uyuşmazlığı doğrudan doğruya çözen bir beraat kararı verilecektir⁴⁴⁰. Kast ve taksir de suçun unsurlarından birisidir. Bu nedenle kast ve taksirin maddi olayda mevcut olmaması aslında suçun gerçekleşmeyeceği anlamına gelmektedir. Ancak kast veya taksir failin iç dünyasıyla alakalı bir husus olduğundan tespit edilebilmesi oldukça güçtür. Tespit edilebilmesi

⁴³⁸ BEKAR, Elif, Ceza Muhakemesinde Hüküm Çeşitleri (CMK. M. 223), İÜHFM, 2017, C. LXXV, Sa. 1, s.24.

⁴³⁹ BALCI, Murat, Ceza Muhakemesinde Hüküm ve Çeşitleri, 1. Baskı, Ankara 2012, s. 267.

⁴⁴⁰ YENİSEY/ NUHOĞLU, s. 767.

için çoğu kez tüm deliller toplanarak soruşturma hatta kovuşturma sürecinin tamamlanması gerekmektedir.

Mağdur hakkında yüklenen suç açısından beraat kararının gerekçesinin failin kast veya taksirinin bulunmaması olması halinde de iftira suçu oluşabilecektir. Ancak fail tarafından suç isnat edilen kişinin kast veya taksirin bulunmadığının bilinmesi gerekmektedir. Örneğin, bir cafede ayağının kayması neticesinde yanlışlıkla elindeki kahveyi masada oturan başka bir kişinin bilgisayarının üzerine döken şahıs hakkında kasten mala zarar verme suçunu işlendiğinden bahisle bilgisayarın sahibi tarafından şikâyetle bulunulması halinde iftira suçu oluşacaktır. Bu nedenle de kişi hakkında yüklenen suç açısından kast veya taksirinin bulunmaması halinde verilecek beraat kararı, bize mağdurun kendisine isnat edilen fiili isnat edildiği şekliyle işlemediğini gösterebilecek nitelikte bir karardır.

Buna göre, beraat kararı ile mağdurun suçu isnat edildiği şekilde işlemediği sabit olduğu söylenebileceğinden zamanaşımı süresinin kesinleşme tarihinden itibaren işlemeye başlayacağını kabul etmek gerekmektedir.

4. Yüklenen Suçun Sanık Tarafından İşlenmesine Rağmen, Olayda Bir Hukuka Uygunluk Nedeninin Bulunması

Maddi olayda hukuka uygunluk nedenlerinden birisinin bulunması halinde fiilin hukuka aykırılık unsuru ortadan kalkacağından suç oluşmayacaktır⁴⁴¹. Olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması nedeniyle beraat kararı verilmiş olması halinde fail aslında kendisine yüklenen fiili işlemiştir. Ancak maddi olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması nedeniyle işlenen fiil suç teşkil etmemektedir. Bu hususta failin isnat edilen fiili işlemediğinin beraat kararı ile sabit olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Zira müfteri tarafından bir hukuka uygunluk nedeninin var olduğu bilinmesine rağmen bu husus gizlenerek hukuka aykırı bir fiil isnat edilmesi halinde, mağdur aslında kendisine isnat edilen haksız ve hukuka aykırı fiili değil, hukuka uygun bir fiil işlemiştir.

⁴⁴¹ BEKAR, s. 27.

Bu bakımdan, CMK m. 223/2-d bendi uyarınca kişi hakkında verilen beraat kararının kesinleştiği tarihten itibaren dava zamanaşımı süresi işlemeye başlayacaktır.

5. Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması

İftira suçuna ilişkin zamanaşımını düzenleyen m. 267/f. 8’de “*mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu*” ibaresine yer verilmiştir. Mağdur tarafından yüklenen fiil işlenmiş olmasına rağmen, bu fiilin yukarıda sayılan ve fail tarafından bilinen nedenlerle suç teşkil etmemesi halinde ceza adaleti gereği dava zamanaşımı süresinin yine beraat kararının kesinleşmesi tarihinden itibaren başlaması gerektiği kanaatindeyiz. Peki, yüklenen fiil suç teşkil etmesine rağmen mağdur tarafından işlendiğinin sabit olmaması nedeniyle verilen beraat kararı 267/f.8 kapsamında zamanaşımı hükmünün uygulanabilmesi bakımından kabul edilebilir mi?

İsnat edilen suçun bir kimse tarafından işlendiği hususunda yeterli veya hiç delil elde edilememesi durumunda hakkında beraat kararı verilmesi gerekmektedir⁴⁴². Bu durum “*şüpheden sanık yararlanır*” ilkesinin bir sonucudur⁴⁴³. Nitekim Yargıtay da “*Sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilebilmesi için, suçun sanık tarafından işlendiğinin yüzde yüz belliliğe ulaşması gerekir. Suçun başkası tarafından işlenebileceği veya sanığın suçsuz olduğunu gösteren en ufak bir şüphe dahi sanık lehine yorumlanacak ve sanık hakkında şüpheden sanık yararlanır ilkesi uygulanarak beraat kararı verilecektir*” şeklinde birçok kararında bu hususa değinmektedir⁴⁴⁴.

CMK’nın 223 üncü maddesinin (2) numaralı fıkrasının “e” bendi uyarınca bir sanık hakkında her ne kadar beraat kararı verilmiş ise de fiili işlemediği kesin olarak tespit edilememiş demektir. Buna rağmen, çağdaş hukuk sistemlerinde bir kimsenin suçu işlediği sabit oluncaya kadar masum sayılması gerektiği kabul edilmektedir⁴⁴⁵. Anayasa 38/f.4’te “*Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz*” denilmektedir. Ancak suçsuz sayılma “*kesin bir yargı değil, sadece bir*

⁴⁴² BEKAR, s. 29.

⁴⁴³ YENİSEY/ NUHOĞLU, s. 767.

⁴⁴⁴ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, T. 22.11.2018, E. 2017/723, K. 2018/562; www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 01.10.2020)

⁴⁴⁵ YENİSEY/ NUHOĞLU, s. 768.

*varsayımdır*⁴⁴⁶”. Üzerine suç atılı bulunan kişinin bir mahkeme hükmüyle suçluluğunun tespit edilmesi halinde çürüyecek bir karinedir. Sanığın cezalandırılabilmesi için bu karinenin çürütülmesi ve en ufak kuşkuya mahal vermeyecek şekilde fiili işlediğinin ispatı gerekmektedir. İspatlanamaması ihtimalinde sanığın mahkûm edilebilmesi mümkün değildir⁴⁴⁷.

“Şüpheden sanık yararlanır” ilkesi aslında bir suçlunun cezasız kalmasının bir masumun mahkûm olmasına tercih edilmesidir. Ceza Muhakemesi Kanununda da bu durumun dikkate alındığı 223/2-b düzenlemesi “*yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması*” ve 223/2-e düzenlemesi “*yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması*” olarak iki ayrı hükme yer verilmesinden açıkça anlaşılmaktadır. Mahkeme tarafından sanık hakkında verilen hükümde de sanığın tam anlamıyla mı beraat etmiş olduğu yoksa isnat edilen suçun ispat edilememesi nedeniyle mi beraat ettiği hususu açıklanmaktadır. Bu nedenle sanık, hakkında CMK 223/2-e düzenlemesi uyarınca beraat kararı verilmesi halinde kanun yoluna başvurarak “*yüklenen suçun kendisi tarafından işlenmediğinin sabit olması*” nedeniyle CMK 223/2-b maddesi uyarınca beraat kararı verilmesini talep edebilecektir. Böylelikle toplum nezdinde suçu işlediğine ilişkin kuşkunun tamamen ortadan kalkmasını sağlamış olacaktır⁴⁴⁸.

Kanaatimizce kanun koyucu, bu ayrıma açıkça bir anlam yüklemekte ve önem atfetmektedir. TCK m. 267/f.8’in hali hazırdaki şekliyle “*yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması*” gerekçesiyle verilen beraat kararı bakımından zamanaşımına ilişkin özel bir düzenleme olan TCK 267/f.9 uygulanamayacaktır.

⁴⁴⁶ KARAKAYA, Naim, Lekelenmeme Hakkı, CHKD, 2015, C. 3, Sa. 2, s.311.

⁴⁴⁷ BALCI, s. 269.

⁴⁴⁸ YENİSEY/ NUHOĞLU, s. 768.

C. Mağdur Hakkında Ceza Verilmesine Yer Olmadığı Kararı Verilmesi

5271 sayılı Kanun'un 223 üncü maddesinde (3) ve (4) numaralı fıkralarda⁴⁴⁹ sayılan hallerden birisinin bulunması halinde sanık hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmesi gerekmektedir. 223üncü maddenin 3üncü fıkrasında “kusurun bulunmaması” dolayısıyla ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilecek haller, 4üncü fıkra ise “suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen” failin cezalandırılmasına engel teşkil eden halleri ifade etmektedir.

Kusurluluk, failin gerçekleştirmiş olduğu fiil nedeniyle kınanıp kınanamayacağına ilişkin bir değerlendirme ölçütüdür. Aynı manevi unsurda olduğu gibi failin iç dünyasıyla ilgilidir. Ancak manevi unsurdan farklı olarak “kusurluluk” suçun bir unsuru niteliğinde değildir. Bu bakımdan işlenen fiil aslında tipe uygun ve hukuka aykırıdır. Kınanabilir olmaması nedeniyle fail cezaya layık bulunmaz, cezalandırılması ihtiyacı hissedilmez. Cezalandırılmaya engel olan haller ise sanığın şahsından kaynaklanan, anayasa hukukuna veya uluslararası hukuka ilişkin nedenler sebebiyle kabul edilen ve fiilin tipikliğine, hukuka aykırılığına ve kusurluluğa etkisi olmayan ancak cezalandırılmaya engel teşkil eden hallerdir⁴⁵⁰. Başka bir ifadeyle, fiilin haksızlık oluşturma ve suç teşkil etme özelliğini ortadan kaldırmayan ancak failin cezalandırılmamasını sağlayan nedenlerdir.

Görüldüğü üzere, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223 üncü maddesinin 3 ve 4 üncü fıkralarında yer verilen haller aslında fiilin suç olma özelliğini ortaya kaldırmamaktadır. Fail kendisine isnat edilen ve haksızlık teşkil eden fiili işlemiştir. TCK 267/f.8 uyarınca dava zamanaşımına ilişkin hükmün uygulanabilmesi için “mağdurun fiili işlemediğinin sabit olması” gerekmektedir. Ancak mağdur hakkında verilen “ceza verilmesine yer olmadığı kararı” mağdurun isnat edilen fiili

⁴⁴⁹ “(3) Sanık hakkında; a) Yüklene suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hali ya da geçici nedenlerin bulunması, b) (Değişik: 25/5/2005 - 5353/30 md.) Yüklene suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hali ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi, c) Meşru savunmada sınırın heyecan, korku ve telaş nedeniyle aşılması, d) Kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi, Hallerinde, kusurunun bulunmaması dolayısıyla ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir. (4) İşlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen; a) Etkin pişmanlık, b) Şahsî cezasızlık sebebinin varlığı, c) Karşılıklı hakaret, d) İşlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı, Dolayısıyla, faile ceza verilmemesi hallerinde, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir”.

⁴⁵⁰ ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 697.

işlemediğine ilişkin değil, onun cezalandırılmasına engel teşkil eden bir neden dolayısıyla verilmiş bir hükümdür. Bu itibarla zamanaşımına ilişkin düzenlemenin ceza verilmesine yer olmadığına ilişkin kararın kesinleşmesinden itibaren başlayacağını kabul etmek mümkün gözükmemektedir.

D. Düşme Kararı

Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 223 üncü maddesinde (8) numaralı fıkrada *“Türk Ceza Kanununda öngörülen düşme sebeplerinin varlığı ya da soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması hallerinde, davanın düşmesine karar verilir. Ancak, soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa; gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı verilir. Bu karara itiraz edilebilir”* denilmektedir. Hükme göre düşme kararı verilebilmesi için 5237 sayılı Kanun’da yer verilen düşme sebeplerinin var olması ya da soruşturma ya da kovuşturma koşullarının bulunmadığının ve eksikliğinin giderilemeyeceğinin anlaşılması gerekmektedir. Düşme kararının gerçek manada bir son karar veya hüküm olmadığı **“görünüşte son karar”** olduğu ifade edilmektedir⁴⁵¹.

Türk Ceza Kanununda yer verilen düşme sebepleri; madde 75’te düzenlenen ön ödeme, madde 73/f.4’te düzenlenen şikâyetten vazgeçme, madde 66’da düzenlenen dava zamanaşımı, madde 65’te düzenlenen af ve madde 64’te düzenlenen sanığın ölümü halleridir. Örneğin, müfterinin işlemediğini bildiği halde bir kimseye hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını sağlamak amacıyla şikâyete bağlı bir suç isnat etmesi nedeniyle açılan kamu davasında şikâyetinden vazgeçmesi halinde kamu davasının düşmesine karar verilecektir. Bu ihtimalde, iftira suçunun oluşacağı konusunda herhangi bir şüphe yoktur. Ancak zamanaşımına ilişkin 267nci maddenin 9uncu fıkrasının uygulanabilmesi için mağdurun suçu işlemediğinin tespit edilebilmiş olması gerekmektedir. Başka bir deyişle iftira fiiline ilişkin dava zamanaşımı mağdur hakkında verilen düşme kararının kesinleşmesinden itibaren değil, iftira fiilinin işlendiği günden itibaren işlemeye başlayacaktır.

⁴⁵¹ BEKÂR, s. 54.

IV. HÜKMÜN İLANI

İftira suçunun ele alındığı 267 nci maddenin son fıkrası olan 9 uncu fıkarda “*Basın ve yayın yoluyla işlenen iftira suçundan dolayı verilen mahkûmiyet kararı, aynı veya eşdeğerde basın ve yayın organıyla ilan olunur. İlan masrafı, hükümlüden tahsil edilir*” hükmüne yer verilmiştir. Yapılan düzenlemeye göre, masum bir kişiye hukuka aykırı fiil isnat eden müfterinin fiili basın yayın yoluyla işlemesi halinde fail hakkında verilen mahkûmiyet kararı ile beraber bu kararın ilanına da karar verilmesi gerekmektedir. Fail hakkında verilen mahkûmiyet kararının ilanı bakımından mağdurun mahkemeden bu hususta bir talepte bulunmasına gerek yoktur⁴⁵². Mahkemece ilan kararı resen verilmek zorundadır, hâkimin konuya ilişkin takdir yetkisi bulunmamaktadır.

“Hükmün ilanı” prosedürü 5237 sayılı Kanun sistemi bakımından genel hükümler arasında bir “yaptırım” çeşidi olarak düzenlenmemiştir. Kanuna göre yaptırım türleri hapis cezası ve adli para cezasından ibaret olmakla beraber bazı hallerde hâkim cezayla birlikte veya ondan bağımsız güvenlik tedbirleri uygulanmasına karar verebilmektedir. Türk Ceza Kanunu’nun 3 üncü maddesinde suç işleyen kişiler hakkında işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı olarak ceza ve güvenlik tedbirlerine başvurulabileceği ifade edilmektedir. Bu kapsamda Kanunun 267/f. 9 uncu maddesinde özel bir yaptırım çeşidi olarak “hükmün ilanına” yer verilmesinin genel hükümlerle bağdaşmadığı ifade edilmektedir⁴⁵³. Ancak bu hususta “*hükmün ilanının*” bir yaptırım türü olup olmadığının ve yaptırım ise hangi tür bir yaptırım olduğunun değerlendirilmesi gerekmektedir. Buna ilişkin olarak da öncelikle “teşhir” kavramının üzerinde durulması gerekmektedir.

Teşhir kelime anlamı itibariyle sözlükte “1. Gösterme. 2. Sergileme. 3. Herkese duyurma, dile düşürme. 4. Bir hükümlüyü ceza olarak halka gösterme” şeklinde yer almaktadır⁴⁵⁴. Ceza Hukuku bağlamında ise teşhir, dar anlamda teşhir ve

⁴⁵² ÜNVER, s. 125.

⁴⁵³ ARTUK/GÖKCEN/ YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı), s.1195.

⁴⁵⁴ www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: 30.09.2020)

geniş anlamda teşhir olarak ikiye ayrılarak tanımlanmaktadır⁴⁵⁵. Geniş anlamda teşhir ifadesi ile insanların teşhir edilecek olan hususun varlığından haberdar olmaları kastedilmektedir. Örneğin, bir kimse hakkında verilen mahkûmiyet kararının topluma duyurulması geniş anlamıyla düşünülürse teşhir olarak kabul edilebilecektir. Dar anlamda teşhir ise teşhir edilecek hususun bizzat toplumun önüne çıkartılarak sergilenmesi şeklindedir. Suç işlemiş bir kişinin şehir meydanındaki bir direğe bağlanarak insanlara gösterilmesi dar anlamda teşhire bir örnektir. Dar anlamda teşhir tarihsel süreç içerisinde kimi zaman ceza niteliğindeki bir yaptırım türü olarak uygulanmıştır⁴⁵⁶. Örneğin, iftira suçunun tarihsel gelişiminde de bahsetmiş olduğumuz üzere Roma hukukunda Lex Remnia'ya göre iftira suçunu işleyen failin adına "Calumniator" anlamına gelen "C" harfinin damgalanması teşhir olarak kabul edilebilecektir.

Bu açıklamalar ışığında teşhirin çağdaş ceza hukuku bağlamında bir ceza olarak değerlendirilmesi mümkün gözükmemektedir. Çünkü ceza ile suçlu kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılması söz konusu olduğundan bir ceza biçimi ancak belirli nitelikleri ihtiva etmesi halinde yasallık kazanabilecektir. Her şeyden önce bir uygulamanın ceza niteliği taşıyabilmesi için insancıl ve ahlaki olması gerekmektedir⁴⁵⁷. Nitekim Anayasanın 17 nci maddesi ile hiç kimsenin insan haysiyeti ile bağdaşmayan bir cezaya tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır. Bir kimsenin toplum önünde suçlu olarak teşhir edilmesi ise kişinin doğrudan şeref ve haysiyeti ile bağlantılı bir durumdur. Böylelikle suç işleyen kişinin toplum nezdindeki saygınlığının yitirilmesine sebebiyet verilmektedir. Kaldı ki suçlunun insanlar önünde ifşa edilmesi nedeniyle topluma yeniden kazandırılması ve ıslah edilmesi de imkânsız kılınmaktadır. Teşhirin herhangi bir adli hata halinde tüm etkileriyle birlikte ortadan kaldırılabilmesi ve kişinin suçlu olduğuna ilişkin toplumda oluşan algının bütünüyle kırılması da mümkün olamayacaktır⁴⁵⁸. Şu halde, teşhir her ne kadar tarih içerisinde

⁴⁵⁵ KILINÇ, Ahmet, Mukayeseli Hukuk ve Hukuk Tarihi Açısından Yaptırım Türü Olarak Teşhir, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2007, C. 21, Sa.1-2, s. 1009.

⁴⁵⁶ KILINÇ, s. 1009-1010.

⁴⁵⁷ ARTUK/ GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Genel Hükümler, s. 830.

⁴⁵⁸ KILINÇ, s. 1019.

bir cezalandırma yöntemi olarak kullanılmış ise de günümüzde modern ceza hukuku anlayışı ile ceza niteliğinde olmadığı ifade edilebilecektir.

Bununla birlikte, bazı hukuk sistemlerinde teşhir bir güvenlik tedbiri olarak karşımıza çıkmaktadır. Güvenlik tedbirleri, mahkeme tarafından, bir kimse hakkında işlediği bir suçtan dolayı, koruma, iyileştirme, eğitim gibi amaçlar doğrultusunda karar verilen bir yaptırım çeşididir⁴⁵⁹. Güvenlik tedbirleri ile fiil veya failin kişiliğindeki tehlikelilik halinin engellenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda, kimi ülkelerde toplumdaki tehlikeliliklerinin önüne geçilebilmesi ve riskin en aza indirgenebilmesi için özellikle cinsel suçlar bakımından hükümlü bulunan kimselerin teşhir edildiğine rastlanmaktadır⁴⁶⁰. Bu durumda teşhirin hükümlü kişilere yönelik bir ceza olmaktan ziyade toplumun içinde bulunduğu tehlike ve riskin önlenmesi amacına hizmet ettiği anlaşılmaktadır⁴⁶¹.

Hükmün ilanı ise “*mahkûm hakkında verilmiş olan hükmün (ilamın) topluma duyurulması*” şeklinde tanımlanmaktadır⁴⁶². Teşhirin, geniş yorumlanması halinde “hükmün ilanı” uygulamasının da bir teşhir olduğu neticesine ulaşılabilmektedir.

Nitekim 765 sayılı mülga Kanunda **genel hükümler arasında** “hükmün ilanı” kurumuna yer veren 43 üncü maddede “*Ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis veya müebbet ağır hapis cezalarını mutazammın olan hüküm ilamının hulasası hükmün sadır olduğu ve cürmün işlendiği ve mahkumalehyin en son ikamet ettiği mahalle veya kariyenin münasip mahallerine asılarak ilan olunur*” denilmiştir. Hükme göre, ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet hapis cezalarını ihtiva eden mahkûmiyet hükmünün sonuç kısmının, hükmün verildiği, suçun işlendiği ve hükümlünün en son ikametgâh adresi olan yerlerde asılarak ilan edilmesi gerekmektedir. Mülga Kanunun 43 üncü maddesi kapsamında yer verilen hükmün ilanının bir tür teşhir olduğu ifade edilebilecektir. Verilen mahkûmiyet hükmünün özellikle suçtan ve davadan haberdar olan veya olması muhtemel kişilerin bulunduğu yerlerde asılması öngörülmüştür.

⁴⁵⁹ ARTUK/ GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Genel Hükümler, s. 955.

⁴⁶⁰ KILINÇ, Ahmet, Osmanlı Ceza Hukukunda Yaptırım Türü Olarak Teşhir, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2013, s. 467.

⁴⁶¹ KILINÇ, s. 1018.

⁴⁶² KILINÇ, Osmanlı Ceza ... , s. 465.

Böylelikle hem suçu işleyen kişinin cezalandırıldığı topluma haber verilmekte hem de fail teşhir edilerek diğer kişilere ibret olması sağlanmaktadır.

Yine mülga 765 sayılı Kanun'da bu sefer özel hükümleri arasında 252 nci maddede⁴⁶³ düzenlenmiş “*Hükümet Memuriyetinin ve Unvan ve Şerefının Gasbı*”⁴⁶⁴ başlıklı suç tipinde hükmün ilanına yer verilmiştir. Mahkeme tarafından, masrafları hükümlü şahıstan alınmak kaydıyla mahkûmiyet hükmünün sonuç kısmının, suçun gerçekleştiği veya hükümlünün ikametgâh adresinin bulunduğu şehirdeki yerel gazetelerden birisinde yayın ve ilanına karar verilebileceği düzenlenmiştir. Memuriyeti terk veya tatil emri kendisine bildirilerek görevi sonlandırılmış olan bir kimsenin kamu görevini usulsüz olarak devam ettirmesi durumunda hükmün ilan edilmesi hususunda hâkime bir takdir yetkisi tanınmıştır. Bu düzenleme bakımından hükmün ilanının aslında bir tedbir amacı taşıdığı söylenebilecektir. Kamu görevi sona ermiş olmasına rağmen usulsüz olarak bu göreve devam eden kişiye karşı halkın bilgilendirilmesi ve uyarılması söz konusudur.

Benzer şekilde 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 5 inci maddesine, 3239 sayılı Kanun'un 1 inci maddesi ile eklenen “*Bu kanunda yer alan belge düzenine uymayan veya kaçakçılık fiili ile vergi ziyana neden olup tarh edilen vergi ve kesilen cezası kesinleşen mükellef ve vergi sorumlusunun, Maliye ve Gümrük Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslara göre basın ve TRT yolu ile açıklanması vergi mahremiyetini ihlal sayılmaz*” şeklindeki fıkra metninde de vergi suçlarından birisini işleyen ve cezası kesinleşen kişilerin basın ve TRT yolu ile ilan edileceğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmişti. Söz konusu fıkra ile getirilen “*basın ve TRT yoluyla ilanın*” bir ceza niteliğinde olduğu gerekçesi ile açılmış iptal davasında Anayasa Mahkemesi “*basın ve TRT yolu ile açıklanmanın bir "ceza" olup olmadığını aydınlığa*

⁴⁶³ 765 sayılı mülga Kanun'un 252nci maddesi şöyledir: “*Her kim mülki ve askeri memuriyetlerden birini hilafı nizam ifa veya ifaya teşebbüs eylerse üç aydan iki seneye kadar hapis ile mücazat olunur. Aynı ceza memuriyetini terk ve tatil emri kendisine resmen bildirilmiş olduğu halde yine memuriyetinde devam eden memur hakkında üç aydan iki seneye kadar memuriyetten mahrumiyet cezasıyla birlikte hükmolunur. Mahkeme bu bapta ilam hülasasının masarifi mahkûmdan alınmak şartıyla cürmün vuku bulduğu veya mahkûmun ikamet eylediği vilayet ceridelerinden biriyle neşir ve ilanını emredebilir*”.

⁴⁶⁴ İlgili suç tipi, 5237 sayılı Kanun'un 262 nci maddesinde “*Kamu görevinin usulsüz olarak üstlenilmesi*” başlığı ile düzenlenmiş olup, bu suç tipi bakımından hükmün ilan edilmesine ilişkin herhangi bir kurala yeni Kanunda yer verilmemiştir: “*Bir kamu görevini, kanun ve nizamla aykırı olarak yerine getirmeye teşebbüs eden veya terk emri kendisine bildirilmiş olduğu halde görevi sürdüren kimseye üç aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir*”.

kavuşturmak gerekir. **Bu konuda yapılacak ilk tespit, söz konusu fıkranın VUK'nun "ceza hükümleri" ile ilgili dördüncü kitabında değil, "vergilendirme" adını taşıyan birinci kitabında yer almış olmasıdır. Yasanın bu düzenleme şekli, kanun koyucunun basın ve TRT yoluyla açıklama yapılmasını bir ceza niteliğinde görmediğini ortaya koyar. Bu sonucu doğrulayan ikinci tespit, söz konusu fıkra gerekçesinde "...yeni getirilmekte olan bu uygulamanın mükellefler ve vergi sorumluları üzerinde psikolojik etki yapacağı, dolayısıyla vergi kaçağının önlenmesi için etkin bir araç olacağından..." söz edilmesidir. Bu iki hususun açıklıkla ortaya koyduğu; basın ve TRT yoluyla açıklamanın, Kanun Koyucu tarafından bir "ceza" niteliğinde ele alınmadığıdır. Kanun Koyucu, böyle bir açıklamanın ilgililerde ve kamuoyunda yaratacağı psikolojik etki nedeniyle vergi kaçağının önlenmesi, hiç değilse azaltılması gibi, son derece önemli bir kamu yararının korunmasını amaçlamaktadır. Bu nedenle söz konusu fıkranın dilekçede iddia edildiği şekilde, Anayasa'nın 38. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir yanı yoktur**" şeklinde bir karar vermiştir⁴⁶⁵. Ancak daha sonra söz konusu düzenleme 5728 sayılı Kanun'un 272 nci maddesi ile "Açıklanan bu bilgiler ele alınarak mükelleflerin haysiyet, şeref ve haklarına tecavüz edilemez" şeklinde değiştirilmiştir.

5237 sayılı Kanun'da ise "hükümün ilanı" konusunda 765 sayılı Kanun'un 43üncü maddesi ile paralel bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Zira hükümlünün şeref ve haysiyetine yönelik yaptırımların günümüzde modern ceza sistemlerinin gereklerine uygun olmadığı belirtilmekte ve 267/f. 9' da suçun basın yoluyla işlenmesi halinde verilen mahkûmiyet kararının, aynı veya eşdeğerde basın ve yayın organıyla ilan edileceğine ilişkin düzenlemenin iftira suçuna özgü bir düzenleme olduğu kabul edilmektedir⁴⁶⁶. Ancak iftira suçu bakımından yer verilen bu düzenlemenin teşhir ve failin cezalandırılması amacı taşıdığını söylemek mümkün değildir. Şöyle ki:

İnsan onuru, insanın doğası gereği sahip olduğu ve kendi hayatını ve çevresini düzenleyebilme yeteneğine dayanmaktadır⁴⁶⁷. Bu yeteneğin kullanılması ise

⁴⁶⁵ Anayasa Mahkemesi Kararı - GK, E. 1986/5 K. 1987/7 T. 19.3.1987

⁴⁶⁶ ARTUK/ GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Genel Hükümler, s. 834.

⁴⁶⁷ GÜMÜŞ, Ali Tarık, Türk Anayasasında Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma ve Geliştirme Hakkı, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2005, C. 13, Sa. 2, s. 147.

kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ile sağlanabilecektir. Anayasamızın 17nci maddesinde “*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir*” denilerek bu hak anayasal güvence altına alınmıştır. Devlet ise bu hakka yönelen saldırıları engellemek ve toplum önündeki onur ve haysiyetinin korunmasını sağlamakla yükümlüdür. Ancak basın ve yayın yolu kullanılarak masum bir kimse hakkında hukuka aykırı fiil isnadında bulunulması halinde bu kişinin onurunun zedeleneyeceği ve toplum önündeki değer ve saygınlığının büyük oranda yıkıma uğrayacağı açıktır. Gerçekte işlemediği bir suçtan ötürü bir kimsenin suçluluğu bizzat müfteri tarafından teşhir edilmektedir. Zira günümüzde artık internet, sosyal medya, basın ve yayın yoluyla toplumun büyük bir kesimiyle oldukça kısa bir sürede bilgi akışı sağlanabilmektedir. Bu nedenle, iftiraya uğrayan kişinin toplumdaki saygınlığını yeniden kazanabilmesi amacıyla aslında suçsuz olduğunun halka açıklanması ve *iftira fiilinin sabit olduğuna ilişkin* mahkûmiyet kararının ilanı gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, TCK 267/ f.9 düzenlemesi ile aslında amaçlanan müfterinin teşhir edilmesi veya cezalandırılmasından ziyade iftiraya uğrayan kişinin uğramış olduğu manevi zararın telafi edilmesidir. Bu bakımdan, m. 267/9 yer verilen hükmün ilanın bir ceza olmadığı açıktır. Ancak söz konusu uygulamanın bir güvenlik tedbiri olmadığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Zira bu düzenleme ile asıl amaçlanan toplum bakımından tehlikeli bulunan şahsın ileride suç işlenmesinin ve tekerrürün önlenmesi değildir⁴⁶⁸. Nitekim Kanun koyucu da “hükmün ilanına” ilişkin genel hükümler arasında yaptırım başlığı altında herhangi bir düzenlemeye yer vermemiştir.

Basın yayın yoluyla iftira suçunun işlenmesi halinde, verilen mahkûmiyet kararının ilanı hükmün konuluş amacı dikkate alınarak değerlendirildiğinde suçtan doğan “*mağduriyetin giderilmesinden*” ibarettir. “Hükmün İlanı” bu yönüyle tekzip (cevap ve düzeltme) hakkının kullanılması ile de benzerlik göstermektedir. Tekzip ya da cevap ve düzeltme hakkı; basın veya yayın yoluyla haksız yere suçlamaya maruz kalmış veya kendisi hakkında asılsız bilgiler verilmiş bir kimsenin, kendisini aynı

⁴⁶⁸ ARTUK, Mehmet Emin, Güvenlik Tedbirleri, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2008, C. 12, Sa. 1-2, s. 473-474.

yolla savunmasını sağlayan bir haktır⁴⁶⁹. “*Basın Kanunu*” nun 14üncü maddesine göre tekzip hakkına sahip olunabilmesi için süreli yayın ile “*kişilerin şeref ve haysiyetini ihlâl edici veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayım yapılması*” gerekmektedir. 2954 sayılı “*Türkiye Radyo Ve Televizyon Kanunu*” nun 27nci maddesine göre ise “*yayınlarda bir kişinin haysiyet ve şerefine dokunulması veya kendisi ile ilgili olarak gerçeğe aykırı hususlar bulunması halinde*” tekzip hakkı kullanılabilecektir. Yine 6112 sayılı “*Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun*” un 18 inci maddesinde gerçek ve tüzel kişilerin “*kendileri hakkında şeref ve haysiyetlerini ihlâl edici veya gerçeğe aykırı yayım yapılması hâlinde*” tekzip haklarını kullanabilecekleri kabul edilmiştir.

Tekzip hakkına ilişkin yer verilen düzenlemelerin tümünde, kişilerin şeref ve haysiyetini ihlal eden veya gerçeğe aykırı olarak yapılan yayınlar nedeniyle hakkı ihlal edilen kimseye en kısa sürede kendisini savunma ve temize çıkarma imkânı tanındığı ifade edilmektedir⁴⁷⁰. Tekzip ya da cevap ve düzeltme hakkı Anayasa ile güvence altına alınmış bir haktır⁴⁷¹. Basın yayın yoluyla iftira suçunun işlenmesi halinde de masum bir kimse hakkında gerçek dışı bir fiil isnadı ile kişinin şeref ve haysiyetine yönelik bir saldırı söz konusudur. Yapılan suç isnadı ile kişinin toplum önünde kaybettiği saygınlığının geri kazanılabilmesi amacıyla, bu isnada bir cevap niteliğinde ve ortaya çıkan haksızlığı düzeltmek amacıyla müfteri hakkında verilen hükmün ilanına karar verilmektedir. Ancak hükmün ilanına karar verilebilmesi için mağdurun bunu talep etmesi gerekmemektedir. Mahkeme verdiği mahkûmiyet kararı ile birlikte bu hükmün ilan edilmesine de karar vermek zorundadır. Türk Ceza Kanunu m. 267/f. 9’da yer verilen düzenleme ile hükmün ilan edilmesi hususunda mağdura bir hak tanınmamıştır. Bu yönüyle de hükmün ilanının bir yaptırım olma özelliği taşıdığı söylenebilecektir. Ancak mağduriyetin giderilmesi Kanun’da ayrı bir kurum olarak

⁴⁶⁹ **BAYTAR**, Serdal, Kitle Haberleşme Araçlarının Yayınlarına Karşı Cevap Ve Düzeltme Hakkı, TBB Dergisi, 2006, Sa. 62, s. 133.

⁴⁷⁰ **TATAR**, Erol, Yasalarımızda Tekzip (Düzeltme ve Cevap) Hakkı ve Uygulaması, Ankara Barosu Dergisi, 2008, C. 66, Sa. 4, s. 107-108.

⁴⁷¹ Anayasanın 32 nci maddesi şöyledir: “*Düzeltme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir. Düzeltme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hâkim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren en geç yedi gün içerisinde karar verilir*”.

yaptırım çeşitleri arasında düzenlenmemiştir. Şüphesiz meydana gelen mağduriyet doğrudan failin, iftira suçunda müfterinin, haksızlık ve suç teşkil eden fiilinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle doktrinde “*mağdurun uğradığı zararın ortadan kaldırılmasına dair güvence getirilmesi ve onun korunmasına dair hükümler tesis edilmesinin kaçınılmaz olduğu*” gerekçesiyle, mağduriyetin giderilmesi kurumunun diğer cezai kurumların gölgesinden kurtarılarak bağımsız bir şekilde kanunda yer alması gerektiği ifade edilmektedir⁴⁷².

V. YAPTIRIM

5237 sayılı Kanun’un 267 nci maddesinde yer verilen iftira suçuna ilişkin düzenleme şu şekildedir:

“ (1) Yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak ya da basın ve yayın yoluyla, işlemediğini bildiği halde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Fiilin maddî eser ve delillerini uydurarak iftirada bulunulması halinde, ceza yarı oranında artırılır.

(3) Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş mağdurun aleyhine olarak bu fiil nedeniyle gözaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbiri uygulanmışsa, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş olan mağdurun bu fiil nedeniyle gözaltına alınması veya tutuklanması halinde; iftira eden, ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulur.

⁴⁷² ÖZEL, Rukiye, Ceza Hukukunda Üçüncü Şerit Yaptırım Olarak Mağduriyetin Giderilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2019, s. 55.

(5) *Mağdurun ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis cezasına mahkûmiyeti halinde, yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis cezasına; hükmolunur.*

(6) *Mağdurun mahkûm olduğu hapis cezasının infazına başlanmış ise, beşinci fıkra göre verilecek ceza yarısı kadar artırılır.*

(7) *(İptal: Anayasa Mahkemesi'nin 17.11.2011 tarihli ve E. 2010/115, K. 2011/154 sayılı Kararı ile)*

Maddenin ilk fıkrasında ihbar veya şikâyetle bulunarak (*doğrudan iftira*) veyahut basın yayın yoluyla işlenmek üzere (*dolaylı iftira*) iftira suçunun temel şekli, ikinci fıkra da ise daha ağır ceza verilmesini gerektiren hal olmak üzere maddi iftira suçu düzenlenmiştir. Üçüncü fıkrayı takiben ise altıncı fıkra da dâhil olmak üzere iftira suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerine yer verilmiştir.

Bu durumda mahkeme, somut olay bazında açığa çıkan şartları dikkate alarak; mağdur hakkında “*yüklenen fiili işlemediğinden dolayı*” beraat veya kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş ise TCK'nın 61inci maddesinin 1inci fıkrasına göre öncelikle suçun üst ve alt sınırları dâhilinde cezaya hükmedecek akabinde ise 2 nci ve 3 üncü fıkralara göre belirlenen cezada artırım yapacaktır. Kanunda “*yüklenen fiili işlemediğinden dolayı*” mağdur hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş olması şartı arandığından “*kovuşturma olanağının bulunmaması*” gerekçesiyle verilen karar neticesinde müfteri hakkında verilecek cezada artırım yapılması mümkün gözükmemektedir. Yine Kanun Koyucunun “*yüklenen fiili işlemediğinden dolayı*” beraat kararı verilmiş olması ibaresini tercih etmesi nedeniyle neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış halin uygulanabilmesi için verilen beraat kararının gerekçesinin dikkate alınması gerektiği kanaatindeyiz.

Nitekim Yargıtay da bir kararında “*İftira suçunun oluşumu açısından başlatılan soruşturma sonucunda kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar verilmesi veya açılan davanın beraat ile sonuçlanması önem taşımamakta ise de kişinin iftira nedeni ile gözaltına alınması veya tutuklanması halinde TCK'nun 267/4. maddesi yollamasıyla kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun mağduru*

olabilmesi için CMK'nun 223/2-b maddesi uyarınca yüklenen fiili işlemediğinden dolayı beraat etmesi veya CMK'nun 172. maddesi gereğince hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş olması gerektiği anlaşıldığından, sanığın şikâyeti üzerine başlatılan soruşturma sonucunda katılanların, nitelikli yağma suçundan tutuklandıkları ve açılan kamu davasında CMK'nun 223/2-e maddesi uyarınca yüklenen suçun işlendiğinin sabit olmaması sebebiyle beraat ettikleri olayda, TCK'nun 267/4. maddesi yollamasıyla kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun mağduru olmaları “suç ve cezada kanunilik ilkesi” uyarınca mümkün değildir” şeklinde bu konuyu açıklığa kavuşturmuştur⁴⁷³.

Bununla birlikte, mağdur hakkında soruşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş olması ihtimalinde de bu hükümlerin uygulanması gerekip gerekmediği tartışılabilir. Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 158 inci maddesine 15.08.2017 Tarihli ve 694 sayılı “*Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*” nin 145 inci maddesi ile eklenen (6) numaralı fıkra “*Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun*” un 140ıncı maddesi ile aynen kabul edilmiştir. Bahsi geçen fıkra, “*İhbar ve şikâyet konusu fiilin suç oluşturmadığının herhangi bir araştırma yapılmasını gerektirmeksizin açıkça anlaşılması veya ihbar ve şikâyetin soyut ve genel nitelikte olması durumunda soruşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilir. Bu durumda şikâyet edilen kişiye şüpheli sıfatı verilemez...*” hükmüne yer verilmiştir. Bilindiği üzere iftira suçunun oluşabilmesi bir kimse hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılması şartı aranmamış, failin bu saikle hareket etmiş olması yeterli kabul edilmiştir. Ancak bununla birlikte, isnat edilen fiilin suç teşkil eden bir fiil olması gerekmektedir. Başka bir deyişle, soruşturma ve kovuşturmayla konu olabilecek bir fiil isnadı var olmalıdır. Buna göre, isnat edilen fiilin suç oluşturmadığı durumlarda ve çalışmamızda “Fiil” başlığı altında ayrıntılı olarak açıklandığı üzere soyut ve genel nitelikte bir fiil isnadı halinde iftira suçu sübuta ermeyeceğinden soruşturmaya yer

⁴⁷³ Yargıtay CGK., T. 20.2.2018, E. 2014/14-240, K. 2018/51; <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 09.10.2020).

olmadığına dair karara ilişkin 267/f.3 ve f.4 metinlerine bu hususta bir ekleme yapılmasında fayda görmemekteyiz.

İftiraya uğrayan kişi hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar veya beraat kararı verilmemiş olup da ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet hapis cezasına mahkûmiyeti halinde TCK'nın 61'inci maddesinin 5 inci fıkrasına göre suçun üst ve alt sınırları dâhilinde cezaya hükmedilecektir. Hapis cezasının infazına başlanmış olması halinde ise 6ncı fıkraya göre verilecek cezanın yarı oranında artırılması gerekmektedir.

TCK 267/5. Maddesinin ilk halinde *“Mağdurun ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis cezasını mahkûmiyeti halinde, yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis cezasına; süreli hapis cezasına mahkûmiyeti halinde, mahkûm olunan cezanın üçte ikisi kadar hapis cezasına hükmolunur”* hükmüne yer verilmişti. Ancak söz konusu hükmün ikinci cümlesi Anayasa Mahkemesi'nin 10.04.2013 Tarih, 2013/14 Esas ve 2013/56 Karar sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Bilindiği üzere, Anayasamızın 153 üncü maddesinin 3 üncü fıkrasında *“Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez”* hükmüne yer verilmiştir. 6216 sayılı *“Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulü Hakkında Kanun”* un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında ise bu hüküm yinelenerek aynı hususa değinilmektedir. Anayasa m. 153/f. 4 ise *“İptal kararının yürürlüğe girişinin ertelendiği durumlarda, Türkiye Büyük Millet Meclisi, iptal kararının ortaya çıkardığı hukuki boşluğu dolduracak kanun teklifini öncelikle görüşüp karara bağlar”* denilmektedir.

Kanun koyucu ilgili maddeler uyarınca yasama organına iptal kararına konu kurala ilişkin yeni bir düzenleme yapma imkânı vererek Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal kararlarının derhal yürürlüğe girmesi halinde ortaya

çıkabilecek “*hukuki boşluğun*” kamu düzeni ve kamu yararı bakımından meydana getirebileceği sonuçların ve aksaklıkların engellenmesini amaçlamaktadır⁴⁷⁴.

Nitekim Anayasa Mahkemesi’nin 10.04.2013 Tarih, 2013/14 Esas ve 2013/56 Karar sayılı iptal hükmünde “5237 sayılı Kanun’un 267. maddesinin (5) numaralı fıkrasının “...sürelî hapis cezasına mahkûmiyeti halinde, mahkûm olunan cezanın üçte ikisi kadar hapis cezasına...” bölümünün iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu düzenini ihlal edecek nitelikte görüldüğünden” denilerek, kararın Resmî Gazetede yayımlanmasından itibaren başlayarak **altı ay sonra** yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Bu süre zarfında yasama organının iptal sebebiyle ortaya çıkan boşluğu doldurmaya yönelik herhangi bir düzenleme yapmaması ve kararın yürürlüğe girmesi halinde hukuki boşluk meydana geleceği ve maddi olaya uygulanabilir bir düzenleme kalmayacağı aslında öngörülebilir bir neticedir.

Gerçekten de iftira suçuna ilişkin m. 267/f.5 hükmünde yer alan düzenleme 10.04.2013 tarihinde iptal edilmiş, iptal kararı ile öngörülen 6 ay erteleme süresi içerisinde ve akabinde geçen 7 yıllık süre zarfında herhangi bir düzenleme yapılmamış; bu nedenle mağdur hakkında sürelî hapis cezası verilmesi durumunda ayrıca uygulanabilecek bir hüküm kalmamıştır. 6 aylık erteleme süresinin sona ermesiyle iptal kararı yürürlüğe girmiş ve fiilen bir hukuki boşluk haline gelmiştir.

Örneğin, mağdur hakkında kasten öldürme suçundan dolayı açılan kamu davası neticesinde mağdurun 15 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş olsun. Bu noktada, sürelî hapis cezasına ilişkin özel olarak bir düzenlemeye yer verilmemiş olması nedeniyle müfteri 267/f. 1 uyarınca iftira suçunun temel haline ilişkin 1 yıl ila 4 yıl arasında bir ceza ile cezalandırılabilecektir. Ancak mağdur hakkında beraat kararı verildiğinin kabul edilmesi halinde suçun cezası yine 1 yıl ila 4 yıl arasında belirlenmektedir.

Kovuşturma neticesinde beraat kararı verildiği ancak yargılama sürecinde yakalama ve tutuklama tedbirlerinin de uygulandığı varsayımında neticesi sebebiyle

⁴⁷⁴ KÜÇÜK, Adnan, Anayasa Mahkemesi Tarafından Verilen İptal Kararlarının Erken Açıklanmasına Ve Yürürlüğün Ertelenmesine Bağlı Olarak Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 2013, Sa. 3, s. 319.

ağırlaşmış haller bakımından hem 3 üncü fıkra göre ceza yarı oranında arttırılacak hem de müfteri kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçundan dolayı fail sıfatıyla sorumlu tutulacaktır. Ancak mağdurun süreli hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş olması halinde yargılama sürecinde koruma tedbirleri uygulanmış olsa dahi (3) ve (4) numaralı fıkralara göre artırım yapılabilmesi de mümkün değildir. Zira Kanun'da açıkça *“yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş”* denilmektedir. Kanunilik ilkesinin bir sonucu olarak müfteri hakkında 267/f.3 ve 267/f.4 uygulanarak hâkim tarafından cezalar arasında bir denge sağlanmaya çalışılması da mümkün değildir.

Yine mağdur hakkında süreli hapis cezasına hükmedilmiş hatta belirli bir süre ile hapis cezasının infaz edilmiş olması halinde; fail hakkında yalnızca 267/f.1 uyarınca suçun temel şekli bakımından öngörülen cezanın üst ve alt sınırı arasında bir ceza verilebilecektir. Zira fıkra 6'da *“hapis cezasının infazına başlanmış ise, beşinci fıkra göre verilecek ceza yarısı kadar artırılır”* denilerek 5inci fıkra da yer verilen düzenlemeye bir gönderme yapılmaktadır.

TCK 267'de yer verilen 7nci fıkra hükmünün de iptal edilmesi nedeniyle mağdur hakkında adli para cezasına hükmedilmesi veya idari bir yaptırım uygulanması halinde müfteri iftira suçunun temel hali ile 1 yıl ile 4 yıl arasında bir ceza ile cezalandırılabilir. Mağdur hakkında, örneğin 8 yıl hapis cezasına hükmedilmesi bu cezanın yaklaşık 3 yılının infaz edilmiş olması halinde de verilebilecek cezanın alt ve üst sınırı aynıdır. İsnat edilen fiilin idari yaptırım gerektiren bir fiil ve mahkûmiyet cezası gerektiren bir fiil olması eşdeğer hale gelmiş; mağdurun asılsız fiil isnadı nedeniyle uğramış olduğu zararın hiçbir önemi kalmamıştır. *“Fiilin ağırlığı ile orantılı ceza verilmesi ilkesi”* ile açıkça bağdaşmayan bu durumun kabul edilebilir bir yanı bulunmamaktadır.

Şüphesiz iftira suçunda müfterinin cezalandırılmasında temel alınması gereken en önemli ölçüt mağdur hakkında uygulanmış olan cezanın miktar ve türü ile mağdurun uğramış olduğu zararın ağırlığıdır. Ancak 267/f.5 metninde süreli hapis cezasına ilişkin düzenlemenin iptal edilmesi ile ortaya çıkan hukuki boşluk; suç ile

ceza arasında bulunması gereken adil dengenin bozulmasına ve adalet duygusunu zedeleyen birçok neticenin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Oysaki Anayasa Mahkemesi'nin 10.04.2013 Tarih, 2013/14 Esas ve 2013/56 Karar sayılı ilgili iptal hükmünde gerekçe olarak “...İşlemediğini bildiği hâlde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat eden kişinin 5237 sayılı Kanun’un 267. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması öngörülmüşken, anılan Kanun’un 267. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince iftira neticesinde mağdurun yargılanıp hapis cezasıyla cezalandırılmasına neden olan sanık hakkında ise mahkûm olunan hapis cezasının üçte ikisi kadar hapis cezası öngörülmesi, sanıklar açısından ceza adaletine uygun olmayan sonuçlar doğurmaktadır. Örneğin, sanığın hukuka aykırı bir fiili mağdura isnat etmesinden ibaret eylemini gerçekleştirmesi durumunda mağdur hakkında bu iftira nedeniyle soruşturma ve kovuşturma yapılmış olmasına bakılmaksızın sanık asgari bir yıl hapis cezası ile cezalandırılacakken; iftira neticesinde mağdurun işlemediği bir suçtan yargılanıp üstelik hapis cezasıyla cezalandırılmasına neden olan sanık ise, itiraz konusu kural uyarınca (mahkûm olunan cezanın üçte ikisi) asgari yirmi günden başlayan hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Anlaşılabacağı üzere itiraz konusu kural uyarınca, iftira neticesinde suç isnadının gerçek dışı olduğunun ortaya çıkmaması ve mağdurun yargılanıp hakkında da hapis cezası özellikle de kısa süreli hapis cezası uygulanması hâli, suçun temel şekline oranla daha hafif bir şekilde cezalandırılmaktadır. Bu bakımdan, iftira suçunun temel şekli için öngörülen ceza miktarı ile suçun nitelikli hâli olan iftira neticesinde mağdur hakkında süreli hapis cezası uygulanması hâli için öngörülen ceza miktarı arasında kabul edilebilir bir orantının bulunmadığı anlaşıldığından itiraz konusu kuralın hukuk devletinde olması gereken adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaştırılması mümkün değildir” denilerek bu husus açıkça ifade edilmiştir.

Kanaatimizce, hükmün iptal edilmesi ile fıkralar arasındaki bütünlüğün bozulması nedeniyle açığa çıkan hukuki boşluk adalete olan güveni sarsacak ve kamu düzenini ihlal edecek niteliktedir. Bu nedenle de iftira suçunun temel şekli, suçun

diğer neticesi sebebiyle ağırlaşmış halleri, mağdurun uğrayabileceği zarar ve hakkında uygulanacak cezanın miktarı ve türü göz önünde bulundurularak suç ve ceza arasında adalete uygun bir oranın sağlanabilmesi amacıyla suça ilişkin 267nci maddede yeniden bir düzenleme yapılması ve hukuki boşluğun doldurulması gerekmektedir.

Müfteri hakkında yargılama sonunda iki yıl veya daha az süreli hapis cezası verilmesine karar verilmiş ise Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231inci maddesinin 6ncı fıkrasında⁴⁷⁵ yer verilen diğer şartları da taşımak kaydı ile hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebileceği kabul edilmektedir. Yargıtay da bu yönde kararlar vererek tüm şartları mevcut ise iftira suçunun faili hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebileceğini kabul etmektedir⁴⁷⁶.

⁴⁷⁵ 5271 sayılı Kanun m. 231/f.6 metni şöyledir: “Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için; a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması, b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması, c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi, gerekir. Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez” .

⁴⁷⁶ “5271 sayılı CMK'nın 5728 Sayılı Yasayla değişik 231/5 maddesi uyarınca mahkemece hükmolunan iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezasına dair hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için; sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması, mahkemece sanığın kişilik özellikleriyle duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması ve suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmek gerekmektedir. Anılan maddenin 6/c fıkrasında belirtilen zarar kavramından, YCGK'nun 3.2.2009 gün ve 2008/250-2009/13 Sayılı kararında belirtildiği üzere, yalnızca basit bir araştırmayla belirlenecek maddi zararların anlaşılması gerekmektedir. Anılan zarar, ölçülebilir belirlenebilir(somut) maddi zarara dair olup manevi nitelikte zararı kapsamamaktadır. Mahkemece, sanığın yeniden suç işlemeyeceği kanaatine varılarak hükmolunan cezanın ertelenmesi ve sabıkasız olduğunun anlaşılması, iftira suçunda maddi zarar oluşmaması ve manevi zararın ise hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının uygulanmasına engel teşkil etmemesi karşısında, CMK'nın 231. maddesinin 6. fıkrasında üç bent halinde sıralanan uygulama koşullarının varlığı irdelenip tartışılmadan, mağdurun maddi ve manevi acılarını giderme konusunda aşamalarda olumlu tutum ve davranışlar sergilemediği biçimindeki yasal olmayan gerekçe ile CMK'nın 231/5. maddesi uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına yer olmadığına karar verilmesi” Yargıtay 4. CD., T. 3.10.2012, E. 2010/28646, K. 2012/19373; “...sanığın sabıkasız olması, iftira suçunda somut maddi bir zarar oluşmaması ve manevi zararın ise hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının uygulanmasına engel teşkil etmemesi karşısında, “zararın sadece para ile ölçülebilen bir değer olmadığı, mağdurun kişilik haklarının zarar gördüğü ve bu nedenle şikâyetçi olduğu, zarar kavramının maddi ve parasal olarak yorumlanması halinde CMK'nın 231. maddesinin sürekli bir af niteliğine dönüşeceği” biçimindeki, kanuni olmayan gerekçe ile hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına yer olmadığına karar verilmesini” Yargıtay 4. CD., T. 13.5.2013, E. 2011/18485, K. 2013/14370; <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 01.10.2020).

SONUÇ

İftira suçuna 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda “Adliyeye Karşı Suçlar” arasında yer verilmiş olmakla beraber, suç ile korunan hukuki yararın ne olduğu hususunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Korunan hukuki yararın tek olduğunu savunan farklı görüşler olduğu gibi iftira suçu ile birden fazla menfaatin korunduğunu kabul eden yazarlar da mevcuttur. Kanımızca, iftira suçu ile hem bireye ait menfaatler hem de adliyeye ilişkin menfaatlerin birlikte korunduğu hususunda şüphe bulunmamaktadır. Ancak yalnızca asılsız suç isnadı ile değil, suç teşkil etmeyen başkaca bir eylem isnat edilmesi suretiyle de iftira suçunun işlenebileceğine dikkat edilmelidir. Bu ihtimalde, ihbar veya şikâyetin yöneltildiği makam adliye olmadığından adliye veya adliye idaresinin menfaatinin ihlal edildiğinden de bahsedilemeyecektir. Zira bu ihtimalde yetkili makam konumunda başkaca bir kamu idaresi bulunmaktadır. Buna göre, bireye ait menfaatin ağır bastığı kabul edilmelidir. Ancak bireye ait öne çıkan menfaatin adil yargılanma hakkı olduğuna ilişkin görüşe de katılmamaktayız. Nitekim iftira suçu ile asıl amaçlanan masum bir bireyin üzerine atılı suçlama nedeniyle haksız yere cezai soruşturma veya kovuşturmayla maruz kalmasının engellenmesidir. Böylelikle kişilerin toplum nezdinde haysiyet ve şerefi korunmuş olmaktadır. Adil yargılanma hakkının ise masum bir kimse hakkında işlemediği bir suça ilişkin yürütülen soruşturma veya kovuşturma sürecinde maddi gerçeğin ortaya çıkarılarak masumiyetinin ispatlanması hususunda devreye girmesi gerekmektedir. Şu halde, iftira suçunun kapsamını genişleten 5237 sayılı Kanun düzenlemesi ile de öne çıkan menfaatin bireyin şeref ve haysiyeti olduğu daha net bir şekilde anlaşıldığından iftira suçuna kişilere karşı işlenen suçlar arasında yer verilmesi gerektiği kanısındayız.

5237 sayılı Kanun düzenlemesi ile iftira suçunun kapsamı genişletilerek isnat edilen fiilin suç olması gerekliliği ortadan kaldırılmıştır. 765 sayılı mülga Kanundan farklı olarak 5237 sayılı Kanunda, yalnızca suç isnat edilmesi halinde değil kabahatler veya diğer idari yaptırım gerektiren fiiller ile disiplin suçlarını da içine alan “hukuka aykırı fiil” isnadı halinde iftira suçunun oluşacağı düzenlenmiştir. Böylelikle, masum bir kimseyi, hakkında disiplin kovuşturması yapılarak ağır neticelere katlanmak zorunda bırakan failin işlemiş olduğu fiilin cezasız kalması engellenmiş olduğundan

yapılan değişikliğin yerinde olduğu belirtilmelidir. Ancak suçun adliyeye karşı suçlar arasında düzenlenmiş olması nedeniyle idari yaptırım gerektiren fiil isnadının farklı bir suç tipi ile de düzenlenebileceği kanaatindeyiz. Böylelikle korunan hukuki menfaat bakımından suçun kanun sistematiki içerisindeki yerine ilişkin eleştiriler de yapılan düzenleme ile bertaraf edilmiş olacaktır. Yine suç ve cezaların orantılılığı ilkesi uyarınca suç isnadı ile idari yaptırım gerektiren fiil isnadı bakımından öngörülen yaptırımların da adaleti sağlamak amacıyla yeniden düzenlenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Bununla beraber, 5237 sayılı kanunda suçun seçimlik hareketlerine bir yenisi daha eklenmiş ve basın yayın yolu suretiyle de masum bir kimseye hukuka aykırı fiil isnat edilmesinin iftira suçunu oluşturacağı yasal olarak bir dayanağa kavuşturulmuştur. Günlük yaşantımızın artık neredeyse tümünü oluşturan kitle iletişim araçlarının kullanılması suretiyle de bu suçun işlenebileceğinin kabul edilmesi zorunlu olduğundan yapılan değişikliğin yerinde ve doğru olduğu ifade edilmelidir. Suçun bu suretle işlenmesi halinde muhakeme sürecinin 5187 sayılı Basın Kanunundaki düzenlemelerle paralel olarak yürütülmesi gerekmektedir.

Kanunda kendisine yer bulan bu yeni düzenlemenin bir sonucu olarak madde metninde “*hükmün ilanı*” na ilişkin özel bir hükme yer verilmiştir. Ancak doktrinde, Kanun’un genel hükümlerinde yer verilmeyen bir yaptırım türüne özel bir hükümle yer verilmiş olmasının eleştirildiğini görmekteyiz. Biz de çalışmamızda bu tartışmadan yola çıkarak “*hükmün ilanının*” bir yaptırım türü olup olmadığını açıklığa kavuşturmaya çalıştık. Bu doğrultuda öncelikle “teşhir” kavramına ayrıntılı olarak yer vererek ceza niteliğindeki teşhir ve güvenlik tedbiri niteliğindeki teşhir uygulamalarını inceledik. Hükmün ilanının teşhir amacıyla kullanılabileceğine dikkat çektikten sonra modern ceza hukuku anlayışı çerçevesinde failin şeref ve haysiyetine yönelik bir ceza verilmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaştık. Gerçekten de 267/f.9’da yer verilen hükmün ilanı uygulaması, failin cezalandırılması ve bir güvenlik tedbiri vasfıyla failin iyileştirilmesinden ziyade mağdura yönelik bir amaç taşımaktadır. Hükmün ilanı ile isnat edilen gerçek dışı fiil isnadı neticesinde masum bir kimsenin toplum nezdinde yitirdiği onur ve saygınlığını yeniden kazanılması amaçlanmaktadır. Bu yönüyle,

müfteri hakkında verilen mahkûmiyet hükmünün ilan edilmesi hususu tekzibe de benzemektedir. Tekzip veya cevap ve düzeltme hakkı Anayasa ile güvence altına alınmış bir haktır. Ancak hükmün ilanına karar verilebilmesi mağdurun talebine bağlı değildir. Mahkeme verdiği mahkûmiyet kararı ile birlikte bu hükmün ilan edilmesine de karar vermek zorundadır. Bu yönüyle hükmün ilanının bir yaptırım olma özelliği taşıdığı söylenebilecektir. Şu halde, basın yayın yoluyla iftira suçunun işlenmesi halinde, verilen mahkûmiyet kararının ilanı suçtan doğan “mağduriyetin giderilmesinden” ibarettir. Ancak “*mağduriyetin giderilmesi*” de Kanun’da ayrı bir kurum olarak yaptırım çeşitleri arasında düzenlenmemiştir.

5237 sayılı Kanun ile yapılan bir diğer değişiklik ise maddi iftira suçuna ilişkindir. 765 sayılı Kanun döneminde de doktrinde şekli ve maddi iftira ayrımının varlığından bahsedilmekteydi. Ancak 285inci madde düzenlemesinde failin isnat edilen fiilin maddi eser ve delillerini oluşturmak suretiyle iftira suçunu işlemesi hali ile yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunmaktan ibaret eylemi arasında yaptırım yönünden herhangi bir fark bulunmamaktaydı. 5237 sayılı Kanun’da 267nci maddenin 1inci fıkrasında suçun basit şekline yer verildikten sonra ikinci fıkra ile maddi iftira suçu daha ağır ceza verilmesini gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Gerçekten de fail maddi iftira suçunu işleyerek, suçu işleme konusundaki kararlılığı ve iradesini isnat edilen suçun maddi eser ve delillerini uydurmak suretiyle açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle de failin yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunmak ile yetinmeyip masum bir kimsenin cezalandırılmasına ilişkin delil uydurmak suretiyle eyleme dönüşen iradesi, eyleminin yoğunluğu bakımından daha ağır cezalandırılmasını isabetli kılmaktadır.

Bununla birlikte, iftira suçunun failinin yalnızca gerçek kişiler olabileceği kanaatindeyiz. Zira tüzel kişiler faaliyetlerini organları veya tüzel kişiyi temsile yetkili gerçek kişilerce gerçekleştirmektedirler. Bu nedenle hukuka aykırı fiil isnadı tüzel kişiyi temsile yetkili gerçek kişiler tarafından yapılmış olacağından iftira suçunun failinin bu kimseler olacağı kabul edilmelidir. Mağdur bakımından ise hem ceza genel hukuku hem de iftira suçuna ilişkin 267nci madde metninde yer verilen “*kimse*” ibaresi kapsamında tüzel kişilerin iftira suçunun mağduru olamayacağı kanaatindeyiz.

İftira suçunun oluşabilmesi için failin işlemediğini bildiği halde bir kimseye hakkında cezai takibat yapılmasını sağlamak veya idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla bir fiil isnat etmesi gerekmektedir. Bu bakımdan soruşturma veya kovuşturma sürecinde başka bir kimseye isnatta bulunulması savunma hakkı dâhilinde kabul edilebilirse de hakkın oldukça geniş yorumlanmaması gerektiği kanısındayız. Fail savunma esnasında, yalnızca suçtan kurtulmak maksadıyla değil; beslediği kin veya intikam duygusunun da etkisiyle masum bir kimse hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatmak amacıyla hareket ediyorsa bu halde savunma hakkının sınırlarının aşıldığını kabul etmek gerekmektedir. Nitekim madde gerekçesinde de cezai bir soruşturma veya kovuşturmada şüpheli veya sanık konumunda bulunan kişiler tarafından da iftira suçunun işlenebileceği kabul edilmiştir. Bununla birlikte, Kanun Koyucunun hakaret suçuna ilişkin ayrıca yer verdiği 128 inci maddeye paralel bir düzenlemenin iftira suçu bakımından düzenlenmemiş olması da dikkat çekmektedir. Ayrıca 128 inci maddenin gerekçesinde de yapılan isnadın savunma hakkının kullanılmasıyla ilişkilendirilememesi durumunda, iftira suçunun oluşabileceğinden bahsedilmiştir. Şüpheli veya sanığın Ceza Muhakemesi Kanunu uyarınca doğru söyleme yükümlülüğü söz konusu değilse de 128inci maddenin gerekçesinde kişilerle ilgili olarak bulunulan isnatların gerçek olması gerektiğine de değinilmiştir. Bu doğrultuda, savunma hakkı bakımından iftira suçuna özgü bir hükme yer verilmemesi nedeniyle, hakkın kullanılmasına ilişkin genel hükümlerde yer verilen 26ncı madde doğrultusunda somut olay temelinde bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Mağdurun rızasının ise, iftira suçunda bir hukuka uygunluk nedeni teşkil etmeyeceği kanaatindeyiz. İftira suçunda her ne kadar bireye ait menfaatler ön planda korunuyor ise de adliye ait menfaatler de iftira suçunun bünyesinde korunmaktadır. Mağdur hukuki menfaatin sahibi konumunda ise de adliye veya adliye idaresi de bu menfaatin taşıyıcısı konumundadır. Böyle bir ihtimalde de mağdurun üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir haktan bahsedilemeyeceğinden “*mağdurun rızası*” hukuka aykırılık unsurunu ortadan kaldırmayacaktır. Ancak bu durum iftira suçunun resen soruşturulan veya kovuşturulan bir suç olmasının neticesi olarak da değerlendirilemez. Tam aksine suç ile korunan hukuki menfaatin yalnızca bireye ait

olmamasının bir sonucu olarak suçun takibinin mağdurun şikâyetine veya tasarrufuna bırakılmadığı söylenebilecektir.

Kusurluluk, suçun tüm unsurlarıyla birlikte oluşmasından sonra failin cezalandırılabilmesine yönelik bir değerlendirme ölçütüdür. Kanun'da iftira suçuna özgü ayrıca bir düzenlemeye yer verilmemiş olması nedeniyle kusurluluk bakımından öngörülen genel kuralların tümü iftira suçunu işleyen fail hakkında da uygulanabilecektir. Ancak haksız tahrik hükümlerinin iftira suçu bakımından da uygulanıp uygulanamayacağı konusu doktrinde tartışmalıdır. Haksız tahrik hükümlerinin iftira suçu bakımından uygulanmasına hukuki ve kanuni bakımdan engel teşkil edecek herhangi bir düzenleme bulunmaması nedeniyle koşullarının sağlanması halinde haksız tahrik hükümlerinin iftira suçunun faili bakımından da uygulanabileceği kanaatindeyiz.

Kanunun 267nci maddesinin ilk fıkrasında iftira suçunun basit haline yer verildikten sonra ikinci fıkrayı takiben daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerine yer verilmiştir. 3, 4, 5 ve 6ncı fıkralarda iftira suçunun aslında bazı neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerine yer verildiğini görmekteyiz. Bu nedenle de doktrinde ağırlaşmış netice bakımından failin en azından taksirle hareket etmiş olması gerektiği ifade edilmektedir. Bizim de katıldığımız görüşe göre ise failin yürütülecek soruşturma veya kovuşturma sürecinde *“her türlü koruma tedbirinin uygulanabileceğini ve mahkûmiyet kararının verilebileceğini zaten öngörmesi gerekmektedir”*. Bu nedenle de suçun tabiiyeti itibarıyla ayrıca taksirin varlığının araştırılmasına gerek bulunmamaktadır. Mağdur hakkında gözaltı ve tutuklama veya bunlar dışında bir koruma tedbiri uygulanması halinde verilecek cezaya ilişkin olarak iki farklı fıkra metni ile düzenleme yapılmıştır. Bunun ilk bakışta mağdurun hürriyetinin kısıtlanmasına sebebiyet veren koruma tedbirlerine ilişkin bir ayrım olduğu düşünülebilirse de mağdur hakkında *“yakalama”* tedbirinin gözaltı ve tutuklamadan ayrı tutulması isabetli olmamıştır. Mağdur hakkında yalnızca yakalama tedbiri uygulanmış ise madde düzenlemesinin bu hali itibarıyla 5inci fıkra kapsamında failin cezasının yarı oranında artırılması gerekmektedir. Hem yakalama hem de tutuklama veya gözaltına alma söz konusu ise de hem 5inci hem de 6ncı fıkraların uygulanması gerektiği kanısındayız.

Mağdur hakkında hapis cezasına hükmedilmesi veyahut cezanın infazına başlanmış olması halleri ise 5inci ve 6ncı fıkralarda düzenlenmiştir. 5inci fıkranın eski biçiminde “*mağdurun süreli hapis cezasına hükmedilmesi halinde fail hakkında mağdurun mahkûm edildiği cezanın üçte ikisine kadar hapis cezasına hükmolunacağı*” düzenlemesi Anayasa Mahkemesi’nin 10/4/2013 tarihli ve E.2013/14, K. 2013/56 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. İptal kararının her ne kadar isabetli olduğu konusunda şüphe bulunmamakta ise de bu kararla birlikte hukuken ve fiilen bir boşluk ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan hukuki boşluk; suç ile ceza arasında bulunması gereken adil dengenin bozulmasına ve adalet duygusunu zedeleyen birçok neticenin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Mağdur hakkında beraat kararı verildiğinin kabul edilmesi halinde suçun cezası 267/f.1’e göre alt ve üst sınır dâhilinde belirlenmektedir. Kovuşturma neticesinde beraat kararı verildiği ancak yargılama sürecinde yakalama ve tutuklama tedbirlerinin de uygulandığı varsayımında neticesi sebebiyle ağırlaşmış haller bakımından hem 3 üncü fıkra göre ceza yarı oranında arttırılacak hem de müfteri kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçundan dolayı fail sıfatıyla sorumlu tutulacaktır. Ancak mağdurun süreli hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş olması halinde yargılama sürecinde koruma tedbirleri uygulanmış olsa dahi uygulanabilecek tek hüküm yine m. 267/f.1 olacaktır. Yine mağdur hakkında süreli hapis cezasına hükmedilmiş hatta belirli bir süre ile hapis cezasının infaz edilmiş olması halinde; 6 ncı fıkra (5) numaralı fıkra açıkça bir gönderme yapılması nedeniyle uygulanabilecek bir hüküm kalmamıştır. 7nci fıkra hükmünün de iptal edilmesi nedeniyle mağdur hakkında adli para cezasına hükmedilmesi veya idari bir yaptırım uygulanması ile mağdur hakkında süreli hapis cezasına karar verilmesi hallerinde müfteri iftira suçunun temel haline göre 1 yıl ile 4 yıl arasında bir ceza ile cezalandırılabilir. Şu halde, iftira suçunun temel şekli, suçun diğer neticesi sebebiyle ağırlaşmış halleri ve mağdurun uğradığı zarar ile hakkında uygulanacak cezanın miktarı ve türü göz önünde bulundurularak suç ve ceza arasında adalete uygun bir oranın sağlanabilmesi amacıyla suça ilişkin 267nci maddede yeniden bir düzenleme yapılması ve hukuki boşluğun doldurulması gerektiği kanaatindeyiz.

Kanunda 269uncu maddede iftira suçu bakımından etkin pişmanlık halleri failin çeşitli aşamalarda iftirasından dönmesi ihtimallerine göre ayrı fıkralarda

düzenlenmiştir. Mağdur hakkında açılmış soruşturma veya kovuşturma sürecinin ilerlemesi nedeniyle ortaya çıkabilecek tehlike ve zarar durumu değişebileceğinden maddenin düzenleniş biçiminin isabetli olduğu kanaatindeyiz. Maddenin üçüncü fıkrasının “b” bendi uyarınca etkin pişmanlığın “*mağdurun mahkûmiyetinden sonra gerçekleşmesi halinde*” verilecek cezanın yarısının indirilmesi öngörülmüştür. Burada ifade edilen mahkûmiyet kararının kesinleşmesi gerekmediği kanaatindeyiz. Zira aksi durumun kabul edilmesi halinde; mağdur hakkında mahkûmiyet kararı verilip de henüz kararın kesinleşmediği bir aşamada failin etkin pişmanlık göstermesi halinde cezada indirim yapılması bakımından uygulanabilir bir düzenleme kalmayacaktır. Bu durumda da failin örneğin istinaf incelemesi esnasında iftirasından dönmesi halinde cezasında indirim yapılması mümkün iken daha önceki bir zaman diliminde ilk derece mahkemesi dosyayı incelerken henüz kararın dahi verilmediği bir aşamada iftirasından dönmesi halinde cezasında indirim yapılamayacaktır. Bu durumun hakkaniyete aykırı olduğu göz önünde bulundurulduğunda verilen mahkûmiyet kararının kesinleşmesine gerek olmadığı anlaşılmaktadır.

İftiranın konusunu idari yaptırım gerektiren bir fiil oluşturması halinde de yine idari yaptırım kararı verilip de henüz uygulanmadığı bir aşamada failin gerçekleri itiraf etmesi ihtimalinde maddenin 4üncü fıkrası uyarınca hangi bent kapsamında etkin pişmanlıktan faydalanacağı belirsizdir. Bu belirsizliğin ortadan kaldırılabilmesi amacıyla madde metnine idari yaptırım uygulanmasına karar verilip de henüz uygulanmadığı aşamayla sınırlı olmak üzere yeni bir düzenleme eklenmesi gerekmektedir.

5237 sayılı Kanunda 765 sayılı Kanundan farklı olarak zamanaşımı süresinin “*mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu tarihten*” başlayacağı düzenlenmiştir. Bilindiği üzere dava zamanaşımı süresi genel kural itibarıyla suçun işlendiği andan itibaren işlemeye başlar. Bu hükme göre 765 sayılı Kanun döneminde iftira suçuna ilişkin zamanaşımı süresi ihbar veya şikâyetten veya maddi eser veya delillerden yetkili makamların haberdar olduğu anda başlamakta idi. Ancak mağdur hakkında henüz kovuşturma süreci tamamlanamadan failin işlemiş olduğu fiilin zamanaşımına uğrama riski söz konusu idi. Kovuşturma süreci tamamlanıp da kişinin masumiyeti

açığa çıktığında ise zamanaşımı süresinin çoktan dolması nedeniyle failin açıkça haksız olan fiili cezasız kalmakta idi. Kanun koyucunun da bu durumu göz ardı etmeyerek 5237 sayılı Kanun'unun ilgili maddesinin 8inci fıkrasında ayırık bir hükme yer vermesinin isabetli olduğu kanaatindeyiz. Ancak söz konusu hükümde yer verilen “*mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu*” zamandan ne anlaşılması gerektiği hususu belirsizdir. Doktrinde bu husus beraat kararının veya kovuşturmaya yer olmadığı kararının kesinleşmesi olarak kabul edilmektedir. Mağdur hakkında verilen kararın iftira suçunun oluşumu bakımından herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Bununla birlikte verilen her kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ve beraat kararı ile mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu kabul edilemeyecektir. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın “kovuşturma olanağının” bulunmadığı veya beraat kararının CMK 223/2-e bendi uyarınca “*fiili işlediğinin sabit olmaması*” gerekçeleriyle verilmiş olması halinde zamanaşımına ilişkin ayırık hükmün uygulanamayacağını bu kapsamda genel hükümlere göre zamanaşımı süresinin başlangıcının belirlenmesi gerektiğini ifade etmekteyiz.

İftira suçunun günümüz gereklerine uygun olarak basın yayın yoluyla işlenebileceği düzenlemesine yer verilmiştir. TCK m. 6’da açıkça “*Basın ve yayın yolu ile deyiminden; her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar*” anlaşılır denilmekte gerekçede ise bireysel iletişimin kapsama alınmasının sakıncalarına değinilmektedir. Basın yayın yolundan, kitle iletişim aracı niteliğindeki bir basın yayın organı aracılığıyla suçun işlenmesi anlaşılmaktadır. Buna göre, basın yayın organında paylaşılmayan bireysel paylaşımlar bu tanımın kapsamı dışında kalmaktadır. Sosyal medya hesapları üzerinden yapmış olduğu bir paylaşım ile masum bir kimseye suç isnat eden kişinin basın yayın yoluyla iftira suçunu işlediği kabul edilemeyecektir. Ancak bu durumun kabul edilebilmesi hukuk devleti anlayışı ile bağdaşmamaktadır. Oldukça geniş bir kitleye ulaşabilen bir profil sayfası üzerinden suç isnadı içeren bir paylaşımda bulunulması halinde toplumun büyük bir kesimi bu durumdan haberdar olabilmektedir. Bu nedenle, Kanun’da değişiklik yapmak suretiyle 267nci madde metninde iftira suçunun “alenen” işlenebileceğine ilişkin bir düzenleme yapılması veya 6ncı maddede tanımlanmış olan basın yayın yolu ibaresinin çağın

gereklerine uygun olarak sosyal medyayı da içine alacak şekilde değiştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Neticeten çalışmamızın konusu olan Türk Ceza Kanunun 267nci maddesinde düzenlenmiş “İftira” suçuna ilişkin eksiklik ve belirsiz hususlarda yapılacak düzenlemeler ile suçun tamamen doğru, açık ve net bir şekilde uygulanma alanı bulabileceği kanaatindeyiz. Öncelikle kanun sistematığı içerisindeki yerinin değiştirilmesi ve özellikle yaptırım konusunda Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ile oluşan hukuki boşluğun yeni bir düzenleme yapılarak en kısa sürede doldurulması gerekmektedir. Böylelikle uygulamada açığa çıkan suç ve cezalar arasındaki orantısızlığın giderilerek iftira suçu bakımından zedelenen adalete güvenin yeniden kazanılabileceği açıktır.

765 sayılı mülga Kanununun 285inci maddesine yöneltilen eleştirilerin dikkate alınarak 267nci maddede yapılan değişikliklerin ise yerinde ve isabetli olduğu, yapılan değişikliklerin hukuk devleti düzenine ve adaletin sağlanmasına hizmet ettiği kabul söylenebilecektir. Ancak zamanaşımı konusunda iftira fiiline ilişkin gerekli düzenlemelerin yapılarak Kanun’un lafzı nedeniyle ortaya çıkan neticelerin yeniden gözden geçirilerek değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

5237 sayılı Kanundaki düzenleme bakımından da iftira suçuna ilişkin öğretide yer verilen tartışmalara tez metninin bütününde her başlık altında kısım kısım yer verilmiştir. Böylelikle iftira suçunun güncel düzenlemeler ve uygulanma biçimi itibarıyla daha da geliştirilmesi ve eksikliklerinin giderilmesine hizmet edilmeye çalışılmıştır. 267nci maddeye yönelik olarak doktrinde yer alan ve çalışmamızda da yer verdiğimiz eleştirilerin çoğu iftira suçuna ilişkin bütünüyle yeni bir düzenleme yapılmasını gerektiren nitelikte değilse de belirsiz konularda yapılacak düzenlemeler ile ve özellikle yaptırım konusunda maddeye diğer aşamalarla uyumlu yeni bir fıkra eklenerek suça ilişkin problemlerin çözülebileceği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ALINGE, Curt, Moğol Kanunları, Çev. *Coşkun ÜÇÖK* (Sevinç Matbaası,1967).

ALŞAHİN, Mehmet Emin, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, Birinci Baskı, Ankara 2016.

ARTUK, Emin, Suç Genel Teorisi, in: Ceza Hukuku El Kitabı, İstanbul 1989.

ARTUK, M. Emin/ **GÖKCEN**, Ahmet/**YENİDÜNYA**, Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, Ankara 2002.

ARTUK, M. Emin/ **GÖKCEN**, Ahmet/**YENİDÜNYA**, Caner, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 3. Baskı, Ankara 2002.

ARTUK, M. Emin/ **GÖKCEN**, Ahmet/**YENİDÜNYA**, Caner, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 15. Baskı, Ankara 2015.

ARTUK, Mehmet Emin/ **GÖKCEN**, Ahmet/ **ALŞAHİN**, Mehmet Emin/ **ÇAKIR**, Kerim Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Ankara 2018.

ARTUK, Mehmet Emin/ **GÖKCEN**, Ahmet/ **ALŞAHİN**, Mehmet Emin/ **ÇAKIR**, Kerim, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 17. Baskı, Ankara 2018.

AYDIN, Yasin, İftira Suçu, 1. Baskı, Ankara 2019.

BALCI, Murat, Ceza Muhakemesinde Hüküm ve Çeşitleri, 1. Baskı, Ankara 2012.

CENTEL, Nur/ **ZAFER**, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Baskı, İstanbul 2014.

DEMİRBAŞ, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 5. Baskı, Ankara 2007.

DEMİRBAŞ, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 9. Baskı, Ankara 2013.

EREM, Faruk/ **TOROSLU**, Nevzat, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 9. Baskı, Ankara 2003.

FENDOĞLU, Hasan Tahsin, Türk Hukuk Tarihi, 1. Baskı, İstanbul 2000.

GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat, Adliye Karşı Cürümler, AD 1969, Sa. 8.

GÜVEYİ, Ümit, Anayasa Hukuku Açısından Yasama Meclisi Üyeliği, Birinci Baskı, Ankara 2017.

İNCE, Asuman **TUNÇER**, Yalan Tanıklık Suçu, Birinci Baskı, Ankara 2020, s. 65.

KARAMAN, Hayreddin, Anahatlarıyla İslam Hukuku I, Giriş ve Amme Hukuku, İstanbul 1984.

KOCA, Mahmut/ **ÜZÜLMEZ**, İlhan, Türk Ceza Hukukunda Genel Hükümler, 2. Baskı, Ankara 2009.

LÜTFİ, Ahmet, Osmanlı Adalet Düzeni (Haz. **BEYLEM**, Erdinç), İstanbul 1979.

OKANDAN, Recai, Umumi Hukuk Tarihi Dersleri, İstanbul 1951.

ÖNDER, Ayhan, Ceza Hukuku Dersleri, İstanbul 1992.

ÖNDER, Ayhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, C: II- III, 2. Bası, İstanbul 1992.

ÖNDER, Ayhan, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 4. Baskı, İstanbul 1994.

ÖNER, Hamdi, “İftira Cürmü Hakkında Bir İnceleme”, AD. , Kasım 1946, C. 2, Sa. 11.

ÖZBEK, Veli Özer/**DOĞAN**, Koray /**BACAKSIZ**, Pınar, Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. Baskı, Ankara 2019.

ÖZBEK, Veli Özer/**KANBUR**, Mehmet Nihat/ **DOĞAN**, Koray/ **BACAKSIZ**, Pınar/ **TEPE**, İlker, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 5. Baskı, Eylül 2013.

ÖZCAN, Mehmet Tevfik, İlkel Topumlarda Toplumsal Kontrol, 2. Baskı, İstanbul 2012.

SERTTAŞ, Alp Tolgahan, Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu(TCK M.267), 1. Baskı, Ankara 2018.

SOYASLAN, Doğan, Ceza Genel Hükümler, 7. Baskı, Ankara 2016.

SOYASLAN, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 11. Baskı, Ankara 2016.

SOYASLAN, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 9. Baskı, Ankara 2012.

ŞEKERCİ, Osman, İslam Ceza Hukukunda Ta'zir Suçları ve Cezaları, 1. Baskı, İstanbul 1996.

TEZCAN, Durmuş, **ERDEM**, Mustafa Ruhan, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 2. Baskı, İzmir 2002.

TEZCAN, Durmuş/ **ERDEM**, Mustafa Ruhan/ **ÖNOK**, Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 17. Baskı, Ankara 2019.

TEZCAN, Durmuş/**ERDEM**, Mustafa Ruhan/**ÖNOK**, Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2008.

TOSUN, Mebrure/ **YALVAÇ**, Kadriye, Sümer, Babil, Assur Kanunları ve Ammi Şaduqua Fermanı, 2. Baskı, Ankara 1989.

ÜÇOK, Coşkun /**MUMCU**, Ahmet, Türk Hukuk Tarihi, 7. Baskı, Ankara 1991.

ÜNVER, Yener, İftira, Suç Uydurma, Suç Üstlenme, Yalan Tanıklık ve Bilirkişilik, İnfaz Kurumlarından Kaçma (TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar), 4. Baskı, Ankara 2016.

ÜNVER, Yener, İftira, Suç Uydurma, Suç Üstlenme, Yalan Tanıklık ve Bilirkişilik, İnfaz Kurumlarından Kaçma (TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar), 5. Baskı, Ankara 2019.

ÜNVER, Yener/ **HAKERİ**, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ağustos 2014.

YAŞAR, Osman/**GÖKCAN**, Hasan Tahsin/ **ARTUÇ**, Mustafa, Yorumlu- Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, C. IV, 1. Baskı, Ankara 2010.

YENİSEY, Feridun/ **NUHOĞLU**, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, Güncellenmiş 7. Baskı, Ankara 2019.

YURTCAN, Erdener, Yargıtay Kararları Işığında İftira Suçu, 3. Baskı, Ankara 2019.

Sürelî Yayınlar

- AKGÜNDÜZ**, Ahmed, Kanunnamelerdeki Ceza Hukuku Hükümleri ve Şeri Tahlili, İslami Araştırmalar Dergisi, 1999, C.12, Sa. 1.
- ALGÜL**, Hüseyin, İslâm Tarihinden Örneklerle İftira Olayına Tahlilî Bir Bakış, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Bursa 2000, C. 9, Sa. 9.
- ARIK**, Feda Şamil, Eski Türk Ceza Hukukuna Dair Notlar I. Suçlar ve Cezalar, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi, Ankara 1995, C. 17, Sa. 28.
- ARTUK**, Mehmet Emin, Güvenlik Tedbirleri, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2008, C. 12, Sa. 1-2.
- ATLI**, Turan, Kişi Haklarının İhlali Durumunda İnternet Erişiminin Engellenmesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2020, C. 3, Sa. 1.
- BAYRAKTAR**, Köksal, İftira, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1974, C. 40, Sa. 1-4.
- BAYTAR**, Serdal, Kitle Haberleşme Araçlarının Yayınlarına Karşı Cevap Ve Düzeltme Hakkı, TBB Dergisi, 2006, Sa. 62.
- BEKAR**, Elif, Ceza Muhakemesinde Hüküm Çeşitleri (CMK. M. 223), İÜHFM, 2017, C. LXXV, Sa. 1.
- BİLGİÇ**, Emin, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Ankara 1963, C. 21, Sa. 3-4.
- ÇAKIR**, Kerim, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Başkasına Ait Kimlik Veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu”, MÜHF-HAD, Nur CENTEL’e Armağan, 2013, C. 19, Sa. 2.
- ÇAKIR**, Murat, Türk Ceza Hukukunda Dava Zamanaşımı, İÜHFM, C. 71, Sa. 1, , İstanbul 2013.

- ÇETİN**, Ebru, Kitle İletişim Aracı Olarak İnternet ve Hukuk İlişkisi: Türkiye Örneği, Sosyoloji Dergisi, 2016, Sa. 33.
- DİLBER**, Fadime, Kitle İletişim Araçları ve Suç Olgusu, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2014, Sa. 3.
- DOĞAN**, Hasan, İslam Hukukunda İfade Hürriyetini Sınırlayan Sebepler, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, Nisan 2018, Sa. 31.
- DUYMUŞ FLORİOTİ**, H. Hande/ **DEMİRCİ**, Gözde, Çivi Yazılı Kanun Metinlerinde İlginç Bir Suç Tespit ve Cezalandırma Yöntemi: Suya Atılma, Tarih Araştırmaları Dergisi, Ocak 2013, S.54, C. 32.
- EREM**, Faruk, İftira, Adalet Dergisi, Y. 45, Sa. 9, Eylül 1954.
- FEYZİOĞLU**, Metin, Yasama Dokunulmazlığı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1991 - 1992, C. 42, Sa. 1-4.
- GÖKCEN**, Ahmet, Suç Tasnii ve Kendi Kendini İtham Cürümleri, İstanbul Barosu Dergisi, Sa. 2, İstanbul 2000.
- GÖKTÜRK**, Neslihan, Yalan Tanıklık Suçu (TCK m. 272), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016, C. 20, Sa.1.
- GÜMÜŞ**, Ali Tarık, Türk Anayasasında Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma ve Geliştirme Hakkı, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2005, C. 13, Sa. 2.
- İÇER**, Zafer, Yalan Tanıklık Suçu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2012, C.18, Sa.1.
- KAFESOĞLU**, İbrahim, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, İstanbul 1953, Sa. 8, C. 5.

- KAHRAMAN**, Erkut Güçlü, Yeterli Şüphe Kavramının İddianamenin İadesi Kurumu Bakımından Değerlendirilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2014, C. 16, Sa. 1.
- KARAKAYA**, M. Süheyl, 5651 Sayılı Kanun'un 9. Maddesi ve Erişimin Engellenmesi: Koyun Postunda Kurt Hükmü, TBB Dergisi, 2018, Sa. 137.
- KARAKAYA**, Naim, Lekelenmeme Hakkı, CHKD, 2015, C. 3, Sa. 2.
- KILINÇ**, Ahmet, Mukayeseli Hukuk ve Hukuk Tarihi Açısından Yaptırım Türü Olarak Teşhir, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2007, C. 21, Sa.1-2.
- KOÇER**, Seçkin, Başkasına Ait Kimlik veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu, Adalet Dergisi, Mayıs 2011, Sa. 40.
- KÜÇÜK**, Adnan, Anayasa Mahkemesi Tarafından Verilen İptal Kararlarının Erken Açıklanmasına Ve Yürürlüğün Ertelenmesine Bağlı Olarak Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 2013, Sa. 3.
- ÖZEK**, Çetin, Adliye Karşı Suçların Hukuksal Konusu, İÜHFM 1997, C:LV, Sa.3.
- ÖZEL**, Rukiye, Ceza Hukukunda Üçüncü Şerit Yaptırım Olarak Mağduriyetin Giderilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2019.
- ROTH**, Martha T. , Mesopotamian Legal Traditions and the Laws of Hammurabi, Chicago-Kent Law Review, Ekim 1995, C.71.
- ŞAHBAZ**, İbrahim, İftira Suçu, YD, Ekim 1985, C.11, Sa. 4.
- ŞAHİN**, Münevver İlay Vuslat, Şikâyet Kurumu, Takibi şikâyeteye bağlı suçlar, AEÜSBED, 2019, C. 5, Sa. 1.
- TATAR**, Erol, Yasalarımızda Tekzip (Düzeltilme ve Cevap) Hakkı ve Uygulaması, Ankara Barosu Dergisi, 2008, C. 66, Sa. 4.

TOROSLU, Nevzat, İftira Cürümünün Hukuki Konusu, AÜHFD, Ankara 1982, C. XXXVII.

ULUÇ, Güliz/ **SÜSLÜ**, Bilal, Örnek Yargı Kararlarıyla Sosyal Medya Hukuku, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2016, C.8, Sa. 17.

VEHBE, Tevfik Ali, İslam Hukukunda ve Mısır Hukukunda Kazf Suçu, Çev. Servet ARMAĞAN, İÜHFM, İstanbul 1974, C. 39, Sa. 1-4.

YENİDÜNYA, Ahmet Caner/ **ALŞAHİN**, Mehmet Emin, Bireyin Şerefine Karşı Suçlar, TBB Dergisi, Sa.68, 2007.

YILDIRIM, Akif, İftira Suçu, TBB Dergisi, Ankara 2007, Sa. 69.

YİĞİTBAŞ, M. Oktay, “İftira Cürmü Üzerine Bir İnceleme”, Adalet Dergisi, Kasım 1967, C. 8, Sa. 11.

Diğer Kaynaklar

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Basın Birimi, Tematik Bilgi Notu/ İtibarın Korunması, Aralık 2016.

CANKURT, Ezgi, Tıbbi Müdahale ve İnsan Üzerinde Deney Bağlamında İlgilinin Rızası, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2018.

DOĞAN, Hasan, İslâm Hukukunda İftira Suçu ve Cezası, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2008.

GENCA, Elif, Eski Mezopotamya’da Hukuk Hareketleri ve Düzenlemeler (Sümer, Babil Ve Eski İsrail Hukuku), Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.

İÇER, Zafer, Türk Ceza Hukukunda Tüzel Kişiler, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011.

KESKİN, Serap, Türk Ceza Kanunu Reformu, Birinci Kitap: Toplumsal Değişim Sürecinde Türk Ceza Kanunu Reformu, Ankara 2004.

KESKİN, Serap, Türk Ceza Kanunu Reformu, Birinci Kitap: Toplumsal Değişim Sürecinde Türk Ceza Kanunu Reformu, Ankara 2004.

KILINÇ, Ahmet, Osmanlı Ceza Hukukunda Yaptırım Türü Olarak Teşhir, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2013.

KORKMAZ, Ömer, Düşünce Özgürlüğü ve Sınırları, yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2004.

THEMA Larousse (Tematik Ansiklopedi), C. İnsan ve Tarih.

YENİDÜNYA, A. Caner, İftira Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997.

Yararlanılan İnternet Siteleri

<http://adaletdergisi.adalet.gov.tr>

<http://dergiler.ankara.edu.tr>

<http://repository.bilkent.edu.tr>

<http://www.kazanci.com>

<http://www.tdk.gov.tr>

<https://dergipark.org.tr/tr/>

<https://pages.uoregon.edu/dluebke/Witches442/ConstitutioCriminalis.html>

<https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>

<https://www.lexpera.com.tr/>

www.echr.coe.int/Documents/FS_Reputation_TUR.pdf

Yararlanılan Ulusal Kanunlar

Anayasa

Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu

765 Sayılı Türk Ceza Kanunu

1136 Sayılı Avukatlık Kanunu

1512 Sayılı Noterlik Kanunu

2954 Sayılı Türkiye Radyo Ve Televizyon Kanunu

4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun

5187 Sayılı Basın Kanunu

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu

5326 Sayılı Kabahatler Kanunu

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu

5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun

6112 Sayılı Radyo Ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun

6216 Sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun